

86/4

27/0/83

Szolgálati Használatra

Nyt. szám: 0561/1986.

~~TITKOS~~

222 sz. pld.

HADTÁP BIZTOSÍTÁS

4

XIX. ÉVFOLYAM
1986. 4. SZÁM

MEGJELENIK NEGYEDÉVENKÉNT
AZ MNHF-SÉG BELSŐ KIADVÁNYA



30 * Tíz évvel ezelőtt felállt a
MH HTPÉSZ IG / 1993 2. Sz. kiad.
alapján (HK/18)
37. 10. 86. Magyar fém

201/23

HFKOS

„A hadtápbiztosítás magában foglalja mindazokat a rendszabályokat, amelyek a hadtáp megszervezésére, valamint a csapatok anyagi, technikai, egészségügyi és egyéb irányú biztosítására és kiszolgálására irányulnak.”

(MN Harcászati Szabályzat [ho.-e.] 47. pont.)

HADTÁPBIZTOSÍTÁS



1986

4

MN HADTÁPFŐNÖKSÉG BELSŐ KIADVÁNYA

Készült: 650 példányban
Egy példány: 88 lap

Szerkeszti: a Szerkesztő Bizottság
A Szerkesztő Bizottság elnöke: Grézló Imre ezredes
Szerkesztőség: Bp. XIII., Dózsa György út 49/a, MN HTP Törzs
Felelős szerkesztő: Tóth József ezredes
Felelős kiadó: Pártos János ezredes

A HADTÁPBIZTOSÍTÁS ELMÉLETE

Szállítások szervezése a csapatok harctevékenységeiben

ZMKA Hadtáp tanszék Szerzői Kollektívája

A közelmúltban élénk vita bontakozott ki a folyóirat hasábjain a harctevékenységek alatti szállítások tervezésével, szervezésével és végrehajtásával kapcsolatban. A disputa alaphangját, irányát és alapvető kérdéseit dr. Lapos Mihály vörgy. bevezető tanulmánya adta meg.¹ Az MNHF első helyettes elvtárs átfogóan és rendkívül kritikusán elemezte a harc alatti szállítások területén kialakult helyzetet, nevén nevezte a meglévő problémákat, tendenciózusan jelentkező fogyatékoságokat, s leírta jobbító elképzeléseit, javaslatait a hibák kijavítására. Bár vitaindítója az egész szolgálatot érintő kitekintéssel és igénnyel készült, mondanivalóját alapvetően a végrehajtói szférában uralkodó állapotok megváltoztatására összpontosította, kimondva, hogy „az utánszállítás időbeni megszervezése és végrehajtása egység szinten áll vagy bukik”.² Ennek megfelelően a témában megjelenő vitacikkek nagy része (amelyet jeles szakemberek, parancsnokok hadtáphelyettesek jegyeztek) alapvetően a csapatszintű szállítások problematikáját érintette. Skrabán László ezds. alaptanulmánya³ a csapathadtápban végrehajtható harc alatti szállítások tervezését, szervezését és végrehajtását egy konkrét – „Duna-85” gyakorlaton végrehajtott – vizsgálat alapján értékelte. Eöri Tibor ezds.⁴ írásában a szállítások gondjait szélesebb elméleti alapokon és összefüggésekben vizsgálta, s jutott el a konkrét végrehajtást segítő s javító megoldásokhoz és következtetésekhez. A vitaindító és az alaptanulmányok legfontosabb megállapításaival, javaslataival egyetértve, azokhoz kapcsolódva a polémiát szeretnénk kiszélesíteni, s a háborús szállítási (s mivel csapatszintűről van szó, elsősorban gépkocsiszállítási) feladatok néhány fontos kérdését – a szolgálaton belüli munkamegosztásban elfoglalt helyünkben és tisztünkben kiindulva – az elmélet és a képzés szempontjából szemügyre venni.

Az okokról

A szolgálat felső vezetésének jogos igénye, hogy az anyagi eszközök utánszállításának szervezése és végrehajtása megkülönböztetett figyelmet kapjon a biztosítás rendszerében. Kétségtelen, hogy az elmúlt években (évtizedben?) olyan helyzet alakult ki, ami-

¹ Lásd. dr. Lapos Mihály vörgy.: Az anyagi eszközök utánszállítása. Hadtápbiztosítás, 1986. 1. sz.

² Uo. 4. old.

³ Vö. A szállítások, feltöltések tervezése, szervezése és végrehajtása, a végrehajtás irányítása a harcokcsmagasabbegységek (-egységek) támadó harctevékenységeiben. Hadtápbiztosítás, 1986. 1. sz.

⁴ A szállítások, feltöltések tervezése, szervezése és végrehajtása, a végrehajtás irányítása a gépesített lövészadosztály támadó harctevékenységeiben. Hadtápbiztosítás, 1986. 1. sz.

kor a gyakorlatokon a szállításszervezési kérdések, jelentősebb szállítási feladatok konkrét végrehajtása háttérbe szorult, sőt esetenként eltűnt, s helyét egy papírcentrikus, a gyakorlatot nem szolgáló tevékenység foglalta el. Az okok – s ebben egyetértünk Lapos vögy. elvtárral – rendkívül összetettek: objektív és szubjektív tényezők egész sora járult hozzá a jelenlegi helyzet kialakulásához, az anyag eszközök harc alatti utanszállításának, a csapatok időbeni feltöltésének „elfelejtéséhez”.

A helytelen gyakorlatot „formáló” tényezők közül fontosnak tartjuk megemlíteni alábbiakat:

1. A csapatok háborús anyagi biztosítási rendszerében működő ellátási és szállítási felelősség a gyakorlatban még nem mindig és mindenütt valósult meg, különösen a hadtápszolgálathoz közvetlenül nem tartozó anyagi eszközök (lőszer, harci-technikai anyagok stb.) tekintetében. Erről Skrabán ezds. elvtárs a következőképpen írt: „...nem sikerült még biztosítani az integrált fegyverzetű és technikai szolgálat szállítási igényei kidolgozásáért a személyi felelősséget”. Emiatt érezteti még hatását az a gyakorlat, hogy a PK HTPH (hadtáptörzs) – a szállítási feladatok időbeni megtervezése érdekében – „magára vállalja” a különböző ellátási számvetések kidolgozását is. Így a PK HTPH idejének, energiájának nagy részét nem a lőszer-, műszaki anyag stb. szállítások szervezésére, hanem bizonyos kiegészítő, saját tervezőmunkájához szükséges ellátási számvetések és résztervek kimunkálására fordítja.

2. A haditechnikai fejlődés, a csapatok szervezeti változásai, valamint a harc megváltozott jellege miatt bihetetlen mértékben megnövekedtek a szállítási feladatok. (Erről a tendenciáról a vitában részt vevők is írtak.) A háborús körülmények között csapatszinten végrehajtásra kerülő szállítási munkákban az egyik legnagyobb feladatot a lőszer szállítása jelenti. A lőszerellátási tervek jelenlegi kidolgozási rendje viszont nagyon hosszadalmas, így a gyakorlatban „egyszerűsítésekkel”, lépéskihagyásokkal történik, amely hátrányosan érezteti hatását a szállítások szervezésében. Ezért – többek között a szállítási feladatok eredményesebb megoldása érdekében is – szükségesnek tartjuk az ez idő szerinti lőszerellátási rend korszerűsítését, a meglevő lőszer-mozgókészletek nagyságának és lépcsőzésének felülvizsgálatát, a rendelkezésre álló szállítókapacitások növelését.

3. A központi szabályzatokban, utasításokban meghatározott szállítástervezési és -szervezési rend, a tervezési okmányok kidolgozása a gyakorlatban alkalmazók számára bonyolultnak tűnik. Ezért azokat félretéve, saját kezdeményezéseket helyeznek előtérbe, ami azzal jár, hogy a szállítástervezéshez szükséges okmányokat nem dolgozzák ki teljes keresztmetszetben, hanem csak olyan mértékben, ahogyan ezt az adott feladat (leveletés alatt álló gyakorlat) szükségessé teszi. Így megbomlik a szállítástervezés rendszere, s a kidolgozott okmányok elégtelensége miatt a PK HTPH (hadtáptörzs) nem tudja megbízhatóan áttekinteni a helyzetet. Ennek pedig az lesz a következménye, hogy a megfogalmazott szállítási intézkedések megalapozatlanná, a feladatok végrehajtása pedig irreálissá válik.

A teljesség kedvéért azonban hozzá kell tenni, hogy az ilyen gyakorlat kialakulásában érezhető szerepet játszott az egységes és elégséges tervezési okmányok, tervezési módszerek kialakításának hiánya is. Nem véletlen, hogy a szolgálatban több helyütt (a szárazföldi seregtestnél, az Akadémián stb.) kezdeményezések és törekvések folytak, folynak a különböző területeken kidolgozott és alkalmazott tervezési okmányok egységesítésére, pótlólagos szabályozására.

³ i. m. 58. old.

4. A háborús körülmények között végrehajtásra kerülő gépkocsiszállítások szervezési munkáinak nagyságrendje, a szállítási feladatok volumene, a végrehajtás feltételei szállítási tagozatonként különbözőek. *A bonyolultság - alapvetően a szervezés és végrehajtás feltételei miatt - annak megfelelően módosul, ahogyan közeledünk a közvetlen felhasználókhoz, a barcoló csapatokhoz.* Ezért nem hanyagolhatók el olyan, a szállítások végrehajtását nehezítő tevékenységsorok (mint például az anyagi készletek ellátás érdekében történő csoportosítása, a löszerek műszeres bevizsgálása, élesítése, hevederezése és rakaszolása stb.), amelyek nem minden tagozatban érvényesülnek egyformán. Az ilyen feladatok tudatos számításba vételére, gyakorlati tapasztalatok szerzésére azonban alig van példa a gyakorlatokon, hiszen ezek elhanyagolásának nincs közvetlen következménye. Ezért a szállítási feladatokat könnyítendő, mind a szállítást szervező, mind pedig a végrehajtó állomány gyakran használ olyan, a reális feladatokat és feltételeket figyelmen kívül hagyó, „áthidaló”, „kedvezőnek tűnő” megoldásokat (mint pl. a tranzitálás, egység- rakományok képzése, szállítása stb.), amelyek ismerete még nem egységes. *Alkalmazásuk pedig gyakran csak arra jó, hogy velük leegyszerűsítsék a szállítások szervezésének összetettségét, a szállítási feladatok térben és időben való megoldásának bonyolultságát.*

Itt szeretnénk kitérni a tranzitálás problémájára, amelyet a csapatoknál előszeretettel alkalmaznak feszített szállítási feladatok megoldására. *A tranzitálás a szakmai köztudatban gyakran keveredik a tagozatkibagyásos szállítási móddal.* Pedig az után- és hátraszállítási tagozatokban, a mélységből előre haladva, a közbeeső ellátási források tervezett kihagyásával (megkerülésével) végrehajtásra kerülő szállítások nem tranzitálások.

Ilyenkor ugyanis a tervezők az ellátási feladatokat (készletcsoportosítás, rakományképzés, bevizsgálás stb.) tudatosan számba veszik, s azok végrehajtásának idő-, gépjármű-, szakember- és rakodószükségletét a szállítás folyamatában valahol (vagy a gépjármű-oszlopok indítása előtt, vagy az átadás területén) tervezik, s intézkednek azok végrehajtására. Ezzel szemben tranzitálás az érvényben levő ellátási és szállítási rendszerben általában olyan szállítási mód, melynek alapján az anyagi eszközök, a közbeeső ellátási tagozat(ok) érintésével, átrakás nélkül, a járművek tervszerű átcsoportosításával jutnak el a rendeltetési helyeikre. *A két fogalom közötti különbség megértésének hiánya mintegy „felt szabadiást” ad a tervezők és végrehajtók számára a szállítási módszerek alkalmazása tekintetében, s előtérbe helyezi az önkényes, egyszerűbb, kedvezőbbnek tűnő, ugyanakkor esetenként irreális szállításszervezési módszereket, különösen a feszített szállítási feladatok megoldása esetén.* Ennek következtében a gyakorlatokon ugyanazon feladat megoldása érdekében tranzitál a PK HTPH, de átmenő forgalmat szervez (tranzitál) az ellátószervezet parancsnoka is. Emellett ebből a tevékenységből általában kimarad az ellátásért felelős szolgálatiág-főnök, akinek mint szállíttatónak még olyan szakmai feladatai is vannak, amelyek végrehajtása nélkül az adott szállítási-ellátási tevékenység nem valósulhat meg teljes értékűen.

5. A PK HTPH-ek, hadtáptörzsek a harc alatti szállításokkal kapcsolatos tapasztalatokat csak a gyakorlatokon szerzhethetik. Azonban a békegyakorlatok levezetési feltételei (erről Lapos vezérőrnagy elvtárs részletesen szövelt), a hadtápj vezető szervek és személyi állomány „hármás” leterheltsége (törzsmunka, tényleges ellátás szervezése, kiképzési-összekovácsolási feladatok végrehajtása) objektíve, a PK HTPH-ek „önállósága” és érdekeltsége pedig szubjektíve nem teszi lehetővé az alapos, a továbbfejlődéshez irányító mutató tényleges szállítási feladatok szervezését és végrehajtását. A sokirányú igénybevétel, a kedvező feltételek hiánya, a gyakorló állomány erőinek és figyelmének megosztottsága együttesen vezet el a szállítások tervezése és szervezése területén tapasztalható igénytelenséghez és felületességhez.

Én is igaz, de a feladatok, hogy minden olyan gyakorlaton legyen az a teljes mértékben teljes mértékben az - egy adott társaság felületén alapul

6. A szállítási feladatok *időleges háttérbe szorulása nem kedvezett az elméleti munkának sem.* Bár a háborús körülmények között végrehajtásra kerülő gépkocsiszállítások szervezési és végrehajtási feladataihoz egy sor központi utasítással, tansegédlettel rendelkezünk, ezek a szabályozók konkrét útmutatást, eligazodást nem adnak a PK HTPH-ek (hadtáptörzsek) számára. Az alapszabályzatunk⁶ megelégszik az után- és hátraszállítások alapvető elvének kimondásával, a szállításokban érintett szervek főbb kötelességeinek rögzítésével. A szakutasítás⁷ kizárólag a végrehajtó tagozat, a szállítókötélek tevékenységével foglalkozik. Egy másik főnökségi kiadvány⁸ ismét az alegységszintű végrehajtás szervezését ismerteti. Az Irányelvek⁹ pedig csak a szállítások végrehajtásával kapcsolatos követelményeket tartalmazza, a megoldás módjára, hogyanjára való válaszadás nélkül.

Ez a rövid, a gépkocsiszállításokkal foglalkozó központi kiadványok közötti tallózás is azt mutatja, hogy *a szakirodalom sem foglalkozik jelentőségének megfelelően a szállítás-szervezés központi kérdéseivel.*¹⁰

Nem pontosan tisztázott, milyen a PK HTPH munkarendje a szállítások szervezésére, milyen tartalommal, módszerrel irányítsa az utánszállítások szervezését, végrehajtásának irányítását, mi legyen a hadtáptörzs szerepe és feladata ebben a folyamatban. Ez a szabályozatlanság pedig egyúttal eredője a szállításokkal kapcsolatban meglévő szemléletbeli különbözőségeknek, a hiányok és formális tervezési okmányoknak, a nem megfelelő végrehajtási módszereknek, végső soron pedig a szállítások területén meglévő nagy fokú bizonytalanságnak. Nem véletlen, hogy a vita résztvevői is nagy teret szenteltek a PK HTPH (hadtáptörzs) tervező, szervező és végrehajtást irányító tevékenységének.

A PK HTPH (hadtáptörzs) szállításszervezési tevékenysége

A vita egyik központi gondolatát a PK HTPH (hadtáptörzs) szállításokat szervező és irányító tevékenységének értelmezése képezte. A hozzászólók lényegében áttekintették a PK HTPH „parancsnoki munkáját”,¹¹ s annak egészét vagy részeit kiemelve mutattak rá a szállításszervezés fogyatékoságaira, a javítás, a továbblépés lehetőségeire. A továbbiakban az ezzel kapcsolatos nézeteinket szeretnénk kifejteni.

Egyetértünk Eöri Tibor ezredes elvtárrsal abban, hogy a szállítások tervezésének, szervezésének és végrehajtásának „alapgondolatát”¹² a parancsnok konkrét követelményei, az előjáró szakmai intézkedései és a saját hadtápegységek (-alegységek) lehetőségei képezik.

A PK HTPH (hadtáptörzs) gépkocsiszállítások szervezésére vonatkozó - az általános PK HTPH-i munkarendben megvalósuló - tevékenységének tartalma - véleményünk szerint - a következő lehet:

- a szállítások szervezéséhez és végrehajtásához szükséges feladatok vétele (harcászati tájékoztató, parancsnoki intézkedés az anyagi biztosításra, előjáró hadtáptintézkedése alapján);
- a feladat tisztázása;

⁶ Csapathadtáp Utasítás. HM, 1965. (HTP/3)

⁷ Katonai Szállítási Utasítás II. rész. Gépkocsiszállítás (Tervezet). HM, 1973. (Közl/11.)

⁸ Közúti szállítások. HM tansegédlet, 1980. (Klt.: 93/1946.)

⁹ Irányelvek a hadtápcsapatok és -törzsek felkészítésére. HM, 1978. (Nyt. szám: 0314/23/1977.)

¹⁰ Az ezzel kapcsolatos hiányérzetét Skrabán László ezds. is kifejezte. I. m. 60. old.

¹¹ Dr. Lapos Mihály vör. gy. érdekes, de a lényegét jól kifejező szóhasználat. Vö.: i. m. 6. old.

¹² I. m. 67. old.

- a hadtáptörzs és az anyagellátásban, szállításokban érintett szervek tájékoztatása;
- előzetes intézkedések megfogalmazása, végrehajtókhoz való eljuttatása;
- a szállítások végrehajtási feltételeinek elemzése az előjáró követelményei és a saját lehetőségek figyelembevételével (helyzetmegítélés);
- a PK HTPH szállítások végrehajtására, az anyagforgalom lebonyolítására vonatkozó elgondolásának kialakítása;
- jelentéstétel a parancsnok részére;
- gépkocsiszállítási tervek kidolgozása;
- útigénybevétel egyeztetése a TÖF-fel, hadművelleti alosztályvezetővel;
- intézkedések megfogalmazása, végrehajtókhoz történő eljuttatása;
- együttműködés megszervezése;
- a végrehajtás operatív irányítása.

Természetesen ez a munkarend a PK HTPH tevékenységében *nem önálló, elkülönült területet jelent, hanem a hadtápbiztosítás tervezésére, szervezésére és végrehajtására irányuló általános tevékenységben valósul meg.*

A PK HTPH-i munkarendből csak azon kérdéseket érintjük, amelyek a hozzászólásokban felmerültek.

A feladatlistázásnál nagyon fontosnak tartjuk, hogy a PK HTPH az általános követelmények (a harcfelelet anyagi biztosítására meghatározott parancsnoki elvárások, a hadtápbiztosítás rendjére vonatkozó előjárói intézkedések stb.) megértése mellett különös figyelmet fordítson a szállítási feladatok szervezésére közvetlen hatást gyakorló kérdések (pl. az alegységek, egységek harcfeleletai, a harcrend változásából, a támadás üteméből fakadó anyagi felkészítési-szállítási feladatok, vételezések, felesleges anyagok és eszközök hátraszállítása, légi úton történő kiszállítás stb.) értelmezésére.

A helyzetmegítélés során a PK HTPH-nak értékelni kell a szállítási feladatok megoldásának lehetséges változatait az összes befolyásoló tényezők figyelembevételével, és ki kell választani a legmegbízhatóbb változatot. Megítélésünk szerint e tevékenység során különös jelentőséggel bír a végrehajtás feltételeinek konkrét elemzése, vagyis annak megállapítása, hogyan, milyen feltételek és lehetőségek számbavételével lehet a szállítási feladatot megoldani, miként kell azok végrehajtását előkészíteni. Vitathatatlan, hogy e munka elvégzéséhez jó szolgálatot tehetne egy „komplex nyilvántartási rendszer”¹³, amely tartalmazná a tervezésekhez, szervezésekhez szükséges legfontosabb adatokat.

A PK HTPH szállításra vonatkozó, vitában kialakított elgondolásának tartalmát helyesnek tartjuk.¹⁴

Az elgondolás kialakítása tulajdonképpen a szállításszervezés első szakasza (a későbbi fázist az elhatározás szállítással foglalkozó részének részletes kidolgozása jelenti), amelynek alapját a parancsnok elgondolása, az anyagi biztosítással kapcsolatos esetleges utasításai, az előjárói hadtápbiztosítási intézkedések szállításszervezési része, az alárendeltek anyagi helyzete, a rendelkezésre álló szállítókapacitás s esetleges szállítási igények képezik. Ezek mérlegelése alapján célszerű, ha a PK HTPH a szállításokra vonatkozó elgondolásrészben az alábbiakat rögzíti:

- szállítási feladatok nagyságrendjét, jellegét feladat, időszak és ütemek szerint;

¹³ Eöri Tibor ezds.: i. m. 65. old.

¹⁴ A szállítási elgondolás belső tartalmát Eöri ezds. fejtette ki. Uo. 66. old.

csak ezek a...
W. K. B. 2009.
Itt kellene megemlítenie a te-
lep. állomány. J. G. 2009. - nek
előz. saj. állomány. miközött
hátra-nak

itt kell megalapozni.

- a szállítási feladatok megoldásának rendjét (saját szállítóeszközökkel, bevonásokkal stb.);

- a szállítások sorrendjét alárendeltekre és anyagokra vonatkozóan;
- szállítóeszköz-bevonás konkrét megoldási módját, formáját;
- anyagátadási, -előkészítési feladatokat, végrehajtásuk rendjét.

A szállításra vonatkozó elhatározás részletes kidolgozására később kerül sor, már a konkrét szállítási igények alapján, a feladatvégrehajtás teljes konkrétságában. A gyakorlatban lényegében itt kezdődnek a problémák, hiszen ezek végrehajtására már konkrét ellátási-szállítási tervadatokra van szükség.

A szállítások eszmei alapjának kidolgozásával kapcsolatban a szakmai közvéleményben vannak olyan - véleményünk szerint megalapozatlan - elvárások, amelyek az elgondoláshoz több, részletesebb és szállításcentrikusabb adatot, mutatót, megoldást igényelnek. Nézetünk szerint azonban ezen „követeléseknél” nem hagyhatjuk figyelmen kívül azt a tényt, hogy az anyagi biztosításban érintett fegyvernemi és szolgálatiág-főnökök a PK HTPH elgondolása kialakításával (így a szállításra vonatkozó alapeszme kimunkálásával is) egy időben végzik az alárendeltjeik ellátására vonatkozó tervezéseket. Mivel a gépkocsiszállítások szervezésének egyik legfontosabb része a szállítási igények megfogalmazása, természetes az igény arra, hogy ezek az igénylések gyorsan készüljenek el és időben adják le (juttassák el) a hadtáptörzs részére. De reálisan számolni kell azzal, hogy a szállítatók a „kinek, mit, mennyit, mikor, honnan és hová” kérdésekre csak azután tudnak választ adni, miután ellátási terveiket elkészítették.

Mivel ezen tervek elkészítése késik, reálisan számolni kell azzal, hogy a szűk szállítási elgondolás elkészítése érdekében a hadtáptörzsnek bizonyos, a hadtáp-anyagi biztosításhoz közvetlenül nem tartozó ellátási számvetéseket is magára kell vállalnia - gyakorlat céljából -, a PK HTPH komplex szállítási elgondolást nem lesz képes készíteni.

Míndezeket nem lehet figyelmen kívül hagyni a PK HTPH gépkocsiszállítások tervezésére és végrehajtására vonatkozó elgondolásának kialakításakor.

Ellentmondó vélemények merültek fel a vitában a szállítások tervezése vonatkozásában. Bár elvben a hozzászólók egyetértettek abban, hogy csökkenteni kell - különösen egységszinten - a szállítástervezés bürokratikuságát, mégis a tervezési-szervezési feladatok végzése, a megoldási javaslatok, változatok kidolgozása mindig újabb és újabb okmányokat, terveket „szült”. Néhány konkrét példa az eszmecseréből: „Szükségessé válik az ezredhadtáptörzs részéről kidolgozni egy részletes szállítási és rakodási számvetést, mely a hadtápbiztosítási terv mellékletét képezné”.¹⁵ „A szervező munka okmányai természetesen a helyzettől függően változhatnak, amelyek közül a legfontosabbak a szemrevételezési (felderítési) terv, az együttműködési tervtábla. Ezenkívül a kialakult helyzettől függően készülhet már a megszervezés időszakában komplex feltöltési terv, vasúti kirakóállomás, anyagátadópon működésének terve, a közvetlen harcérrintkezésben levő alegységek éjszakai feltöltésének terve, a légi utánszállítás és a sebesültek kiürítésének terve stb.”¹⁶ Valahogy el sem tudjuk már képzelni egy feladat végrehajtását papír, okmány nélkül. Miért kell egy ellátóalegység-parancsnoknak minden rendeltetészerű, de rutinszerű munka végrehajtására tervet készíteni?! Úgy gondoljuk, ez nem járható út, s ezt a háborús, reális tapasztalatok is bizonyítják. Ezért mi azokkal a nézetekkel értünk egyet, melyek a gyakorlati munka előtérbe állítását szorgalmazzák, s azt vallják, hogy a

¹⁵ Lásd: Skrabán László ezds.: i. m. 60. old.

¹⁶ Vö. Eöri Tibor ezds.: i. m. 68-69. old.

mind a 2?
végrehajtását biztosító terveket nem kell pontosan előírni. A PK HTPH igenis kapjon önállóságot annak megállapítására, hogy a megszervezés végrehajtásához mikor, milyen részterv elkészítését látja szükségesnek (ha egyáltalán annak látja), s ne a terv készítését, hanem a feladat, a munka végrehajtását kérik számon.

A magunk részéről a szállítástervezés elengedhetetlen munkáihoz (amely egyben a tervezés okmányait is jelenti) a következőket soroljuk:

- a szállítások szállítási igényeinek vétele és a szállítási igények összesítése;
- a gépkocsiszállítási terv kidolgozása;
- a szállítási igények teljesítésének visszaigazolása az igénylők részére;
- a gépkocsiszállítások grafikus tervének (anyagforgalmi tervének) kidolgozása;
- a szállítási tervfeladat megfogalmazása az ellátószervezet-parancsnok részére; + + +
- a szállítási intézkedések kidolgozása az alárendeltek részére;
- útiigénybevétel, mozgás szabályozása (elsősorban a dinamikában). ez nem terv-vezetés

Sok hasznos észrevétel, javaslat hangzott el a szállítási feladatok végrehajtásának vezetésével összefüggésben. Véleményünk szerint a gépkocsiszállítások végrehajtásának operatív irányítása magában foglalja a különböző vezetési szervek, szolgálati személyek mindazon tevő kénykedéseit, amelyek a szállítások szervezetségének biztosításával és végrehajtásával kapcsolatosak. Megítélésünk szerint a szállítások vezetésének általános célját a szállítókötelekek - szállítások végrehajtására való - állandó készenlétének fenntartása, elhelyezkedésük, településük, áttelepülésük és szállítási feladataik kellő időben történő meghatározása, az anyagforgalom lebonyolításában érintett szervekkel való jó együttműködés előfeltételeinek megteremtése, és az anyagi eszközök szállításával összefüggő munka hatékonyságának biztosítása képezi. A gépkocsiszállítások vezetésének rendkívül fontos területét alkotja az ún. menetirányítás, amely a szállítási folyamatok végrehajtásának állandó figyelemmel kísérését, célszerű szabályozását, ellenőrzését, akadályozó zavarok elhárítását és terv- és végrehajtást módosító intézkedések kiadását foglalja magába. A szállítóoszlopok menetirányítása, mozgásának szabályozása csak akkor javítható, ha növeljük az alegység- és oszlopparancsnokok vezetéstechnikai felkészültségét, ha az ellátóalegységeket az oszlopokon belüli, oszlopok közti, szállítóoszlop-ellátószervezet, valamint szállítóoszlop - PK HTPH (hadtáptörzs) közötti összeköttetés fenntartására szolgáló korszerű híradó eszközökkel látjuk el.

A képzés helyzete, feladatai és felelőssége

A szállításszervezés és -végrehajtás területén levő helyzet kialakulásához nyilvánvalóan „hozzájárult” az oktatás is, bármennyire is szeretnénk ennek ellenkezőjét hinni. Az akadémiai képzés felelőssége a háborús szállítások tervezése, szervezése és végrehajtásának irányítása területén kettős: egyrészt megfelelően formálni kell a parancsnoki és fegyvernemi szakokon tanuló hallgatók szemléletét az anyagi eszközök szállításának jelentőségével, fontosságával és szervezésével kapcsolatban, másrészt részletes és tételes szakmai ismereteket szükséges tanítani a témával kapcsolatban a hadtápfőnök-jelölteknek.

A harctevékenységek során végrehajtásra kerülő gépkocsiszállítások részletes oktatását a Zrínyi Miklós Katonai Akadémián 1964-ben kezdtük meg. Az oktatással párhuzamosan dolgoztuk ki a tananyag szakirodalmi bázisát, elsősorban a leningrádi Hadtáp és Közlekedési Katonai Akadémia tankönyvei, a Budapesti Műszaki Egyetem Gépjármű Közlekedési Tanszék jegyzetei, az Autó Tudományos Kutatóintézet közreadott

munkái, valamint az Autóközlekedési Vállalat (a későbbi VOLÁN-Tröszt) gyakorlatban alkalmazott segédletei és táblázatai alapján. A jegyzet- és tananyagírásban tanszékünk az 1960-as évek végére, az 1970-es évek elejére komoly eredményeket ért el. A tananyagban azonban – bár kielégítették a tudományos munkával szemben támasztott követelményeket – *erősen érezhető volt a szállításszervezésre vonatkozó polgári tudományágazatok és -területek adaptálása, az útkeresés a háborús körülmények között végrehajtására kerülő szállítási feladatok irányába.* Ezért a későbbi évek során az elkészített anyagokat a különböző gyakorlatok, valamint az oktatás tapasztalatai alapján többször átdolgoztuk. Napjainkra sikerült egy olyan tananyagbázist kialakítani, amely a szállításszervezés szempontjából – mindenekelőtt közlekedési irányultsággal – biztosítja az alapvető ismeretek megszerzését. Itt említenénk meg a Közúti szállítások szervezése és végrehajtása c. tankönyvet, a Példagyűjteményt, a Normatáblázatok gyűjteményét, a különböző komplex alkalmazói feladatokat, amelyek egymást kiegészítve, az elmélet és gyakorlat összhangját biztosítva jól felhasználhatók valamennyi szállítási tagozatban végrehajtásra kerülő gépkocsiszállítások szervezésében.

Ezek a tananyagok azonban – bár jól felhasználhatók mind a hadtáptörzsek szállítási munkaszervezéséhez, mind a közlekedés területén – csak közlekedési szakirodalmak. Emiatt a PK HTPH-ek, hadtáptörzsek, tervező szakemberek szállításszervező munkáját csak annyiban tartalmazzák, amennyiben valamennyi szállítási tagozatban a PK HTPH (hadtáptörzs, hadtáp-hadműveleti osztály) a gépkocsiszállítások szervezője. Ezért további kiegészítésre, egységesítésre és pontosításra vár a gépkocsiszállítások szervezésével és végrehajtásával foglalkozó jegyzetanyag, elsősorban az ellátókötelek belső munkája, a nagytömegű anyagi eszközök átadás-átvételének gyakorlati megvalósítása, a PK HTPH (hadtáptörzs) és az ellátószervezet-parancsnokok közötti egycsatornás információs rendszer kialakítása, a végrehajtó alegységek vezetése, valamint az után- és hátra szállítási utak előkészítése és igénybevétele vonatkozásában.

A megfelelő szakirodalmi háttér mellett az oktatás eredményessége szempontjából fontos tényező, hogy az adott témát milyen óraszámban lehet oktatni. A katonai gépkocsiszállítások szervezését (amely korábban gépkocsiszállítások üzemtana néven „futott”) az 1970-es évek közepéig 120 órában tudtuk feldolgozni. Azóta új tantárgyak egész sora került a képzés rendszerébe (pl. katonai szociológia, REVA ismeretek, jog, rádióelektronikai harc elleni védelem, 1987 szeptemberétől emelt óraszámú orosz nyelvi képzés, testnevelés stb.), amely szűkítette a szakmai oktatás lehetőségeit. Emiatt a közlekedési tananyagok feldolgozására jelenleg mintegy 100 óra áll rendelkezésre, melyből közel 40 óra foglalkozik „tisza” szállításszervezési kérdésekkel. A megszerzett ismeretek elmélyítését, a gyakorlati jártasság erősítését a Hadtápbiztosítás tantárgy keretén belül feldolgozásra kerülő (s természetesen szállításokkal is foglalkozó) ún. teljes gyakorlati feladatok szolgálják.

Mindezek alapján úgy gondoljuk, hogy az Akadémián a háborús gépkocsiszállítások tananyagának feldolgozása, a korszerű szállításszervezési módszerek megalapozása a képzési céloknak megfelelően biztosított. *Érezzük azonban felelősségünket a tananyag még pontosabb és konkrétabb kidolgozásában, a szállítási feladatok tervezési, szervezési és végrehajtási munkáinak gyakorlatiasabb oktatásában, a hallgatók korszerű szemléletű nevelésében.* S természetesen arra törekszünk, hogy a „hadtáp hallgatókat mind elméleti, mind gyakorlati

vonatkozásban oly módon készítsük fel a szállítások szervezésére és irányítására, a hadtápegységek vezetésére, hogy képesek legyenek e fontos probléma szakszerű és pontos megoldására”.¹⁷

Következtetések és javaslatok

A háborús viszonyok között végrehajtásra kerülő gépkocsiszállítások szervezése és végrehajtása területén szerzett tapasztalataink *alátámasztják* a vita azon sommás végkövetkeztetését, mely szerint a megnövekedett feladatok végrehajtása szükségszerűen megkívánja a szállításszervezési módszerek korszerűsítését, a PK HTPH (hadtáptörzs) munkarendjének, tartalmának, tervezési-szervezési módszereinek megújítását, a képzés hatékonyságának javítását. *A korszerűsítésre vonatkozó következtetéseink és javaslataink a következőkben foglalhatók össze:*

1. Mivel a csapatok harctevékenységeinek anyagi biztosítását az ellátás és szállítás dialektikus egysége képezi, s mivel e kapcsolatban az ellátás a meghatározó, a gépkocsiszállítások szervezésének korszerűsítését *az ellátási rendszer modernizálásával* kell kezdeni. Tekintettel arra, hogy a szállítási feladatok végrehajtásának szűk keresztmetszetei a lőszerellátás és -szállítás területén jelentkeznek legérzékenyebben, a korszerűsítést a mai lőszerellátási rend felülvizsgálatával lenne célszerű kezdeni. E munka során kiemelt figyelmet kellene fordítani a végrehajtó tagozatokra, mivel az anyagi (lőszer-) biztosítás feltételei ott a legkedvezőtlenebbek.

2. Az ellátás korszerűsítésével párhuzamosan célszerű végrehajtani - az ellátásért és szállításért való felelősség jelenlegi elvének meghagyásával - *a szállítási rendszer továbbfejlesztését*. A fejlesztés során a fő figyelmet a szállítási rendszer objektív alapjának tekinthető szállítóegységek, -alegységek szervezeti korszerűsítésére, élet-, működő- és teljesítőképeségének fokozására szükséges koncentrálni.

3. A korszerű szállításszervezés *nem képzelhető el egységes tervezési okmányok nélkül*. Elméleti ismereteink és gyakorlati tapasztalataink alapján a gépkocsiszállítások tervezéséhez az alábbi okmányokat javasoljuk kidolgozni: 1. Szállítási igénylés (Szállítatók okmánya); 2. Szállítási igénylések összesítése (A hadtáptörzs tervezési okmánya); 3. gépkocsiszállítási terv (A hadtáptörzs tervezési okmánya); 4. Gépkocsiszállítások grafikus terve (A hadtáptörzs vezetési okmánya); 5. Szállítási tervfeladat (Ellátókötelékpáncsnok tervezési okmánya a szállítási feladatok végrehajtására, melyet a hadosztály és ezredhadtáptörzs dolgoz ki). Az okmányok lehetséges belső tartalmát egy későbbi cikkben kívánjuk szemléltetni. Tovább kell fokozni az erőfeszítéseket a szállítástervezés számítógépes támogatása reális feltételeinek megteremtése érdekében.

4. Az ellátási és szállítási rendszer korszerűsítése, a vertikálisan egységesített tervezési okmányok kidolgozása és elfogadása, az ellátásért és szállításért megfogalmazott - s annak gyakorlatban érvényt szerzett - felelősség birtokában célszerű lenne kidolgozni egy olyan *Szállítási Utasítást*, mely a háborús harctevékenységek alatti gépkocsiszállítások tervezését, szervezését és végrehajtását átfogóan szabályozná. Az utasítás alapját a tanszék által kidolgozott Gépkocsiszállítások szervezése a csapatok harctevékenységeiben (Klt/1986/KSZF) c. jegyzet képezhetné.

¹⁷ Lásd: dr. Lapos Mihály vörge.: i. m. 6. old.

5. A gyakorlatokon – összhangban a szolgálat más irányú elfoglaltságaival – *előtérbe kellene állítani a szállítási feladatok gyakoroltatását*. Céltudatosan kell keresni azokat az eljárásokat, módszereket, tevékenységi formákat, amelyek eredményesebbé teszik a feladatmegoldást a szállítások területén.

6. Az akadémiai képzés korszerűsítése során kiemelt figyelmet kell fordítani a harc alatti szállításszervezés és -irányítás kérdéseinek oktatására. A téma összeállításával, a hadtápbiztosítási komplex feladatok levezetése keretén belüli jelentőségének növelésével *meg kell erősíteni* a katonai közlekedés és szállítás tantárgycsoport helyét és szerepét az oktatás általános rendszerében. A problémakör oktatási konzekvenciáinak feldolgozása és gyakorlatba történő bevitele érdekében egy *ősztanintézeti konferencia* megtartását kezdeményezzük a szállítást és közlekedést tanító tanárok és oktatók számára, amelyet a ZMKA Hadtáptanszék szervezne meg, 1987 októberében. Javasoljuk továbbá *fenntartani* a hadtáptisztek tanfolyamrendszerű szállító továbbképzését az MN KSzF-ség szervezésében és a ZMKA Hadtáptanszék, HDS hadtáptörzs lebonyolításában.

Befejezésül szeretnénk hangsúlyozni, hogy hozzászólásunkban elsősorban azokat a problémaköröket érintettük, amelyek megoldásában – beosztásunk és feladatkörünk alapján – közvetlenül részt tudunk és akarunk venni. Ennek megfelelően állítottuk össze tenniakarásunk irányait is kifejező javaslatainkat. Úgy gondoljuk, hogy csak ilyen megközelítés és szemlélet esetén vezethet eredményre a felső vezetés által a helyzet megváltoztatására indított „koncentrált támadás”.

A katonai közlekedési szervezetek korszerűsítésének irányai

Szűcs László alezredes

Az utóbbi évek különböző rendezvényei^x a közlekedési biztosítás elméletének fejlesztéséhez gazdag alapanyagokkal szolgálnak. Különösen nagyjelentőségű ebből a szempontból is a TRANZIT-85 nemzetközi közlekedési rendszergyakorlat, amely az elmélet fejlődése mellett a szervezeti korszerűsítés terén is sok tapasztalattal szolgált.

A korszerűsítés irányainak meghatározásakor célszerű visszatekinteni a szolgálat történetére. A katonai közlekedési szervek a néphadsereggel együtt fejlődtek. Visszatekintve a felszabadulás körüli időszakra, büszkék lehetünk arra, hogy elsőként közlekedési (vasúti, hídépítő) alakulatok lettek létrehozva, amelyek együtt tevékenykedtek a Szovjet Hadsereggel, illetve jelentős részük volt az ország közlekedési hálózata helyreállításában.

A szolgálat fejlesztésének egyik meghatározó időszaka az 1950. év. Ekkor hozták létre a szolgálat komplex, a jelenlegihez hasonló szervezetét (a létrehozó szervek felsorolása a cikk végén található.)

Ebben az időszakban a felsőszintű közlekedési vezető szervek szervezeti hovatartozásában érzékelhető bizonyos határozatlanság: először a Hadtápfőnökséghez (HF-ség) tartozott, ezt követően megosztásra került a HVK (Honvéd Vezérkar) és a HF-ség között, majd 1951-ben a HVK alárendeltségébe került „HVK Katonai Közlekedési Osztály (önálló)” megnevezéssel, 39 fős állománnyal. Feladata a katonai szállítások megszervezése és irányítása a vasúti, közúti (gépkocsi) és vízi szállítási ágazatok igénybevételével, ezen ágazatok háborús felkészítésének és működőképességének biztosítása - a polgári közlekedési szervekre való ráépülés útján. Az önálló osztály feladata volt a nemzetközi kapcsolatok fenntartása a szocialista hadseregek katonai közlekedési szolgálataival. 1952-ben megalakult a „Katonai Közlekedési Szertár”, amely az 1953. január 1-i helyzetnek megfelelően 80 mFt (akkori áraknak megfelelő) anyagkészlettel rendelkezett - ez 3 zászlóalj szakanyagának felelt meg. (1957-ben megalapozottnak nem mondható döntéssel felszámolták.)

A Zalka Máté Híradó Tiszti Iskola Közlekedési Tanszékén és a Budapesti Műszaki Egyetemen magas színvonalú közlekedési tisztképzés folyt. (1957-ben ezt is felszámolták, mely a későbbiekben súlyos káderproblémákat okozott.)

^x - a VSZ közlekedési szolgálat vezetői értekezletei (1979 Berlin; 1983 Prága; 1986 Balatonkenese);

- M Közlekedési Konferencia 1984;

- a TRANZIT-85 közlekedési rendszergyakorlat.

1963-ban a közlekedési szolgálat az MN hadtápfőnöke alárendeltségébe került át. Ezt követően jelentős eredményeket értünk el a rendszerépítésben: egység szintig létrehoztuk először a diszpécserszolgálatot, majd a szolgálatfőnöki beosztást, helyes arányokat alakítottunk ki a szállítási ágazatok között. A szolgálat tevékenysége napjainkra kibővült a Tábori Hadtápfőnökségtől átvett közlekedési szakcsapatok felkészítésével, a szakanyag-gazdálkodás, rakodásgépesítés, a lánctalpas technika mozgását szolgáló úthálózat kiépítése és fenntartása, a túlsúlyos és túlméretes technika közlekedésének, a közutak katonai igénybevételének szervezése feladataival, valamint szakhatósági feladatokkal.

A „béke” feladatok bővülését csak részben követte a vezető és végrehajtó szervek szervezeti korszerűsítése. *A fejlesztés egyik fő irányát tehát az MN felkészítésével és fenntartásával kapcsolatos közlekedési feladatok maradéktalan teljesítését és a szakcsapatok hatékony felkészítését biztosító feltételrendszer kialakítása képezi.*

A közlekedési vezető szerveknél alapvető cél szervezetük feladatukhoz való igazítása, kvalifikált állományt megtartó képességük növelése, a feladatokhoz és az együttműködők szintjéhez igazodó felkészültség (végzettség) biztosítása, valamint a háborús feladatok irányításának megalapozása. A felsorolt célkitűzések érdekében szükséges az új funkcióknak megfelelő még hiányzó beosztások rendszeresítése, elsősorban a közlekedés-műszaki és gazdálkodási területeken. Konkrétan:

A békében nem élő közlekedési csapatoknál a mozgósítási törzseket („M” törzseket) az adott katonai szervezet megalakításának biztonsága, megbízhatóbbá tétele, valamint a háborús alkalmazásra történő felkészülés szempontjából szükséges fejleszteni. Hasonló békében élő alakulatok, amelyek tapasztalatokkal szolgálhatnak, vagy hivatásos kerektállomány átadását biztosíthatnák, nincsenek, ezért az önfejlesztés itt elengedhetetlen.

A szolgálat középirányító szintjét a „hagyományos” funkcionális feladatok – a szállítások, közlekedési-műszaki feladatok és szakanyagellátás MN szintű szervezése – mellett alkalmassá kell tenni a közlekedési szakcsapatok felkészítését biztosító *magasabbparancsnoksági* feladatkörök ellátására is.

A katonai szállítások biztonságát, szervezettségét a csapatok közlekedési kiképzését csak a kellő helyismerettel rendelkező szaktisztek képesek maradéktalanul biztosítani. Ennek érdekében és a megnövekedett szállítási feladatok miatt is a legnagyobb helyőrségekbe (ahol nincs Katonai Szállítási Igazgatóság) *Körzeti Vasútállomás Katonai Parancsnokságok* létrehozását tervezzük. A „körzeti” megnevezés azt jelenti, hogy a közelében levő 2-3 helyőrség tartozna a hatáskörébe.

A lánctalpas technika közlekedésére kijelölt úthálózat kiépítése és fenntartása jelentős mértékben lekötí az MN és a Déli Hadseregcsoport műszaki erőit, ugyanakkor ezek a csapatok eltérő rendeltetésük miatt nem képesek a harcok mozgását elviselő szilárd burkolatú utak építésére és fenntartására, holott a rendszeresen használt útszakaszokon ez szükséges lenne. A megoldást egy (az MN Műszaki Főnökséggel együtt) létrehozott alegység jelentené, amely biztosítaná az előregyártott beton útelemeket az építést végző műszaki csapatoknak.

Egyre több gondot jelent nagyobb gyakorlatokon a közutak szabályszerű, a turizmust és a helyi lakosságot kevésbé zavaró igénybevételének biztosítása központi *közüti kommandáns erő* hiányában (ez nem tévesztendő össze a rendészeti és komandáns csapa-

tok forgalomszabályozó alegységeivel). Egy csökkentett állományú közúti komendáns zászlóalj a „béke” közúti biztosítási feladatok mellett *megbízhatóan* felkészülne az MN elvonuló központhadtáp csapatai begyülekezése közötti biztosítására és emellett „műhelye” lehetne a közúti csapatok fejlesztésének is.

Támogatjuk a nagymennyiségű rakodógéppel rendelkező HM főnökségek és seregtestek kezdeményezésére saját rakodógép javító kapacitás kialakítását. Ezzel párhuzamosan kiépítjük a szolgálat központi javító és alkatrészellátó bázisát is.

A fejlesztés másik fő iránya a közlekedési biztosítás háborús erő- és eszközrendszerének korszerűsítését foglalja magába.

Az elmúlt időszakban a harceszközök fejlődése, különösen a nagypontosságú fegyverek megjelenése fokozták a közlekedési biztosítással szembeni követelményeket, mert:

- növekedett az utánszállítandó anyag mennyisége;
- a közlekedési objektumok romlásának lehetőségei megnövekedtek, ezáltal nehezebbé váltak a körülmények a szállítási ágazatok működtetéséhez.

A fejlesztési irányok meghatározása előtt rögzíteni szükséges a *közlekedési biztosítással szembeni követelményeket.*

Alapvető követelmény, hogy az MNK katonai közlekedési rendszere legyen képes a néphadsereg és a szövetséges erők anyag- és csapatszállításainak és csapatmozgásainak biztosítására a szállítási ágazatok komplex felhasználásával.

A vasúti szállításnak, mint a legnagyobb teljesítményű szállítási ágazatnak biztosítani kell:

- a) Az MN érdekében:
 - a hadászati anyagkészletek széttelepítését;
 - a hadműveleti szétbontakozás időszakában jelentkező csapatszállítások végrehajtását;
 - a hadműveletek időszakában a harcoló csapatok részére az anyag utánszállítását, sebesültek, sérült technika és más anyagok hátraszállítását.
- b) A szövetséges csapatok érdekében meghatározott szállítmányok beléptetését, átrakását, továbbítását, valamint a front belső szállításai végrehajtását.

A szükséges szállítási teljesítmény biztosítása érdekében az ország területén frontális és haránt vasútvonalak kerülnek kijelölésre. A vasúti szállítások folyamatosságát a nagyfolyami hidak rombolása esetén dublőr hidakkal és Ideiglenes Átrakó Körletekkel kell biztosítani, valamint a rombolt vonalszakaszok gyors helyreállításával. (EFEF parancs szerint tömeges csapásokat követően a vasúti szállítások folyamatosságát 2-5 nap alatt kell helyreállítani.)

Hadműveleti területen az MN csapatai tevékenysége irányában 1 vasúti irány helyreállítása szükséges napi 15 km/nap helyreállítási ütemmel számolva (minimum a támadási ütem felével) 18 vonatpár/nap áteresztő-képességgel. A HDS első támadó hadművelete alatt 120-150 km vasútvonal helyreállítása és üzemeltetése szükséges számvetés szerint.

Közúti biztosítás

Az MN és a szövetséges erők érdekében végzett gépkocsiszállítások és a csapatmozgások biztosítása érdekében az *MNK területén* frontális és haránt katonai gépkocsitakat (KGU) kell fenntartani és üzemeltetni, azokon a hadiforgalmat megszervezni az MN központi (hátszági) közúti komendáns erőivel, helyreállítását a KM és az MN erőivel együttesen biztosítani.

A várható hadszíntéren az MN elvonuló szárazföldi csapatai érdekében a központi KGU-hoz csatlakozva 2-3 frontális *közúti irányt* kell fenntartani (helyreállítani) és üzemeltetni a szükséges harántutakkal a KHEL *közúti komendáns dandár* erőivel – 1000-1500 km összhosszban a HDS első támadó hadműveletében, mintegy 2000-2200 km összhosszban a második HDS – hadművelet (a front távolabbi feladata) mélységéig – további közúti komendáns erők felhasználásával.

A *hídszükséglet* meghatározásához a szükséges vasúti és a közúti áteresztő képességet kell alapul venni. Számvetési alapként: a vasúti szállításnál az egy pályás híd 24 vonatpár/nap áteresztő-képességgel rendelkezik. A vasúti dublőr híd kiváltásához Ideiglenes Átrakó Körletet (IÁK) kell működtetni a vasúti szállítás folyamatosságának biztosítására. Az IÁK-ban az előírt áteresztő-képességhez szükséges *közúti hídátkelőhelyet* kell berendezni. Ugyancsak külön híd kell a KGU-k átvezetéséhez is.

A *gépkocsiszállítás* alaprendeltetése a vasút végpontjától (vízi kirakóhelyről, csővezeték kirakóhelyről) az anyag *utánszállítása* az ellátandó csapatok részére, a vasúti (vízi, csővezeték) szállítás *megszakadása* esetén ezen ágazatok ideiglenes *dublírozása*, valamint a különböző szállítási ágazatok komplex alkalmazása esetén azok egységes rendszerré való összekapcsolása.

Az MN elvonuló szárazföldi csapatai anyagszükségeit 100-130 km-es napi szállítási távolsággal számolva 2,5-3-as szorzót kapunk, amely azt jelenti, hogy a szállítandó anyag tömegéhez viszonyítva háromszoros szállítási kapacitással kell rendelkezünk.

Az előzők mellett az ÁK, IÁK-ok előírt áteresztő-képességére számvetett gépkocsiszállító-kapacitás szükséges az ország területén.

Vízi szállítással a Dunán Budapest É-től jelentős anyag- és sebesültszállítás^{xx} oldható meg, gyakorlatilag biztosítható a Front ezen irányban tevékenykedő csoportosításának ellátása. A vízi szállítási ágazat alkalmazásának alapvető feltételei a következők:

- a szállító uszálypark és vontató- (toló-) hajók időben történő begyűleltetése kijelölt körletekbe;
- berakó- és átrakókikötők előkészítése a megfelelő kapacitással;
- vízi szállítmánykísérés biztosítása (aknafigyelés, -felderítés, aknamentesítés, közvetlen védelem stb.);
- hajóútvonal nyitása a rombolt műtárgyakra (hídroncsokon) keresztül;
- kikötőhelyek (kirakóhelyek) berendezése.

^{xx} Sebesültszállításra – a sebesültszállító vonatokhoz hasonló előkészítéssel célszerű az üdülő és személyszállító hajókat igénybe venni, igen kíméletes szállítás, megfelelő egészségügyi személyzet esetén szakellátás biztosítható.

Légi szállítással, mint kiegészítő szállítási kapacitással - szállító tartalékokkal számolunk, amelyet sürgős esetekben, más ágazattal az adott időben meg nem oldható szállítási feladatokra célszerű igénybe venni. Ugyanakkor az IÁK-okban szükséges lenne nagy teherbírású szállító helikopterekre az anyagok (konténerek) gyors átemelésére.

Az MNK közlekedési hálózata helyreállításáért - HB-határozat alapján - a közlekedési miniszter (KM) felelős. A *katonai igénybevételre tervezett közlekedési hálózat* helyreállítását a 016/1976. HM számú utasítással életbe léptetett 020/1975. EFEF számú parancs *két ütemben határozza meg*:

Az első ütem tartalma a kijelölt hálózaton *az átmenő forgalom megnyitása*, ennek időtartama 2-5 nap, a második ütemben azokat a munkákat kell elvégezni, amelyek biztosítják az előírt áteresztőképességet (egyvágányú vonalnál 18, kétvágányúnál 36 vonatpár/nap, illetve 6000 gk/nap). A KM erői mellett meglevő hátsországi közlekedési csapatok rendeltetése elsősorban a tartalékképzés lehet a különösen fontos objektumok helyreállítása. *A katonai alakulatok egyik fő feladata biztosítani a polgári helyreállító erők fegyelmezett munkáját a legnehezebb körülmények közt is.*

A vasúti csapatoknak ezért (a közúti komendáns csapatokhoz hasonlóan) az üzemeltetést biztosító VKP-k-kal együttműködve a kijelölt vasútvonalakon *komendáns* feladatokat is el kell látniuk a pályafenntartás és helyreállítás vonatkozásában is. Célszerű (és a Szovjet Hadseregben ma is alkalmazott és oktattott) megoldás, hogy a KGU-kon és a kijelölt vasútvonalakon levő polgári helyreállító (üzemeltető) erőket katonai parancsnok alá rendelik, szakirányításukat továbbra is a polgári előljáró szerv hatáskörében meghagyva.

Az előzőekben rögzített követelményekhez viszonyítva - az elmúlt években végrehajtott jelentős fejlesztések ellenére - a közlekedési szolgálat teljesítőképessége nem mindenben éri el a követelményi szintet. A fejlesztést a szűk keresztmetszetek felszámolására kell irányítanunk. Ilyenek elsősorban a helyreállítási teljesítményhiányok és a vezetési rendszer problémái, amelyekbe a vezetési funkciók hatékonyabb megvalósítási lehetőségeit és feltételeit, illetve a szakcsapatok vezethetőségét értjük.

Vezető szerveink például csak részben illeszkednek a népgazdasági szállítási ágazatok rendszerébe. Nincs közvetlen ráhatási lehetőség képviselő hiányában a közút fenntartó rendszerre, illetve a megyei közlekedési szervekre. Mindez nagymértékben hátráltatná a helyi lehetőségek igénybevételét rendkívüli időszakban.

A szakcsapatok *vezethetőségének javítását*, amely magába foglalja az alkalmazás tervezésének, a feladatok lejuttatásának és végrehajtásuk irányításának egyszerűsítését, megbízhatóbbá (védettebbé) tételét, *tisztaprofilú* szervezetek kialakításával tartjuk elérhetőnek, amely biztosítja azok belső vezetésének egyszerűsítését is. A vegyes közlekedési dandárok helyett például közúti komendáns és vasúti dandár, valamint önálló IÁK-ok létrehozását látjuk célszerűnek. A tisztaprofilú hátsországi közúti és vasúti csapatok szükség esetén *csereszabatosak* lennének az elvonuló dandárokkal, csapás esetén egymással helyettesíthetők lennének.

A *közlekedési szakcsapatok szükséges teljesítményének* biztosítása érdekében elsősorban technikai ellátottságuk fejlesztését szorgalmazzuk. *A minőségi fejlesztés mellett szükséges kis-mértékű mennyiségi fejlesztés is a következő területeken:*

- az elvonuló közúti és vasúti csapatoknál a helyi anyag és munkaerő igénybevételét biztosító alegség rendszeresítése, a vasút, út- és hídépítési teljesítmény növelése;

- a hátszági közlekedési csapatoknál a vasúti helyreállítási teljesítmény növelése (izolálható tájegységeinkre 1-1 vasúti zászlóalj jutna), valamint a vasúti és a közúti hídépítési feladatok külön szervezetekre való leválasztása, a közúti komendáns zászlóaljknál az útberendező és -karbantartó erők fejlesztése.

Míndezek a teljesítménynövelés mellett az alkalmazási feltételeket is javítanák.

A mozgósítási készség fejlesztése érdekében célszerű megvizsgálni az elvonuló közúti és vasúti csapatok hátszági csapatokkal való ikresítésének lehetőségét (az utóbbiak tiszta profilra való átállításával együtt). Ezzel elérnénk, hogy az elvonuló dandárokhoz nagyobb hivatásos kontingens és az „M” szükségletet meghaladó sorállomány kerülhetne átadásra.

A *mozgósítási készség fejlesztésének*, egyben a felkészítés hatékonysága és az alkalmazási készség növelésének is jelentős lehetőséget adna az *elvonuló közlekedési szakcsapatok polgári közlekedési vállalatokra telepítésének folytatása*. Számításba vehetők a Közúti Igazgatóságok, vasúti pályafenntartó főnökségek, hídépítő vállalatok stb. A ráépülés nagymértékben javítaná helyzetismeretünket, illetve a korszerű technika és kivitelezésben jártas káderek lebiztosításának lehetőségeit. A korábban említett „ikresítés” ebben az esetben is alkalmazható lenne.

Az *alkalmazási készség* gyökeres javítását biztosítaná egyes hátszági közlekedési szakcsapatok önálló kivitelezésre való felkészítése és átállítása. (Minden más baráti hadseregben önálló kivitelezést folytatnak ezek a szakcsapatok). Célszerű a vasútépítő és hídépítő zászlóaljak átállítása. Az önálló kivitelezés, amelynek feltételeit zászlóaljanként, fokozatosan lehetne létrehozni, növelné az MN pénzbevételeit, a háborús feszültség időszakában megbízhatóbbá tenné a közlekedési hálózat életképessége növelését szolgáló objektumok kiépítését. Az önálló kivitelezés eszközrendszerét kölcsönbérleti szerződés keretében, vagy KM-HM közös beruházásban lehetne biztosítani. A parancsnoki állományt az 1987-ben induló közlekedési építő tisztképzésre és polgári életből való átvételre alapozva lehetne megoldani.

A *technikai fejlesztés* fő irányai a hídépítő kapacitás, a rakodásgépesítés, a hadiforgalom irányítási, illetve a szolgálat vezetési feltételeinek fejlesztése. Alapelvek tekintjük továbbra is a népgazdasági bázis igénybevételét, a kettős rendeltetésű és többcélú^{xx} eszközök kifejlesztését és alkalmazását, a szakcsapatok *tagozati hovatartozásából származó technológiai követelményeket* és a rugalmas alkalmazás biztosítását.

A technikai fejlesztés fontos bázisának tekintjük a Közlekedési Anyagraktárt és a Kiképző Bázist, ahol egyes eszközök kipróbálása, illetve készletezése (gyártása) is megvalósítható lesz.

A szervezeti korszerűsítés során a közlekedési katonai szervezeteket egyre inkább az összefegyvernemi alapok szerint kell kialakítani. Az Ideiglenes Átrakó körletek helyett például *átrakó ezredek*et kell szervezni. Az elvonuló és hátszági csapatoknál célszerű követelmény lehet a csereszabatoság elérése. vasúti csapatoknál közúti mozgékony-

^{xx} „többcélú” és kettős rendeltetésű „eszközök” nem azonos fogalmak. A kettős rendeltetésűek békében és háborúban eltérő feladatkörben kerülnek alkalmazásra, a többcélú eszközök pedig egy eredeti célra kerülnek kifejlesztésre, de más célra (más feladatkörben) is alkalmazásra kerülnek.

ságú, könnyebb felszerelésű, illetve vasúti mozgatású, nehéz felszerelésű alegységeket célszerű kialakítani. A hidépítő zászlóaljkat képessé kell tenni egyszerre két hídhelyen való tevékenységre, ennek megfelelő szervezet kialakításával.



A cikk terjedelme miatt nem térhetem ki részletes megoldásokra és indoklásokra. A közlekedési csapatok szervezetére, a szükséges teljesítőképessegre kialakított elképzelések megalapozott számvetésekre, gyakorlatokra és nemzetközi tapasztalatokra épülnek. Tovább kell azonban vizsgálni a *struktúrát*, a csapatok jobb vezethetősége érdekében a hadrendi hovatartozást. Hasznos célokat szolgálnak és jelentős eredményekhez vezetnek a tudományos módszerekkel végzett vizsgálatok, tudományos konferenciák (legutóbb az MN Hátországvédelmi Parancsnokságon rendeztek Közlekedési Konferenciát).

A szervezeti korszerűsítés megalapozását szolgáló tudományos tevékenységnek a közlekedési biztosítás követelményei pontos meghatározására, a követelmények teljesítését biztosító *feladatok végrehajtására képes*, minimális létszámot és technikai eszközt lekötő szervezetek kialakítására kell irányulnia.

K I M U T A T Á S

az 1951. május 2-án rendszeresített közlekedési csapatokról

- gl. bo. közv. gk. szállító szd.-ok;
- gépesített és pc. bo. gk. száll. zászlóaljok;
- HDS-közv. üza.-száll. szd.;
- HDS-közv. gk. száll. zászlóaljok;
- ö. légi gk. száll. zászlóalj;
- közúti hidépítő zászlóaljok;
- közúti útépítő zászlóaljok;
- forgalomirányító zászlóaljok;
- vasúti dandárparancsnokság;
- vasúti dandár pályabehelyreállító zászlóaljok;
- vasúti dandár vasúti híd helyreállító zászlóaljok;
- vasúti dandár vasúti üzemszázad;
- vasúti dandár vasúti vészállomás helyreállító század;
- vasúti dandár vasúti híradás helyreállító század;
- kórházvonat;
- vasút és hajózási étkeztető állomások;
- hajózási igazgatóság kat. száll. vezetőség;
- vízi kikötő katonai parancsnokság;
- szállítmánykísérő zászlóalj;
- VKSZV-k;
- VKPK.

A hadiállományú közlekedési alakulatok és szervek M. felkészítését a HM-szervek irányításával a kijelölt béke állományú katonai közlekedési szervek végezték. Ezért a béke állományú szervek állományában M. tiszti beosztások, helyenként parancsnok M. helyettes beosztások kerültek szervezésre.

Gondolatok a hadtáptisztek törzskultúrájáról

Skerbán László ezredes

A hadtáptörzs a vezetés része. Felelős a hadtáptevékenységek idejében történő megszervezéséért, valamint operatív, határozott folyamatos hadtápvezetéséért. A hadtáptörzs a PK (PK HTPH) elhatározásai és utasításai, továbbá az előljáró hadtáptörzs intézkedései (direktívái) szerint végzi a munkáját. Alapvető feladata: az adatok gyűjtése, értékelése és a PK HTPH elhatározása meghozatalához való előkészítése, annak elhatározása alapján a hadtápparancsok, intézkedések formábaöntése, eljuttatása a csapatokhoz, a hadtápegységhez, alegységhez, a végrehajtás vezetése, ellenőrzése, a hadtápbiztosítás és a hadtáphíradás megszervezése.

A hadtáptiszt tevékenysége szélesebb értelemben magába foglalja azoknak a komplex kérdéseknek az egész sorát, amelyek a hadtápegységek; -alegységek, -intézetek vezetésével kapcsolatosak a csapatok folyamatos biztosítása érdekében.

A jó szakmai felkészültség, a feladat végrehajtó képesség, operativitás a munkában, készség a helyes következtetések levonására, képesség a helyes elhatározások meghozatalára és ésszerű javaslatok megtételére, magas fokú személyi műveltség tekinthető a hadtáptörzsben szolgálatot teljesítő hadtáptiszttel szemben támasztott követelményeknek.

A hadtáptiszt legyen képes helyesen elvégezni a feladattisztázást, helyzetértékelést, röviden és világosan jelenteni, hozzáértéssel vezetni a munkatérképet, végezni a gazdálkodási és ellátási feladatokat, és az alárendelt hadtáptagozatokhoz történő ellenőrzéskor is segítséget tudjon nyújtani az alárendelteknek.

Hangsúlyozni szükséges, hogy a hadtáptiszt törzskultúrájának színvonala nemcsak a katonai és szakmai felkészültségétől, hanem az ideológiai-politikai elkötelezettségétől, öntudatosságától és attól is függ, hogy bármely helyzetben a legbonyolultabb körülmények között is törekszik a kapott feladat maradéktalan teljesítésére.

Napjaink hadtáptisztjétől elvárjuk, hogy ismerje a hadművelési művészet és harcászat alapjait, a harc a hadművelési hadtápbiztosítását, a gazdálkodás és szolgáltatást, jól éljen a hatáskörével és hatékonyan alkalmazza a számítástechnikát. Ugyancsak köteles ismerni az ellátandó csapatoknál rendszeresített fegyverzetet, hadtáptechnikát, melyek alapul szolgálnak az ellátási számvetéseknek!

A fenti követelmények figyelembevételével szükséges elvégezni a törzsmunkások munkábaépített felkészítését, amelynek alapját a korszerű háború törvényeinek; a különböző hadműveletek és harcok megvívása; a felkészítés módszerei, és azok minden oldalú biztosítása, a közgazdasági-jogi és gazdálkodási ismeretek és a hadtáp vezetése kérdéseinek tanulmányozása, elsajátítása képezi.

Minden egyes hadtáptisztnek törekedni kell arra, hogy sokkal több ismeret legyen a birtokában, mint amennyire a beosztása ellátásához feltétlenül szükséges. Ezek közül is különösen fontos az elméleti ismeret, amelyet tanulással a katonai főiskolákon, akadémiákon, hadművelleti önképzéssel, tanfolyamokon sajátítanak el és állandóan gazdagítanak a csapatoknál eltöltött gyakorlati munka folyamán.

Mint az egyik magasabbegység-parancsnok hadtáphelyettesének, gyakran van lehetőségem megfigyelni a mindennapos munkában a fiatal hadtáptisztek beilleszkedését, fejlődését. Kezdetben bizonytalankodnak, feleslegesen kapkodnak az elhatározás a döntés meghozatala során, hiányzik a gyakorlati jártasság, az együttműködési készség, a folyamatos egyeztetés a munkában, még nem tudják gyorsan és pontosan, lényegretörően az előírt határidőre elkészíteni a harci és egyéb okmányokat, nem tudják a beosztott állománnyal a kellő szolgálati, elvtársi munkakapcsolatot megvalósítani. Ilyenkor velük szemben türelmesnek kell lenni, hiszen a mindennapos munkában még ők tapasztalatlanok. Azért, hogy a törzsmunkássá válás folyamatának idejét lerövidítsük, keményen kell dolgozni minden hadtáptisztnek és aktívan kell törekedni a beosztáshoz szükséges ismeretek megszerzésére.

A kialakulás folyamatának meggyorsítása nagymértékben függ attól is, hogy az idősebb elvtársak mennyiben segítik kollégáikat a mindennapos munkában. Szükség van a tapasztalatok folyamatos átadására is.

A hadtáptörzs és -szolgálatok tisztjei által alacsony színvonalon végrehajtott funkcionális tevékenység negatívan hat a szervezet a csapatok hadtápbiztosítására. Elnyúlik a tervezési idő, késve kerülnek kiadásra az intézkedések és ugyancsak késik az információk gyűjtése és feldolgozása is. Erről az elmúlt gyakorlatok tapasztalatai is meggyőznek bennünket. Ezeken a gyakorlatokon tapasztalhattuk, hogy a nem megfelelő törzskultúra, és más tényezők miatt sok időre volt szükség az elgondolás, az elhatározás meghozatalára, a tervokmányok kidolgozására és ezzel együtt növekedett a hadtáp felkészítésére fordítandó időmennyiség, amely azonban egyáltalán nem kívánatos.

A hadtáptételek egy sor ilyen esetben nem voltak konkrétak és azokat is késve kapták meg az alárendeltek. Ugyancsak megengedhetetlen, ha a kialakult hadtáphelyzet adatait az előjáró törzs késve adja meg, ráadásul belőle hiányoznak a szükséges információk. Mindezek nagymértékben megnehezítik a hadtápbiztosítás szervezését, a tervezés rendjét, csökkentik a hadtáptisztek kezdeményezőképességét és az operativitást a feladatok végrehajtásában, különösen így van ez a nagy manőverező harctevékenységek, menetből indított támadás, HNCS-ok alkalmazása folyamán.

A csapatok hadtápbiztosítása megvalósítására a korszerű hadművelletben és harcban a bonyolult és dinamikus helyzetben kerül sor. A hadtáptörzsekhez, -szolgálatokhoz nagy mennyiségű információ érkezik a csapatoktól a közvetlenül alárendelt hadtápegységektől és alegységektől.

A nagy mennyiségű információ feldolgozása megköveteli a munka sorrendjének megállapítását, a differenciálást, amelynek megfelelően kell elosztani a rendelkezésre álló időt, az erőket és eszközöket.

A fent említett viszonyok között különleges jelentőséggel bír a hadtáptörzsek és -szolgálatok tisztjeinek olyan képessége, mint az, hogy gyorsan tudják elemezni a kialakult helyzetet és pontosan tájékozódjanak a hadtáphelyzetben, ehhez megfelelő naprakész és pontos ismeretekkel, adatokkal kell rendelkezni.

Az előbb említett képességek kialakulnak a hadtáptisztekben a saját ismereteket gyarapító önálló munka folyamán, a kiképzések, továbbképzések, az önképzések, a törzsblokkok a törzsgyakorlásokon, a parancsnoki és törzsvezetési, a csapat- és hadtápgyakorlatokon, a hadműveleti és hadtáp-harcászati feladatok megoldása során.

Az egyik „Duna” gyakorlaton a résztvevők számára nagyon bonyolult helyzet lett kialakítva. Az ellenség „atomcsapásai” után a csapatok, többek között a hadtápegységek is nagy veszteséget szenvedtek, rombolások, tűzkörletek, rádióaktív zónák keletkeztek. A hadtáp előtt három fontos feladat állt: részt venni a csapatok harcképességének helyreállításában;

kivonni a hadtápegységeket és -alegységeket a „szennyezett” zónákból; felszámolni az „ellenség” csapásainak következményeit a hadtáp objektumokban.

A fenti szituációban az erőfeszítések egyesítésre kerültek, a főerőkifejtés a csapatok harcképességének helyreállítására és a harctevékenységük biztosítására lett fordítva. Ezután lehetett csak megkezdeni a hadtápegységek személyi állománya és technikája teljes mentesítését.

A fenti esetben a hadtáptörzs tisztjeinek elhatározásai reálisnak bizonyultak. Jól demonstrálták, hogy képesek helyesen meghatározni a munka vezérfonalát, az adatok gyűjtése és feldolgozása után helyes következtetéseket levonni.

A körültekintő feladatstíztázás, a hadműveleti-harc és hadtáphelyzet jó megítélése lehetővé teszi a bekövetkezendő események prognosztizálását, azaz előrelátni a kialakuló bonyolultabb körülményeket a csapatok hadtápbiztosításának megszervezésében és idejében rendszabályokat foganatosítani azok megoldására. Pontosan prognosztizálni azokat a körülményeket, amelyek között dolgozni fog a hadművelet és harc folyamán a hadtáp – véleményem szerint *elsősorban ezt kell megkövetelni azoktól a tisztektől, akik a hadtápbiztosítás tervezése szférájában dolgoznak.*

Azért, hogy bármely esetben optimális elhatározást lehessen hozni, gondosan kell elemezni és kiszámítani az elektromos számítógépen néhány lehetséges változatot (variánst) összehasonlítni azokat és meghatározni, kiválasztani a legjobbat, természetesen az adott körülményeket figyelembe véve.

Az ilyen típusú feladatokat a hadtáptisztek kollektíven oldják meg. Ezért is nagyon fontos megtanulni és helyes viszonyt kialakítani a beosztásban magasabb és alacsonyabb (rendfokozatban is) tisztekkel egyaránt

A csapatok hadtápbiztosítása tervokmányainak elkészítése – bonyolult és munkaigényes folyamat. A legjobb eredmények, ahogy azt a mindennapos gyakorlat is igazolja, a hadtáp vezető szervek tisztjei összehangolt és együttes (közös) tevékenységével érhető el. A pontosság, vagy helyesség és gyorsaság a számítások elvégzésénél, kidolgozásánál, formábaöntésénél parancsok és intézkedések nagymértékben segítik rövid idő alatt és jól végrehajtani a csapatok hadtápbiztosításának megszervezését és a feladatok végrehajtókig történő lejuttatását.

Ebben a tekintetben is fontos szerep hárul a közvetlen főnökökre (PK HTPH, TÖF, SZF-ök, htp. eg. pk.-ok, összfégyvernemi vezető és végrehajtó). Név szerint is ők hivatottak a beosztottakat megtanítani önálló, gyors és pontos munkára. Ezzel együtt kötelesek a beosztottjaikban olyan tulajdonságokat kialakítani, mint a kapott feladatok végrehajtásának alkotó megközelítése és teljesítése, fegyelmezetség, felelősség. Nem kevésbé fontos az is, hogy gyakorlati tapasztalattal rendelkező tisztek néhány alkalommal együtt dolgozzanak a tapasztalt kollégáikkal.

A főnökök személyes részvétele a tervezésben, a (parancsok) intézkedések kidolgozásában, valamint az alárendeltek összehangolt és dinamikus munkájának megszervezésében, a beosztottaknak a szükséges támogatás nyújtásában feleslegessé teszi az okmányok átdolgozását és kijavítását. Következésképpen csökken az anyagok elkészítésének ideje és az így felszabaduló időt az alárendeltek segítésére tudják fordítani.

A törzstiszt egyik fontos tulajdonsága – képes alkotóan és eredményesen dolgozni a csapatokhoz, alegységekhez, intézetekhez történő kiszállásai alkalmával is. A munkarend ezekben az esetekben a kiszállás céljától függ. A hadtáptisztek leggyakrabban komplex ellenőrzést hajtanak végre. Ezekre az ellenőrzésekre nagyon komolyan kell felkészülni és nemcsak az ellenőrzés rendjét fontos tisztázni, hanem a vizsgálandó egység, intézet feladatainak jellegét is, az ellenőrzendő vezető és végrehajtó beosztásban dolgozó tiszteket is. Tanulmányozni kell az érvényben levő szabályzatokat, parancsokat, intézkedéseket, az alegységek ellátottságának összetételét és azt, hogy mi szükséges és kívánatos részükre. Egyszerűen a harchelyzetben és a gyakorlatban egyaránt lehet és kell is segíteni az alárendeltek a végrehajtandó feladat tisztázásában és teljesítésében.

A hadtáp törzsmunkása csapatoknál tartózkodva köteles felismerni az újat és továbbadni a többi csapat és intézet részére.

Külön szeretném kiemelni a hadtáptisztek azon készségét, hogy a gyorsan változó helyzetben is legyenek képesek a munkatérképek vezetésére a híradó eszközök kezelésére; alapvető hibának az tekinthető, ha későn tükröződik a munkatérképen az új információ, nem teljesek az adatok a csapatok és a hadtáp helyzetéről, az utak állapotáról és a helyszíni anyagi-technikai bázisokról a saját és ellenséges csapatokról, a hadszíntér http.-ről.

Munkatérkép olyan okmány, amelyen kialakításra kerül a hadtápbiztosításra vonatkozó elhatározás, és annak felhasználásával kerül kidolgozásra a hadművelet vagy harc hadtápbiztosításának terve arról, hogy hogyan szabnak feladatot az alárendelt hadtápszerveknek. Alapnak kell tekinteni a hadtáp vezetési és felterjesztésre kerülő okmányok kidolgozása során is. Vezetése szabályos és kultúrált legyen. A kialakult helyzetet a kapott adatok alapján, a szükséges mértékben rá kell vezetni, azonban a munkatérképet értéktelen adatokkal felesleges túlszűfolni.

A hadtáptisztek munkaképessége nagyban függ a munkahelyek berendezésétől, a gépesítés, az automatizálási eszközökkel történő felszereltségtől

Napjainkban különböző technikai eszközök állnak rendelkezésre és információk gyűjtésére, feldolgozására, térképen történő rajzolására, a szükséges számvetések elkészítésére. A legnagyobb hatásfokot akkor érjük el, ha az eszközöket komplex módon alkalmazzuk és figyelembe vesszük a különböző tagozatok és törzsek tisztjei egyéni típuskomplettel, az egységek és a magasabbegységek hadtápszolgálati pedig csoportos típuskomplettel rendelkeznek.

A hadtáptiszteket a régi eszközök alkalmazása mellett ki kell képezni az elektronikus számítógépeken történő hadtápbiztosítási feladatok megoldására és a számvetések elkészítésére.

Következésképpen a hadtáptiszt törzskultúrája – azon ismeretek és készségek összessége, amelyek szükségesek a funkcionális köteleességek eredményes teljesítéséhez és a tiszt műveltségén, képzettségén, valamint a hadügy elméletének szilárd ismeretén alapulnak.

A hadtáptörzsek, - szolgálati ágak főnökeinek és politikai munkásainak az a feladatuk, hogy a fent említett minőségi tulajdonságokat továbbfejlesszék a saját beosztottaiknál, gondoskodjanak azok ideológiai, általános és kulturális fejlődésükről, állandóan tökéletesítsék harci és szakmai ismereteiket. Mindezt azért tegyék, hogy a hadtáptisztek teljes mértékben megfeleljenek beosztásaik ellátására.

Jelölve: [illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

HARCKÉSZÜLTSEG ÉS HADTÁPKIKÉPZÉS

Néhány gondolat

a központhadtápban lefolytatott gyakorlatok kapcsán

*Dr. Lapos Mihály vezérőrnagy,
a hadtudomány kandidátusa*

1986-ban a központhadtáp különböző szervezeteinél a felkészítés tekintetében jelentős események történtek. Sor került az egészségügyi, üzemanyag, Központhadtáp Előretolt Lépcső, közlekedési szolgálat különböző vezető és végrehajtó szerveinek összekovácsolására, - hadijáték és törzsvezetési gyakorlat, illetve csapatgyakorlat formájában.

A felkészülés különböző rendszabályainak végrehajtása már az elsődleges értékelés alapján is azt jelzik, hogy sok hasznos tapasztalattal szolgáltak, mely tapasztalatok körültekintő elemzése és felhasználása jelentősen hozzájárulhat a hadtáp különböző szervezetei hatékonyabb felkészítéséhez, s ezáltal a központhadtáp élet-, működő- és teljesítőképességének fokozásához.

A végrehajtott rendszabályok közül elsősorban az egészségügyi szolgálat kiemelkedő gyakorlatáról, a Vegyes Kórházbázis gyakorlatról szólnék.

A Vegyes Kórházbázis ideiglenes „harci” kötelék, mely a hadsereg és a kijelölt polgári erők együttes tevékenységét feltételezi. Ebben a konstellációban a hadsereg végzi a sebesültek osztályozását, a különböző polgári kórházakba történő irányítását, valamint a sebesültek sorsának rendezését a felgyógyulás után. Az állami egészségügyi szolgálat pedig kijelöli a Vegyes Kórházbázisban ténykedő kórházakat, biztosítja azok működéséhez szükséges feltételeket, végrehajtja a sebesültek gyógyítását.

A Vegyes Kórházbázis alkalmazására a háború kezdetén kerül sor, mely biztosítékát képezi annak, hogy a sebesültek ellátása akkor is megtörténik, amikor az MN egészségügyi erői még nem fejezték be a szebontakozásukat. Ezen túlmenően a Vegyes Kórházbázis működtetése ahhoz is hozzájárul, hogy a katonai egészségügyi erőket megőrizzük a hadműveletek további folytatása kapcsán keletkező sebesültek egészségügyi ellátásához.

A jellegéből kifolyólag ez a gyakorlat tulajdonképpen az Egészségügyi Minisztériummal közösen került levezetésre, mind katonai, mind az állami egészségügyi szolgálat kijelölt erőinek részvételével.

A figyelemreméltó problémák közül szükséges szólni a vezetéssel összefüggő gondokról. *Ugyanis a gyakorlat folyamán vitatott kérdésként merült fel az, hogy a hadsereg részéről ki vezesse a Vegyes Kórházbázist? A Hátországi Egészségügyi Alakulatok Parancsnoksága vagy valaki más?*

Ha figyelembe vesszük, hogy a Vegyes Kórházbázisnak mi a rendeltetése, s azt hogy milyen időszakban fejt ki tevékenységét, akkor közelebb kerülünk a probléma megoldásához. Azt egyértelműen kimondhatjuk, hogy a Hátországi Egészségügyi Alakulatok Parancsnoksága a Vegyes Kórházbázisok vezetését nem tudja megoldani. *Mért?* Azért, mert rendeltetésénél, lehetőségénél fogva képtelen arra, hogy a FRONT hadtáppal, az összefegyvernemi hadsereggel és a több megyét átfogó Vegyes Kórházbázis állami előljáróival együttműködjék. *Mi a megoldás?* A megoldás az, hogy a Vegyes Kórházbázis vezetését a Központhadtáp Előretolt Lépcső egészségügyi szolgálatára bízuk. Ez esetben minden feltétel adott a FRONT egészségügyi szolgálattal és a hadsereggel való eredményes együttműködéshez, valamint az állami egészségügyi szolgálattal való kapcsolattartás feltétele is megvan. A Központhadtáp Előretolt Lépcső – mely egyben betölti az úgynevezett MN tartalék (Hadtáp Vezetési Pont) szerepét is – minden szükségességgel rendelkezik ahhoz, hogy ezt a problémát sikeresen megoldja.

Természetes, később a hadműveletek kibontakozása után szerephez juthat a Hátországi Egészségügyi Alakulatok Parancsnoksága is, de az a szerep tulajdonképpen a kórházakban levő betegek további sorsával kapcsolatos kérdésekre korlátozódik.

Az *üzemanyag-szolgálatban levezetett hadijátékot* üttörő jellegűnek kell minősítenünk, mely tulajdonképp azzal magyarázható, hogy ilyen átfogó módon még nem tanulmányoztuk egy-egy szolgálat működését.

A hadijáték tapasztalatai arra hívják fel a figyelmet, hogy tovább kell vizsgálni:

- a HM és az állami illetékes szervek közötti együttműködés lehetséges változatait, módszereit, tartalmát;
- a központhadtáp tevékenységének rendjét a hadtáp szétbontakozásának időszakában, különös tekintettel a mozgósítással egyidejűleg végrehajtandó „M” anyagi készletek kiadására, hadászati készletek széttelepítésére, gépkocsi szállító-zászlóaljkon és vasúton;
- a széttelepített hadászati készletek megóvása biztonságos megoldásának módjait.

Külön figyelemre méltó az állami és hadsereg üzemanyagkészletek megóvásának, felhasználásának biztosítása.

A hadsereg rendelkezésére álló üzemanyagkészletek széttagoltan, viszonylag védetten helyezkednek el. Az állami üzemanyagkészletek jelentős része sebezhető. Ezt figyelembe véve célszerű és az üzemanyagkészletek mentési módszerének tekintendő az az eljárás, mely szerint a csővezeték építő zászlóaljat ráépítjük az állami termékvezetékre, majd egy célszerű helyen kiadó pontot létesítünk, és az összefegyvernemi hadsereget mindaddig innen látjuk el üzemanyaggal, amíg e nagymértékben sebezhető készletek rendelkezésre állnak. Ezzel biztosítjuk a sebezhető állami készletek viszonylag gyors felhasználását és a széttagoltan elhelyezett készleteink megóvását.

A *Központhadtáp Előretolt Lépcső állományába tartozó ellátó dandár* gyakorlata jelentősen hozzájárult a központhadtáp felkészülésének fokozásához. Azáltal, hogy a gyakorlaton az ellátó dandár valamennyi vezető szerve részt vett, sikerült feltárni azokat az összefüggéseket, amelyek kapcsán hatékonyabbá lehet tenni az ellátó dandár munkáját, működési rendjét.

A gyakorlat tapasztalatai egyértelművé tették, hogy az ellátó dandár nem az MN hadtápbiztosítási rendszerének tervező, hanem végrehajtó szervezete. Úgy gondolom,

hogy ez nem új megállapítás, ennek ellenére a gyakorlat tapasztalatainak elemzését mégis ezzel a megállapítással kell kezdeni, mert ennek sokoldalú kihatása van mind a szervezetre, mind a feladatszabás, mind a vezetés rendjére.

Az ellátó dandár, mint a Központhadtáp Előretolt Lépcső része és végrehajtó tagozata, feladatait a Központhadtáp Előretolt Lépcső Parancsnokság utasításai alapján hajtja végre. Ennek kapcsán elsőként az ellátó dandár részére történő feladatszabás rendje merült fel. *Hogy milyen mélységű feladatot kell részére szabni, stb.?*

A körülmények és a munkarend elemzése kapcsán megállapítható, hogy a Központhadtáp Előretolt Lépcső Parancsnok (ezalatt valamennyi szakmai vezetőt is értjük) naponként kell hogy az ellátó dandár részére feladatot szabjon. Mivel a Központhadtáp Előretolt Lépcső Parancsnokság – „összefgyvernemi” hadtáp vezető szerv, ezért a feladatszabásnak is összefgyvernemi jellegűnek kell lenni. *A feladatszabó intézkedésének tartalmazni kell:*

- információs adatokat a harcászati-hadműveleti helyzetről, a felek várható tevékenységének jellegéről;
- a szakfeladatokat a következő napra vonatkozóan (szállítandó vételezendő anyagok, termelési feladatok, áttelepülés rendje);
- tájékoztató jellegű feladat a következő 1-2 napra;
- a tevékenység minden oldalú biztosításával kapcsolatos feladatok;
- a vezetés rendje.

Mivel a feladatszabás naponta történik, elsőrendű követelmény az is, hogy a Központhadtáp Előretolt Lépcső Parancsnok és annak érintett vezető szervei naponként győződjenek meg arról, hogy az ellátó dandár hogyan biztosítja a meghatározott feladatok teljesítését. Azaz jóvá kell hagyni az ellátó dandárparancsnok elhatározását.

A feladatszabás fontos részét és elemét képezi a kiszállítandó anyagok utalványozása. Gondolom külön nem szükséges azt bizonyítani, hogy a kiszállítandó anyagokra vonatkozóan pontos nómenklatúrát kell meghatározni.

Külön tanulmányozandó kérdés, hogy ez hol és hogy történjék. A Központhadtáp Előretolt Lépcsőnél, az ellátó dandár szerveinél, vagy az ellátó dandár raktárainál? Az egyértelmű, hogy annak az eldöntése hogy mit, mikorra, mivel szállítunk, az a Központhadtáp Előretolt Lépcső Parancsnokság hatásköre. Az utalványozás azonban már történhet máshol is, mint ahogy már erre utalás történt.

Úgy gondolom, külön kell szólni az ellátó dandárparancsnok elhatározásának kidolgozásáról és annak kihirdetéséről.

Az elhatározás megalkotását meg kell, hogy előzze a feladattisztázás, időszámvetés és a helyzetmegítélés. Ennek folyamán lehetőséget kell találni néhány kulcsfontosságú személy jelentésének, javaslatainak meghallgatására. *Kit célszerű meghallgatni? Mindenképpen szükséges meghallgatni:*

- az anyagszállításokat tervező, szervező szervek vezetőit;
- a politikai helyettest;
- a hadtáp-, a technikai helyettest;
- a törzsfőnököt, a feladat egészére és a tevékenység minden oldalú biztosításának megszervezése vonatkozásában.

Természetesen ezenkívül – ha a feladat jellege megkívánja – más személyek meg-
hallgatására is sor kerülhet.

E feladatok végrehajtása után a parancsnok meghozza elhatározását, melyet térké-
pen magyarázó szöveggel kell elkészíteni. *A dandárparancsnok az elhatározásában a követ-
kezőket határozza meg:*

- a feladat végrehajtására vonatkozó elgondolást: mit, milyen sorrendben, milyen
erőkkel és eszközökkel kell megoldani, a fő erőkiejtést mely feladatok megoldására kell
összpontosítani; a dandár erőit és eszközeit hogy kell csoportosítani és milyen manőve-
reket kell végrehajtani;

- az alárendeltek feladatait;
- az együttműködés rendjét;
- a vezetés megszervezését.

A feladatok alárendeltekhez történő lejuttatásában, megértésében fontos helye van
az elhatározás kihirdetésének, amelyre az alárendelt parancsnokokat célszerű berendelni.

A következő fontos kérdés, amit érinteni kell, az ellátó dandár tevékenysége terve-
zésének rendje. Az ellátó dandár feladatait egy napra kapja, ennek megfelelően az ellátó
dandár alkalmazásának megtervezése is csak egy napra történik. A további 1-2 napra
kapott információs adatokat a dandár feladataira vonatkozóan pl. az áttelepülés várható
körleteit meg lehet tervezni, a számvetéseket elő lehet készíteni, azonban a részletek
mellőzésével, mert a helyzet gyorsan és lényegesen változhat. Felmerül a kérdés, hogy
milyen tervet kell készíteni és mit kell hogy tartalmazzon a terv. Azt egyértelműen le
lehet szögezni, hogy a dandár terve nem azonos a hadtáptörzsek által készítendő had-
tápbiztosítási tervvel.

Sajnos még mindig tapasztalható, hogy a végrehajtott hadtápegységek és egysé-
gek parancsnokai az alkalmazási terv kidolgozása folyamán a PK HTPH tervét „*másol-
ják*” le, lényegében egy „másik” hadtápbiztosítási tervet készítenek. Ez teljesen felesle-
ges, céltalan munka és nem biztosítja a meghatározott feladatok végrehajtását.

Hogy milyen legyen a terv és mit tartalmazzon? E kérdés eldöntésénél abból kell kiin-
dulni, hogy az ellátó dandár „*összsfegyvernemi jellegű*” hadtáp-magasabbegység, továbbá
abból, hogy a terv rendeltetése az, hogy biztosítsa a kapott feladatra vonatkozóan a
parancsnok által hozott elhatározás végrehajtásának részletes megtervezését.

Mi az ellátó dandár feladatainak lényege? Nem más, mint az, hogy hova, mikorra,
kinek, miből, mivel, mennyi anyagot szállítson ki, honnan töltsse fel készleteit, mikorra,
és a dandár állományával milyen manővert hajtasson végre. Természetesen ezen kívül
kaphat még más speciális feladatot is (pl. sebesültek hátraszállítása, csapatszállítás stb.).
Az ellátó dandárparancsnok ezekre vonatkozóan hozza meg az elhatározását és ennek
végrehajtását kell megtervezni részletesen.

A terv tehát tartalmazza:

- a felek kialakult nagybani helyzetét;
- a saját és kapcsolódó - együttműködő - hadtápegységek helyzetét, a közeli 1-2
napra vonatkozóan tervezett manővereket;
- az anyagszállítások végrehajtásának rendjét;
- az anyagvételezések rendjét;

- az áttelepülés rendjét;
- a feladat végrehajtásának minden oldalú biztosítását;
- a kapott speciális feladatok végrehajtásának rendjét;
- a vezetés, híradás, együttműködés rendszabályait.

A tevékenység minden oldalú biztosítása vonatkozásában a szokásos kérdéseken túl (felderítés, töpfe. elleni védelem, őrzésvédelem, műszaki hadtáptechnikai biztosítás stb.) az ellátó dandár vonatkozásában két kérdés az egész feladat sikeres megoldása szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bír: az anyagi-technikai eszközök rakodásának megszervezése, valamint a szállítmányok biztosítása.

Az ellátó dandár parancsnoki és törzs munkarendjében fontos helyet foglal el az alárendeltek részére szóló feladatok megszabása. E vonatkozásban alkalmazni kell a párhuzamos munkamódszert, melynek a lényegét az képezi, hogy előzetes intézkedések formájában az elhatározást a terv kidolgozásának függvényében, az alárendeltek folyamatosan megkapják a feladataikat.

A gyakorlat tapasztalatai alapján külön érdemes szólni az alárendeltek részére szóló feladatok megszabásáról. E vonatkozásban azt kell figyelembe venni, hogy a feladatokat az önálló hadrendi elemek szoros együttműködésben hajtják végre. Így például a raktárak a szállítózászlóaljakkal. Ezért nem szükséges, hogy minden hadrendi elem önállóan kapja meg a feladatát. A feladatot „objektumonként” kell megszabni: az ott működő erők részére egységesen egy intézkedésben. Pl. az üzemenyagraktár és az azt szállító zászlóalj(-ak) részére nem külön-külön, hanem együttesen. Ebből következik az is, hogy a feladatok végrehajtását a raktár és a szállító zászlóalj(-ak) vonatkozásában nem külön-külön kell tervezni. Célszerű létrehozni közös munkacsoportot és a feladatok végrehajtását egy egységes tervben rögzíteni. Például értelmetlen volna külön tervet készíteni a raktár és a szállítózászlóalj részéről az áttelepülés végrehajtására.



Ezeknek a gyakorlatoknak a tapasztalatai is arra hívják fel a figyelmet, hogy a hadtáp felkészítését megfelelő körületekintéssel és gondossággal folytatni kell, mert a hadtáp felkészítésével kapcsolatos követelmények egyre fokozódnak. *Mégpedig azért fokozódnak, mert:*

- a nemzetközi helyzet, a szocialista országok, a Szovjetunió erőfeszítései és kezdeményezései ellenére alapvetően nem változik. Az imperializmus szándékáról nem mond le, továbbra is alapvető céljának tekinti a szocialista világrendszer felszámolását. Ebből pedig egyenesen következik *a harckészültség magas szinten való fenntartásának igénye, melynek alapvető eleme a felkészítés;*

- az automatizált vezetési rendszerek elterjedése „különleges” követelményeket támaszt a tisztekkel, törzsekkel és parancsnokokkal szemben, ezért mind a katonai tanintézeteknél, mind a csapatoknál és központi szerveknél *előtérbe kell állítani az automatizált vezetési rendszer alkalmazásának tanulmányozását, a parancsnokok és törzsek munkatílusának fejlesztését;*

- a saját és a várható ellenség csapatainál tömegesen jelennek meg a korszerű harci technikai eszközök. Ezen harci technikai eszközök nagyfogyasztásúak, növelik a hadtápellátással kapcsolatos feladatait. Az ellenségnek a hadtápra gyakorolt hatása fokozódik,

mely maga után vonja azt, hogy a megnövekedett feladatok végrehajtásának körülményei egyre bonyolultabbá válnak. A feladatok növekedése és a végrehajtási körülmények bonyolultabbá válása azt követeli, hogy a hadtáp valamennyi szinten korszerűsítse az irányító és végrehajtó munkát, dolgozza ki azokat a korszerű eljárásokat, munkamódszereket, amelyek garantálják a hadtápbiztosítás valamennyi feladatának meghatározott időre, mennyiségben és minőségben történő végrehajtását. A harci technikai eszközök korszerűsödése kapcsán ugyancsak felerősödik a már napjainkban is tapasztalható jelenség, a harci technika kezelői és a hadtápkatonák egymásra utaltsága a harci eszközök komplex feltöltése folyamán. Ezt figyelembe véve állandóan növekvő jelentőséget kell hogy tulajdonítsunk *a hadtáp elméleti és gyakorlati felkészítésének a harcitechikát kezelő és a hadtápkatonák együttes begyakoroltatásának;*

- a csapatok fejlődésével összhangban a hadtáp szervezete és technikai felszerelése is korszerűsödik. Ezért a nagy tömegű feladat végrehajtása céljából *megkülönböztetett figyelmet kell fordítani a technikai ismeretek, továbbá a technikai eszközök „mesteri” alkalmazásának elsajátítására.*

A hadtáp felkészítés növekvő jelentőségének igazolásául felhozott indokokat még lehetne tovább sorolni, azonban úgy gondoljuk, ez is elegendő lesz ahhoz, hogy a téma fontosságát felismerve a jövőben a hadtáp felkészítésére a körülményeknek megfelelő figyelmet fordítsunk.

Milyen elvek alapján foglalkozunk a témával?

Kiindulási alpnak változatlanul azt az alapelvet kell tekintenünk, mely szerint a hadtáp készenlétének foka, felkészítésének színvonala meg kell hogy feleljen az általa biztosítandó csapat készenléti fokának és felkészítési színvonalának.

A másik alapvető tényező, amivel számolni kell az az, hogy a felkészítés egyre költségesebb, drágább lesz, az ezzel kapcsolatos pénzügyi, anyagi lehetőségeink nem növekszenek, hanem inkább beszűkülnek. Ennek kapcsán előtérbe kell állítani a felkészítés racionalizálását, hatékonyságának fokozását.

Milyen úton lehet ezt biztosítani?

Mindenekelőtt azon az úton, hogy a jelenlegi felkészítési rendszeren belül maradv (meg kell jegyezni, hogy a felkészítés formája és gyakorisága kielégíti az igényeket) meg kell szüntetni a felkészítés formális vonásait és a rendelkezésre álló lehetőségeinket azon szervezetek, elemek felkészítésére, összekovácsolására fordítsuk, amelyek meghatározóak az egész szervezet, a hadtáp egésze sikeres tevékenysége szempontjából.

Melyek ezek a szervezetek és elemek?

Mindenekelőtt *a speciális felkészítést igénylő beosztások és a vezető szervek.* Néhány példa ezzel kapcsolatosan: A tábori kórházainkban a műtősök és műszerek kezelői, közúti csapatainknál a gépek kezelői. Ebből adódik, hogy az ilyen beosztásokban levők felkészítését kiemelten kell kezelni, s amint ezek felkészítésére hosszabb idő szükséges, addig a sebesültvivők, örök felkészítése csupán minimális időt igényel.

Hasonló a helyzet a tábori kórházainknál, a kiképzések időszakában nem a szakfeladatuk (pl. sebész - operálás) tanítását kell célként tekinteni, hanem azt, hogy meg kell

ismertetni velük a tábori eszközöket, azokat a körülményeket, amelyekben dolgozni kell, hogy ezáltal a szaktudásukat a tábori körülmények között is hatékonyan tudják alkalmazni.

E gondolatokkal összefüggően külön célszerű még szólni a vezető szervek felkészítéséről. A vezető szervek, a katonai alakulatok „lelkei”, mozzogatói, ezért ezek felkészítésére megkülönböztetett figyelem fordítandó, s felkészítésük folyamán arra kell összpontosítani, hogy ismerjék:

- az adott szervezetet, melyet vezetni kell;
- a szervezet alaprendeltetését;
- az alaprendeltetés betöltésének rendjét;
- a fő feladatokat és azok végrehajtásának körülményeit.

Miről van tulajdonképpen szó? Arról, hogy a felkészítés hatékonysága azzal is fokozható, hogy arra tanítsuk meg a tartalékos állományunkat, amire a feladataik végrehajtásához szükség van. *A felkészítés folyamán azt is vegyük figyelembe, hogy a tartalékos tisztek a polgári életben sokszor bonyolultabb politikai, társadalmi, termelési folyamatokat irányítanak, mint a hadseregben, ezért célirányos felkészítés után minden tekintetben támaszkodni lehet rájuk.*

A központhadtápban lefolytatott gyakorlatok tapasztalatainak elsődleges értékelése is azt jelzi, hogy a hadtáp felkészítése szempontjából rendkívül fontos következtetéseket lehet levonni. Ezért további feladatnak kell tekinteni ezen gyakorlatok mélyrehatóbb értékelését és elemzését.



A „HENGER-86” gyakorlat hadtápbiztosításának tapasztalatai

Bán János alezredes

Az éves kiképzési teerveknek megfelelően, 1986 június hónapban a Szovjetunió Állami Lőterén került végrehajtásra A „HENGER-86” éles rakétaindítással egybekötött harcászati gyakorlat. A gyakorlatnak kiemelt jelentősége volt egy ö. harckocsiszereg és az egyik fegyverbázis éves feladatai között. A gyakorlatot közvetlenül megelőzte mindkét csapatnál hadseregparancsnoki felügyeleti ellenőrzés.

A gyakorlat végrehajtásának körülményei alapvetően befolyásolták a hadtápbiztosítás feladatait, a végrehajtás feltételeit és lehetséges módozatait.

A hadtápbiztosítást befolyásoló fontosabb sajátosságok a következőkben foglalhatók össze:

a) A harcászati gyakorlat honi területtől távol (mintegy 2400 km-re) került végrehajtásra a hazaitól eltérő terep-, időjárás- és környezeti viszonyok között.

b) A harcászati gyakorlat körzetébe történő elvonulás és a visszaszállítás vasúton történt a magyar és a szovjet katonai közlekedési és a polgári vasúti szervek közreműködésével.

c) A hadtápbiztosítás szervezésére – a fentiekén túl – meghatározó hatással volt az a körülmény, hogy az elvonulás és a határállomás átlépése után hazai területről és forrásokból nem volt lehetőség az ellátás menetébe történő beavatkozásra, ezért a feladat hadtápbiztosítását az elvonuló hadtáperőkkel, a honi területről szállított anyagi készletekkel, valamint a szovjet hadsereg kijelölt hadtápszerveinek közreműködésével kellett megoldani.

d) *A hadtápbiztosítás szervezésénél és a végrehajtásnál figyelembe kellett venni a következőket:* a gyakorlat nyáron, nagy melegben (33–36 fokos nappali hőmérsékleti viszonyok között) került végrehajtásra, mely körülmény egyrészt hatással volt a személyi állomány közérzetére és munkabírására, másrészt sajátos követelményeket támasztott az étrenddel és tápanyagbiztosítással szemben; a körülmények befolyásolták és meghatározták a szállított élelmiszerek tárolásával kapcsolatos követelményeket; 7–8 nap időtartamú vasúti szállítás speciális feladatok megoldására kényszerítette a hadtápbiztosítókat (főzés vagonban, étkeztetés és kereskedelmi cikkek biztosítása személyszállító kocsikban, a pihentetés, a tisztálkodás sajátos feltételeinek megteremtése stb.); a vasúti el- és visszaszállítás alatt az átrakó állomáson a hadsereg hadtápbiztosító PONT-ot működtetett a vasúti szerelvények ellátása érdekében; a korlátozott létszámkeretek miatt a hadtápbiztosításban részt vevők száma is alacsonyabb volt az optimálisnál.

e) A gyakorlat egész folyamatában – a felkészüléstől a visszaérkezésig és a felhasznált anyagi készletek elszámolásáig – szükség volt a gyakorlatot végrehajtó két katonai szervezet hadtápjának szoros együttműködésére, figyelembe véve, hogy a hadtápbiztosítási feladatokat egyeztetett elgondolás szerint és összevont erővel hajtották végre. Ez az együttműködési folyamat a Szovjetunió területén kibővült a szovjet hadtápszervekkel (Kiképző Bázis hadtáptörzssel) megvalósuló szoros kapcsolattartással.

A feladat – hadtápbiztosítás szempontjából – az alábbi szakaszokra tagolható:

I. mozzanat: A csapatok és hadtápszervezetek felkészítése a gyakorlatra a béke helyőrségben.

II. mozzanat: Vasúti szállítás és hadtápbiztosításának megszervezése és végrehajtása.

III. mozzanat: A tábor berendezése, működési feltételek kialakítása. A táborban tartózkodás (a napi élet, rendezvények) és a felkészítő szakharcászati foglalkozások ellátási feladatainak végrehajtása.

IV. mozzanat: Harcászati gyakorlat végrehajtása és hadtápbiztosítása.

V. mozzanat: Tábor visszaadása és elszámolás az átvett anyagokról és eszközökről a szovjet katonai szervek felé. Vasúti szállítás megszervezése, végrehajtása, a feladat hadtápbiztosítása.

VI. mozzanat: Anyagok és technikai eszközök karbantartása, visszaadása az átadó szervezetnek és a saját csapatraktáraknak, eredeti helyzet visszaállítása. A gyakorlaton felhasznált anyagok elszámolása.

A gyakorlatra való felkészülés tapasztalatai

A gyakorlat hadtápbiztosítását az 5. HDS-parancsnok (PK HTPH) által kiadott SZERVEZÉSI INTÉZKEDÉS, valamint a CSAPATHADTÁP-SZABÁLYZAT követelményei szerint, a vasúti szállítást a vonatkozó szabályzatok és utasítások, valamint az UZSAI MÓDSZERTANI FOGLALKOZÁS követelményei szerint terveztük meg és szerveztük.

A hadtápszervezetek (-törzsek és -alegységek) felkészítését segítette a május hónapban hazai területen végrehajtott (ELŐ-HENGER) gyakorlat, valamint az a tény, hogy a gyakorlaton részt vevő csapatok hadtápjellegű gondjainak megoldásához az előjáró hadtápszervek (hadsereg hadtáptörzs, szolgálati ági ellátó központok és raktárak) messzemenő segítséget adtak.

A gyakorlatot végrehajtó magasabbegység és egység hadtáptörzsek között *már a felkészülés időszakában szoros együttműködés valósult meg*. Egyeztetettük elgondolásunkat a hadtápbiztosítás feladatainak végrehajtására, meghatároztuk az ellátás ütemét és abban az egyes hadtáperők részvételének rendjét, egyeztetettük az étlapot a vasúti szállítás és a közös (tábori) ellátás időszakára, meghatároztuk a közösen (összevontan) végrehajtott, illetve végzett ellátási feladatokra a hadtáperők bevonásának és a szétválás rendjét.

A hadtápbiztosítási feladatokat *egyeztetett HADTÁPBIZTOSÍTÁSI TERV-ben öntöttük formába*. Az elkészített terveket elbírálásra és véleményezésre bemutattuk az előjáró hadtáptörzsnak. A vasúti szállítás, a tábor- és a harcászati gyakorlat hadtápbiztosításának rendjét (berakó állomások és a szerelvények hadtápbiztosításával kapcsolatos alap-

vető adatok, vízbiztosítás rendje, az átrakó állomásokon működtetett ellátó pont igénybevételének – étkeztetés, fürdés, kantine- és kenyérvételezés – rendje, az ellátást végrehajtó állomány összetétele és a végrehajtást irányító parancsnokok nevei stb.) külön vázlaton (plakáton) szemléltettük. Ezt az okmányt felhasználtuk a hadtápellomány felkészítéséhez, a parancsnoki állomány tájékoztatására, valamint a előjáróknak tett jelentésekhez.

A gyakorlat étlapját megkülönböztetett gonddal és figyelemmel készítettük el, figyelembe véve: a személyi állomány tényleges fizikai igénybevételét a végrehajtás különböző szakaszaiban; az időjárás; valamint a főzéshez rendelkezésre álló körülményeket, technikai és egyéb feltételeket a vasúti szállítás, a táborban tartózkodás és a harcászati gyakorlat időszakában. Együttműködési megbeszélésen pontosítottuk, hogy mely napokon (pld. a vasúti szállítás alatt) történik az ételmezési ellátás külön-külön étlap alapján a résztvevő csapatok készletéből, illetve melyik napokon (a táborban és harcászati gyakorlat idején) közös étlap alapján az ö. hk. ezred által szállított készletekből.

A Szervezési Intézkedésben meghatározott határidőre felterjesztettük a hadsereg hadtáptörzshöz a saját hatáskörben nem biztosítható – de a feladathoz szükséges – *technikai eszközökre és anyagokra az IGÉNYLÉSt*. Az igénylések alapjául a gyakorlaton résztvevő személyi és technikai állomány harcértékét, az ellátás és vasúti szállítás tervezett rendjét vettük figyelembe. Igénylésünk alapján került biztosításra központi ellátó szervektől, illetve csapatoktól 6 db hűtőgépkocsi, 3 db kenyérszállító gépkocsi, anyagok közül hálósákak, UMK. rögzítő ékek, valamint kimenőruha dobozok, a személyi használatú ruházati anyagok tárolásához és szállításához.

A saját állományból nem biztosítható szakállomány biztosítását ugyancsak kértük az előjáró szervektől. Ennek alapján került vezénylésre a résztvevő csapatokhoz 2 fő HTPF (ebből 1 fő oroszul beszélő tiszt), 2 fő sor-orvos, 1 fő szakács, valamint 2 fő sorállományú hűtőberendezéseket javító katona 1 db műhelygépkocsival és megfelelő összetételű javítóanyag-készlettel.

A vasúti gördülőanyag-szükséglet összeállításánál megkülönböztetett figyelemmel voltunk a takarékosági követelmények érvényrejtetésére (pld.: a szállítandó technikai eszközök jellemzőinek megfelelő – és nem túlbiztosított – tengelyszámú és típusú vagonok biztosítása, a rakminta technikai eszközök lehető legkevesebb számú szerelvénnyel történő utaztatása stb.) a gördülőanyag-igényléseken külön feltüntettük az áttengelezésre tervezett vagonokat, valamint jeleztük a rakminta technikai eszközöket.

A tervezés időszakában számvetettük és – a gördülőanyag-igényléssel egy időben – *felterjesztettük az igénylést a szovjet katonai szervektől átvételre tervezett badiápanyagokra és az igénybevételre tervezett fürdetési igényekre, meghatározva az igénybevétel (átvétel) tervezett idejét. A szovjet katonai szervektől történő átvételre élelmiszerek közül csak kenyeret és ásványvizet, üzemanyagok közül hajtóanyagot (benzint és gázolajat) terveztünk.*

A felkészítés időszakában végrehajtottuk a hadtápellomány felkészítését a szakfeladatokra (tájékoztatás, bemutatás, gyakoroltatás), ismertettük az irányító és a végrehajtó állománnyal az ellátás tervezett rendjét és a követelményeket, meghatároztuk az egyes területeken dolgozók feladatait és az irányító parancsnok személyét. Az elvonuló állomány részére foglalkozást vezettünk le a vasúti szállítás sajátos feladatairól, a biztonsági és balesetvédelmi szabályokról. A vasúti berakodást irányító és végrehajtó állomány részére módszertani foglalkozást vezettünk le. Az érintett szakállománnyal gyakoroltat-

tuk a hűtő- és kenyérszállító gépkocsik felépítményének leemelését az alvázról, a vagonokon történő elhelyezést, a konyhavagon berendezését és a működtetés változatait.

A szakácsállománnyal gyakoroltattuk a gasztrófol és mirelit ételek elkészítését, valamint az ételmezési ellátópont telepítését és működtetését. Vasúti szerelvényeként gépjármű és villamossági szerelőket készítettünk fel a hűtőgépkocsik szakberendezéseinek üzemeltetése közben a vasúti szállítás alatt bekövetkezett kisebb hibák elhárítására.

ZIL típusú hűtő- és kenyérszállító-gépkocsik felépítményének leemelését két változatban - emelőlábakkal, illetve emelőkerettel - gyakoroltattuk.

A felkészülés időszakában végrehajtottuk az elszállításra tervezett fontosabb anyagok és eszközök (mozgókonyhák, háti éthordók, sátrak és tartozékaik, őrruhák, hálósákok, tábori berendezési anyagok stb.) ellenőrzését, elvégeztük a szükséges cseréket. Az FVTSZ-el együttműködve végrehajtottuk a speciális hadtáp-gépjárművek (hűtő-, kenyér- és vízszállító-gépkocsik) műszaki felülvizsgálatát. Az igénybevételre tervezett - saját és vezényelt - hűtőgépkocsik szakberendezését polgári vállalattal szervizeltettük. Tapasztalatunk a jelzett technikai eszközökkel kapcsolatban, hogy többségük szakberendezése annyira elhasználódott, hogy biztonsággal nem üzemeltethető. E helyzetet tovább rontja, hogy a szervizelő-javító vállalat nem minden időszakban rendelkezik a szükséges javítóanyagokkal.

Az előjáró szervek által biztosított anyagokat az átadó szervnél (csapatnál), illetve ellátó raktárnál) vettük át és saját szállító eszközeinkkel szállítottuk csapatainkhoz, míg a szakgépjárműveket az átadó az átvevő egység (magasabbegység) laktanyájában adta át. *Az átadásra kerülő technikai eszközöknél problémaként jelentkezett, hogy a gépjárművek egy része műszakilag nem volt megfelelően felkészítve, illetve hűtőberendezésük átadáskor üzemképtelen volt.*

A kialakított ellátási rendnek megfelelően készleteztük és csoportosítottuk az anyagokat, technikai eszközöket, felelős személyekhez kötve és nekik okmány alapján átadva azokat.

Az anyagok és eszközök készletezését az alábbi irányokba hajtottuk végre:

- vasúti szerelvények ellátásához szükséges anyagok és technikai eszközök (ellátó alegységeknél, illetve a szerelvényellátóknál);
- egység ételmezési raktár által szállított készletek (a táborban és a harcászati gyakorlaton történő ellátáshoz, valamint a vasúti visszaszállítás ételmezési biztosításához);
- üzemanyag raktári készletek (kenőanyagok és üza. technikai eszközök);
- a katonai kereskedelmi bolt anyagkészlete (a tábor és a harcászati gyakorlat, valamint a szerelvények visszaszállítás alatti ellátásához);
- alegységeknél (szolgálatvezetőknél) és a személyi állománynál készletezett anyagok.

Az anyagok és technikai eszközök fentiek szerinti csoportosítása és készletezése az ellátási feladatok tényleges végrehajtása során egyértelműen célszerűnek mutatkozott, biztosította a zavartalan és folyamatos ellátást.

A személyi állomány anyagi jellegű felkészítésénél hatásosnak bizonyult az az alapelv és módszer, hogy a felkészítésért az alegységparancsnokokat tettük felelőssé, ugyanakkor a szolgálati ágak azért feleltek, hogy az alegységparancsnok (szolgálatvezető) által használatra (cserére) igényelt - elsősorban ruházati - anyagok megfelelő minőségben biztosításra kerüljenek.

A felkészülés utolsó szakaszában kerültek végrehajtásra a feladatra való készenlétet ellenőrző *szemlék, melyeket az egyes vezetési szintek (alegység, egység, magasabbegység, hadsereg) eltérő időben, de azonos követelmények szerint hajtottak végre.*

A felkészülés befejező mozzanataként került végrehajtásra a hadseregparancsnok által vezetett alaki szemle és anyagi-technikai ellenőrzés. A szemlék kiterjedtek a személyi állomány felkészültségére, a technikai eszközök állapotára, az anyagi készletek meglétére és minőségére, a szerelvények ellátó részlegeinek felkészültségére, valamint a személyi állomány ruházatára és felszerelésére.

A célirányosan végrehajtott ellenőrzés eredményeként számos hiányosság került feltárásra, melyek megszüntetése rövid időn belül – esetenként azonnal a helyszínen – de legkétszóbb a vasúti berakáshoz való készenlét idejére megtörtént. Így pl. lecserélésre került a személyi állomány egy részénél a nem megfelelő ruházat és lábbeli, pótlásra kerültek az UMK-készletek rögzítő körmei és földelő vezetékai, kiegészítésre kerültek a gépkocsik egyedi készletei.

Összességében megállapítható, hogy a megszervezés és felkészítés feladatai átgondolt rend szerint, a várható hadtápbiztosítási feladatok figyelembevételével, a szervezési intézkedésben meghatározott követelmények szerint kerültek végrehajtásra. Az eredményes felkészülés megfelelő alapokat teremtett a gyakorlatokon végrehajtásra kerülő hadtápbiztosítási feladatokhoz.

A vasúti szállítás, a tábori élet és a harcászati gyakorlat hadtápbiztosításának tapasztalatai

a) A vasúti szállítás megszervezése, végrehajtása és hadtápbiztosítása:

A gyakorlatra a csapatok 4 katonavonattal kerültek elszállításra (Tapolca helyőrségből 3, Kaposvár helyőrségből 1 szerelvényel).

A vasúti szállítást a vonatkozó szabályzatok és utasítások (Harcászati Szabályzat 11. sz. melléklete, Katonai Szállítási Utasítás I. rész, 015/1976. (HK 06.) MH számú utasítás előírásai szerint szerveztük és hajtottuk végre.

A szállítások szervezése és végrehajtása időszakában folyamatosan kapcsolatot tartottunk fenn a hadsereg közlekedési és szállító szolgálattal és a területileg illetékes Katonai Szállítási Igazgatóságokkal. A berakás előkészítése érdekében felvettük a kapcsolatot a berakó állomás vasúti szerveivel.

A tervezés első szakaszában – a külföldre irányuló vasúti szállításokra vonatkozó követelmények szerint, az elvonulásra tervezett harcérték figyelembevételével – a hadműveleti törzzsel együttműködve elkészítettük a GÖRDÜLŐANYAG-SZÁMVE-TÉST, majd a GÖRDÜLŐANYAG-IGÉNYLÉST. Az elvonuló egységek parancsnokai a vasúti szállítás végrehajtására SZÁLLÍTMÁNY PARANCS-ot adtak ki, a hadműveleti törzs elkészítette a BERAKÁSI TERV-et.

A vasúti szállításnál a technikai eszközök rögzítéséhez egységesen UMK rögzítő készletek kerültek alkalmazásra. A jelzett rögzítőeszközök alkalmazását a szovjet vasúti szervek is elfogadták. A vasúti szállítások végrehajtása során ismételten bizonyosodott, hogy *az új típusú rögzítő eszközök alkalmazása jelentősen egyszerűíti a vagonokon való rögzítés feladatait, csökkenti a végrehajtás időszükségletét.* Ugyanakkor a vasúti szállítások

szervezésénél figyelembe kell venni, hogy egyes technikai eszközök (hűtő- és kenyérszállító-gépkocsik felépítményei és a mozgókonyhák) biztonságos rögzítése speciális rögzítési módot és eszközöket követel meg. Így pl. a jelzett felépítményeket négyyszögletű fa gerendákkal, a mozgókonyhákat a CSEPEL típusú tehergépkocsikhoz biztosított ékekkal célszerű rögzíteni.

Tapasztalataink szerint a raktárvagonba az anyagok berakását és a konyhavagon berendezését a szerelvény berakása előtt - esetleg külön rakodó állásra kiállítva - célszerű megkezdeni. Célszerű ezeket az anyagokat a laktanyából az előkészítő részleggel útbaindítani.

A vagonok ellenőrzése és előkészítése során a BĀ-n tapasztaltuk, hogy a kiállított kocsik egy része erősen szennyezett, így azokat ki kellett takarítani és fertőtleníteni (konyha és raktárvagonok). E feladatokra célszerű a jövőben külön brigádot létrehozni, ellátva a csoportot a feladat végzéséhez szükséges technikai eszközökkel (vízszállító, vagy mosó-semlegesítő gk. vízzel feltöltve) és anyagokkal: takarító eszközök, drótvágó olló, harpófógo stb.

A vasúti szállítás során egyes speciális rendeltetésű és használatú hadtáptechnikai eszközöket szállító - vasúti kocsik áttengelyezése az átrakó állomáson egyértelműen célszerűnek bizonyult. Így pl. áttengelyezésre került a hűtő-, kenyérszállító- és konyhavagon, valamint a raktári anyagokat szállító fedett vagonok.

A konyhavagon berendezésénél a következő módszert célszerű alkalmazni:

A kialakításhoz és berendezéshez szükséges asztalos és lakatos munkák elvégzéséhez a helyőrségben visszamaradó állományból célszerű katona- vagy polgári munkaerőt biztosítani. A vagon berendezési tárgyait és a raktári anyagkészleteket a laktanyából a BĀ-ra a visszamaradó gépjárművekkel célszerű kiszállítani (egyben a szovjet katonai szervektől gépjárműveket kell lebiztosítani KĀ-ról a táborhelyre történő szállításához).

A vasúti szállítás alatti ellátást irányító parancsnokokat és a végrehajtó állományt a megszervezés időszakában kijelöltük, meghatároztuk és értelmeztük feladataikat, biztosítottuk a feladathoz szükséges anyagokat és technikai eszközöket. Személyszállító vagonoként „ellátó tiszthelyettes”-t jelöltünk ki. Feladatait és a végrehajtáshoz szükséges (biztosított) anyagok mennyiségét MUNKAJEGY-ben rögzítettük.

A szerelvények ellátási feladatainak megszervezésénél - tapasztalataink szerint - kiemelt figyelmet kell fordítani az elkészített főtt ételek konyhavagonban történő átadása és a személyszállító vagonba történő átszállítás rendjének leszabályozására, a kiosztás feltételeinek biztosítására, a személyszállító kocsikban a kantine-ellátás megszervezésére (üditők, feketekávé, cigaretta stb.), valamint a pihentetés és a tisztálkodás feltételeinek biztosítására.

A főzés megszervezésénél és a tüzelőanyag biztosításánál figyelembe kellett venni, hogy a szovjet közlekedési szervek a mozgókonyhákat vasúti szállítás alatt csak tűzifával engedélyezik üzemeltetni!

b) Egészségügyi biztosítás tapasztalatai:

A gyakorlat egészségügyi biztosítását a szervezetszerű, valamint a vezényelt állománnyal szerveztük meg és hajtottuk végre. Az egészségügyi ellátást a „bevezető” részen felsorolt mozzanatokra szerveztük.

A gyakorlatra való felkészülés szakaszában az eü. szervek *végrehajtották az előírt szűréseket és a kötelező oltásokat*. Az elvonuló állomány részére tájékoztató előadásokat tartottak, kiemelt hangsúlyt kapott az oktatásban az egyéni és a csoportos higiénia követelmények ismertetése, a betegségek megelőzése érdekében betartandó szabályok. Felhívtuk az állomány figyelmét, hogy a rendszeresen gyógyszerert szedők a gyakorlat teljes idejére vigyék magukkal a szükséges gyógyszereket.

Elvonuláskor a BĀ-on az egészségügyi biztosítást a helyőrségben visszamaradt eü.-erők végezték (orvos, sebesültszállító-gépkocsi). Így a szerelvényekbe beosztott eü. állomány saját eszközeinek berakását és a segélyhely berendezését a többi alegységgel egy időben tudta végrehajtani. A szerelvények egészségügyi biztosítását 1-1 fő orvos végezte. A szerelvényeken 1-1 vasúti kocsi fülkéje segélyhelyként került berendezésre.

A táborban tartózkodás időszakában a *csapatok eü. állománya összehívásra került és tábor-segélyhelyen történt az eü. ellátás*. Táborparancsban meghatározásra került a rendelési idő, valamint a végrehajtandó közegészségügyi és járványügyi feladatok.

A tábor(egységek) vezető eü. állománya szorosan együttműködött a szovjet kiképző bázis egészségügyi szervével (Eü. Szf.-el) közegészségügyi és járványügyi, betegségmegelőzési és betegellátási kérdésekben. Ennek során tájékoztatást kaptunk: a tábor- és a gyakorlat körzetének közegészségügyi helyzetéről, a sajátos (jellemző) eü. veszélyekről és azok bekövetkezése esetén a teendőkről (kígyómarás, mérges pók csípés), a tábor ivóvizének jellemzőiről és a javasolt felhasználási módokról, valamint a kórház igénybevételének rendjéről. A szovjet katonai eü. szervek által nyújtott segítség nagyban hozzájárult az egészségügyi biztosítási feladatok eredményes végrehajtásához.

Harcászati gyakorlaton a harcrendnek megfelelő felépítésben kerültek a segélyhelyek alkalmazásra.

A táborban tartózkodás alatt az eü. állomány folyamatosan végezte az egészségügyi (közegészségügyi) ellenőrzést, a járvány szempontjából kritikus helyek (WC-k, ételmezei blokkok, körletek) fertőtlenítését.

A HENGER-86 gyakorlaton tömeges megbetegedés nem fordult elő. 1 fő sorállományú katonát kellett kórházi kezelésben részesíteni.

c) Üzemanyag-biztosítás tapasztalatai:

Gyakorlatra a gépek mozgó- és kiegészítő hajtóanyag-készlettel, valamint a gépek nélkül kintlevő motorolaj-készlettel vonultak el.

Az üzemanyag-ellátást a következők szerint szerveztük:

Első ütemben a gyakorlat körzetébe történt kikerzés után, második ütemben a harcászati gyakorlat befejeztével (üzemanyag töltőpont működtetésével) kerültek a gépek hajtóanyaggal feltöltésre.

A kenőanyag pótlása és a karbantartó anyagok biztosítása a csapatok által szállított (az egység javítóműhelyénél készletezett) készletből történt.

A szovjet ellátó szervek által feltöltött (átadott) össz. hajtóanyag mennyiséget az ö. hk. ezred okmányolta, majd az ellátásra utaltak részére ÜZEMANYAG-FELTÖLTÉSI CSEKK-en került okmányolásra. A gépekbe tankolt hajtóanyagokról egységenként ÜZEMANYAG-FELTÖLTÉSI ÉS KIADÁSI KIMUTATÁS készült.

Az üzemanyag-ellátás fentiek szerint alkalmazott rendje biztosította a felhasznált üzemanyag-készletek pótlását és a megbízható elszámolását. A szükségletek kielégíté-

sén túl az alkalmazott ellátási mód lehetővé tette, hogy a helyőrségekből nem kellett vasúton üzemanyag-töltőgépkocsikat szállítani és üzemeltetni a gyakorlaton.

d) Élelmezési ellátás tapasztalatai:

A személyi állomány élelmezési ellátását normákra jogosultság, a végrehajtandó feladatok, az időjárás és az élettani igények figyelembevételével szerveztük meg és hajtottuk végre. Étlaptervezéskor a normákon felül 35% étkezés-feljavítással számoltunk a hitelmegtakarításra és a kiegészítő gazdaság által étkezés-feljavításra átadásra kerülő értékekre alapozva.

A gyakorlat élelmezési ellátását a béke behyőrségből szállított anyagi készletekre alapoztuk, ezt egészítette ki az átrakó állomáson működtetett ellátó pont által biztosított ellátási lehetőség, illetve a szovjet katonai ellátó szervektől átvételre kerülő élelmiszerek. Az ellátó ponton szerelvényenként átvételre került egy étkezés meleg élelem, 3 (visszaszállításnál 2) javadalmazás kenyér és üdítő italok.

Az élelmezési ellátásban jelentős szerepet kapott a tartósított kenyér, a mirelit és a gasztroföld ételek. Figyelembe véve, hogy a romlandó élelmiszerek - kenyér kivételével - a gyakorlat teljes időtartamára a helyőrségből kerültek elszállításra, különös gonddal kellett megszervezni ezen élelmiszerek tárolását és hűtését. Hűtésre ZIL típusú hűtőgépkocsik kerültek alkalmazásra. A hűtőkapacitás tervezésénél tartalékkal is számoltunk, egyidejűleg megszerveztük az eszközök javítását és - szükség szerint - átcsoportosítását. Számoltunk azzal is, hogy a hűtőberendezések tömeges meghibásodása esetén a kenyér-szállító gépkocsikat hűtésre használjuk fel (a későbbiekben ezt a kényszerlépést alkalmazni is kellett).

A kenyérellátást 3 fajta (minőségű és technológiájú) kenyérré alapoztuk. A vasúti szállítás első öt napjára a helyőrségből szállított, illetve az ellátó ponton vételezett „fehér” minőségű kenyérről számoltunk. A vasúti szállítás további idejére és a táborba érkezés első napjára tartósított (kukoricaliszt segédanyagú) kenyeret terveztünk. A további napok kenyérszükségletét - az átrakó állomásra történő visszaérkezésig - a szovjet ellátó szervektől biztosítottuk (igényeltük és vételeztük). A kenyérellátás fentiekben vázolt rendje a gyakorlat során megnyugtatóan biztosította az ellátási igények kielégítését.

A tartósított kenyér két sütőipari vállalatból került biztosításra: a Kalocsa SV-től, illetve a Tapolcai SV-től. A tárolás és szállítás során bebizonyosodott, hogy a kalocsa vállalat jobb minőségű és hosszabb ideig fogyasztható kenyeret volt képes gyártani, mint a tapolcai (aki először alkalmazta kukoricaliszt felhasználásával a kenyér gyártását).

Ez a tapasztalat felhívja a figyelmet arra, hogy a jövőben gondosabban kell a tartósított kenyeret biztosító sütőipari vállalatot megválasztani, előnyben részesítve a gyártásban nagyobb tapasztalattal rendelkező, megbízhatóbb technológiával dolgozó sütőipari üzemeket.

Az ivóvízellátást megkülönböztetett figyelemmel szerveztük az ellátás egyes időszakaira. Vasúti szerelvényeken a vizet a konyha vagon mögötti vagonon elhelyezett vízszállító gépkocsiból biztosítottuk a konyhavagonba gumicsövön átvezetve, míg a személyszállító kocsikban tároló edényekben történt a biztosítás. Táborban a főző- és ivóvíz-biztosítás alapvető forrásaként a kiépített vízvezeték-hálózat szolgált. A vezetékes vizet ivásra - magas ásványi anyag tartalma miatt csak előzetes forralás után (hűtve) volt célszerű felhasználni, illetve teaként. Az ivóvízszükséglet jobb minőségű kielégítését jelentősen segítette a szovjet ellátó szervektől 0,1 l-es üvegpalackokban átvett és étkezésekhez biz-

tosított ásványvíz. A vezetékes víz ivásra történő felhasználásának mérvét azzal is csökkentettük, hogy a személyi állomány részére - térítés ellenében - nagy mennyiségben volt biztosítva FONYÓDI és KÉKKÚTI ásványvíz.

A vízellátás biztosításánál figyelembe vettük azt a követelményt is, hogy vezetékes víz hiánya (üzemzavar) esetén *legyen megfelelő mennyiségű és decentralizálhatóan tárolt tartalék víz* (vízszállító gépkocsikban és utánfutókban) főzéshez, tisztálkodáshoz és a WC-k öblítéséhez!

A gyakorlat teljes időtartama alatt a főzés „tábori” körülmények között történt, mozgókonyhák és gázzsámolyok igénybevételével. Táborban a szovjet katonai szervek biztosítottak feldolgozó és mosogató helyiségeket, valamint „barakk” legénységi és tisztai étkezdét berendezési tárgyakkal (asztalok, ülőkék) ellátva. Az összes körülményt figyelembe véve biztosítva voltak az ételkészítés és elfogyasztás kulturált feltételei.

A táborban a tisztai étkezdén az étkeztetés az étellemezési ellátó alegységekből (szerelvény ellátókból) összevont tábori tisztai étkezdé felszereléssel, a legénységi étkezdén evőcsésze igénybevételével történt. Biztosítottuk az edények 2 fázisú mosogatását (ultrás meleg víz és langyos öblítő víz). Mindkét étkezdében tts. étkezdé vezetőt biztosítottunk, aki átvette az étkezési berendezéseket, irányította az étkezést és az étkezdében folyó munkát. Naponta konyhaügyeletes (tts.) és konyhai kiegészítő szolgálat került táborparancsban vezénylésre.

Tapasztalataink szerint a tábori tisztai étkezdé felszerelés összevonása az étkeztetéshez csak „szükségszerű” de nem a legcélszerűbb megoldás, ugyanis: vasúti szállítás során az edényzetet szerelvényenként át kell adni, a harcászati gyakorlatra újra le kell lép-csözni, az ünnepi ebédhez ismételten össze kell vonni, majd a visszaszállításhoz szét kell osztani. Mindez sok bonyodalmat okoz, magában hordja hiányok keletkezésének veszélyét.

A táborban tartózkodás idején két olyan jellegű rendezvényre került sor, melyet az étellemezési ellátás szervezésénél figyelembe kellett venni. A gyakorlaton részt vevő teljes állomány - két csoportban 1-1 napon - részt vett Volgográd város megtekintésére szervezett látogatáson, amikor a résztvevő állományt egész napra hideg étellemmel kellett ellátni (étrend összeállítás, csomagolás, kiosztás). A harcászati gyakorlat befejeztével különböző szintű parancsnoki fogadásokra és ünnepi ebédre került sor, ahol biztosítani kellett - úgy külön-ségeken, mint a menük összeállításánál - az „ünnepi” jellegű és a feljavított színvonalú ellátást. Mindezek a feladatok jó színvonalon kerültek végrehajtásra (annak ellenére, hogy - a korábbi évek gyakorlatától eltérően - nem sör, hanem üdítő került az ünnepi asztalra).

Az étellemezési ellátáson belül nagy feladatot jelentett a katonai kereskedelmi árukkal történő ellátás megszervezése és gyakorlatban történő végrehajtása. A csapatok a mozgóbolt működtetését a CSHSZ VI. rész 992-1001. pontokban szabályozott rend szerint szerveztük, figyelembe véve a KISZ-büfék működtetése által biztosított gazdaságossági lehetőségeket is.

A kereskedelmi áruval történő ellátást a vasúti szállítás idejére szerelvényenként, a táborban tartózkodás idején táborszinten szerveztük. Harcászati gyakorlaton az ellátást az élm. ellátó rajok mellett működtetett kereskedelmi boltok (részlegek) végezték. A táborban - a szovjet hadtápszervekkel együttműködve - biztosítottuk a szovjet kiképző bázis katonai boltjában (MAGAZIN-ban) történő áruvásárlás lehetőségét a teljes sze-

mélyi állomány részére. Ezzel lehetőséget biztosítottunk – a volgográdi látogatás adta lehetőségen túl – a rubelben kézhez kapott napidíj elköltésére, ajándék- és emléktárgyak vásárlására.

A csapat mozgóbolt által szállított és forgalmazott kereskedelmi cikkek között – mennyiségét és értékét illetően egyaránt – az üdítő italokkal (2,5-3 dl-es és 1 literes kiszerelésben), a feketekávéval és cigarettával történő ellátás volt a döntő. A szükséglet számvetését és a készletezést a felsorolt cikkekből megkülönböztetett figyelemmel szerveztük. Az össz. kereskedelmi forgalomnak a fenti cikkek mintegy 97-98%-át tették ki. A mozgóbolt által szállított és az étlapba beállított üdítő italok együttes mennyiségét figyelembe véve az 1 főre jutó üdítő ital mennyisége 6,8 dl volt. Ez a mennyiség összességében elegendő bizonyult, de – a biztonságos ellátás érdekében – a vasúti visszaszállítás idejére kiegészítettük az üdítő ital mennyiséget a szovjet ellátó szervektől átvett ásványvízzel (mintegy 1 liter/fő mennyiségben).

Sör vagy szeszes ital sem a kereskedelmi forgalomban, illetve forgalmazásban, sem pedig az étrendbe beállítva nem volt, vagyis nem került a gyakorlat folyamán biztosításra.

A táborban az ételmezési ellátást az ő. hk. ezred szervezte és biztosította saját készletei felhasználásával, ezen időszak ellátása során keletkezett illetménytúllépés is az ő elszámolásában jelentkezett a gyakorlat befejeztével. Ezt figyelembe véve a *túllépés létszám- és időarányos része „áthárításra” került* az ellátásra utalt fegyverbázis terhére. A HENGER-86 gyakorlaton keletkezett ételmezési hitel-túllépés tiszt-, tiszthelyettes állományra eső hányadával a tisztí étkezde gazdálkodása terhelésre került.

Összességében megállapítható: a gyakorlat során a hadtápbiztosítás döntő súlyát képező *ételmezési ellátás jó színvonalon került végrehajtásra*. Az ellátást alapvetően zavaró tényező (körülmény) nem merült fel. A szovjet ellátó szervek készséggel álltak rendelkezésünkre az ellátás biztosítása és segítése érdekében, ezzel jelentősen segítették munkánkat és az ételmezési ellátás zavartalan, jó színvonalon történő biztosítását.

e) A ruházati ellátás tapasztalatai:

A ruházati ellátás megszervezésénél és végrehajtásánál a fő figyelmet a személyi állomány általános-, speciális (klgs. üzemenyagtöltők, szerelők, szakácsok stb.) ruházatának jó minőségben történő biztosítására, valamint a tartalék és cserekészletek kialakítására (készletezésére) összpontosítottuk.

A ht. és sorállomány részére *KIMUTATÁS-t (emlékeztetőt) adtunk ki a személyi állomány által szállítandó ruházat és felszerelés összetételéről*. Ellenőrzéskor (szemléken) a jelzett kimutatás alapján ellenőriztük a személyi állomány ruházatát és felszerelését, egyúttal az okmány segítséget nyújtott a készletezéshez is.

Gyakorlatokon a ruházat alapváltozatát a 65 M gyakorló ruházat képezte (sorállománynál 2 rend). A sorállomány kimenő és a ht. állomány köznapi öltözete kimenő dobozban került készletezésre és szállításra. (5 fő, illetve 3 fő/doboz). A teljes állomány magával vitte a sportruházatát. A tartalék- és csere ruházati készletek alegységeknél (szolgálatvezetőknél) kerültek lekészletezésre és szállításra.

A felkészülés során egyes parancsnokok részéről felmerült olyan követelményváltozat, hogy a sorállomány 2 rend gyakorló ruházatából 1 rend I. értékcsoporthú (új) legyen. Figyelembe véve a gyakorlat várható feladatait, ez az elgondolás megalapozatlannak és gazdaságtalannak bizonyult. *A gyakorlat folyamán új minőségű gyakorló ruhá-*

zatra nem volt szükség, hisz olyan jellegű rendezvény (pl. a harcászati gyakorlatot követő díszszemle) mely új ruhát igényelt volna, nem volt tervezve. (A baráti találkozókra és ünnepekre kimenő öltözet volt elrendelve.) Végül is a hds. PK HTPH elvtárs intézkedése (állásfoglalása) -, mely szerint új gyakorló ruhát a csapatok lehetőleg ne használjanak fel - segítette a vitás kérdés reális megoldását. Így a sorállomány jó minőségű (de nem új!) gyakorló ruhával került ellátásra. Ez a ruha a feladat végrehajtásához megfelelő, biztosította a megfelelő öltözeti képet a viselési alkalmakkor. A tisztek és tiszthelyettesek gyakorló ruhájának cseréjét - a vonatkozó intézkedések előírásainak betartásával - a felkészülés szakaszában végrehajtottuk.

A viselendő öltözeti változatot a vasúti szállítás alatt a szállítmányparancsnok, a táborban tartózkodás idején a táborparancsnok (foglalkozásokon az egységek parancsnokai) szabályozták. Így pld.: a személyszállító kocsikban - a szolgálatban levők kivételével - engedélyezték utazás alatt a melegítő (sport ruházat) használatát, amit indokolt a nagy meleg és a hosszú utazási idő.

Elvonulás előtt a sorállomány fehérműködését kiegészítettük 1 db II. értékcsoporthú alsónadrággal, ellátásra került az állomány mosószerrel és lábbeli karbantartó anyagokkal. A teljes állománynál végrehajtottuk a hajvágást. A gyakorlatra egységenként 1-1 készlet fodrász felszerelést vittünk magunkkal.

A vasúti berakást megelőző napon végrehajtottuk a sorállomány fürdetését és fehérműcseréjét. Vasúti szállítás alatt a tisztálkodás mosdótálak igénybevételével volt biztosítva. Átrakó állomáson az ellátó pont által biztosított fürdőben a szerelvények személyi állománya lefürdetésre került. Táborban tartózkodás idején a szovjet ellátó szervek által rendelkezésre bocsátott (és működtetett) állandó jellegű fürdőben volt biztosítva a fürdés mind a sor-, mind a ht. állomány részére. A szovjet elvtársak e területen is nagy rugalmasságot tanúsítottak, hisz ha igényeltük, éjszaka is biztosították a fürdést. A helyőrségbe visszaérkezve - figyelembe véve a szerelvények érkezését - a laktanyában biztosítottuk az azonnali fürdést és fehérműcserét.

A vasúti szállítás és a harcászati gyakorlat alatt a *személyi állomány pihentetését hálózati igénybe vételével szerveztük meg. A táborban az állomány elszállásolása tégla- és barakképületekben történt. A pihentetés anyagi feltételeit (katonaágy, matrac, paplanhuzatban pléd, takaró) a szovjet kiképző bázis parancsnokság biztosította - jó színvonalon.*

f) A hadtápvezetéssel kapcsolatos tapasztalatok:

A gyakorlat hadtápbiztosításának eredményessége bármely időben - így a HENGER-86 gyakorlaton is - nagyban függ a hadtápvezetés hatékonyságától. Fontos, hogy a hadtáp feladatokat tervező, szervező és irányító vezető állomány jól értse a gyakorlat jellegét, jellemzőit, és az abból adódó hadtápbiztosítási feladatokat. Tudja a feladatokat súlyozni a végrehajtás egyes szakaszaiban, s tudja a végrehajtó állományt mozgósítani a feladat végrehajtására.

A HENGER-86 gyakorlat érdekében feldolgoztuk az előző - elsősorban a külföldön végrehajtott - gyakorlatok tapasztalatait, a HADTÁPBIZTOSÍTÁS című folyóiratban az utóbbi években megjelent tanulmányokat. Értelmeztük a hadtáp- és alegységparancsnoki állománnyal a hadtápbiztosítással kapcsolatos követelményeket és a végrehajtás rendjét.

A hadtápbiztosítási feladatok szervezése és végrehajtása során megkülönböztetett figyelemmel végeztük a tervezést, a feladatok szervezését és a végrehajtokra való folya-

matos ráhatást (feladatszabás, ellenőrzés stb.). *Hatékony és konkrét együttműködést valósítottunk meg mindazon szervekkel és személyekkel, akik részt vettek a feladatokban vagy valamilyen területen kapcsolódtak ahhoz.*

A felkészülés és végrehajtás eredményességét, valamint a hiányosságok feltárását és kiküszöbölését *jelenösen befolyásolhatja a célirányosan végrehajtott ellenőrzés és segítségnyújtás.* Az ellenőrzéseket két változatban célszerű végrehajtani: parancsnoki ellenőrzések (szemlék), vagy szakellenőrzés módszerével.

A gyakorlatra történő felkészüléssel párhuzamosan *megszerveztük a visszamaradó állomány (a laktanyák) hadtápbiztosítását.* Kijelöltük az egyes területekért és az össz. hadtápbiztosítást felelős parancsnokokat, meghatároztuk részükre a feladatokat. Tájékoztattuk a hadtápbiztosítást vezető állományt a gyakorlatról történő visszaérkezés idejéről, és a fogadás érdekében végrehajtandó feladatokról.

Összességében megállapítható, hogy a hadtápbiztosítással szembeni elvárásoknak a gyakorlatra elvonuló hadtápbiztosítók jó színvonalon eleget tettek. A becsülettel végzett munka elismeréseként a hadtápbiztosítók számosan részesültek a gyakorlat értékelésekor erkölcsi és anyagi elismerésben.

Következtetések, javaslatok a gyakorlat hadtápbiztosítása terén szerzett tapasztalatok alapján

A HENGER-86 gyakorlat hadtápbiztosítása terén szerzett tapasztalatok, az eredmények és felmerült gondok bizonyították, és felhívták a figyelmet arra, hogy az *eredményes feladatok végrehajtásának alapvető feltétele:* az átgondolt és precíz felkészítés (személyi állomány, technikai eszközök, anyagi készletek stb.); a feladatok végrehajtása és biztosítási rendjének, felelőseinek le szabályozása, valamint a végrehajtás alatti állandó ráhatás - ha szükséges határozott beavatkozás - a hadtápbiztosítás folyamataira.

A vasúti szállítás alatti ellátást eredményesen segíti átrakó állomáson - az előjáró hadtápbiztosító által szervezett és működtetett - „ellátó pont”, különösen a friss kenyérrel és kereskedelmi áruval való ellátás, valamint a fürdés biztosítása vonatkozásában.

A vasúti szállítással kapcsolatban: a gördülőanyagokat biztosító katonai közlekedési szervek részéről nagyobb figyelmet kell a jövőben fordítani a biztosított vagonok (személyszállító kocsik) tisztaságára, és műszaki állapotára, különös figyelemmel a szovjet kocsik szállító- (férőhely-)kapacitását a tényleges létszámmal jobban össze kell hangolni; a külföldre (és vissza-) irányuló vasúti szállítások költségét célszerű volna, ha az előjáró szerv (hadsereg vagy MN KSZFI) tartalékolná és fizetné a MÁV felé, s ez később sem kerülne áthárításra a csapat terhére.

Az üzemanyag-ellátás előző fejezetben jelentett módja bevált, azt a jövőben is célszerű alkalmazni.

Az étkezési ellátás - mint a hadtápbiztosítás döntő súlyát képező feladat - *a jelentett rend szerint összességében bevált, egyes területeken azonban tovább javítható.*

- Figyelembe véve, hogy a külföldi gyakorlatok étkezési ellátásával szembeni igények - az ismert hatások és körülmények miatt - magasabb szintű követelményeket támasztanak a hazai gyakorlatokénál, ami növeli az ellátás költségét, javaslom, hogy az ilyen jellegű gyakorlatokon hivatalosan is biztosított legyen egy magasabb összegű étkezési norma (pl. VI. sz. élm. norma plusz éjszakai pótlék a teljes állományra). Ezzel

csökkenthetnénk azt az irreálisan nagy terhet, amelyet egy külföldi gyakorlat ró a csapatokra, ami közvetve a hazai (laktanyai) ellátásra hat károsan (elviszi az egész évi megtakarítást és a kisegítő gazdaság által biztosított étkezés feljavítását).

- Célszerű - főleg ha a feladatra nyári időszakban (melegben kerül sor - levesek helyett 3-4 naponként rostos gyümölcsleveket beállítani az étrendbe.

- Figyelembe véve, hogy külföldi területen (a hazaitól eltérő időjárási és talajviszonyok miatt) a táborban biztosított vezetékes ivóvíz minősége általában nem egyértelműen megnyugtató (pl. magas az ásványi anyag tartalma), célszerű a táborba a tartálygépkocsikat ivóvízzel feltöltve érkeztetni, ivásra ezt célszerű felhasználni. Ha ez a készlet elfogy, javasolt ivásra felforralt vizet (teát) biztosítani.

- A ZIL típusú hűtőgépkocsik hűtőberendezéseinek nagyfokú elhasználódása és a javítási feltételek bizonytalansága miatt a hosszabb időtartamú külföldi gyakorlatok hűtési feltételeinek biztosítása érdekében javasolom megbízhatóbb technika és technológia kialakítását.

- Táborban a tisztai étkezésre célszerű előre készletezett étkezési felszerelést szállítani, elkülönítve az ellátó rajok (szerelvények) készleteitől.

A ruházati ellátás kialakított rendje bevált. A tapasztalatok azt bizonyítják, hogy I. értékcsoportú felső gyakorló ruházat sorállomány részére történő kiadása (és felhasználása) indokolatlan, ami pazarláshoz vezetne. Célszerű azonban tartalékként meghatározott mennyiségű új felsőruhát szállítani a „reprezentatív” megjelenést igénylő alkalakra, korlátozott számú végrehajtó részére.

A gyakorlat ismételten bebizonyította, hogy továbbra sem megoldott az eső elleni védelem. Az új típusú hálósák sem elégíti ki az eső elleni igényeket!

A hosszú vasúti szállítás alatti időre célszerű volna megoldani a szállítás alatti fürdést (pl.: FMG felhasználásával, külön fürdető vagon közlekedtetése a személyszállító kocsik mögött).

Jól bevált a tábori körülmények közötti pihentetésnek az a módja, hogy fektetéshez a szovjet szervek biztosítottak fektetőanyagot.

Vezetés terén nagy jelentősége van a különböző szervek közötti szoros kapcsolattartásnak, kihangsúlyozva ezek között is a feladatokat közösen végrehajtó csapatok közötti, valamint a szovjet hadtápszervekkel való együttműködést.

Az ellátást végző egység hadtáptörzsébe feltétlenül biztosítani kell oroszul tudó hadtáptisztet, ha a PK HTPH nem beszél oroszul. Az „előkészítő részleg”-ben szükséges, hogy részt vegyen hadtáptiszt a tábor létesítményeinek átvétele és a szerelvények fogadása (a hadtáprészlegek bevezetése és rendszerbe állítása) végett.

A HENGER-86 gyakorlat során szerzett tapasztalatok ismételten bizonyították, hogy a hadtápbiztosítási feladatok eredményes végrehajtása a gyakorlat sikerének egyik döntő feltétele. A gyakorlat egyben bizonyosság volt arra, hogy a hadtápellátással kapcsolatos követelményeket úgy lehet magas színvonalon teljesíteni, ha az előjáró szervek biztosítják a külső feltételeket, a végrehajtók pedig átgondolt és következetes munkát végeznek. Mindez sok többlet „energia” felhasználásával és áldozattal jár, de a siker érdekében szükséges és megéri.

Hadsereg kirakó állomás és lőszerátadó körlet megszervezésében, berendezésében és működtetésében érintett egységek (szervek) együtműködésének követelményei

Horovitz Ferenc alezredes

A Hadsereg kirakó állomás (továbbiakban: HDS KÁ) és a lőszerátadó körlet (továbbiakban: HDS LÁK) működtetése a hadsereg lőszerellátás folyamatának kiemelten fontos része.

A HDS KÁ-k az előljáró által, a hadsereg részére vasúti szállítással biztosított lőszerrek fogadására, átvételére és/vagy a hadsereg tábori lőszerraktár, a hadsereg alárendelt csapatainak ellátására működnek. Előfordulhat, hogy egy szállítmányból a HDS TLR kiad a csapatoknak, a lőszer egy részét pedig raktár feltöltésre átveszi.

A HDS LÁK az előljáró tagozatból gépkocsin érkezett lőszerrek fogadására, átvételére, átrakására, átadására működik. A HDS LÁK két változatban működhet:

- első változatban az előljáró gépkocsi szállítóeszközein érkező lőszer a HDS TLR átveszi, átrakja saját szállítóeszközeire, a HDS TLR feltöltésére;
- másik változatban a HDS TLR átveszi az előljáró szállítóeszközein érkező lőszer, elosztja, majd átrakja az alárendelt csapatok szállítóeszközeire. Ebben az esetben a lőszer egy részét saját szállítóeszközökre is rakhatja, ha a szállítmány egy része a HDS TLR feltöltésére érkezett.

A HDS KÁ és HDS LÁK-ban a lőszerellátás végrehajtásában több, egymásnak nem alá-fölérendeltségi viszonyban levő szervezet állománya vesz részt. Közöttük az együtműködés megszervezésének és fenntartásának döntő jelentősége van.

Az együtműködés megszervezésének általános követelményeit a Magyar Néphadsereg Harcászati Szabályzata, a Csapathadtáp Utasítás és a Tábori Törzsszolgálati Utasítás előírásai alapján lehet és kell meghatározni. A hivatkozott szabályzatokat a parancsnokoknak, törzseknek alkotó módon, sablonoktól mentesen, a konkrét helyzetet megszemenően figyelembe véve kell alkalmazni. Erre az elmúlt idők háborúinak tapasztalatai, a Magyar Néphadseregben az utóbbi években végrehajtott szállító- és lőszerellátó gyakorlatok (TRANZIT-85 és HDS lőszerellátó és szállító rendszergyakorlat-86) egyaránt figyelmeztetnek.

Az együtműködés követelményeinek vizsgálatánál az általános követelményeken kívül a szervezés, a berendezés és a működtetés időszakait külön-külön célszerű áttekinteni.

1. Az együttműködés általános követelményei a HDS KÁ és LÁK működése érdekében.

A HDS KÁ (KÁ-k) és a HDS LÁK működtetése nem önálló, különálló feladata a hadsereg lőszerellátási folyamatának, hanem annak kiemelten fontos része, *de csak része*. A HDS ello. dd. és az alárendeltek, a tábori lőszerraktár (továbbiakban: TLR), a gépkocsi szállító zászlóalj, valamint a rakodó- és szállítmánykísérő zászlóalj részekkel párhuzamosan más feladatokat is végrehajtanak.

Az együttműködés megszervezése és fenntartása, a parancsnokoknak és törzseknek a vezetés területén a legfőbb kötelessége. Az együttműködést mindig a fő feladatot megoldó egységek (alegységek) érdekében kell megszervezni és minden parancsnoknak és törzsnek a tevékenység egész ideje alatt fenn kell tartani.

Az együttműködés résztvevőiről érdemes itt néhány szót szólni:

- A HDS KÁ és HDS LÁK működésének biztosítása során az együttműködők felső szinten MN Közl. Szolg. Főnökség és az MN Fegyverzeti Szolg. Főnökség, közép szinten a HDS HTP Közlekedési Szolgálat és a HDS Fegyverzeti és Technikai Főnökség Fegyverzeti Szolgálat.

- Az ello. dd. parancsnokság a KHEL ello. dd. parancsnoksággal, a Vasúti Katonai komendáns szervekkel és a ho. HTP Főnökségekkel működik együtt.

- A végrehajtás szintjén a Tábori Lőszerraktár a gépkocsi szállító zászlóaljakkal, a rakodó és szállítmánykísérő zászlóaljakkal, egyes esetekben a KHEL állományába tartozó szállító zászlóaljakkal, lőszerkirakó-tároló körzet (továbbiakban LKTK) parancsnokságokkal, vasúti katonai komendánsokkal és ho. (dd. e.) ellátó szervekkel (ello. z., ello. szd.) működik együtt.

- Az együttműködés a HDS KÁ-k és LÁK működtetésekor a TLR érdekében az ello. dd. parancsnok a harcfelelősséget megosztásával *egyidejűleg* szervezi meg és térképen vagy a terepen pontosítja. Itt hangsúlyozni kell az egyidejűséget, mely azt jelenti, hogy az adott napi feladat részeként, a többi feladattal is összehangoltan kell megszervezni az együttműködést.

- Az együttműködés megszervezésének alapjait az ello. dd. parancsnok elhatározásának kell tartalmaznia és az alárendeltekhez a szóbeli harcparancsokkal vagy a harcfelelősséget megosztásának más módjaival kell eljuttatni.

A harcfelelősséget megosztás után, *kiegészítő együttműködési utasítást* kell kiadni, *melyben csak azokat a kérdéseket kell közölni*, melyek nem jutottak kifejezésre a harcparancsban.

- Ezen a területen lehet elkövetni a legtöbb időtrábló, az alárendeltek részére biztosított időt csökkentő hibát. Az ello. dd. parancsnok harcparancsa a hadműveleti napra, többek között tartalmazza az alárendeltek feladatait, hely és idő szerint, az erők és eszközök elosztását, a megerősítést és támogatást, a manővereket. Ezeket az együttműködési utasításban *nem kell* és nem is szabadna megemlíteni. Ugyanígy felesleges megismételni az ello. d. feladatait és a parancsnok elhatározását is.

- Rögzíteni kell viszont az összeköttetés biztosításának módjait és eszközeit, azok működésének idejét, a manőverútvonásokat és azok használatának rendjét stb.

- A jelenlegi gyakorlat szerint az ello. dd. által kiadott „Együttműködési Utasítás”, a Harcparancs részeinek másolata.

- Az együttműködés fenntartása érdekében az együttműködő egységek (szervek) parancsnokai és törzsei helyesen kell értelmezzék a tevékenység célját, a feladatokat és végrehajtásuk módját, állandóan ismerniük kell a helyzetet. Egymással megbízható összeköttetésben legyenek és rendszeresen tájékoztassák egymást.

- Az együttműködés fenntartásában a HDS KÁ-k működése idején a legfőbb gondot a megbízható összeköttetés biztosítása okozza. A megbízható összeköttetést különösen több HDS KÁ egyidejű működésekor és több irányban, az ello. dd. rádió eszközeivel (mennyiségi gond) pedig megbízható összeköttetés létesítését és fenntartását nem szavatolják. Ezért az együttműködés fenntartása érdekében szükséges összekötők beállítása is.

- A HDS LÁK működése során az együttműködés fenntartásának eszközrendszere biztosított az együttműködő egységek eszközeivel.

- Az általános követelmények között érdemes szólni a minden oldalú biztosítás (harcbiztosítás, hadtápbiztosítás és fegyverzettechnikai biztosítás) során megvalósítandó együttműködésről. Ezt azért érdemes itt kiemelni, mert a feladatok végrehajtását általánosan befolyásoló – elősegítő vagy gátló – tényező a minden oldalú biztosításban való együttműködés. Az e téren tapasztalható elég sok probléma okát, a tisztázatlan alá-fölé- és mellérendeltség kérdéseiben látom. Általános követelmény, hogy egy feladatot, egy helyen és egy adott időben csak egy parancsnok vezethet. Nem fordulhat elő, hogy egy HDS KÁ-n az egyik parancsnok felelős a minden oldalú biztosításért, a másik a szállításért, a harmadik az átvételért, a negyedik a kirakásért. Tudomásul kell venni, hogy ami az ello. dd. parancsnok esetében együttműködés megszervezéseként jelentkezik, az a HDS TLR, a szállító zászlóalj és a rakodó- és szállítmánykísérő zászlóalj között már alá-fölérendeltségben valósulhatnak meg. Parancsot adni, felelősséget viselni, a végrehajtás szintjén *csak szigorúan meghatározott rendben* lehet.

- Megítélésem szerint a HDS KÁ-t, HDS LÁK-ot működtető TLR parancsnokának ideiglenesen – a működés idejére – *alá kell rendelni* azokat az erőket és eszközöket, melyek a zavartalan működést biztosítják. Ez nem az egész rakodó- és szállítmánykísérő egység és a gk. szállító egységek alárendelését jelenti, hanem az előjáró által a szükséges és elégséges feltételek biztosítását.

Az már a HDS TLR parancsnokának elhatározásától függ, hogy ezeket az erőket és eszközöket az alárendelt osztályok között hogyan osztja el, és hogyan manővereztetí. A HDS TLR parancsnokának kell megszervezni az együttműködést a KÁ-t, LÁK-ot működtető osztályvezető (alosztályvezető) és a vételezést végrehajtó ellátó egység (alegység) parancsnoka között. Köteles megszervezni és biztosítani a minden oldalú biztosítás feltételeit, de a működéshez szükséges erőt és eszközt az osztályvezetőnek (alosztályvezetőnek) *alá kell rendelnie*, nem pedig együttműködést szervezni a működésért felelős löszertároló osztály, a rakodó szakasz, a légvédelmi géppuskás szakasz (raj) és őrzést biztosító szállítmánykísérő erők között, a híradókról, forgalomszabályozókról már nem is szólva.

2. Az együttműködés követelményei a HDS KÁ és HDS LÁK működésének megszervezése időszakában

Az együttműködés megszervezése már akkor megkezdődik, amikor a HDS pk. elhatározása alapján a HDS törzs főnökségei, osztályai megkezdik a löszereállítás megtervezését. A htp. törzs és fegyverzeti és technikai törzs szoros együttműködésben ter-

vez. Az általuk kiadott szakmai intézkedések tartalmazzák az együttműködés megszerzésének általuk már tisztázott kérdéseit feladatként. Ilyenek: a KÁ-k, LÁK-ok helye, működésük ideje, az ellátandó csapatok KÁ-hoz vagy LÁK-hoz rendelése, a löszerek mennyisége (fajta és űrméret szerint), az ellátás sorrendje.

Az együttműködést mindig felülről lefelé kell megszervezni, a feladatot végrehajtó egységek (alegységek között, egy szinttel lefelé).

Az ello dd. az alárendelt egységek, nem pedig azok alárendeltjei között szervezzen együttműködést.

A HDS KÁ-k és HDS LÁK működése megszervezésének alapja az ello. dd. részére a HDS PK HTPH intézkedése és együttműködési utasításai, a HDS PK Fegyverzeti és Technikai helyettesének szakmai intézkedése és a HDS törzs által kiadott egyéb intézkedések, utasítások.

A HDS KÁ-k és LÁK működése, megszervezésének alapja a HDS TLR, a gépkocsi szállító zászlóalj és a rakodó- és szállítmánykísérő zászlóalj részére a HDS PK Fegyverzeti és technikai helyettes szakmai intézkedése, az ello dd. pk. Harcparancsa (harcintézkedése) és együttműködési utasítása.

A) Az együttműködés fő kérdéseit az ello dd. pk. és az alárendelt egységparancsnokok az elhatározás kidolgozásánál tisztázzák, majd az alárendelt feladatait meghatározzák.

Az ello. dd. parancsnoka meghatározza:

- a KÁ-k számát, helyét, működésük idejét;
- a LÁK helyét, működési idejét;
- a vasúti (vagy gépkocsi) szállítmányok érkezési idejét és a találkozási pontokat. (A találkozási pontokat csak a gépkocsi szállítmányoknál.)
- a löszerkezelő-tároló körletben (továbbiakban: LKTK) működtetendő HDS KÁ esetén az LKTK parancsnokság vezetési pontját, a vele való összeköttetés rendjét, eszközeit, a kapcsolat felvételének helyét, idejét, felelősét;
- a működesért felelős parancsnokot, a szükséges erőket és eszközöket, azok alárendelésének helyét és idejét, az általános rendelkezéseket (az erővel és eszközökkel végrehajtandó manővereket);
- a HDS KÁ-ra (LÁK-ba) érkező átvéők (ho., dd., e.) és/vagy saját szállító alegységek részére a VÁK-t és GYÜK-t;
- a működtető erők részére kijelölt menetvonalakat, megindulási pontokat, a HDS utakra való belépés és kilépés helyét és idejét;
- a közúti komendáns zászlóalj diszpécser pontjait, az azokon keresztül történő összeköttetés rendjét;
- a VÁK, GYÜK és KÁ (LÁK) közötti manőver útvonalakat;
- a forgalomszabályozás rendjét;
- a minden oldalú biztosítás rendjét, azon erőket és eszközöket, amelyeket saját erőiből, illetve az előljáró által biztosított erőkből a KÁ-k (LÁK) működéséhez alárendel és/vagy támogatásra kijelöl;
- a hadtáp- és a fegyverzeti és technikai biztosítás kérdéseit csak akkor kell itt külön meghatározni, ha nem a TLR-rel együtt települt gépkocsi szállító zászlóalj, illetve rakodó és szállítmánykísérő zászlóalj erői vesznek részt a végrehajtásban;
- az átvétel, átrakás, kirakás készenlétének idejét, a működés befejezésének idejét;

- az együttműködési jeleket és jelzéseket.

Az ismertetett kérdések egy részét a harcparancsban, (harcintézkedésben) másik részét az együttműködési utasításban kell meghatározni.

Az ello. dd. parancsnok vagy helyettese a feladatokat és az együttműködés megszervezését a saját, vagy a TLR vezetési pontján, az érintett egységparancsnokok számára egy időben határozza meg. Így mód van azonnali pontosításra, az együttműködők személyes kapcsolatának létrehozására, jobban kiszűrhetők a kevésbé értett feladatrészek.

B) A tábori lőszerraktár parancsnoka meghatározza:

- a KÁ-k (LÁK) működtetésére kijelölt osztályokat, (alosztályokat), azok feladatait;
- a KÁ-k (LÁK) működési ideje alapján, a felderítés, berendezés (telepítés) idejét, erőit, eszközeit;
- a vasúti katonai komendáns szervekkel való kapcsolatfelvétel helyét, idejét, módját;
- LKTK-tól történő átvétel esetén az LKTK H helyét, a kapcsolatfelvétel idejét, a felderítési és egyéb szükséges adatok átvételét;
- KHEL gépkocsiszállítmány fogadása esetén a találkozási pontot, a találkozás idejét, a kapcsolatfelvétel rendjét, a bevezetés, átvétel rendjét;
- az előljárótól a feladatra rendelkezésre bocsájtott erők, eszközök átvételének, visszaadásának rendjét, helyét, idejét;
- a feladatra a saját erőkből és eszközökből alárendelt és/vagy átalárendeltek átvételének helyét, idejét, átalárendelésük idejét;
- a szállító alegységek parancsnokaival való együttműködés rendjét a kapcsolatfelvétel, a feladatszabás rendjét;
- a vételező csapatok ellátó, szállító alegységeivel való kapcsolatfelvétel helyét, idejét, a vételezők ellátásának sorrendjét, a VAK-ból való előrevonásuk és a GYŰK-be való menetük rendjét;
- a harcbiztosításban, a hadtápbiztosításban és a fegyverzeti technikai biztosításban együttműködő erőket, eszközöket;
- az együttműködés jeleit, és jelzését;
- szükség esetén a TLR körletében visszamaradó osztályokkal és szállító alegységekkel való együttműködési kérdéseket. (Így az osztályok közötti anyagátcsoportosítás a manőverek, a fedezőbiztosítás átszervezése, az ellátás átszervezése kérdéseit.)

Az együttműködés megszervezésének kérdései a konkrét helyzettől függően bővíülhetnek. Előfordulhat, hogy a szállító tétér biztosítása csak a meglévő készletek egy részének földre rakásával biztosítható. Ilyenkor meg kell szervezni a földre rakást. Ennek érdekében többek között tárolótereket kell kijelölni, azokat műszakilag elő kell készíteni, osztályokat (alosztályokat) kell a földre rakás irányításához átcsoportosítani, rakodógépeket és rakodóerőket kell biztosítani. Ebben az esetben meg kell szervezni az együttműködést az osztályok között a földre rakásért felelős osztály és a műszaki szd., a rakodó alegység között stb.

C) A gépkocsi szállító zászlóalj parancsnoka meghatározza:

- a KÁ-k, (LÁK) felderítésében, a TLR FECS-ben részt vevőket;
- a KÁ-k (LÁK) működését biztosító szállító alegységparancsnokot, a neki alárendelt vezető állományt név szerint, a gépkocsikat darabszám (kocsi és/vagy pótkocsi) szerint;

(Itt kell megjegyezni, hogy a szállító alegység parancsnoka nem a szervezetszerű alegységet, hanem szállító lépcsőket vezet. Ennek okára úgy érzem nem kell részletesen kitérnem.)

- meghatározza még a szállító alegységparancsnokok részére, a löszertároló alegységek parancsnokával való kapcsolatfelvétel helyét, idejét;

- a besorolási pontokat, a besorolás idejét;

- a szállítólépcsők, szállítmányok indulásának idejét, menetvonalakat;

- a szállítmány (szállító lépcső) parancsnokok felkészítésének helyét, idejét, rendjét;

- a szállítmányok (szállító lépcsők) átvételének helyét, idejét, rendjét;

- a KÁ-k (LÁK) működéséhez szükséges, az ello. dd. pk. által meghatározott harcbiztosító, fegyverzeti technikai biztosító erők és eszközök feladatait, az átalárendeléseket, hely és idő szerint.

A hadtápbiztosítás feladatait a TLR parancsnokának intézkedése szerint adja meg. Ennek oka, hogy a TLR körletében összevont hadtáp működik.

D) A rakodó és szállítmánykísérő zászlóalj parancsnoka meghatározza:

- a KÁ-k (LÁK) felderítésében a TLR FECS-ben részt vevőket;

- a rakodógépeket és rakodóeszközöket alegységenként és a feladatukat;

- a rakodó alegységparancsnokokat működési objektumonként és a feladatukat;

- a rakodóeszközöket és az eszközök felkészítéséért felelősöket, a felkészítés helyét, idejét;

- q KÁ-k (LÁK) őrzés-védelméhez meghatározott erőket és eszközöket alegységenként, a felkészítésért felelősöket, a felkészítés helyét és idejét;

- a rakodóerők és -eszközök, a biztosító erők és eszközök átadásának helyét, idejét, (az átvevő parancsnok ismertesse);

- a rakodó, biztosító erők hadtáp, - fegyverzeti technikai biztosításért felelősöket - TLR parancsnok intézkedése szerint.

Javaslatot tesz a TLR parancsnokának (helyőrségparancsnoknak):

- a KÁ-k (LÁK) működésének ideje alatt a szükségessé váló - fedező biztosítás, forgalomszabályozás - erők és eszköz átcsoportosítására;

- a LÁK fedező biztosítására és légvédelmére. (A KÁ-k fedező biztosítására és légvédelmére, a KÁ-t működtető löszertároló alegységparancsnoknak az alárendelt rakodó és biztosító alegységparancsnok tesz javaslatot.)

Az együttműködés megszervezésének időszakában a TLR, a gépkocsi szállító zászlóalj, a rakodó- és szállítmánykísérő zászlóalj parancsnokai tervező csoportjai együttesen tervezik, szervezik a KÁ-k (LÁK) működését. Ezt segíti elő az is, hogy a TLR és a gépkocsi szállító zászlóalj törzsei közös vezetési pontot telepítenek. A rakodó- és szállítmánykísérő zászlóalj parancsnokának célszerűen a tervező csoportjával együtt erre az időre, szintén a TLR vezetési pontján kellene lennie.

3. Az együttműködés követelményei a HDS KÁ és HDS LÁK berendezésének időszakában

Az együttműködés fő követelménye a berendezés időszakában, hogy folyamatosan biztosítva legyen. Ez a látszólag „egyszerű” meghatározás bonyolult tevékenységek láncolatát jelenti. Az együttműködés itt magába foglalja a következők biztosítását:

- a felderítési adatok értékelését és eljuttatását, a KÁ (LÁK) megközelítési útvonalairól, a VÁK és GYÜK területéről, a KÁ (LÁK)-ról a működtető löszertároló alegységparancsnokok, a szállító oszlop- (lépcső-) parancsnokok részére;
- a KÁ-ra (LÁK-ba) érkező löszertároló alegységek, rakodó- és biztosítást végző erők és eszközök bevezetését, szétbontakozását;
- a KÁ vasúti katonai komendánsával való együttműködést;

(A VKP-vel való együttműködés magában foglalja a szerelvény beállítására, mozgására való igények és az állomás lehetőségének egyeztetését, a rakszerek igénybevételeinek, visszaadásának biztosítását, a KÁ-n végzendő harcbiztosítási feladatok feltételeinek biztosítását.)

- az előjáró vagy a saját híradó eszközökkel az összeköttetést a KÁ (LÁK) és a TLR törzs között;

- a saját és/vagy a beérkező vételezők vagy a saját szállító oszlopok (lépcsők) híradó eszközeivel az összeköttetést a VÁK és a KÁ (LÁK)-t működtető löszertároló alegység között;

- LKTK részeként működő KÁ esetén az LKTK törzse, a KÁ-t biztosító LKTK erői és a kirakást-vételezést irányító löszertároló alegység között az összeköttetést.

A berendezésben részt vevő erők és eszközök parancsnokai a berendezés idején a működtető löszertároló alegység parancsnokának elhatározása és parancsai alapján tevékenykednek.

Fontosnak tartom, annak hangsúlyozását, hogy minden katona, rakodógép, gépjármű, fegyver, híradó eszköz stb. csak a löszertároló alegység parancsnok által meghatározott helyen tartózkodhat, csak az általa meghatározott rendben mozoghat és tevékenykedhet. Vonatkozik ez a biztosítást végző őr- és forgalomszabályozó erőkre is.

Az előzőktől eltérő tevékenysége KÁ (LÁK) berendezésének időszakában is káoszhoz, szervezetlenséghez vezet.

4. Az együttműködés követelményei a HDS KÁ és HDS LÁK működtetésének időszakában

A fő követelmény itt is az együttműködés folyamatos biztosítása. Ha az együttműködés megszervezésekor kiadott parancsokat minden résztvevő végrehajtotta, a működtetés időszakában viszonylag könnyű annak fenntartása.

Ilyenkor biztosítani kell:

- a TLR törzs és a KÁ (LÁK)-t működtető löszertároló alegység között a folyamatos információáramlást, a szállítmány (vasúti vagy gk.) átvételéről a kirakás, átrakás megkezdéséről, az egyes vételezők és/vagy saját szállítóoszlopok (-lépcsők) beérkezéséről, elindulásáról, az esetlegesen felmerülő akadályokról;

- a TLR törzstől, a gépkocsi szállító zászlóalj törzshöz és a rakodó- és szállítmánykísérő zászlóalj törzshöz az információk áramlását saját alárendeltjeik tevékenységéről, a felmerülő problémák - üzemképtelenné vált gépjárművek, rakodógépek pótlása - megoldási lehetőségeiről;

- a vételező csapatok ellátó egységeivel, alegységeivel - a VÁK-ba érkezéstől - az összeköttetést. *Meg kell határozni* részükre a KÁ (LÁK) területére való előrevonás rendjét és jelét, a gépkocsik rakodóálláshoz rendelését, a sorrendet, (rakodóálláshoz rendelni a forgalmi rendszámot), a vételezés befejezése utáni feladatokat (utalványok pontosítása, oszloprendezés lehetőségeit és rendjét, a GYÜK-ben), a harcbiztosítás feladatait, a VÁK és GYÜK területén és az együttműködési jeleket és jelzéseket;

- a TLR törzs a KÁ (LÁK) működtetését biztosító lőszertároló alegység jelentései és saját ellenőrzései alapján folyamatosan jelenti az ello. dd. parancsnoknak a KÁ (LÁK) működésének megkezdését, befejezését, az esetleges akadályozó tényezőket.

(Ezeket csak akkor, ha hatáskörben nem tudja megoldani.)

Befejezésésképpen hangsúlyozni szeretném, hogy az együttműködést emberek valósítják meg, tisztek, tiszthelyettesek és sorkatonák. Számítani kell arra, hogy ezek az emberek fáradtak, kialvatlanok és sebesültek is lehetnek. Figyelembe kell venni eltérő ismereteiket a megszervezés és a végrehajtás terén egyaránt. Ennek figyelembevételével kell nekünk, a magasabbegység- és egységparancsnokoknak megszerveznünk és fenntartanunk az együttműködést, a feladat maradéktalan végrehajtása érdekében. Ezért esetenként közvetlen segítséget kell adni, esetenként kérdezni is elég, de mindig a végrehajtando feladatot és az azt végrehajtó embert kell figyelniünk.

A Vegyes Kórházbázisok parancsnoki és törzsvezetési gyakorlata levezetésének és végrehajtásának főbb tapasztalatai („Balaton-86”)

Dr. Villányi Ferenc orvos ezredes

Az 1985. évben levezetésre került „Orion-85” egészségügyi együttműködési komplex rendszergyakorlat tapasztalatainak elemzése során merült fel annak szükségessége, hogy a Magyar Néphadsereg háborús egészségügyi biztosítási rendszerében a Vegyes Kórházbázisok működési rendjével, vezetés-irányításával kapcsolatban további vizsgálatra van szükség.

A Vegyes Kórházbázisok helye és szerepe sajátos helyet foglal el a Varsói Szerződés tagállamain belüli háborús egészségügyi biztosítás megszervezésében, mivel csak a Magyar Néphadsereg egészségügyi biztosítási rendszerében találhatók meg.

A Vegyes Kórházbázisok létrehozásának gondolata az elvonuló szárazföldi csapatok egészségügyi biztosításának fejlődése folyamán már a '60-as évek végén felmerült azzal a céllal, hogy az országhatár közelében folyó hadműveletek 1-6. napján biztosítani kell a sérültek részére a szakorvosi, illetve a szakosított szakorvosi ellátás lehetőségét anélkül, hogy az egészségügyi dandárok állományába tartozó tábori kórházakat honi területen telepítenék.

Ezen elvi elgondolás megvalósítása érdekében kerültek kialakításra – a hadműveleti feladatoknak megfelelően két irányban – a Vegyes Kórházbázisok. Ezek olyan ideiglenes szervezetek, amelyekben az állami egészségügyi szolgálat katonai kiürítő és szükségkórházai, illetve kiegészítő kórházai, valamint az MN által biztosított katonai egészségügyi erők kerülnek alkalmazásra az alábbi összetételekben: osztályozó-kiürítő állomások, önálló egészségügyi osztagok, vagy könnyűsebesült-kórházak, esetleg tábori fertőző kórház, sebesültszállító gépkocsiszázad.

A Vegyes Kórházbázisok feladata a hadműveletek első hat napján az elvonuló szárazföldi csapatok állományába tartozó sérültek fogadása, osztályozása, alapvető szakorvosi, illetve szakosított szakorvosi ellátás biztosítása, valamint a Vegyes Kórházbázisok működési területén keletkezett katona és polgári sérültek fogadása és ellátása.

A tömeges sérültáramlás idején a Vegyes Kórházbázisok előfekvő, a tömeges sérültáramlás befejezése után mögöttes egészségügyi dandárrészlegként működhetnek. Figyelembe kell azonban venni, hogy olyan szervezetekről van szó, amelyeknek nincs szigorúan meghatározott és állománytáblában rögzített, a hadrendben szereplő struktúrája, vezető, ellátó és kiszolgáló szervezete.

A Vegyes Kórházbázisok összetételének kialakítása során a várható egészségügyi veszteség nagyságrendjéből kell kiindulni. A tervezés-szervezés során szoros együttműködést alakítottunk ki az állami egészségügyi szolgálat bevont vezetésével, maximálisan figyelembe véve a határmenti körzetekben található állami kórházak lehetőségeit is. Ennek megfelelően két Vegyes Kórházbázis kialakítása látszott célszerűnek, egyenként 4–5000 ágygal. Összetételüket tekintve – a várható egészségügyi veszteség megoszlását is figyelembe véve – mintegy kétharmaduk sebészeti, egyharmaduk belgyógyászati típusú ágyakból állt. Az állami egészségügyi szolgálat részéről a Vegyes Kórházbázisokba kijelölt kórházaknál ezen irányokat is célszerűen figyelembe vették.

A megelőző MN szintű gyakorlatok tapasztalatai alapján is a Vegyes Kórházbázisok vezetés-irányítási rendjénél meghatározható volt, hogy azok alapvetően a katonasérültek ellátására kerültek kialakításra, ezért szükséges, hogy vezetésüket és irányításukat is az MN egészségügyi szolgálata végezze. A részletes elemzések alapján célszerűnek látszik a Vegyes Kórházbázisok vezető szervei kialakítása és létrehozása már békében. Ezt két változatban lehet megvalósítani. Az első változat szerint más katonai szervezetekből – állandó katonai kórházakból, szanatóriumokból, illetve az egészségügyi dandárokból lehetne kijelölni és felkészíteni a vezető szervezetet, a második változat szerint állandó szervezetként lehetne megalakítani hivatásos és tartalékos állomány igénybevételével, a mozgó kórházcsoport főnökség mintájára. A lehetőségek közül történő választás előtt mindenképpen mérlegelni szükséges azokat a tényezőket, melyek a Vegyes Kórházbázisok vezetését befolyásolják.

Ezen tényezők közül az alábbiak a meghatározók:

- A Vegyes Kórházbázisok intézeteit egységes rendszerbe kell fogni, ezen belül:
- egységes gyógyító elveket szükséges érvényrejuttatni.
- Meg kell szervezni:
- a beérkező sérültek osztályozását és intézetek közötti elosztását;
- az intézetek anyagi-technikai ellátásának irányítását;
- az összeköttetés megszervezését és fenntartását;
- az egységes dokumentálási és jelentési rendszer kialakítását és végrehajtását;
- Folyamatos információszolgáltatást mind az előljárónak, mind az állami egészségügyi szolgálat vezetése számára.
- A Vegyes Kórházbázisok működésének második szakaszában meg kell szervezni a katonai szervezetek személyi és anyagi-technikai feltöltését és kivonását a Vegyes Kórházbázisok állományából.
- A Vegyes Kórházbázisok intézeteiben kezelt sérültek felülvizsgálatának megtervezése és megszervezése.
- A katonai intézetek személyi állománya és a katonasérültek minden oldalú ellátása (hadtáp, pénzügyi, politikai stb.) alapvető biztosítási feladat, amit feltétlenül, minden körülmények között meg kell szervezni.

A fentiekben túl még kisebb-bagyobb befolyásoló tényező hatást gyakorol a Vegyes Kórházbázisok vezetés-irányítási rendjére.

A feladatok sokrétűsége, bonyolultsága felveti annak szükségességét, hogy a Vegyes Kórházbázisok vezetésére állandó szervezetet lenne célszerű létrehozni. Figyelembe kell azonban venni azokat az objektív tényezőket, hogy nem rendelkezünk annyi hivatásos orvosistttel, hogy ilyen törzseket létrehozzunk az állandó katonai kórházak

és szanatóriumok gyógyító tevékenysége színvonalának veszélyeztetése nélkül. Jelenleg tehát a Vegyes Kórházbázisok vezetésére ideiglenes csoportok létrehozása látszik célszerűnek más katonai szervezetek megerősítésként biztosított állományából pl.: állandó katonai kórházak, egészségügyi dandárok, szanatóriumok stb.

Ezen utóbbi megoldás azonban számos kérdést vet fel:

- ki vezeti a Vegyes Kórházbázisokat, a katonai egészségügyi erők és eszközök kiválása után;

- hogyan lehet egy kialakult vezetési struktúrát néhány óra alatt átszervezni és alkalmassá tenni a Vegyes Kórházbázisok vezetésére és irányítására;

- milyen jog- és hatáskörrel rendelkezik a Vegyes Kórházbázisok vezetése a katonai egészségügyi szervezetek kivonása után a teljesen állami egészségügyi intézetekből álló Vegyes Kórházbázisokban;

- hogyan lehet megszervezni az állami egészségügyi szolgálat erőire és eszközeire is érvényes minden oldalú biztosítás rendjét;

- milyen erőkkel lehet pótolni a kivált katonae egészségügyi erőket és eszközöket különös tekintettel a későbbi időszakokban, amikor az egészségügyi dandárakból hátraszállított sérültek hátsországi kórházakba történő elosztása válik szükségessé.

Míndezeken túl még egy sor más kérdés is felmerülhet, de a feladat sokrétűségét és bonyolultságát a fenti problémafelvetés is érzékelteti.

A Vegyes Kórházbázisok tevékenységének megszervezésénél mindenek előtt abból kell kiindulni, hogy az ellátás tekintetében két lényeges szakasz különíthető el: az első szakaszban a sérültek részben a hadosztály típusú segélyhelyekről (egészségügyi zászlóalj, önálló egészségügyi osztag), részben az ezredsegélyhelyekről, illetőleg közvetlenül a sérülés helyéről kerülnek a Vegyes Kórházbázisra zömmel igen beszűkített ellátás mellett. A második szakaszban alapvetően már a telepi egészségügyi dandárrészlegekről kerülnek a Vegyes Kórházbázisra a sérültek szakorvosi, illetve szakosított szakorvosi ellátás után.

Az első szakaszban az előlekvő kiürítési szakaszokról érkező sérültek fogadására, osztályozására és az életmentő beavatkozások elvégzésére, a sérültáramlás fő irányainak megfelelően (többnyire két irányban) tábori egészségügyi intézetek felhasználásával fogadó-osztályozó helyeket kell telepíteni. Erre a célra használhatók fel a Vegyes Kórházbázisokba beosztott katonai tábori egészségügyi intézetek. A leoptimalisabb ezen célra az osztályozó kiürítő állomás telepítése, azonban ennek korlátot szab ezen intézetek száma. Helyettük önálló egészségügyi osztag, illetve más tábori egészségügyi intézet mint pl.: tábori többprofilú sebészeti kórház, illetőleg könnyűsebesült kórház kerülhet kijelölésre.

Az osztályozó kiürítő állomásokat, vagy az azokat helyettesítő tábori egészségügyi intézeteket a Vegyes Kórházbázisokban a csapatok irányából vezető kiürítési útvonalak közelébe kell telepíteni. Itt kell biztosítani a beérkező sérültek életmentő segélyben való részesítését, a további szállításra való felkészítésüket, illetve szükség esetén átmeneti fektetésüket. Ez a feladat számos, elsősorban anyagellátási problémát vet fel. Meg kell szervezni a tömegesen érkező sérültek ételmezési és ruházati ellátását, nyilvántartásba vételét, egészségügyi ellátását, fektetés és rendeltetés szerinti kiürítését. Ezt a munkát nehezíti, hogy nincs szervezetszerű anyagi bázis a háttérben, melyekről az anyagi-technikai utánpótlás biztosított lenne.

A sérültek szétosztása a vegyes kórházakba beosztott intézetek között csak úgy képzelhető el, hogy az átvevő-osztályozó állomás folyamatos információval rendelkezik a Vegyes Kórházbázis intézeteinek helyzetéről (ágyszám, szabadkapacitás, esetleges csapások stb.). A sérültek szállítása érdekében célszerű és szükséges a Vegyes Kórházbázisokat sebesültszállító erőkkkel és eszközökkel is megerősíteni. A sérültellátás egységes elveken alapuló megvalósítása érdekében szükséges, hogy az MN főszakorvosainak direktíváiban az állami egészségügyi szolgálat részéről beosztott kórházakra is érvényes irányelvek kerüljenek rögzítésre.

Az állami egészségügyi szolgálat intézeteit fel kell készíteni egy esetleges ellenséges betöréskor a sérültek gyors kiürítésére, állományuk és anyagaik kimentésére is. Mindezekben túlmenően egységes intézkedéseket kell foganatosítani az állami egészségügyi szervekkel együttműködésben a minden oldalú biztosítás végrehajtása érdekében (pl.: egészségügyi, anyagi-technikai, ruházat, élelem, szállítás, őrzés-védelem stb.).

A Vegyes Kórházbázisok tevékenységének második szakaszában a hadművelleti területről hátraszállított sérülteket döntő többségükben a települt egészségügyi dandár-részlegekről szállítják sebesültszállító gépkocsikkal, illetve sebesültszállító vonatokkal az országhatár közelében települt fogadó-osztályozó helyekre. Itt történik a sérültek elosztása a hátszág egészségügyi intézeteibe. Azokat a sérülteket, akiknek az állapota a további hosszabb szállítást nem teszi lehetővé, a Vegyes Kórházbázis intézeteiben szükséges elhelyezni és gyógykezeltetni. Ezen időszak feladata az is, hogy a Vegyes Kórházbázisok intézeteibe került sérülteket – az intézetek tehermentesítése érdekében – a hátszágban fekvő egészségügyi intézetekbe (katonai kórházak, katonai kiürítő kórházak, kiegészítő és szükségkórházak) szállítsák. Ezen időszakban kerül előtérbe a felülvizsgálo tevékenység megszervezése és végrehajtása.

A Vegyes Kórházbázisok helyének, szerepének, feladatainak és rendeltetésének, valamint a fentiekben taglalt elvi megállapítások gyakorlatban történő kipróbálására került levezetésre a „Balaton-86” fedőnevű parancsnoki és törzsvezetési gyakorlat az egészségügyi minisztériummal együttműködésben 1986. szeptember 1-5. között.

Ezen gyakorlat keretében olyan kérdések feldolgozását tűztük ki célul, melyek megvizsgálása során értékes tapasztalatokat szerezhetünk. Ezek az alábbiak:

- a Vegyes Kórházbázisok megalakítása;
- az ellenségtől veszélyeztetett kórházakban levő sérültek kiürítése, a felszabadított kórházak áttelepítésének megtervezése, megszervezése;
- a Vegyes Kórházbázisokra a harcászati, illetve hadművelleti zónából érkező sérültek osztályozása, a kijelölt kórházakba történő eljuttatások megtervezése és megszervezése;
- a Vegyes Kórházbázisok kórházaiba került sérültek szakosított szakorvosi ellátási módszereinek kidolgozása;
- a Vegyes Kórházbázisok kórházaiban kezelt sérültek minősítésének megtervezése és megszervezése;
- a Vegyes Kórházbázisok minden oldalú (anyagi, ellátási, szállítási, politikai, őrzés-védelmi stb.) biztosítási rendjének feldolgozása;

- a Vegyes Kórházbázisok állománya változtatási, új települési helyeken történő alkalmazási lehetőségeinek kimunkálása;

- a Vegyes Kórházbázisok vezetésével, irányításával, információszoigálatási rendszerével és működésével kapcsolatos együttműködési kérdések feldolgozása (Egészségügyi Minisztérium és a katonaegészségügyi szoligálat között).

A gyakorlat koncepciójának, - az oktatási kérdéseknek és kitűzött feladatoknak - a meghatározása után került sor a gyakorlat tárgyának és céljának, az egyes mozzanatokban a résztvevők által differenciáltan gyakoroltatott feladatoknak részletes megszabására, hogy azok biztosítsák az elérendő célkitűzéseink végrehajtását.

Ezen célkitűzések és feladatok sikeres megoldása érdekében a kidolgozás során szoros együttműködés valósult meg az Egészségügyi Minisztérium VII. Főosztályával, hogy olyan bonyolult hadászati-hadműveleti helyzetet alakítsunk ki, mely alkalmas a legbonyolultabb viszonyok között is felmérni és megítélni elméleti elképzeléseink helyességét és a gyakorlatban történő alkalmazhatóság reális lehetőségeit.

A gyakorlat tárgya volt a Vegyes Kórházbázisok megalakításának, működésének, vezetésének megtervezése, megszervezése a koalíciós front védelmi és támadó hadművelete végrehajtásának időszakában.

A gyakorlat céljaul szabtuk meg: ismereteket szerezni a Vegyes Kórházbázisok megalakításában, a Vegyes Kórházbázisokba érkező sérültek és betegek osztályozásában, az egyes intézetekbe történő szállításukban, átvételükben és gyógykezelésükben. A Vegyes Kórházbázisok intézeteiben gyógykezelt sérültek és betegek felülvizsgálatának megtervezésében. A földi ellenség által veszélyeztetett intézetek és sérültjeinek kivonásában (kitelepitésében, hátraszállításában) újabb intézetekkel a Vegyes Kórházbázisok kiegészítésében. A Vegyes Kórházbázis parancsnokságok, a Központhadtáp Előretolt Lépcső és a hadsereg egészségügyi osztály, az érintett egészségügyi dandárok operatív csoportjai, továbbá a kijelölt megyei egészségügyi osztályvezetők és a Hátországi Egészségügyi Alakulatok Parancsnoksága, illetve az Egészségügyi Minisztérium és az MN Egészségügyi Szoligálatfőnökség közötti együttműködésében, a vezetés-irányítás rendjében. Ezen belül is differenciáltan kerültek a feladatok meghatározásra minden egyes gyakorló számára mind az Egészségügyi Minisztérium, mind az MN Egészségügyi Szoligálat alárendeltjeit illetően.

Összességében a gyakorlatra meghatározott főbb célkitűzések és követelmények eredményes végrehajtásával meg kívántuk alapozni az MN egészségügyi biztosítási rendszerében működő Vegyes Kórházbázisok vezető szerveinek szervezett kialakítását. Megalapozott javaslatokat kívántunk tenni a Vegyes Kórházbázisokba kerülő katonai egészségügyi szervezetek kijelölésére, a vegyes kórházbázisok vezetés-irányítási rendjének kialakítására, az információáramoltatás rendjére, a Vegyes Kórházbázis intézetei minden oldalú biztosítási kérdéseinek tisztázására és megoldására, az intézetekben folyó gyógyító tevékenység elveinek egységesítésére és a felülvizsgálati tevékenység szabályozására.

A gyakorló állomány kijelölésénél olyan elveket követtünk, hogy az alsóbb és felsőbb tagozat működtetésével biztosítva legyen a kellő információ és adatáramoltatás mindkét tagozat viszonylatában. *Ezen cél biztosítása érdekében operatív törzsekkel részt vett:*

- az elvonuló szárazföldi hadsereg egészségügyi szoligálatának;
- az MN Központhadtáp Előretolt Lépcső egészségügyi osztály;
- a Vegyes Kórházbázisokba beosztott osztályozó-kiürítő állomások;

- a gyakorlaton részt vevő megyék egészségügyi osztályának operatív csoportjai, illetve a velük szorosan együttműködő megyei egészségügyi összekötő csoportok;
- az MN Hátországi Egészségügyi Alakulatok parancsnoksága operatív csoportja és nem utolsó sorban a két Vegyes Kórházbázis parancsnokság.

A tanulmányozandó kérdések három mozzanatban kerültek feldolgozásra. Az első mozzanat során vizsgáltuk a Vegyes Kórházbázisok felállításának objektív lehetőségeit, törekedve az optimális szervezet kialakítására. Vizsgáltuk a vezetés-irányítás és információáramoltatás feltételeit a korszerű háború követelményeinek megfelelően.

A második mozzanat során tanulmányoztuk a Vegyes Kórházbázisok működésének körülményeit. A sérültek fogadását, a Vegyes Kórházbázison belüli szétosztásának és ellátásának, felülvizsgálatának kérdéseit hagyományos fegyverekkel vívott védelmi hadművelet során.

A harmadik mozzanatban tapasztalatokat szerezünk a Vegyes Kórházbázisok működésének rendjében támadó hadművelet során az ellenség által mért tömegpusztító fegyverek alkalmazásának körülményei között. A hadijáték során a szokásostól eltérően a különböző mozzanatok megtervezésekor koncentrált figyelmet fordítottunk a Vegyes Kórházbázisok tevékenységének vizsgálatára, a megyék komplex háborús ellátási rendjében.

A tanulmányozandó kérdésekre a megoldásokat a résztvevő tagozatok jelentései-vel, a jelentések során feltett kérdésekre adott válaszok értékelésével, valamint az egyes mozzanatok után a gyakorlatot vezető MN Egészségügyi Szolgálatfőnökség és az Egészségügyi Minisztérium VII. Főosztályának operatív csoportjai közötti egyeztetésekkel, illetve közös álláspontok kialakításával valósítottuk meg. *Ezek eredményeként az alábbi egyeztetett következtetésekre jutottunk:*

- Bebizonyosodott, hogy a Vegyes Kórházbázisok létrehozására és felállítására mind a védelmi, mind a támadó hadműveletek időszakában szükség van azzal a megjegyzéssel, hogy míg a védelmi hadművelet teljes időszaka alatt, addig a támadó hadművelet megvívása esetén az első 4-6 napon addig kell működtetni, míg az első egészségügyi dandár-részleg letelepítésre nem kerül a hadműveleti területre.

- Megállapítást nyert, hogy a jelenlegi ágyszámok sem nagyságrendi, sem földrajzi elhelyezkedés vonatkozásában széttagoltságuk miatt nem biztosítják a hatékony betegellátás feltételeit, a vezetésirányítás rendjét.

- Az egységes sérültellátás biztosítása érdekében az MN Főszakorvosi direktíváinak kidolgozása során külön célszerű és szükséges a Vegyes Kórházbázisokba beosztott állami egészségügyi intézetek szakmai tevékenységére is kitérni.

- Fontos kérdés volt a Vegyes Kórházbázisba beosztott állami egészségügyi intézetekben kezelt katonasérültek és betegek felülvizsgálatának megszervezése olyan igény-nyel, hogy az értelemszerűen vonatkozzon az ország területén más állami kórházakban kezelt katonasérültek minősítésére is.

- Megalapozottnak bizonyult a gyakorlat során az az elméleti elképzelésünk, mely szerint a Vegyes Kórházbázisok vezetés-irányítását az előretolt hadtápvézetési ponton települő egészségügyi osztály vezesse olyan megfontolásból, hogy az elvonuló szárazföldi hadsereg érdekében végzendő teljes hadtápbiztosítás (szállítás, anyagutánpótlás stb.) ezen belül az egészségügyi biztosítás vezetése és koordinálása is itt történik.

- Ezen vezetés-irányítási formát a hadműveletek során addig célszerű fenntartani, amíg az első egészségügyi dandárrészlegek nem települnek, utána reálisnak látszik a

Vegyes Kórházbázisok vezetésének átadása az MN Hátországi Egészségügyi Alakulatok Parancsnokságának. A zökkenőmentes átadás-átvétel biztosítása érdekében célszerűnek látjuk az MN Hátországi Egészségügyi Alakulatok Parancsnoksága részéről operatív csoport működtetését az előretolt hadtápvédelési ponton.

- Tapasztalatként megállapíthatjuk azt is, hogy a gyakorlatvezetőség által kidolgozott feladatok alkalmasnak bizonyultak a célkitűzésként állított feladatok tanulmányozására, mindvégig jó együttműködés valósult meg az Egészségügyi Minisztérium VII. Főosztályával.

- A feladatok feldolgozása során az együttműködést jól szolgálták az operatív csoportok egymás melletti elhelyezése, illetve a jelentések plenáris meghallgatása.

Ezen főbb tapasztalatokat figyelembe véve a továbbiak során szükségesnek tartjuk az Egészségügyi Minisztérium VII. Főosztályával szoros együttműködésben a rész kérdések további átgondolását és kimunkálását. A tapasztalatok figyelembevételével azonban már jelenleg is a következő javaslatokat kell figyelembe venni a további munka során:

- A Vegyes Kórházbázisok felállításánál és létrehozásánál minimálisan 300-400 ágyszámú kórházak kijelölése célszerű, kisebb településen levő állandó vagy később felállításra kerülő intézetekből, melyek a veszélyeztetett városokból meghatározott távolságra helyezkednek el és biztosítják a megyei kórházakra alapozottan a beérkező sérültek szakorvosi, illetve a lehetőségek függvényében szakosított szakorvosi ellátását. Mindezek figyelembevételével a felállításra kerülő katonai kiegészítő és szükségkórházak területi elhelyezése is felülvizsgálatra, illetve korrekcióra szorul.

- A területi elhelyezés csökkentése érdekében, valamint a szakosított szakorvosi ellátás biztosítására célszerűnek tartjuk a jelenleginél nagyobb számú katonai tábori intézet Vegyes Kórházbázisokba történő beosztását. Ezen intézeteket a 2000 tábori ágygal rendelkező Mozgó Kórházcsoportból javasoljuk biztosítani, ugyanúgy, mint ahogyan az Osztályozó Kiürítő Állomásokat is ezen szervezetből, illetve az MN Hátországi Egészségügyi Alakulatok Parancsnoksága alárendeltségéből, meghagyva az egészségügyi dandárok integritását.

- A Vegyes Kórházbázisok vezetésére javasoljuk egyik alternatívaként a Mozgó Kórházcsoport parancsnokságából minimális korrekcióval kialakítható operatív törzset, illetve reális lehetőségét látjuk az egészségügyi dandárokból kikülönített operatív csoportoknak is.

Az Egészségügyi Minisztérium VII. Főosztályával együttműködve célszerűnek látjuk kidolgozni a tábori intézetek számára készített és kiadott, illetve az MN főszakorvosi direktívára alapozott, a Vegyes Kórházbázisokba beosztott állami egészségügyi intézetek egységes háborús működési rendjét szabályozó utasításokat.

- A Vegyes Kórházbázisok tevékenységének elemzése során az állami egészségügyi intézetekben kezelt katonasérültek és betegek felülvizsgálatának és minősítésének kérdésében célszerű, ha az egyes állománykategóriák alkalmasságának kimondásában, illetve a problémás esetek előre meghatározott csoportjának elbírálásában az állami intézetek vezetésének önállóságot biztosítunk, betartva az egységes háborús alkalmassági utasítás szabályait. Minden más esetben a katonai alkalmasság elbírálását a területileg illetékes katonai kórházakra célszerű alapozni.

- A tapasztalatok feldolgozása során szükséges a minden oldalú biztosítás egyértelmű rendezése érdekében – a katonai háborús utaltsági rendhez hasonlóan – az állami

egészségügyi intézetek anyagi-technikai ellátását beépíteni a „Gazdaságmozgósítási”, illetve „Számítási év” tervekbe, egyeztetetten az illetékes megyék szakszolgálataival.

Az Egészségügyi Minisztérium VII. Főosztálya a gyakorlat levezetése során szerzett tapasztalatai birtokában velünk együttműködve a következő főbb feladatok megoldását helyezte a jövőbeli tevékenységének előterébe:

A katonai kiürítő kórházak, szükség és kiegészítő kórházak kitelepítéséhez, illetve áttelepítéséhez már békében célszerű a megfelelő tervekkel rendelkezni és azokat beépíteni a katasztrófa-tervekbe, melyek megkönnyítenék a természeti és ipari katasztrófák esetén való tevékenységét is.

- Szükségesnek látják háború esetén illetve katasztrófa helyzetekben a hazabocsájtatható sérültek és betegek arányának felülvizsgálatát.

- További vizsgáldást igényel a katonasérültek és betegek kórházi dokumentációja és velünk történő pontosítása.

- Indokoltnak tartják a katonai kiürítő kórházak, szükség- és kiegészítő kórházak részére az MN tábori egészségügyi intézeteihez hasonlóan háborús szervezési működési utasítás kiadását.

- Szükségesnek tartják a katasztrófa és gazdaságmozgósítási tervekben felmérni és beépíteni az adott területen levő intézeteik szakosodásának lehetőségét.

- Fontosnak ítélik, hogy a megyék egészségügyi szolgálatai a polgári védelem törzsébe küldött egészségügyi szakembereiket megfelelően felkészítsék olyan céllal, hogy azok képesek legyenek a megyei egészségügyi osztály feladatainak ellátására is.

Összességében megállapítható, hogy a „Balaton-86” Vegyes Kórházbázis parancsnoki és törzsvezetési hadijáték levezetése során a megszbott oktatási kérdéseket teljes terjedelmükben és mélységükben sikerült feldolgozni és jó alapot szolgáltatnak a további kidolgozó munkához.

IRODALOM

1. „Balaton-86” VKB törzsvezetési hadijáték levezetésének anyaga. Nyf. szám: 264/00138.

2. Horváth I., -Gyűszű M.: HOKÁ szervezésének és működésének kérdései. Honvédervos, 1970. 1. 22.

3. Medvecki P.: Az egészségügyi biztosítás szervezési kérdései a hátsorsági tagozatban. Honvédervos, 1978. 2. 34.

4. Birkás J.: Az egészségügyi biztosítási terv alapelvei. Honvédervos, 1978. 2. 42.

5. Horváth I.: A vegyes kórházbázisokról. Honvédervos, 1982. 3. 38-46.

6. Törő I.: OKÁ szervezete és működésének alapjai.

Honvédervos, 1982. 3. 49.

7. Horváth I.: Védelmi hadművelet eü. biztosításának elvei. Honvédervos, 1984. 1. 7.

A hadtáptiszt képzés rendszere és körülményei fejlődésének áttekintése, továbbfejlesztésének módszerei

Rádli Tibor őrnagy

Tapasztalataim szerint a hadtápszolgálat különböző beosztásaiban dolgozó hivatásos katonák nagy figyelemmel kísérik a hadtáptiszt képzés fejlődését, közös ügyüknek tekintik a tanintézetekben folyó oktató-nevelőmunka hatékonyságának javítását.

Erről csak a *teljes őszinteség* jegyében lehet és kell is véleményt nyilvánítani. Minden szempontból csak üdvözölni lehet azt a tényt, hogy ezek a kérdések párt- és állami fórumokon, katonai sajtó hasábjain is egyre nagyobb szerepet kapnak. Ezen írásokat tanulmányozva megállapítható, hogy függetlenül az állami társadalmi – gazdasági formációjától a tisztikar mindig is a hadsereg jellegének, értékének egyik meghatározó tényezője volt, jelenleg és a jövőben is az kell, hogy legyen. A tiszték politikai, morális arculatának milyensége, hivatástudatának mélysége, mesterségbeni felkészültségének sokoldalúsága, korszerűsége, a felkészültség színvonala nagy szerepet játszik békében és háborúban egyaránt.

A tiszték felkészültsége egyik döntő tényező a hadseregépítés, fejlesztés, a háborúra való felkészülés, a fegyveres harc megszervezése és megvívása tekintetében. Napjainkban rendkívüli mértékben megnövekedtek és minőségileg felértékelődtek olyan összetevők, mint a magas színvonalú politikai – általános katonai és szaktudás vezetői készség, a szilárd meggyőződöttség és elhatározottság, a katonai életpálya nehézségeinek megmáshíthatatlan eltökéltségű vállalása, a hivatástudattal fűtött erős akarat, a katonai pálya szépsége és nehézsége minden áldozatra kész szeretete.

Visszatekintve az elmúlt évtizedek tisztképzésének történetére megállapíthatjuk, hogy a hadtáptiszt képzés folyamatosan követte az oktatási rendszer reformját. Nem célozom az 1947-től elkezdődött demokratikus tisztképzés teljes folyamatát elemezni, de úgy gondolom, a mai napig kialakult tisztképzési rendszer megértéséhez egy-két általam fontosnak ítélt „állomás” ismertetése elengedhetetlen.

A hadtáptiszt képzés első intézményének az 1947 őszén megnyitott Honvéd Hadbiztosítási Akadémiát tekinthetjük. Az intézmény az eredetileg három évre tervezett képzési idő lerövidítésével 1–1,5 éves képzési idő után bocsátotta ki a tiszteket. A gyorsított tisztképzésre az állami és pártvezetés a politikailag megbízható kádereit irányította, ezzel biztosítva a néphadsereg által kinevelt tisztikar létrehozását.

A távlati elképzelések jegyében az 1949/50 *tanévtől* fokozatosan épült ki a hadtáptiszt képzés új intézményrendszere, melynek keretében a hadtápbiztosítás folyamatában

részt vevő szolgálatok iskolát hoztak létre, így 1949. október 1-én a Honvéd Hadtáp Iskola, 1950. május 1-én a Honvéd Központi Gépkocsi Iskola, 1950. október 15-én a Honvéd Egészségügyi Iskola nyitotta meg kapuit. Ezekben az intézményekben 1-2 éves hatékony, célirányos képzés után avatták fel a tiszteket. Az iskolákat közben Tiszti Iskolákká minősítették, pl. Ságvári Endre Hadtáp Tiszti Iskola, Honvéd Gépkocsi- és Traktor Tiszti Iskola, Honvéd Egészségügyi Tiszti Iskola néven funkcionáltak.

Az ellenforradalom leverése után a hadtáptiszt képzésben is *előtérbe kerültek a minőségi elemek*. A honvédelmi miniszter elvtárs 1957. február 5-i rendeletével két alapfokú tisztképző iskola működését rendelte el. Budapesten megalakult a *Honvéd Egyesített Fegyvernemi Tiszti Iskola*, Szolnokon a Kilián György Repülő Hajózó és Műszaki Tiszti Iskola.

Ebben az időben a Honvéd Egyesített Tiszti Iskola nevet felvett intézményben folyt a hadtáptiszt képzés. A képzés előfeltétele az érettségi volt, a képzési időt három évre emelték fel, majd 1961-től általánossá vált a négyéves főiskolai képzés.

A hadügyben végbemenő forradalom követelményei azonban a 60-as évek közepére szükségessé tették a katonai főiskolák rendszerének létrehozását, így alakult meg 1967. szeptember 1-vel az ETI-ből a Kossuth Lajos Katonai Főiskola Szentendrén és a *Zalka Mária Katonai Műszaki Főiskola* Budapesten. A „munkamegosztás„ szerint a hadtáptiszt képzés a ZMKMF-n folytatódott. A képzési idő változatlan maradt, a felavatott tisztek a katonai végzettség mellé polgári diplomát is szereztek. Ezek jellege 1969-ig a szaktechnikusi, illetve általános iskolai tanári, 1971-től pénzügyi szaktechnikusi, 1974-től pénzügyi üzemgazdász volt.

Összegezve az eddig leírtakat, megállapítható, hogy tiszti iskoláink 1967-re már megfeleltek a Magyar Népköztársaság más főiskoláival szemben támasztott alapvető követelményeknek. *Ezek lényege a következőkben foglalható össze:*

1. A felvétel alapja a középiskolai érettségi volt.
2. A tantervek és tantárgyprogramok felsőfokúak voltak, a középiskolai tananyagra épültek, megfeleltek a tudományok követelményeinek.
3. A tanárok döntő többsége katonai akadémiai vagy egyetemi – gyakran mindkét – diplomával rendelkezett.
4. A felavatott tisztek a katonai pályán a társadalmi elvárásoknak megfelelően helytálltak.

Hol tartunk jelenleg a hadtáptiszt képzésben és milyen irányba haladunk? Már az eddig leírtakból is kitűnik, hogy a hadtáptiszt képzés célrendszerét, tartalmát, szervezeti kereteit és feltételeit az állandó mozgás, változás, a néphadsereg egyre magasabb szintű káderigényeinek megfelelő útkeresés jellemezte.

Ez a továbbiakban is így lesz, ezt a honvédelmi miniszter elvtárs 19/1986. számú parancsa követelményként is rögzíti számunkra: „A haditechnika és a hadtudomány rohamos fejlődése, a korszerű harceszközök tömeges megjelenése és rendszerbe állítása egyre nagyobb felelősséget ró a hivatásos tisztekre. Ennek szükségzerű követelménye a tisztképzés folyamatos és célirányos fejlesztése, korszerűsítése. A hallgatók katonai hivatásra való nevelésében, politikai, katonai, szakmai és vezetői felkészítésében szüntelenül törekedni kell az elvárásoknak megfelelő magasabb színvonal elérésére.”¹

¹ A HM elvtárs 19/1986. számú parancsa.

A hadtápszolgálatban tevékenykedő tisztek előtt joggal merülhet fel a kérdés: *vajon a Magyar Néphadsereg főiskolai szintű hadtáptiszt képzése hogyan tart lépést a fejlődéssel, mennyire elégíti ki a hadsereg fejlettségéből adódó követelményeket.*

E cikk megírására az késztetett, hogy véleményt nyilvánítsak ezekben a kérdésekben és összefoglaljam a katonai főiskolán folyó hadtáptiszt képzés jelenlegi helyzetét, továbbfejlesztésével összefüggő legfontosabb változásokat.

1. A hadtáptiszt képzés célrendszere:

A főiskolai képzés színvonalának javulásában véleményem szerint lényeges szerepe van az 1973-ban kiadott „emelt szintű” képzési követelményeknek, valamint az 1981-től bevezetett „továbbfejlesztett képzési rendszernek”, a csapatokkal kialakult jó kapcsolatoknak.

Az 1981. szeptember 1-én bevezett tisztképzés új rendszerét az tette szükségessé, hogy az élet merőben más követelményeket szabott a kibocsátott tiszttel szemben, mint a megelőző időszakban. A tudomány és technika fejlődése, azok vívmányainak mind szélesebb körű alkalmazása a hadsereg és ezen belül a hadtápszolgálat gyakorlati tevékenységében, a gazdálkodási szabályozók gyakori változásai, a csapatokra jellemző, „felfokozott életritmus”, a korszerű számítástechnikai eszközök új generációinak megjelenése a korábbiaknál magasabb követelményeket és új igényeket fogalmaztak meg a katonai tanintézetek számára. Célunk az volt, hogy a képzési rendszer alapvető elemeinek változtatása nélkül, lényegesen növeljük annak *hatékonyágát*, javítsuk a kibocsátott tisztek *csapatéletre való felkészültségét*, erősítsük a képzés *ágazati jellegét*, vagyis a tervezett beosztásuk ellátására jobban felkészült „szaktiszteket” avasson fel.

A hadtáptiszt képzésben újra fogalmazott képzési cél alapján, a tananyag szelektálása és kiválasztása után, tevékenységi körökre alapozott, integrált rendszerű, a komplex teljesítőképességek kialakítására törekvő oktatás indult be. Ez a rendszer biztosította a *hatékonyágat, a szakosítás és specializálás határozottabb érvényesítését, a komplex teljesítőképességek integrált kialakítását.* A katonai főiskolák részére *egységes cél* került meghatározásra:

„A szocializmus eszméjéhez hű, materialista világnézetű, a szocialista erkölcsi normák szerint élő, pártunk és kormányunk célkitűzéseit magukénak valló, hivatásukat értő és szerető tisztek nevelése, akik összegyéniségük és felkészültségük alapján képesek századparancsnoki szintű beosztásban alegységük harcát (és harccal kapcsolatos tevékenységét) szervezni és vezetni, alárendeltjeiket politikailag elkötelezett, internacionalista meggyőződésű, felelősséggel rendelkező, katonailag felkészült, fizikailag edzett, közösségi emberekké nevelni, képezni és őket politikailag vezetni, a hivatásos tiszttel szemben támasztott politikai, társadalmi követelményeket teljesíteni, új szakmai ismereteket önállóan elsajátítani, a tisztai beosztáshoz szükséges ismereteket önállóan vagy rövid tanfolyam útján megszerezni.”²

A fenti általános képzési cél alapján képzési irányok (parancsnoki, technikai, műszaki, szolgálatfőnöki stb.) szerint is meghatározásra kerültek a képzendő tiszttel szemben támasztott követelmények.

² A Magyar Néphadsereg Katonai Főiskolájának Tanterve Első könyv, MN kiképzési főfelügyelő, 1981. 7. oldal.

A tevékenységi körök követelményei és tartalma a beosztásokból - a képzési szaktól, a fegyvernem jellegétől - függően változók. Így a hadtáp szakcérendszerre előírt követelmények:

„A hadtáptiszt képzés végcélja olyan felkészültségű tisztek kibocsátása, akik képesek a harcászati és M., valamint a harc alatti feladataik végrehajtását a harc bonyolult viszonyai között folyamatosan irányítani, alárendeltjeiket a szakmai feladatokra felkészíteni, az állandó harcászati időszakban szolgálati águk vagy alegységük önálló vezetésére, gazdálkodási és ellátási feladataik szervezésére, irányítására, ellenőrzésére, akik elhivatottságot éreznek a személyi állományról való gondoskodás megvalósítására, lét- és munkakörülményeik folyamatos javítására, technikai és közgazdasági alpműveltségük biztosítja a kor követelményeivel jelentkező állandó lépéstartást.”³

A hadtáptiszt képzést jelenleg ágazatonként differenciáltan, közbeeső részcelokon, kulcs- és első tiszti beosztás ellátását biztosító szolgálati ág főnöki képzési alaptípuson valósítjuk meg. A cél elérése érdekében a tantárgyakat négy tevékenységi körbe foglaltuk, és azok integrált rendszerét hoztuk létre. Az első *politikai vezetői-nevelői*, a második a *harcbiztosítói*, a harmadik a *gazdálkodás szervezői*, a negyedik a *napi élet irányítói és a békeellátás - gazdálkodás (szállítási) szervezői* képzési terület. Szaktanszékünkön hadtáp- és pénzügyi szakon, illetve a hadtáp szakon belül négy ágazaton folyik a képzés. Ezek az *ellátó-szállító parancsnoki, üzemanyag - szolgálati ág főnöki, élelmezési szolgálati ág főnöki, ruházati - szolgálati ág főnöki*.

2. A hadtáptiszt képzés eredményei

Az elmúlt években szaktanszékünk fő feladatát a képzési reformnak megfelelő *szakszerűtlen felkészítésre* történő áttérés képezte, ezen belül kiemelt figyelmet fordítottunk a módszertani előkészítésre, a tanári állomány felkészítésére, a tananyagbázis megteremtésére. Az elmúlt évek statisztikáját elemezve megállapítható, hogy évente átlagosan 50 főt avattunk, párhuzamosan évenként 10 fő tett örnagyit, illetve 15 fő tiszti vizsgát.

Hallgatóink négy tantárgyból tesznek államvizsgát, ezek a tudományos szocializmus, harcászati kiképzés - ezen belül a hadtápbiztosítási és háborús szakági biztosítási kérdések -, katonai és hadtápgazdálkodás, ellátás és szállítás-szervezés tantárgyak. Államvizsgaeredményeink 3,57 és 4,04 közt változtak. A végzett állományunk 60-70%-a párttagként hagyta el a főiskolát, ami a pártépítő munka hatékonyságát mutatja. Ezek az eredmények a szaktanszék parancsnoki és tanári állományának komoly nevelő, oktató munkáját tükrözik.

Jelenleg a hallgatóink egy évig az Általános Katonai Tanszék állományába tartoznak, ahol 1200 órában a sorkatonai alapkiképzés után alaptantárgyakat tanulnak, megkapják az általános katonai, természettudományi és technikai alapfelkészítést. Az első tanévben 7 beszámoló, 13 gyakorlati jegy, 4 kollokvium követelményeit teljesítik. A második tanévtől kerülnek szaktanszékünk állományába, ahol a 3 év alatt 3600 órában kapnak magas szintű elméleti és gyakorlati felkészítést. Ezen időszakban 13 beszámoló, 14 kollokvium, 5 szigorlat követelményeit teljesítik és 29 gyakorlati jegyet szereznek. Az államvizsgák letétele után a katonai diploma mellett, polgári „üzemgazdász” képesítést

³ A Zalka Máté Katonai Műszaki Főiskola Tanterve Második könyv, MN kiképzési főfelügyelő, 1981. 341. oldal.

kapnak. Hallgatóink két századba vannak szervezve, átlagosan 100-100 fővel. A századok élén parancsnok, parancsnok helyettes és szolgálatvezető tevékenykedik, munkájukat politikai főtanár segíti.

Feltétlenül szólni kell a tanszékünk hivatásos és polgári állományának tevékenységéről is. A munkamegosztás szakcsoport-rendszerben realizálódik, és ezek munkáját a szak-tanszék-vezető és helyettesei irányítják. A következő szakcsoportok funkcionálnak:

Harcbiztosítói, Üzemanyag-, Közlekedési, Ruházati és élelmezési, Közgazdasági, illetve Pénzügyi szakcsoport.

A szakcsoportok állománya hozzáértéssel, nagy nevelési-oktatási tapasztalattal, az elvárások szintjén teljesítik feladatköriüket. Az elért eredmények tükrözik szorgos, következetes, célirányos tevékenységüket. Az utóbbi években a szakcsoportok tanári állományának jelentős része kicserélődött, a beosztásukban fiatalok törekednek az előírt képzés, pedagógiai készség mielőbbi megszerzésére.

Hallgatóink rendszeresen bekapcsolódnak és részt vesznek az SZVM-ben, félévenként átlagosan 60-70 fő - a benevezettek 35-40%-a - ér el kiváló és élenjáró címet. A tudományos diákköri mozgalomban is nagy hagyományokkal rendelkezünk. Hallgatóink minden évben 9-10 pályamunkát készítenek, rendszeres résztvevői a tudományos diákköri rendezvényeknek. Évről-évre több tudományos diákköri dolgozat elégti ki az alsóbb évfolyamoknál az évfolyam-feladattal, a felsőbb évfolyamoknál a szakdolgozattal szemben támasztott követelményeket.

Jelentős eredményeket tudunk felmutatni a közművelődési munka és tömegsport területén is. Általában 30-40 fő tagja a főiskola különböző öntevékeny művészegyütteseinek és 15-20 fő a sportszakosztályoknak. Hallgatói századaink több alkalommal nyerték el a főiskola legjobb sportoló alegysége címet.

A tanintézeti élet- és létkörülmények is gyökeres változást mutatnak. Korszerű kollégiumi épület, minden igényt kielégítő szakkabinetek, tantermek állnak rendelkezésre. A rekonstrukció keretében felújításra került a színházterem, új szoda áll rendelkezésre hallgatóinknak. A vegyesbolt és büfé választékot biztosít a legkülönbözőbb termékekből. Új korszerű étkezdé épült, ebben biztosított a többmenüs, önkiszolgáló rendszerű étkeztetés. Ezen túlmenően a járandóságok széles köre illeti meg a hallgatókat.

3 A tisztképzés további fejlesztésének irányjai

Az eddigi gyakorlat azt mutatja, hogy a hadtáptiszt képzés 6-7 évenként megújul. A megújulás folyamata jelenleg sem szakadt meg, ezt leginkább mutatja, hogy 1987-től áttérünk a 3 éves főiskolai képzésre. Ez a tény egy sor új vonást vett fel. Azon követelményből kiindulva, hogy a *képzési végcél változatlan marad*, a tananyag ismételt szelektálását és az oktatás gyakorlati formáinak erősítését kell megvalósítanunk. Ismételten az a helyzet állt elő, hogy párhuzamosan oktatjuk a jelenlegi, illetve a csökkentett képzési idő követelményei alapján. Átmeneti programokat dolgoztunk ki, hogy biztossá tegyük 1987-ben a jelenlegi harmadik és második évfolyam egyidejű felavatását. A harmadik és negyedik évben biztosított összórászám 70-80%-ának az első tiszti beosztásra való képzési tananyag meghagyása mellett, a gyakorló csapatszolgálatra biztosított idő lerövidítésével a csapatok gyakorlatainak konkrét beosztásba való ténykedéssel készítjük fel hallgatóinkat.

Az elkövetkező években a *hadtáp ellátó és üzemmérnöki szakon* folytatjuk a képzést. Gépkocsi-shállító és Üzemanyagtechnikai ágazaton üzemmérnöki kulcsbeosztásokra, üzemanyag, élelmezési, ruházati ágazaton szolgálatiág főnöki, ellátó-shállító ágazaton hadtápalegység parancsnoki beosztásokra készítjük fel.

A hadtáptiszt képzés gyorsítását, lerövidítését lehetővé tették:

- a hallgatóink az egyhónapos alapképzést követően a szaktanszék alárendeltségebe kerülnek és így a hadtáptiszt képzésre biztosított három évet egyetlen terheléssel, egységes követelmény-támasztással hatékonyan ki tudjuk használni; a gyorsított hadtáptiszt alapképzéshez megteremtjük a személyi és tárgyi feltételeket; fejlesztjük a szaktantermeket, szak- és számítástechnikai kabinetet; létrehozuk a szaktechnikai bázist; fokozzuk az együttes kiképző tevékenységet a kijelölt bázisintézetekkel és csapattal;

- pályán levő hadtáptisztekkel tanszéki kapcsolattartás tapasztalatait bizonyítják, hogy - a kibocsátott fiatal tisztek rövid idő alatt képesek a katonai élet mindennapi gyakorlatába beilleszkedni, beosztásaikban eredményesen helyállni. Ezt igazolták a szárazföldi seregestest parancsnoksága által szervezett fiatal hadtáptisztek konferenciáján elhangzottak is. Elmondták a nálunk végzett hadtáptisztek, hogy kezdetben fájdalmas volt a „mélyvíz”, de aki kiállta a próbát, az könnyen beilleszkedett a szakág vagy az ellátó alegység vezetésébe.

Természetesen a hároméves alaptisztképzés lehetőséget biztosít a káderutánpótlás felgyorsítására, a közép- és felsőfokú tisztképzés tervszerű szervezett vitelére is.

Jelenleg hallgatóink a végzés után kettős diplomát, egy katonai és egy polgári üzemgazdász oklevelet kapnak. A hároméves rendszerben katonai üzemmérnöki, illetve katonai üzemgazdász és diploma megszerzésére lesz lehetőség.

A hallgatókkal szemben támasztott fokozottabb követelmények párosulnak a tanulási, szolgálati, élet- és létörülmények folyamatos javításával, a hivatásos pályára történő felkészülésük megfelelő erkölcsi és anyagi megbecsülésével. Már most engedélyezett részükre a polgári ruha viselése, annak főiskolán belüli tartása az elvárt szinten tanuló hallgatókat naponta kimenő, illetve kimaradás illeti meg. Naponta 6 óra szervezett oktatásban részesülnek és a szabad szombat részükre is biztosított.

A 3,51 feletti tanulmányi eredményt elért hallgatók részére 1000,- Ft-ig terjedő tanulmányi pótlék adható, megilleti őket az 1000-1200,- Ft alapilletmény, a 100-200,- Ft alapparancsnoki pótlék, utazási kedvezmény, étkezési pénz stb. Egy jól tanuló zls. hallgatói havi illetménye a különböző pénzben kifizetett járandóságokkal együtt elérheti a 3500,- Ft-ot.

A HM elvtárs 15/1986., 16/1986., 17/1986., 18/1986. számú utasításában, valamint a 20/1986. számú rendeletében szabályozta a főiskolai hallgatókat megillető jogokat és a velük szemben elvárható magatartásformákat. Ezen intézkedések lényegét, mint a tisztképzés elvárásainak elvi alapjait a következőkben lehet összegezni:

Az utolsó előtti évfolyamot eredményesen befejezett hallgatók az MN hivatásos állományába kerülnek.

A hivatásos állományba felvett hallgatókra - a tanulmányok folytatásával összefüggő kivételektől eltekintve - az MN hivatásos állományára vonatkozó jogosultságok és kötelezettségek az irányadók. A hivatásos állományú hallgatót megilleti az illetményrendszerben meghatározott rendfokozati zls.-i, ztls.-i az 1/I. fokozat szerinti beosztási

illetmény, a havi 310,- Ft általános illetménypótlék, a feltételek megléte esetén a szolgálati időpótlék. Jogosultak tanulmányi és alegységparancsnoki pótlékre, a katonai főiskolai hallgatókat megillető természetbeni ellátásra, (élelmezési, ruházati tanszer- és egyéb) a 33%-os vasúti utazási kedvezményre.

Abban az esetben, ha a hivatásos állományba vétel miatt megszűnik a családi segély, vagy csökken a családi pótlék, lehetőség van ennek a tanintézet által folyósított rendszeres segéllyel történő ellensúlyozására. A hivatásos hallgatók részére kifizetett illetményeket és pótlékokat az általános szabályok szerint nyugdíjjárulék terheli.

A hallgatók a hivatásos állomány jutalmazására vonatkozó szabályok szerint jutalomban részesíthetők.



Megítélésem szerint a tisztképzés ezen reformintézkedései a későbbiekben éreztetik majd pozitív hatásukat. Annyi azonban már most megállapítható, hogy a fejlődés folytonossága nem szakadt meg, tanszékünk nevelői, oktatói állománya továbbra is azon lesz – függetlenül a főiskolai képzés éveinek számától –, hogy jól felkészült, katonaelet nehézségeit még jobban elviselő, a mai kor követelményeinek megfelelő tiszteket bocsásson ki. Ez természetesen nem „élettapasztalattal rendelkező” hadtáptisztek kibocsátását jelenti, mint azt sok parancsnok elvárja a tanintézetektől. Sorsuk alakulása a továbbiakban nagymértékben attól függ, hogyan fogadják, milyen segítséget nyújtanak részükre, milyen lesz a példakép amit elfogadnak, követendőnek tartanak, a tisztképzés és továbbképzés rendszere biztosította lehetőségeket milyen mértékben használják ki.

Ahhoz, hogy a vázolt követelményeknek úgy a tanári, mint a hallgatói állomány elegendet tegyen, még további „reformok”, változások szükségesek. Lényegesnek tartom, hogy a honvédelmi miniszter 38/1986. (HM 16.) HM számú utasításában és annak kapcsán kiadásra kerülő intézkedésekben a katonai pályára irányító tevékenységről megszabott feladatok maradéktalanul végrehajtásra kerüljenek.

Kiemelt feladatként kell kezelnünk, hogy a fiatalok megismerjék a honvédelem célját és a néphadsereg társadalmi rendeltetését; reális képet kapjanak a hivatásos katonai pályáról, a hivatásos katonák anyagi és erkölcsi megbecsüléséről, továbbá a katonai tanintézetekre és főiskolára való jelentkezés módjáról és a felvétel feltételeiről. A katonai pályára irányítást a hazafias-honvédelmi nevelőmunkához illeszkedve, átfogóan, az ifjúság széles rétegeire kiterjedően, az eddigieknél hatékonyabban, körültekintőbben kell végeznünk.

A pályára irányítás központilag kijelölt szervei mellett fontos feladatok hárulnak a katonai tanintézetekre, így a ZMKMF hadtáp és pénzügyi Szaktanszékünkre is. Együttműködési szerződésekből rögzítjük a kijelölt bázisiskolákkal végzendő tevékenységünk rendjét, kimunkáljuk részletes elgondolásunkat a pályára irányítás érdekében végrehajtásra kerülő feladatokat, módszereket. „Szélesre tárjuk kapuinkat” a polgári intézményekben tanító tanári kar előtt, magunkra vállaljuk iskoláinkban a honvédelmi napok megtartásának reánk háruló feladatait, lehetőséget biztosítunk a katonai hivatás iránt érdeklődőknek intézményünk bemutatására, a szakági tevékenységek reprezentálására hivatott szakkabinetek megtekintésére és így tovább.

Terveink között szerepel a szülőkkel történő kapcsolattartás formáinak és gyakorlati módszereinek kidolgozása, végrehajtása.

Ezek a feladatok a tanszékünkön tanító tanári állománytól az eddigieknél körültekintőbb nevelő-oktató munkát igényelnek. Még jobban előtérbe kerül a személyes megjelenés és példamutatás, az oktatás gyakorlati munkafogásainak széleskörű alkalmazása, a művelődés lehetőségeinek kihasználása.

Nárai István altábornagy elvtárs így fogalmazta meg a követelményét a nevelői kollektívával szemben:

„Magasabb követelményeket kell támasztani a tiszt- és polgári oktatók felkészültségével, képesítésével és nevelő-oktatói alkalmasságával szemben és ezzel biztosítani a célratörőbb és eredményesebb nevelő-oktató és pályántartó munka feltételeit.”⁴

Szaktanszékünk állandó állománya mindent megtesz annak érdekében, hogy az előljárói elvárásoknak minden tekintetben megfeleljen.

Felhasznált irodalom

1. Sárvári István–Mészáros Tibor: Főiskolát végzett tisztok csapatéletbe való beilleszkedésének tapasztalatai. Honvédelem, 1978/8. szám, 66–70. oldal.

2. Dr. Szabó Egon: A tiszt - a katonának nevelője. Honvédelem, 1979/7. szám, 61–68. oldal.

3. A Magyar Néphadsereg Katonai Főiskoláinak Tanterve. Első Könyv. MN kiképzési főfelügyelő, 1981.

4. Zalka Mété Katonai Műszaki Főiskola Tanterve. Második Könyv. MN kiképzési főfelügyelő, 1981.

5. Az MN Tiszti és Tiszthelyettesi Kiképzési Csoportfőnökség szerzői közössége: A katonai főiskolák továbbfejlesztett kiképzési rendszerének néhány sajátossága. Honvédelem 1982/1. szám 33–34. oldal.

6. Babarcsi Tivadar ezredes: A hadtáp- és pénzügyi szaktanszék 1981–1985. években végzett tevékenységének értékelése. „T”. 0283/1985.

7. 726/0393. Dr. Benedek Gyula: a műszaki tisztképzés rövid története az MN-ben 1947–1984. Titkos ZMKMF.

8. Oláh István: A tisztképzés helyzete, fontosabb problémái és feladatai. Honvédelem 1970/3. szám. 12–25. oldal.

9. A HM 19/1986. számú parancsa.

10. A HM 15/1986. számú utasítása.

11. A HM 16/1986. számú utasítása.

12. A HM 17/1986. számú utasítása.

13. A HM 18/1986. számú utasítása.

14. A HM 20/1986. számú utasítása.

15. Nárai István altábornagy: Intézkedés a katonai főiskolai képzés hároméves rendszere bevezetésének előkészítésére. 01390/1986. szám.

16. A honvédelmi miniszter 38/1986. (HK 16.) HM számú utasítása a katonai pályára irányító tevékenységről.

⁴ Nárai István altábornagy elvtárs 01390/1986. számú intézkedéséből.

Az MN Élelmezési Tiszthelyettes és Szakmunkásképző Iskola első négy évének tapasztalatai

az MN Hadtáp Kiképző Központ szerzői kollektívája

Az Élelmezési Tiszthelyettes és Szakmunkásképző Iskola* 1982. szeptember 1-én kezdte meg működését azzal a céllal, hogy négyévi képzés után hivatásukat szerető, széles körű politikai, katonai és általános műveltséggel, pozitív emberi tulajdonságokkal rendelkező, a hivatásos katonákkal szemben támasztott követelményeknek megfelelő tiszthelyetteseket képezzen, akik egyidejűleg szakács szakképesítést is szereznek. Alapvető feladat volt az is, hogy a szükséges létszámban, jól képzett szakmunkásokat, élelmezési tiszthelyetteseket biztosítson a Magyar Néphadsereg csapatai, intézetei számára, akik alkalmasak főszakács, élelmezési ellátó rajparancsnok és más élelmezési tiszthelyettes szakbeosztások ellátására.

A képzéshez csapatépítkezés keretében épült egy 96 fő befogadására alkalmas kolégiumi épület, szaktantermek, ahol rendelkezésre állnak az elméleti és közismereti tantárgyak oktatásához szükséges technikai és szemléltető eszközök, illetve az audió-vizuális oktatás feltételei is.

Az első évfolyamra 42 fő került felvételre 3,61-es általános iskolai tanulmányi átlaggal. A felvett növendéki állomány 60%-a munkás, 20%-a alkalmazott, 5% paraszt családból származott, 15% a fegyveres testületek tagjainak fiai közül került ki. A felvettek 25%-a volt félárva, vagy elvált szülők gyermeke.

Az iskolára való jelentkezésnél jelentős szerepet játszott, hogy a növendékek ugyan távol a szülői háztól, de igen jó körülmények között szerezhetnek szakmunkás bizonyítványt, s lehetnek a Magyar Néphadsereg hivatásos állományú tagjai.

A pályát jelentős részük továbbtanulásra kívánta felhasználni, ennek eredményeként jól megállták helyüket, könnyebben tettek eleget a katonai élet követelményeinek és a lemorzsolódás 4 év alatt alig haladta meg a 15%-ot. Saját kérelmére 2 fő, 4,5%, egészségi okokból 1 fő, 2,2%, fegyelmi okból 4 fő, 9% távozott el az intézetből.

* A Hadtápbiztosítás 1983. évi 1. számában beszámoltunk az MN Élelmezési Tiszthelyettes és Szakmunkásképző Iskola megalakulásáról, az ott alkalmazott oktatási-nevelési módszerekről. 1986 augusztusában avatták fel az iskolára elsőnek beiskolázott évfolyamot, és ebből az alkalomból tájékoztatást adunk olvasóinknak a négyéves élelmezési tiszthelyettes-képzés tapasztalatairól, eredményeiről.

Általános tapasztalatok a növendéki képzés időszakáról:

A növendéki állomány a szakmai elméleti felkészítés keretében megismerte az élelmiszereket, előállításukat, tulajdonságaikat, minősítésüket, kezelésüket, csomagolását, szállításukat, tárolásukat. Tanulmányi kirándulások során meglátogatták a legfontosabb élelmiszereket előállító üzemeket, ahol a valóságban láthatták a gyártási folyamatokat, a csomagolást, minősítést.

Az első három évre vonatkozó képzés megtervezése és végrehajtása a polgári szakcs szakmunkásiskola tananyaga alapján történt, kiegészítve heti egy óra katonai alapkiképzéssel. Az oktatás két ciklusban került lefolytatásra, egy hét elméleti kiképzést, egy hét gyakorlati oktatás követett.

A vendéglátó ismeretek tantárgy keretében megismerték a vendéglátás gazdaságtanát, a vendéglátással kapcsolatos alapvető jogi, igazgatási és pszichológiai ismereteket.

A gyakorlati foglalkozásokon megtanulták a gazdasági, statisztikai számítások alapjait. Az üzemlátogatások során megismerték egy-egy nagy szálloda, étterem berendezését, működését, munkaszervezését.

Az általános műveltséget adó tantárgyak, a matematika, kémia, biológia, magyar nyelv és irodalom, történelem tanulása során megszerezték azokat az alapvető ismereteket, amelyek biztosítják középfokú általános műveltségüket.

A katonai alapismeretek tantárgy oktatása során elsajátították az általános katonai ismeretek alapjait.

A kollégiumi évek alatt a kollégiumi rendtartás és házirend biztosította a katonás jellegű nevelést, ami a negyedik évben intenzívebben folytatódott. Ezek eredményeként készséggé váltak az előírt katonás magatartási formák, az alakiasság, és a katonai udvariassági szabályok betartása.

Az első évtől kezdődően rendszeres napi testedzésen vettek részt, melynek hatására a negyedik évre már fizikailag edzett, a katonaelettel járó fáradalmak elviselésére felkészült katonákká váltak.

Az egyes tantárgyakban jobb eredményeket elért növendékek részt vehettek a számítástechnikai, ételkészítési és magyar irodalmi szakkörök munkájában. A gyengébb tanulókkal a tanárok és oktatók rendszeresen foglalkoztak konzultációk, kötelező korrepetálások keretében.

A gyakorlati oktatási héten két nap egyéni tankonyhai gyakorlati foglalkozáson és három nap üzemi gyakorlaton vettek részt az intézetnél, illetve a Budapesten levő különböző jellegű intézetek, alakulatok konyháin. Rendszeres váltásuk biztosította, hogy jártasságot szerezzenek a csapat, a tiszt étkezde, a vendéglátóipari, a kórházi jellegű étkeztetés megszervezésében, végrehajtásában.

Az ételkészítési tantárgy keretében megtanulták a magyar konyhákön készített különböző ételek készítését, a hidegkonyhai készítmények előállítását. A gyakorlati foglalkozásokon megtanulták mindazokat az ismereteket, amelyek szükségesek a főszakácsi beosztás ellátásához.

A negyedik évben a katonai élelmezési ellátást, gazdálkodást, ezek szabályait sajátították el béke-, és háborús körülmények között egyaránt. Megismerték a nyilvántartás rendszerét, az elszámolás szabályait és gyakorolták ezek alkalmazását.

A sokoldalú foglalkozás eredményeként növendékeink tanulmányi eredményei átlagosan négy tizeddel voltak jobbak, mint az országos átlag, különösen a szaktantárgyakból értek el figyelemreméltó eredményeket. A négy év alatt végzett intenzív tanulás és gyakorlás következtében a szakmai feladatok ellátásához megfelelő elméleti és gyakorlati felkészültséggel rendelkeznek.

Politikai nevelésük, általános műveltségük bővítése már az első évben megkezdődött a tanórán kívüli foglalkozások keretében. Havonta kétszer politikai tájékoztatót hallgattak az aktuális bel- és külpolitikai kérdésekről. Rendelkezésükre állt több televízió, nevelőik szorgalmazták, hogy a televízió híradót mindennap nézzék meg, ezenkívül ajánlották a különböző politikai, ifjúsáspolitikai műsorok megtekintését is. Hallhattak előadást a dohányzás ártalmairól, az alkohol káros hatásáról, különös tekintettel a serdülőkorra. Havonta egy alkalommal lehetőségük volt kollektív színházlátogatásra, az irodalom-órak anyagához kapcsolódva. Hetenként két alkalommal helyben mozi előadást tekinthettek meg. Az intézet könyvtárában a kötelező és a választott irodalmat megtalálhatták.

Osztályonként évente három kirándulásra került sor az ország különböző történelmi emlékhelyein.

Zenekar, népi táncsoport és irodalmi színpad működött és működik a kollégiumban szakképzett tanár irányításával.

A fotósakkörben megtanultak fényképezni, laborálni. Az iskolai rendezvényeken a fotósakkör tagjai fényképeztek és a fényképekből tablók készültek.

Leányiskolákkal, illetve kollégiumokkal testvérosztály rendszert alakítottak ki, ezekkel közös programokat szerveztek, kirándulásokat, táncesteket, szellemi vetélkedőket. Részt vettek a honvéd kollégiumok kulturális fesztiválján, sportversenyein, ahol figyelemreméltó helyezéseket értek el.

A szülői értekezletek alkalmával a különböző szakkörök (népitanó, zenekar, irodalmi színpad, színjátszók) műsorukat bemutatták, és a szülők meggyőződhetnek arról, hogy nemcsak szakmai ismereteket tanulnak gyermekeik, hanem különböző területeken általános műveltségüket is fejlesztették, bővítve ezzel látókörüket, érdeklődési területüket.

A harmadik évfolyam számára a társadalomtudományi alosztály előadói rendszeresen politikai előadásokat tartanak a növendékek részére, megalapozva ezekkel a negyedik évfolyamon folyó társadalomtudományi oktatást.

Ekkor ismerkedtek meg a KISZ-munkával, a közéleti tevékenységgel. Készülhetnek arra, hogy aktívan közreműködjenek majdani alakulatuk és lakóhelyük politikai, társadalmi életében. A negyedik évben a társadalomtudományi ismeretek keretében megtanulták a pártpolitikai munka alapjait, amelyre építve továbbfejleszthetők politikai, társadalomtudományi ismereteik.

A sokoldalú foglalkoztatás eredményeként politikai, közéleti tevékenységre való felkészítésük vonatkozásában megszerezték azokat az ismereteket, amelyekre hivatásuk gyakorlásához szükségük lesz. Megtanultak a nyilvánosság előtt szerepelni, beszélni,

elsajátították a megfelelő magatartásformákat a különböző élethelyzetekben, fejlődött alkalmazkodóképességük a kisebb és nagyobb közösségekhez, gyakorlatot szereztek az emberi kapcsolatok létrehozásában és fenntartásában.

A hivatásos tiszthelyettesképzés tapasztalatai:

A hároméves szakmunkásképzés befejezésével 36 fő vonult be hivatásos élelmezési tiszthelyettes képzésre.

A hallgatók alapkiképzését – erre a célra létrehozott – ideiglenes kiképző század kötelékében hajtották végre, ahol megismerték a katonai, szakmai kiképzési követelményeket, és a velük foglalkozó oktató-parancsnoki állományt.

A katonai esküt követő gyakorló csapatszolgálaton végzett tevékenységükre többségében jó minősítést kaptak. Csapatgyakorlat után kezdődött meg két szakaszban az egyéves hivatásos tiszthelyettesi kiképzésük.

A kiadott „*Nevelési és oktatási terv*” és korrekciója jó alapot biztosított a kiképzés levezetéséhez.

A hallgatók az első félévben (7. félév) a másodéves (más szakos) hallgatókkal együtt végrehajtották a gépjárművezetői képzést. Jobb tanulási készségüket bizonyítják, hogy az elméleti és gyakorlati vizsgákat eredményesebben teljesítették, mint a többi másodéves hallgatóink.

A második félév (8. félév) végén végzős hallgatóink gyakorló csapatszolgálaton vettek részt. Ellenőrzéseink tapasztalatai, valamint a csapatoktól érkezett minősítések igazolták, hogy a hallgatók képesek valamennyi élelmezési tiszthelyettesi beosztás feladatát végrehajtani. Az alakulatok többségénél főleg abban a beosztásban gyakoroltatták őket, melyben várhatóan első beosztásba kerülnek. Egyes alakulatoktól – hallgatókat megismerve – név szerinti igény is érkezett.

A kiképzési év befejeztével a hallgatók állami szakmunkásvizsga-bizottság előtt szakács szakmunkás, a kibocsájtó vizsgabizottság előtt hivatásos élelmezési tiszthelyettesi vizsgát tettek. A szakmunkás vizsgák összesített átlaga: 4,01, ez jobb volt az országos átlagnál, a tiszthelyettesi kibocsájtó vizsgák összesített átlaga: 3,91. Tanulmányi eredményeik és az SZVM-ben vállalt kötelezettségek alapján: 1 fő végzett kiváló eredménnyel, 7 fő ért el „élenjáró” címet.

A négyéves képzés során a végzett és felavatott tiszthelyettesek középfokú általános műveltségű, magas színvonalú élelmezési szakmai elméleti- és gyakorlati ismeretekkel bíró szakemberekké váltak. Felkészültségük alapján képesek a korszerű követelményeknek megfelelően élelmezési ellátás megvalósításában kezdeményező munkát végezni.

Leninvárosi nyilvános avatásra való felkészülés során volt hallgatóink kiemelkedő teljesítménye az avatást vezénylő parancsnokok elismerését váltotta ki. Az állófogadáson a hidegkonyhai készítmények harmadéves növendékeink szakértelmét bizonyították.

Összességében megállapítható: a feltételek, módszerek állandó javításának eredményeként az Élelmezési Tiszthelyettes és Szakmunkásképző Iskola képes eleget tenni alap-

rendeltetéséből adódó feladatainak. Ezt igazolják az 1982-86-os évek időszakában előjáró szerveink által végzett ellenőrzések, felmérések megállapításai is: hogy hozzáértéssel, a sajátosságok figyelembevételével, felelősséggel oldják meg feladataikat, az intézet parancsnoki és oktató állománya, a párt és politikai szervek egyaránt.

Az iskola szervezeti felépítése jó, amelynek keretében adott a feltétele az eredményes oktató-nevelő munka végrehajtásának. Rendelkezésre állnak azok az anyagi, tárgyi eszközök is, amelyek, mint a múltban, úgy a jövőben is hozzájárulnak az oktató-nevelő feladatok eredményes teljesítéséhez.

Az intézet vezetése és személyi állománya az élelmezési növendékek, majd hallgatók képzésével kapcsolatos követelményeknek csak úgy tudott megfelelni, hogy szolgálati, szakmai előjáróinak, irányító pártbizottságunk következetesen, hozzáértően segítették sokszínű munkánkat, és konkrét segítséget nyújtottak napi feladataink megoldásához.

A négyéves képzés bevált, szakközépiskolává történő továbbfejlesztése az 1987-88-as tanévtől biztosítja a korszerű követelményeknek megfelelő hivatásos élelmezési tiszthelyettesek kiképzését és beosztásba helyezését.

Az MN központhadtáp katonai szervezetei újító mozgalmának eredményei a VI. ötéves tervidőszakban

Littómericzky János mk. alezredes

Az MN központhadtáp katonai szervezetei 1980-1985. közötti újítási tevékenységének, mozgalmi munkájának megítélésére jó alkalom kínálkozik egyrészt a VI. ötéves tervidőszak zárását, másrészt az MN VI. újítói és feltalálói konferenciát követően. Mint ismeretes ez év októberében megrendezett konferencia és kiállítás mélyrehatóan elemezte és mutatta be néphadseregünkben folyó mozgalmi munka eredményeit és tette közzé a VII. ötéves tervidőszak célkitűzéseit.

A fentiekből kiindulva kívánom eredményeinket összegezni, ágazataink tevékenységét megítélni, néhány megoldandó feladatra a figyelmet felhívni, valamint az 1987-ben megrendezésre kerülő újítási konferenciánk előkészítéséhez a szükséges információkat biztosítani.

Az elmúlt tervidőszakban szervezeteinknél a mozgalmi munka irányítottsága, szervezettsége minden szinten alapvetően biztosított volt. Szolgálatunkban a mozgalmi munka feladatainak végzését mindenkor kiemelt állami és pártfeladatként kezeltük. Az MSZMP XIII. kongresszusa határozatából, a néphadsereg felső állami és pártvezetése által meghatározottakból fakadóan erőfeszítéseink arra irányultak, hogy a mozgalmi munka eredményei mindjobban segítsék elő szolgálatunk alaprendeltetéséből adódó feladatainak hatékonyabb, gazdaságosabb, műszakilag korszerűbb végrehajtását. E munkánk során a jogszabályok határain belül szabad teret engedtünk az alkotó ember megújuló fantáziájának, felkaroltuk mindazon kezdeményezést, amely munkánkat elősegíteni kívánta.

A mozgalmi munka során természetesen érték bennünket kudarcok is, eredményeink azonban számottevőek és a néphadsereg felső vezetése által is elismertek.

A mozgalmi munka irányításában, szervezésében a katonai vezetők mellett döntő szerepet kaptak a helyi társadalmi szervezetek is. Így a párt-, a KISZ- és közalkalmazottak szakszervezete segítő, mozgósító tevékenysége nagyban hozzájárult a mozgalmi munkánk sikereihez. A tervidőszak során elértük, hogy újítóink eredményei a mozgalmi munka megítélésén túlmenően a szocialista munkaversenyekben is tükröződnek, illetve a szocialista brigádmozgalom megítélésében egyik lényeges elemnek a hasznosított újításokat tekintjük.

Szolgálatunknál az elmúlt tervidőszakban kialakítottuk az egészséges versenyszellemet. Évről évre értékeltük és elismertük szervezeteink mozgalmi eredményeit. A kiemelkedő újításokat évenként pályázati felhívás alapján rangsoroltuk és díjaztuk. E

tekintetben kiemelkedő eredményeket az MN ÜSZF-ség és alárendelt szervezetei újító kollektívái értek el. Mindez, valamint az ágazataink által rendszeres megtartott kiállítás-sal egybekötött újítási tanácskozások, továbbá az MNHF HM h. elvtárs által elrendelt és végrehajtott ágazati ellenőrzésekbe épített mozgalmi munkát segítő ellenőrzések nagyban hozzájárultak biztató eredményeinkhez. Vezetőink belátják és a körülményekhez képest ki is használják a mozgalmi munkában rejlő gazdasági-műszaki lehetőségeket, amelyek jelen gazdasági körülményeink között nélkülözhetetlenek a harcckészültség, a kiképzés-felkészítés, a gazdálkodás, a szolgálati és életkörülmények javítása terén.

A néphadsereg újító mozgalmának szabályozására kiadott HM utasítás, MN Hadi-technikai Fejlesztési Főnökségi intézkedés alapvetően biztosítja a feladatok végrehajtásához szükséges törvényes kereteket, az újítók és újítások védelmét és megfelelő eligazodást nyújtanak az irányítók és szervezők részére. Szolgálatunk a sokéves tapasztalatokra támaszkodva, a hatályos rendelkezések keretein belül az egységes értelmezés és feladatvégrehajtás érdekében intézkedésben szabályozta (81/1985. MNHF sz. int.) és adott útmutatást az alárendelt szervezeteknek a mozgalmi munka tervezéséhez, szervezéséhez és végzéséhez. Ezzel elősegítettük újítási megbízottaink szervezői, ügyintézői tevékenységét, amely különös tekintettel a végrehajtás szintjén a közös ügy elősegítője, de fékezője is lehet.

Szolgálatunk évről évre részt vesz a HM elvtárs által meghirdetett újítói versenyen, ahol az 1974. év értékelésénél I. helyezést értünk el.

A VI. ötéves tervidőszakban elért eredményeinket az alábbiak fémjelzik:

Közel 1600 újító mintegy 880 újítást nyújtott be, melyből 520 elfogadásra, illetve hasznosításra került. A hasznosított újítások 56,5 MFt gazdasági eredménnyel zárultak. Újítási díjként mintegy 2,88 MFt-ot fizettünk ki, amely a hasznos eredmény mintegy 5,09%-a. Összességében egy hasznosított újításra jutó gazdasági eredményünk MNHF-ségi szinten 108 EFt, MN szinten 126 EFt. Egy hasznosított újításra kifizetett újítási díj MNHF-ségi szinten 5,5 EFt, MN szinten 4,8 EFt.

A mozgalmi munkánk tendenciáját tekintve megállapítható, hogy az V. ötéves tervidőszakhoz képest az újítóink, a benyújtott újítások, a hasznosított javaslatok száma, a kifizetett újítási díj alapvetően növekedett, ugyanakkor a hasznos eredmény összegszerűen csökkent. Mindezekből levonható az a következtetés, hogy a mozgalmi munkánk célirányosan fejlődik, újításaink hasznosságukat tekintve viszonylag elmaradnak a korábbi időszaktól.

A tervidőszak során eredményeinket tekintve kiemelkedőnek bizonyult az 1981. és az 1984. év, amikor is a meghirdetett versenyek éreztették pozitív hatásukat.

Eredményeink természetesen az ágazataink összetevékenységeiből fakadnak, a munkánk pozitív megítélését elsősorban a szolgálatfőnökségek és alárendelt szervezeteinél, valamint az MNHF-ség közvetlen szervezeteinél folyó munka tette lehetővé. Ennek megfelelően kötelességemnek tartom, hogy a hadtáp szolgálatfőnökségek mozgalmi munkáját és eredményeit külön-külön is méltassam.

Az MN Egészségügyi Szolgálatfőnökség és alárendelt szervezetei:

Mozgalmi munkájukat évről évre elismerésre méltó módon irányítják, szervezik és végzik. Az MNHF elvtárs által meghirdetett újítási versenyben 1984. évben I. helyezést értek el. Számszerű eredményeink alapján a tervidőszak első helyre sorolhatók. Az MN központhadtáp összeredményéhez arányaiban az alábbiak szerint járultak hozzá:

- újítók száma 41%;
- benyújtott javaslatok száma 40%;
- elfogadott javaslatok száma 47%;
- hasznosított javaslatok száma 46%;
- gazdasági eredmény 46%;
- kifizetett újítási díj 53%.

Az egy hasznosított újításra eső gazdasági eredmény mintegy 110,3 E Ft, a kifizetett újítási díj 6,5 E Ft, 5,9%.

Kiemelkedő újításaik a következők:

- Beckman elektrolyte TM-2 ionanalizátor működéséhez szükséges reagensek és standardok saját, hazai vegyszerekből történő előkészítése. A megtakarítás évi 600 E Ft;
- Medicor gyártmányú PHA-1 hematológiai automata hemoglobin medhem és rinse reagens saját, hazai vegyszerekből történő előkészítése. A megtakarítás évi 311 E Ft;
- Hárompontos stabil idegsebészeti fejrögzőtő és ennek adaptációja a betegen ülő testhelyzetben végzett műtétekhez;
- Optokinetikai ingerlő berendezés;
- Vírus - serológiai módszerekhez centrifuga tartozék kialakítása.

Az újító mozgalomban kiemelkedő eredményeket az MN KKK, az MN KÖJÁL, az MN ROVKI újítói és újító kollektívái értek el.

Az MN Üzemanyag Szolgálatfőnökség és alárendelt szervezetei:

Mozgalmi munkájukat példamutatóan irányítják, szervezik és végzik. Az újításaik elbírálásában, azok bevezetésében és hasznosításában körültekintőek és korrektek. Az MNHF elvtárs által meghirdetett újítási versenyben 1985. évben az MN RSZF-séggel megosztva I. helyezést értek el. Az újítási pályázatokon munkáikkal rendszeresen részt vesznek és helyezést érnek el. Az MN központbadi táj összseredményéhez arányaiban az alábbiak szerint járultak hozzá:

- újítók száma 29%;
- benyújtott javaslatok száma 25%;
- elfogadott javaslatok száma 23%;
- hasznosított javaslatok száma 27%;
- gazdasági eredmény 40%;
- kifizetett újítási díj 29%.

Az egy hasznosított újításra eső gazdasági eredmény mintegy 163,4 E Ft, a kifizetett újítási díja 5,9 E Ft, 3,6%.

Kiemelkedő újításaik a következők:

- Ürítő szivattyú könnyített acéltartályhoz;
- Laboratóriumi üvegmosó berendezés;
- Kannatöltő berendezés;
- 200 literes hordókhöz ürítő készlet.

Az újító mozgalomban kiemelkedő eredményeket az MN ÜSZF-ség, az MN ÜEK, az MN 1. ÜZAR újítói és újító kollektívái értek el.

Az MN Ruházati Szolgálatfőnökség és alárendelt szervezetei:

Mozgalmi munkájuk irányítását, szervezését és végzését a tervidőszakban a megújuló fejlődés jellemezte. Határozott erőfeszítéseket tettek a mozgalmi munka fellendítésére. Ennek eredményeképpen az MNHF elvtárs által meghirdetett újtási versenyben 1985-ben az MN ÜSZF-séggel megosztva I. helyezést értek el. Az MN központhadtáp összeredményéhez arányaiban az alábbiak szerint járultak hozzá:

- újtók száma 12%;
- benyújtott javaslatok száma 16%;
- elfogadott javaslatok száma 11%;
- hasznosított javaslatok száma 10%;
- gazdasági eredmény 8%;
- kifizetett újtási díj 5%.

Az egy hasznosított újtásra eső gazdasági eredmény mintegy 85,4 EFt, kifizetett újtási díj 2,6 EFt 3,1%.

Kiemelkedő újtásaik a következők:

- Mosóvíz visszaforgatás;
- Vasológép öltözékanyag gyártás;
- Rácszerősítésű fólia sátorablak;
- Konténeres szállítás bevezetése.

Az újtó mozgalomban kiemelkedő eredményeket az MN REK, MN TJÜ újtói és újtó kollektívái értek el.

Az MN Élelmezési Szolgálatfőnökség és alárendelt szervezetei:

A mozgalmi munka irányítása, szervezése és végzése a többéves gyakorlati munka eredményeinek célirányos és hatékony felhasználásával történik. Újtásaik alapvetően a szakmai munka elősegítésére irányulnak. A személyi állomány alkotó tevékenysége szabadalmi eljárásokban is realizálódik. Az MN központhadtáp összeredményeibe arányaiban az alábbiak szerint járultak hozzá:

- újtók száma 9%;
- benyújtott javaslatok száma 10%;
- elfogadott javaslatok száma 11%;
- hasznosított javaslatok száma 9%;
- gazdasági eredmény 4%;
- kifizetett újtási díj 7%.

Az egy hasznosított újtásra eső gazdasági eredmény mintegy 45,4 EFt, a kifizetett újtási díj 4,4 EFt 9,7%.

Kiemelkedő újtásaik a következők:

- 600 literes víztartály;
- 14 literes hőszigetelt háti ételhordó;
- legénységi RM önkiszolgáló tálca;
- készétel konzervek.

Az újtó mozgalomban kiemelkedő eredményeket az MN ÉEK, az MN KÉRA, az MN 1. VERA újtói és újtó kollektívái értek el.

Az MN Közlekedési Szolgálatfőnökség és alárendelt szervezetei:

A mozgalmi munka irányítottasága, szervezettsége és végzése a bekövetkezett sajnálatos események miatt visszafogottá vált, a kibontakozás lassúbb ütemű az elvártnál. Az MN központbadi táp összeredményeibe arányaiban az alábbiak szerint járultak hozzá:

- újítók száma 5%;
- benyújtott javaslatok száma 4%;
- elfogadott javaslatok száma 3%;
- hasznosított javaslatok száma 3%;
- gazdasági eredmény 2%;
- kifizetett újítási díj 5%.

Az egy hasznosított újításra eső gazdasági eredmény mintegy 62,1 E Ft, a kifizetett újítási díj 8,4 E Ft, 13,5%.

Jelentősebb újításai a következők:

- Kettős használati konténerszállító gépjármű kialakítása;
- Diszpécser szolgálat információs rendszerének korszerűsítése;
- A ZTZ típusú őrségkocsik fővizsga idejének módosítása;
- CB rendszerű őrzés-védelmi telefonrendszer kialakítása.

Az újító mozgalomban jelentősebb eredményeket az MN KSZFI-ság, az MN 7980 újítói és újító kollektívái értek el.

Az MNHF-ség közvetlen katonai szervezetek

A mozgalmi munka irányítása, szervezése és végzése szervezetenként eltérő színvonalú. Újításai alapvetően a helyi gondok megoldására irányulnak és többnyire egyedi jellegűek. Az MN központbadi táp összeredményeibe arányaiban az alábbiak szerint járultak hozzá:

- újítók száma 4%;
- benyújtott javaslatok száma 5%;
- elfogadott javaslatok száma 5%;
- hasznosított javaslatok száma 5%;
- kifizetett újítási díj 1%.

Egy hasznosított újításra eső gazdasági eredmény mintegy 6,9 E Ft, a kifizetett újítási díj 1,0 E Ft 14,4%.

Jelentősebb újításai a következők:

- Univerzális biztonsági berendezés;
- Video képszétoztó pult;
- Bejárati kapu távműködtető berendezés.

Az újító mozgalomban jelentősebb eredményeket az MN 4011, MN üdülők újítói és újító kollektívái értek el.

Összességében az MN központbadi táp szervezetei a VI. ötéves tervidőszakban alapvetően kiemelt eredményességgel hasznosították a személyi állomány szellemi kapacitását, innovációs képességét. Az újításaink gazdasági eredménye a népbadsereg összeredményének mintegy 7,38%-át teszi ki.

Eredményeink mellett természetszerűen gondjaink is vannak, melyek megoldása a jelen tervidőszak feladatát kell, hogy képezze. Így például nem tartjuk elfogadhatónak a bevezetett és hasznosított újítások információcseréjét szervezeteink, valamint a néphadsereg fegyvernemi és szolgálatfőnökségei, továbbá seregstestei között. Ennélfogva az újítások átadása egyik szervtől a másiknak akadozik, illetve esetenként egy témában párhuzamos újító tevékenység valósul meg. Az újítási versenyek elbírálásának rendje, a mértékadó adatok meghatározása, a mérlegelés szempontjai még nem kiforrottak. Az újítási megbízottak kijelölése nem minden esetben felel meg az elvárásoknak, a gyakori változtatások, a felkészítés akadozása nehezíti a folyamatos munkavégzést. A mozgalmi munkát elősegítő rendezvények (újítási tanácskozások, kiállítások stb.) ágazatonként eltérő színvonalon valósulnak meg. E területen az élenjáró módszerek átadásában – átvételében még vannak tennivalóink.

Az elért eredmények megtartása, fogyatékoságaink megszüntetése az elkövetkezendő időszak feladata. *Ennek megfelelően alapvető célkitűzéseinket a következőknek kell képeznie:*

Az újító mozgalom segítse elő:

- a gazdálkodásunk hatékonyságának növelését;
- a szaktechnikai eszközeink minőségi javítását;
- a harckészültségi, kiképzési feladataink végrehajtási színvonalának javítását;
- a működési, üzemeltetési ráfordításaink csökkentését;
- az anyagi eszközeinkkel, az energiával való takarékos gazdálkodást;
- a személyi állományunk szolgálati és munkakörülményeinek javítását;
- a környezetvédelem, munkavédelem, tűzvédelem feltételeinek javítását.

A fenti célkitűzésekkel összhangban célszerű kifejezésre juttatni a mozgalmi munkánk politikai tartalmát is. *Nevezetesen:*

- fejezze ki újítóink, újító kollektíváink szeretetét és hitét a munkahelye, szolgálatunk, társadalmunk előrehaladása iránt;
- tegye tartalmasabbá a szocialista munkaversenyt;
- segítse elő és fokozza a munkahelyi demokrácia mind szélesebb körben való érvényesítését, a kollektív együttműködést, a jó munkatársi kapcsolat kialakítását;
- teremtsen hatékony és jól működő kapcsolatokat a fizikai és műszaki dolgozók között;
- ösztönözze a személyi állományt szakképzettségének fokozására.

Célkitűzéseink megvalósítása érdekében az MN központhadtáp katonai szervezetei vezetőinek, társadalmi szerveinek az elért eredményekre támaszkodva továbbra is folytatnia kell

- az újítói tevékenység irányításának és szervezésének fejlesztését;
- az újító mozgalom tömegbázisának kiszélesítését;
- az újító mozgalom és a szocialista munkaverseny összhangjának elmélyítését;
- az újítók reális és igazságos erkölcsi és anyagi elismerését, azok alkotó kedvét visszafogó negatív jelenségek megszüntetését.

Az MN központhadtáp szervezetei újító tevékenységének töretlen fejlődése megítélésem szerint biztosított. Ehhez a munkához az állami és társadalmi vezetés minden szinten kellő segítséget biztosít, amelyet újítóinknak, újító kollektíváinknak célszerű ki is használni.

Végezetül elmondható, hogy szervezeteink újítói a VI. ötéves tervidőszakban kiemelkedő tevékenységet folytattak. Javasataik kidolgozásával és megvalósításával nagyban hozzájárultak az alaprendeltetésükből fakadó feladatok színvonalas végrehajtásához.

Munkájukra, alkotó javaslaikra a VII. ötéves tervidőszakban is számítunk.

A CSAPATGAZDÁLKODÁS ELMÉLETE, ELLÁTÁS, GAZDÁLKODÁS, KATONAI KÖZLEKEDÉS

A csapatgazdálkodás tapasztalatai az életkörülmények alakulására és a harci technikai eszközök hadrafoghatóságára gyakorolt hatásai

Eőri Tibor ezredes

Tapasztaljuk, hogy a népgazdaság fellendülését óhajtó várakozások egyre jobban felerősödnek. Főkérdéssé vált a társadalom minden szférájában, az élet minden területén, hogy *miként teremthető meg az élénkebb és hatékonyabb gazdálkodás feltétele.*

Ezek a kérdések természetesen élénken foglalkoztatják a csapatgazdálkodással foglalkozó parancsnoki és szakvezető állományt. Ez másképpen nem is lehet, mert a hadsereg élete ezer és ezer szállal kötődik a magyar társadalomhoz, a gazdaság számos területéhez. Elképzelhetetlen, hogy ne csatlakozzanak a mi gazdálkodási, ellátási gondjaink – különösen az életkörülményeinket érintő, az üzemeltetés feltételeit befolyásoló – kérdésekben.

Úgy tűnik a csapatgazdálkodást irányító parancsnokok, szakvezetők *figyelmének középpontjában – most az a kérdés áll, mekkora az esélye és milyenek a belső és külső feltételei a csapatgazdálkodási eredmények megszilárdításának,* az életkörülményeinkben, a harci technikai eszközeink üzemeltetésében helyenként felerősödő feszültségek feloldásának.

A kérdés megválaszolásához kiindulópontként rendelkezésünkre állnak azok a megszenvedett tapasztalatok, amelyeket az elmúlt években megszerveztünk, az az útmutatás, amelyet az MSZMP Néphadseregi Bizottsága a közelmúltban számunkra adott és azok a kézzel fogható eredmények biztos alapok, amelyekre az elkövetkezendő időszakban magabiztosan építhetünk.

A csapatgazdálkodás területeihez közelebbi és távolabbi posztokon álló parancsnokok jól tudják, hogy a csapatok életében, a harckészültség magas szinten tartásában, a katonák magatartásának formálásában, a bivatásos állomány sorsának alakulásában a csapatgazdálkodás növekvő hatásával kell számolni. Csapatgazdálkodásunk már ezekben a percekben is, de a közeljövőben méginkább ismételt hangsúlyváltás előtt áll.

Ebben a felfogásban a magasabbegységek gazdálkodásának elemzése elengedhetetlenül fontos parancsnoki, szakvezetői vezetési aktus. *A mélyen szántó elemzés megmutatja a parancsnokok, politikai munkások, kommunista kollektívák számára az elért eredményeket a kívánatos és lehetséges erővonalakat az érvényesülő tendenciákat.*

A felvázolt gondolatok alapján, ha visszatekintünk nevezetesen a magasabbegységek eredményeire, ha összehasonlítást teszünk más hasonló nagyságrendű csapatok gazdálkodási tevékenységével, nyugodtan állíthatjuk: csapatgazdálkodásunk területén tett erőfeszítéseink alapvetően eredményesnek bizonyultak. *Sikeresen oldottuk meg a politikai tartalmú katonai rendezvények, a hazai és külföldi együttműködési hadműveleti-harcászati gyakorlatok és népgazdasági feladatok minden oldalú, anyagi-technikai biztosítását.*

A kiemelkedő katonai feladatok mellett magabiztos lépéseket tettünk, a magasabb harcészsültségbe helyezés fenntartásának erősítésére, a személyi állomány életkörülményei javítására, a harci technikai eszközök hadrafoghatóságának növelésére, az objektumok üzemeltetési feltételei megtartására.

Emellett mégis kifejezetten hangsúlyozni kell, hogy a „tegnapelőtti” feszültségek tovább erősödtek, és szinte áthághatatlan sziklatömbként állnak az előrehaladás útján. A népgazdaság egyes területén tapasztalható feszültségek, a külső hatások esetenként *kedvezőtlenül érintik, az életkörülmények fejlesztésére, a harci technika hadrafogható állapotának fenntartására, az objektumok állagmegóvására irányuló törekvéseket.*

Néhány nagyobb létszámú helyőrségben, laktanyában lassúbb ütemű a gazdálkodási eredmények megszilárdítására, a feszültségek feloldására, az erőkifejtés áthelyezésére irányuló parancsnoki és szakvezetői munka. Őszintén ki kell mondani néhány területen aggasztó és egyben figyelmeztető jelenségek is tapasztalhatók. Helyenként a feltételek is szemlátomást tovább romlottak. Az életkörülmények kezünkben tartott hajtószárai elvékonyodtak, a hadrafoghatóságot, a szakszerű üzemeltetést, a kiképző-szolgáltató objektumok fenntartására irányuló feltételek nem minden vonatkozásban az elképzeléseknek megfelelően alakultak.

Ezek előrebocsátása után a teljességre való törekvés igénye nélkül szeretném felvilágotlítani a csapatgazdálkodás egyes részterületeit, amelyek szinte kísértetiesen hasonlítanak mind az eredményeiket mind a szaporodó gondokat a feszültségeket illetően.

Mi úgy ítéljük meg helyzetünket, hogy a *gazdálkodási szemlélet formálásában* apró, mégis magabiztos lépéseket tettünk előre. Azonban egy mindent meghatározó gazdálkodásunk alapjait megtépázó, fontos kérdésben a *kiszabatonon meghatározott kereteken belüli gazdálkodás kérdéseiben* alig, illetve egyes területeken csak lassan léptünk előre. Azt gondolom néhány lényeges területen a *tervezésben is megtaláltuk a biztosabb ösvényeket, amelyek eredményekbe vezetnek.* Többek között a *szd., zászlóalj gyakorlatok, vízi, vízalatti, hegyi kiképzés megszervezésében* azokat a módszertani fogásokat, amelyek – a tábori összekapcsolt komplex kiképzés hatékony módszereit nem csökkentve – a *harci technikai eszközök kiméletesebb üzemeltetéséhez, takarékosabb anyag felhasználásához, az állomány átgondoltabb, célirányosabb igénybeviteléhez vezetnek.* Ez a gazdálkodási szemlélet alapja és egyben kiinduló pontja is a csapatgazdálkodást jobbitó szándékoknak.

Sajnos ez nem talált mindenütt egyformán megértésre, s ez a szemléletformálás lényeges fogyatékosága. *Néhány helyen a szd., zászlóalj gyakorlatok megszervezésében, a „gigantómánia” vadhajításait még nem sikerült visszametszeni és ezek a zászlóalj gyakorlatok – ha nem figyelünk oda – „kis ezredgyakorlatokká” duzzadnak és gazdálkodási célkitűzéseinket alapjaiban ássák alá. A legbiztosabb gazdasági alapokon is betömböztetetlen réseket ütöttek.*

Azt tapasztaljuk, hogy számos területen *pénzügyi lehetőségeink számottevően csökkentek*. A pénzügyi *költségvetési előirányzataink* olykor felfoghatatlanul – pl. elhelyezés, szállítás vonatkozásában – visszafogottan kerültek az elmúlt években jóváhagyásra. Ezek a kérdések köztudottan idegesítették a gazdálkodó parancsnokokat, irritálták a szakterületért felelős szolgálati személyeket és a megoldhatatlannak tűnő feszültségek tovább éleződtek.

A *szállítási költségvetési gazdálkodásban* bekövetkezett kedvező irányú fordulat eredménye arra enged következtetni, hogy a csapatoknak már az év elején a „kezébe” lehet adni az egész évi pénzszükségletet, mert tudnak bánni vele és zömében megtakarítással gazdálkodnak.

Ma fontos nélkülözhetetlen gazdasági megfontolást igényel, hogy hogyan költjük el „pénzeinket”, *hogyan alakulnak az árviszonyok, mikor mit és hol szereztünk be olcsón, építhetünk, szállíthatunk, javíthatunk gazdaságosan*. Néhány területen a gazdaságos beszerzés létkérdéssé vált. Valamikor megtehettük, hogy a „MEZŐKER”-nek megrendelést adtunk le, s nem „zavart” bennünket, hogy mibe kerül. *Ma már keresni kell az olcsó piacot. Nem elegendő megrendelni, azt is meg kell kérdezni „mibe kerül”!* Mi úgy tapasztaljuk, hogy pl. az ételmezési szolgálatban – természetesen más egyéb lépések mellett – az elfogadott ellátási színvonalat csak úgy tudjuk megtartani, ha a szerződéses élelmiszereket minél nagyobb tételben, a betakarítás időszakában közvetlenül a *termelő mezőgazdasági üzemetől kedvező áron magasabbegység szinten megkötött szállítási szerződések alapján vásároljuk*. A *téli tárolású gyümölcsre, burgonyára, savanyítás és tartósítási alapanyagokra kötött szerződéseink az elmúlt évben is és ez évben is egy-egy magasabbegységnél 5-6 mFt „megtakarítást” eredményeztek*.

A *lehetőségek egyre szélesebbre tárják kapuikat más, nevezetesen az építőanyagok, tüzelő akció, javító anyagok, alkatrészek, szerszámzatok és berendezési tárgyak beszerzése tekintetében is*. Ehhez három fontos dolog kell: a szükségletek reális megállapítása; piackutatás; a csapat beszerzés átfogó koordinálása. Úgy tűnik ezekben a kérdésekben nem szabad teret engedni a személyi kapcsolatok felé való eltolódásnak. Le kell söpörni az asztalról minden olyan eltorzult nézetet, amely a korábbi előnytelen kapcsolatokon alapszik. Tudomásul kell venni leáldozott az „országjárással” történő vásárlás időszaka.

A gazdálkodás másik fontos alapterülete az *ellátás*, amely a személyi állomány *élet-körülményeit közvetlenül befolyásolja*. Kibontakoztatásának esélyeit, az elmúlt évek eredményei megerősítették. Mégis ha végig gondoljuk helyzetünket, azt kell mondanunk, számos olyan lehetőség marad kihasználatlanul, amely kedvezőtlenül érinti a személyi állomány életkörülményeit.

Az *ételmezési ellátás* jó színvonalú. A beszerzés tekintetében gazdag a kínálat, a bőség zavarával küzdünk, az árváltozások viszont kedvezőtlenül érintenek bennünket. A kedvezőtlen árváltozások mellett az ételmezési norma vásárlóértéke csak az említett piackutatás olcsó termelői áron történő beszerzés a szükségletnek megfelelő savanyítás, tartósítás, a kisegítő gazdaságok hozamának, a KISZ-büfék kereskedelmi bevételének növelésével tartható az elért színvonalon egyensúlyi helyzetben. Ebben a tekintetben a csapatok helyzete differenciált, pl. az egyik magasabbegység kisegítő gazdaságai, KISZ-büféi az elmúlt évben 3,20 Ft-tal, a másiké csak 2,5 Ft-tal járultak hozzá naponként egy-egy fő étkezésének feljavításához. S ez nem kevés, de azonos feltételek mellett szembe-tűnők a különbségek. A törekvések ellenére a várt fordulat nem következett be, *romlottak az ételmezési ellátás körülményei*, a kiszolgálás feltételei. Az előrehaladás útját ma olyan

objektív és szubjektív tényező befolyásolja, amely elhatalmasodott felettünk. Nevezetesen (1) a szakácsállomány túlterhelt, 70%-a nem szakács, szakképzettségű, 20%-a pedig nem is rokonszakmában dolgozik, (2) konyháink, *konyhatechnológiai eszközeink konyhagépeink jelentős része elavult, elhasználódott*, egyes ételek elkészítésének nincsenek meg a feltételei, (3) *a főzési technológiai előírásokat megszegik*, az üzemeltetési folyamatok vezetetlenek, az ételek kiszolgálásának körülményei leromlottak.

A *ruházati ellátás* feltételei - annak ellenére, hogy az áruhitelünk tovább növekedett egy-egy hadosztálynál 16-18 mFt - az utóbbi időben javultak. Az állomány zöme újmintájú kimenő ruházattal rendelkezik. A bevonuló állományt sikerült minden időszakban új gyakorló ruházattal, jó minőségű felszerelési anyagokkal ellátni. A területi TJÜ-ek jól működnek gazdasági szobáink száma tovább növekedett, *mégsem tudunk úrrá lenni a szolgáltatások követelmények szerinti teljesítésén, az öltözködési és anyagi segyelem megszárdításán.*

A kedvezőtlen tendenciák forrását számos összetevő táplálja. Első helyen kell megemlíteni, hogy a ruházati gazdálkodás egyfelől a katonai feladatok, másfelől a felső szintű elgondolások által orientált gazdálkodás. Az alapvetően meghatározó kérdések jelentős része, *nevezetesen új ruházati cikkekkal való ellátás, javítás, selejtezés a csapatgazdálkodás körén kívül dől el.*

Természetesen az új ruházati cikkekkal való ellátás rendjének eldöntése nem a csapatok dolga. Az viszont már kedvezőtlenül érint bennünket, hogy a TJÜ dönt helyettünk, a javítás és selejtítés kérdéseiben. Számos helyen és területen *szükséget okoz a javítási munka mennyiségi, minőségi csökkentése, a selejtezés ezzel párhuzamos növekedése.* Egyre több helyen tapasztalható, hogy a minőségi romlás, és a kíméletlen használat következtében, nagyobb az elhasználódott, kiselejtezett fehérnemű és felsőruházat aránya a beszerzett mennyiségnél. A készletmutatók néhány alapvető cikkből nem a kívánt szinten mozognak és kedvezőtlenül hatnak a szolgáltatások biztosítására.

Nem könnyű beismerni, hogy a csapatok egy részénél beszűkült a fehérnemű és felsőruha csere gyakoriságának lehetősége. Ilyenkor nosztalgiával gondolunk vissza arra a „korra”, amikor még „nem gazdálkodtunk”, azonban a selejtezés kezdeményezése, a jól szervezett „hadbiztosi javító műhely” a csapatok kezében volt.

Meg vagyok arról győződve, - mert az elmúlt évek megfontolt döntései is ezt igazolják -, hogy a ruházati szolgálat csapatszintű gazdálkodásában a felelősség és hatáskör szakadékoktól még nem mentes gyalogösvényei az útkeresztződésnél előbb, vagy utóbb mégis csak találkozni fognak.

Az életkörülményeket meghatározó sokrétű összetevő további fontos eleme a *katonák elhelyezése, a lakáshelyzet alakulása, a kiképző, a szolgáltató objektumok üzemeltetésének feltétele.* Úgy tűnik az elmúlt évtizedekben a csapatok saját hatáskörükben is sokat tettek, a biztosított anyagi, pénzügyi lehetőségeket jól kihasználták. A személyi állomány elhelyezési körletei szinte mindenütt korszerűsítésre kerültek, kiképző és szolgáltató objektumaink a követelmények szintjén működnek.

Az elért eredményre felnézve, mégis azt kell mondani a 80-as évek közepére ez a lendület kifulladásra, a gondok a mélyből szinte mindenütt a felszínre kerültek. Véleményem szerint most léptük át annak az időszaknak a kapuját, amikor a különböző létesítmények föld alatti és föld feletti elemei egy időben „hagynak cserben” bennünket.

Aki a katonai élet útján tett valamit is az életkörülmények jobbításáért az csak „kesernyés” szavakkal tudja kimondani, hogy töretlen erőfeszítéseink ellenére néhány

laktanyában zökkenőmentesen a folyamatos „tisztá” ivóvíz ellátást, helyenként a csúcsidőben még a hidegvizes mosakodást, a mellékhelyiségek használatát sem sikerült zavar-talanul biztosítani. A segélyhelyek sorra leromlanak, a konyhatechnológiai berendezések elhasznáolódnak, teljesítmény mutatóik nem biztosítják a több összetevőből álló kettő, vagy több menüs étkeztetést.

Lakáshelyzetünk jó. Ütemesen szaporodnak, minőségében javul lakásállományunk. Egy része, elsősorban a 20–25 évvel ezelőtt épült lakások felújítása a körmünkre égett. Úgy tűnik ezen a területen intézkedés lemaradást kell pótolni. Ezt a helyzetet jól példázza az, hogy Kaposvár helyőrség, ahol a több, mint 900 db lakás közel egyharmada szorul felújításra, korszerűsítésre, szobaszáma és komfortfokozata növelésre. Az elmúlt években lehetőségeink körében a nagy számú pl. Zalaegerszegen évenként 30–50 bérlőváltás során elvégzendő feladatokra korlátozódott, és évenként nem több, mint 10–12 lakás korszerűsítésére, felújítására maradt erőnk és lehetőségünk. Jól tudjuk ezeket a gondokat egyelőre magunkkal kell vinni, azonban a helyi megoldásának további kereséséről nem mondhatunk le.

A lakások karbantartásával kapcsolatos jogszabályaink, különösen kedvezőtlenül érintik a hosszú évekig azonos lakásban lakó bivatásos állományú, nyugdíjjal rendelkező nyugállományú tiszteket, tiszthelyetteseket, özvegyeket. Ezek száma egyre jelentősebb pl. Kaposváron 175 nyugállományú és özvegy, 46 jogcím nélküli bérlő ez irányú gondolai évről évre egyre jobban felerősödnek.

A gondok összetevőinek egyik lényeges kérdése abban jelölhető meg, hogy a *csapatereővel történő építési feladatok szervezése alacsony színvonalú, a szakipari munka számos kívánni valót hagy maga után.* A csapat erővel történő építés talán a „legdrágább” építési forma, mivel nyomasztó utóhatása évekig kísért. Pl. Nagyatádon a konyhablokk korszerűsítésének csapaterővel történő kivitelezése súlyos fogyatékoságai felejthetetlen intő példa lehet számunkra.

Természetesen a kivezető utat megtalálni nagyon nehéz. *Most amikor az életkörülmények formálása legkisebb lépéseinek felbecsülhetetlen bizalom erősítő értéke van, minden erőnkkel azon kell lenni, hogy ezekben a kérdésekben ha nem is gyökeres, de biztató, előremutató, az állomány által jól érzékelhető fordulatot kell elérni.* Úgy tűnik, hogy ezen a területen felélénkültek a lehetőségek és ez évben megkezdett úton határozottabb ütemben haladunk előre, a szolgáltató objektumok, a lakások, az elhelyezési körletek felújításában, másutt korszerűsítésében, bővítésében, új építmények létrehozásában.

E kérdéscsoportba tartozó területként szükséges érinteni a *gazdálkodás egészségügyi ellátásra gyakorolt hatásait is.* Az elevenbe vágó kérdésgondok mellett az ellátás és működés feltételei javultak. Az SH-ek felszereltségének tervszerű fejlesztése szinte mindenütt biztosítja az emeltszintű alapellátás feltételeit. Egyre több lehetőségünk van a lakótelepeken helyőrségi általános orvosi, szakorvosi, fogászati rendelők létrehozására, a meglévők fejlesztésére. A Lenti, Nagyatád helyőrségben befejezés előtt álló LSH-ek korszerűsítése, átépítése amelyek a korszerű gyógydiagnosztikai eszközökkel, felszerelésekkel kerültek berendezésre. Ezek az SH-en a nagykanizsai helyőrségi csapatrendelőhöz (HCSR) hasonlóan felkészülnek a ht. tsz. és pa.-i állomány, a nyugállományúak és családtagjaik ellátására is.

Tervezzük néhány helyen a laktanyában és lakótelepen az *egészséges életmód javításához fontos kis méretű szaunák, kondicionáló helyiségek létrehozását a bevételi forrásainkból, társadalmi munkával.*

A gazdálkodás hatékonyságának töretlen növelése kedvező hatást gyakorol – az életünkben ma már hozzátartozó – csapatpihenők eredményes működésére. Meg kell mondani, hogy a csapatpihenők „visszaadása” – amely a központi támogatás megvonását vonta maga után – az első pillanatokban gondot okozott. Ma azt tudjuk mondani, hogy a csapatgazdálkodásban rejlő tartalékok feltárása és csatasorba állítása megeremeltette a működés, a követelmények szintjén történő ellátás feltételeit. Meg vagyok arról győződve, hogy az itt üdülő családok, központi üdültetése terheinek átvállalása megtérül, a kezünkbe adott önálló lehetőségekben, az igényjogosult állomány és családtagjai kedvező fogadtatásában, a kiváló hangulati tényezőkben.

Hogy az életkörülmények az ellátás területén így alakultak a parancsnokoknak, szakvezetőknek sokat kellett tenni számos nehézséget, a gáncsokodást, a közömbösséget megszüntetni; egyes területeken „a néma” ellenállást megtörni és nem utolsósorban a kádergondokon túltenni magunkat. *Ha azt akarjuk, hogy az ellátás javítására irányuló munka felgyorsuljon, nekünk parancsnokoknak, politikai munkásoknak, szakvezetőknek a párt- és társadalmi szervek támogatásával, cselekvési egységre kell lépni.* Kezünkben van a kezdeményezés lehetősége, élnünk kell vele.

A csapatgazdálkodás fejlődésében pozitív tendenciaként lehet értékelni a szállítások növekvő gazdaságosságát. Az MN Szállítási Tanács munkájának hatásait máris érzékeljük az ágazati „parancsolgatás” kiszorulásában, de azért még előfordul, hogy egy-egy ellátó szerv „intézkedik” a csapatok felé a szállítási feladatok végrehajtására.

A közúti szállítások diszpécser rendszerű irányítása elsősorban a kapcsolt és pótkocsis szállításban előremutató, szállítási feladataink közel 20%-át kapcsolt, 10%-át pótkocsis szállítással végeztük.

A biztató eredmények mellett arról sem szabad megfeledkezni, hogy *néhány gazdálkodó szerv elavult anyagellátási módszere felsőbb szinten* – mivel ezt a csapat nem éri – *kedvezőtlenül érinti a szállító szolgálat gazdálkodását.* Az FVTSZ-ben a központi anyagellátás hadosztályok bekapcsolásával működő rendszere maga után vonja az anyagok „utaztatását” pl. a ho.-ok részére a központi raktártól kialakult anyag újraelosztást követően ismét „útrakel” zömében gk. szállítással. Úgy gondolom az FVTSZ rugalmassága garancia arra, hogy erre több szót nem célszerű vesztegetni.

A vasúti szállításban elsősorban – itt van rá legnagyobb szükség – a csapatszállításban szinte mindenütt tapintható a gazdaságosságra, a szakszerű végrehajtásra irányuló törekvés. E kérdésekben döntésre jogosult parancsnokok már rég felismerték, hogy vannak időszakok pl. az év utolsó hónapjai, amikor *figyelembe kell venni a népgazdasági érdekeket és tehermentesíteni kell a vasútat a feltorlódott népgazdasági szállítások érdekében.* Ennek figyelembevételével az elmúlt évben a század-, zászlóalj-gyakorlatok zömét a helyőrségi gyakorlótereken, ahol ennek akadályai mutatkoztak 1-2 sajátos esetben január hónapra átütemezve hajtottuk végre.

Ha előre tekintünk azt mondhatjuk, az irány jó, tartani kell, azonban *meg kell találni a csapatok érdekeltségét* is a túlsúlyos, túlméretes eszközeinek közúti mozgásában, de nem utolsósorban a polgári szervezetek végzendő „viszfuvarok” hatékonyabb megszervezésében is.

Tárolóter gazdálkodásunk egy elkerülhetetlen lépésváltás előtt áll. Gondunk lényege abban jelölhető meg, hogy kevés a tárolóter, s ami rendelkezésünkre áll azt is gazdaságtalanul és nem rendeltetés szerűen használjuk fel. A csapatok a *meglevő raktárak közel 10%-ban nem rendszeresített, évek során felhalmozódott, nyilvántartásban nem szereplő anyago-*

kat tárolnak, ugyanakkor többek között pl. a 33. gl. e.-nél irodákat, szolgáltató helyiségeket használnak raktározási célra a legénységi körletekben.

Úgy tűnik a csapatok nem rendelkeznek megfelelő tárolási és tárolóter gazdálkodási koncepcióval. A PK HTPH-ek ezért nem „urai” a helyzetnek és nem is rendelkeznek az irányításhoz szükséges feltételekkel. Azt tapasztaljuk, hogy a fejlesztés forrásai kiapadtak, a karbantartásra, felújításra pedig „soha nem jut” pénz. *Azoknak a szolgálatoknak a kezében van a kezdeményezés* (pl. a fegyverzet és technikai szolgálat), *amelyek célbítéssel fejlesztik saját raktáraikat.* Ez természetesen az egyéni elképzelések irányába tovább torzítja az egységes elgondolás alapján kialakítandó laktanyai tárolóter gazdálkodást, a tárolást, az anyagmozgatás korszerűsítését. Mindezek ellenére mégsem szabadna lemondanunk a Lenti helyőrségben bemutatott korszerű tárolási rend kialakításának folytatására, még akkor sem, ha fontosabb érdekeket szemelőtt tartva átmenetileg más területekre kell összpontosítani a rendelkezésre álló pénz- és anyagi eszköz készleteinket.

Az üzemeltetés, a technikai kiszolgálás és javítás komplex rendszere az elmúlt években talán a legbatározottabb előrehaladás jeleit mutatta a működés valamennyi területén. Tapasztalható, hogy a csapatok többségénél, az üzemeltetési fegyelem, a km az üzemóra, az üzemanyag-felhasználás arányai javultak. Emellett néhány helyen visszatérő gondot jelent a megszabott kereteken, kiszabatokon belüli gazdálkodás. Az üzemanyag-felhasználás mérő-mutató számai a kritikus ponton állnak. Különösen a fajlagos felhasználás tűnik magasnak, általában 20–25%-kal több az előírtnál. Magas 3–5%-os a túlfogyasztás és néhány gl. ezrednél a harcjárművek vonatkozásában, a felhasznált hatóanyag 25–30%-át a km nélküli állóhelyben történő üzemeltetésre használták fel.

Az elmúlt évek összegezett tapasztalatai alapján úgy ítéltethető meg, hogy a hajtóanyag kiszabattal arányban áll a km és üzemóra kiszabattal, azonban azt kell mondani nincs és nem is lesz arányban ma még szilárdnak tűnő bástyája mögül „meghirdetett” túlhajszolt, kíméletlen, szakszerűtlen üzemeltetést előidéző, embert és eszközt próbára tevő kiképzési követelmények rosszul értelmezett fokozásának.

A vezető testületek értik, értékelik a téma fontosságát és jelentőségét és ennek megfelelően foglalkoznak vele a parancsnoki rendezvényeken és a pártfórumokon, valamint szakmai berkekben egyaránt. Ennek ellenére mégis igaz az a megállapítás, *hogy nincs mindenütt betartva a század. zászlóaljnak harcászati gyakorlataira vonatkozó nagyszárgrendi előírás,* az elszámolható állóhelyi üzemórák számának csak a csillagos ég szab határt.

A harci technikai eszközök állapota a kíméletlen használat, a szakszerűtlen üzemeltetés következtében romlott, a fődarabcsere javítások, a rendkívüli meghibásodások száma és aránya növekedett. Ha figyelembe vesszük, hogy a hk. ezred harcokcsijai 19, a gl. e.-ek PSZH-i közel 15 évesek, ezzel a jelenséggel fokozottan számolni kell. Egyre égetőbb gondokat vet fel az alkatrészellátás növekvő hiánya, a javító műhelyek felszereltségének helyzete. Még mindig az okoknál maradva, ezek a *fogyatékoságok visszahatnak az üzemanyag-túlfogyasztás növekedésére* és kedvezőtlenül érinthetik helyenként a hadrafoghatóság mutatóit is.

Őszintén szólni kell arról is, hogy a hadsáptechnikai eszközök javításában a csapatok részéről oly nagyon várt feszültségeket feloldó fordulat nem következett be. Valahol a félúton elakadt.

Úgy ítéltethető meg, hogy az alapintézkedésben meghatározott javítási rend korszerű előrehaladást biztosít. Ugyanakkor a végrehajtás tekintetében – legalábbis mi a csapat javító állományát, lehetőségeit ismerő tiszték azt gondoljuk – a reális lehetőségek tükrében célszerű a javításba bevonásra kerülő eszközök körét ismét megvizsgálni. Tulajdon-

képpen még hosszú éveken kell eltelni ahhoz, hogy az elektromos ü. szakanyagok, főzésttechnikai berendezések javítását a csapat javító műhely az éveken át kialakult polgári szervíz és javító vállalatoktól átvegye.

Ezen a területen a *megtorpanás semmiképpen sem használ az erkölcsileg és fizikailag megkopott hadtáptechnikai eszközök állapotának*. Csupán a példa kedvéért említem meg, a 9. gl. ho. csapatainál közel 25 tábori hadtáptechnikai eszköz „áll sorban” javításra várva.

A *gazdálkodás számadási rendje, bizonylati fegyelme megbízható*. A számviteli munkát zavarja, hogy csapatszámveteli részlegeink három generációs – ASCOTA, PC-4000-es, VT-20 – eszközökkel dolgoznak. A kivezető utat még elérhető közelségben ma sem látjuk, mind az anyagnemfelelős szakágak számviteli és nyilvántartási rendjének ez irányú korszerűsítése eltérő színvonalon áll és eszközeink a megnövekedett követelményeknek nem lesznek képesek eleget tenni.

Belső és előjárói ellenőrzési módszerünk alapvetően eredményes. Elsősorban a belső és előjárói szakellenőrzések megtervezésére, megszervezésére és végrehajtására jó irányú hatást gyakorolt a HDS PK HTPH által – 1986. évi szakkiképzés során – a levezetett ellenőrzési módszertani bemutató foglalkozás, amely egységes felfogásban módszert és útmutatást adott az ezred és ho. PK HTPH-ek számára.

✱

A felvázolt eredmények biztatóak, amelyek mögött következetes, parancsnoki és szakvezetői munka áll. Nem volnánk őszinték önmagukhoz, ha csak a biztató eredményekről szóltunk volna. Mint látható vannak égető gondjaink, megoldatlan problémáink nem is kis számban, amelynek egy része objektív, más része szervezeti elégtelenségből, kádergondokból, a szakértelem a – helyi kezdemény fogyatékoságaiból táplálkozik. Mégis azt kell mondani, hogy a *sokféle összetevő metszéspontjában* – kevés kivételtől eltekintve – *az egyszemélyi parancsnoki és szakmai vezetés* csaknem mindent meghatározó rendszerének *fogyatékoságait a következőkben látom*.

Az elmúlt évtizedekben a gazdálkodó – ellátó szervezetek egymáshoz ezer szállal kötődő egysége megbomlott. Az eltéphetetlennek tűnő „kötő” szálakat az egészségügyi, az elhelyezési szolgálat tekintetében egyszerűen elvágtuk. A hosszú történelmi múltra visszatekintő hadseregekben a külső hatások, a belső feszültségek feloldása érdekében ezeket az említett szálakat szorosabbra fűzték, ezzel koncentrálták erőiket a főcélok elérése érdekében. Mi ezt a kérdést más oldalról közelítettük meg sajátos megoldásokat választottunk.

Tapasztaljuk, hogy a vállalati vezetés – amely keleten és nyugaton a katonai vezetéstudomány legfontosabb elméleti pilléreire épül – a közvetlen alárendeltek számának csökkentésére törekszik. A hadseregben ennek ellenkezőjét tapasztaljuk. Az ötvenes évek elején – amikor valamennyi ellátó és harcbiztosító szervezet 1-1 komplex szervezetbe volt tömörítve az ezredparancsnoknak közvetlenül csupán 6-8 szerv, 6-7 alegységparancsnok volt alárendelve. Ma a közvetlen alárendelt szervek és alegységparancsnokok száma 29-re emelkedett! Még azt is hozzá kell tenni, hogy ma már három parancsnokbelyettes gazdálkodik. Ebből a parancsnokok számára kínos helyzetből fakad, hogy ezek közül a gazdálkodást éppen az a parancsnokbelyettes vezeti, akinek legkevésbé kötelessége a csapatgazdálkodás szakirányítása.

A feltárt hiányosságok másik fontos okozója a szervezeti elégtelenségekben, a szakértelem hiányosságaiban az eltérő anyagellátási rendszerben jelölhető meg.

Biztosító ellátó szervezeteink egy része nem pontosan feladatra szervezett, és az ellátási követelmények növelését nem követi a szervezetek korszerűsítése. Pl. a közel ezres nagyságrendű lakásállományhoz 6-7 szakmunkással rendelkező lakásgondnokságot hoztunk létre (a fűtők és házfelügyelőkön kívül). Állandóan visszatérő gondot jelent a korszerűen felszerelt ellátó objektumok működése, mivel ehhez pl. a legénységi étkezdékben sem elegendő szakállománnyal, sem étkeздеvezetővel, másutt katona főszakáccsal nem rendelkezünk.

Ezekhez az égető gondokhoz több tekintetben az is hozzájárul, hogy a szabályozás rendje „tilalomfa”-ként áll az előrehaladás, a belső tartalékok célirányosabb kihasználásának útjában.

Írásomban amelyben alapvetően két magasabbegység csapatgazdálkodásának tapasztalatait összegeztem, minden területet nem volt lehetőségem érinteni. Elsősorban arra törekedtem, hogy az eredményekre, mint biztos alagra támaszkodva a megszokottól eltérő hangon szóljak az általánosítható feszítő gondokról, ellentmondásokról és körvonalazzam az előrehaladás útjait, alkalmazható módszereit.

A háborús, illetve tábori körülmények között végrehajtott üzemanyag-ellátás időjárási viszonyoktól függő sajátosságai

Bekker János alezredes

Az elmúlt évek különböző szintű gyakorlati, módszertani bemutató foglalkozásai és a kiképzési foglalkozások során több esetben élesen merültek fel az üzemanyag ellátását befolyásoló időjárási (hőmérsékleti) viszonyok, illetve körülmények, melyek szükségessé tették a téma áttekintését.

A különféle harctevékenységek üzemanyag-ellátásának rendje és követelményei megfelelően szabályozottak, a szakkiképzések rendszerében – az aktuális összefgyvernemi kérdésekkel összhangban – részletesen feldolgozottak, a módszerek részletesen kidolgozottak és begyakoroltak. A várható hadszíntér katonaföldrajzi helyzetének tanulmányozása során már több esetben felmerült a hideg és az erősen csapadékos időjárás, mint az üzemanyag-ellátást befolyásoló tényező, de e körülményt csak a legszükségesebb mértékben vettük figyelembe a témák feldolgozása, illetve a feladatok kidolgozása során (pl. útviszony szorzószám, a téli időjárásra vonatkozó korrekciós tényező, hűtőfolyadék ellátás stb.). Egyáltalán nem foglalkoztunk a nagy nyári melegben való üzemanyag-ellátás sajátosságaival és nem értelmeztük kellőképpen az időjárási viszonyok kihatásait a szakanyag ellátás járulékos területeire, ide értve a szállítást, a tűz-, a baleset- és az egészségvédelem kérdéseit.

1. Az üzemanyagok időjárási és hőmérsékleti viszonyoktól függő alapvető fizikai-kémiai tulajdonságai

A témához kapcsolódóan – a teljesség igénye nélkül – tekintsük át az üzemanyagok időjárási és különösen a hőmérsékleti viszonyoktól függő fizikai-kémiai tulajdonságait.

Mint az mindenki előtt ismeretes, az üzemanyagok többsége, ide értve főleg a hajtó- és kenőanyagokat, különböző természetes és mesterséges szénhidrogén vegyületek és különböző adalékanyagok elegye. Ezen elegyek fizikai és kémiai stabilitása nagymértékben függ a hőmérséklettől és az időjárással szorosan összefüggő víztartalomtól.

A fajsúly és a sűrűség: *Fajsúly*nak nevezzük a térfogategység súlyát, *sűrűségnek* a térfogategység tömegét, melyek számértéke megegyezik. Mivel egy adott térfogatú üzemanyag fajsúlya a hőmérséklet függvényében nagymértékben változik, értelemszerű, hogy egy adott súlyú (tömegű) üzemanyag-mennyiség *térfogata* is jelentős mértékben változik (növekszik vagy csökken) a hőmérséklet függvényében.

A párolgási hajlam vagy illékonyság: A hajtó-, kenő- és karbantartó anyagok magasabb hőfokon éghető gőzöket és gázokat bocsátanak ki. Az üzemanyagok tűzveszélyessége elsősorban azok illékonyságától függ. Az illékonyságra az anyag forráspontja, gőznyomása, párolgási és forrási sebessége, az anyag összetétele vagy a lényegesen egyszerűbben meghatározható lobbanáspontja és gyulladáspontja ad felvilágosítást.

A tűzveszélyes folyadék gőzei és a levegő elegyének robbanási határa: A tűzveszélyes folyadékok gőzei akkor válnak robbanásveszélyessé, ha azok a gőz fajtájától függően a levegővel megfelelő keveredési arányban állnak. Ha a robbanásveszélyes keverési arányt – a levegőhöz viszonyítva – térfogat százalékban fejezzük ki, akkor megkapjuk a folyadékgőzök robbanási határát. Azt a legkisebb mennyiségű folyadékgőzt, amely egy meghatározott térfogategységben robbanó elegyet alkot a levegővel, a robbanás alsó határának, illetőleg alsó robbanási határnak nevezzük.

Az üzemanyagok öngyulladása és égése: Öngyulladásnak azt a hőmérsékleti értéket nevezzük, melynél láng, szikra vagy izzó test közelítése nélkül az égési folyamat csupán az üzemanyag hőfokának az emelkedése által következik be. Az üzemanyagok *égése* a *gyulladás* hőmérséklet elérését követően következik be, amelyet a napsugárzás sugárzási hője is előidézhet.

Az üzemanyagok zavarosodása, dermedése: Meghatározott hőmérsékleten az üzemanyagok egyes alkotóelemei kristályosodni kezdenek (zavarosodás), majd a hőmérséklet meghatározott csökkenését követően az üzemanyagok bedermednek. Mindkét jelenség a hajtóanyag-táprendszerek eltömődéséhez vezet. A jelenségek meghatározására a zavarosodási és a dermedéspont utal.

Kémiai stabilitás: Akkor nevezzük kémiaiilag stabilnak az üzemanyagokat, ha azok összetétele a tároláskor és szállításkor nem változik. Az üzemanyagok stabilitása a kémiai összetétel mellett jelentős mértékben függ a külső feltételektől, elsősorban a hőmérséklettől. Magasabb hőmérsékleten felgyorsul az üzemanyagok oxidációja (gyantásodása), az illékony párlatok eltávozása miatt megváltozik a frakciós összetétele, a viszkozitás csökkenésével párhuzamosan megindul az üzemanyagokat képező elegyek (keverékek) komponenseinek fajsúly szerinti szétválása.

Víztartalom: Az üzemanyagok előírás szerint vizet nem tartalmazhatnak, de a légzés ismert jelenségéből adódóan légnedvesség, a tömítetlenség miatt csapadékból eredő víztartalom kerülhet beléjük. Mivel az üzemanyagok vízzel nem elegyednek, ez a *szabad víztartalom* a tárolóeszköz alján, esetleg a falán ülepedik le és az üzemanyagok, különösen a hajtó- és kenőanyagok feltöltése során kerülnek a felhasználó gépekbe. A víztartalom hidegben jéggé válva dugulásokhoz, esetleg a szerkezeti elemek szétfagyásához vezethet.

2. *A téli (hideg) időjárási körülmények között végzett üzemanyagellátás sajátosságai és feladatai:*

A téli, gyakran igen hideg (havas, jeges) időjárási körülmények igen kedvezőtlen kihatással vannak az üzemanyag-ellátás megszervezésére és végrehajtására, több esetben alapvetően befolyásolják az egyes üzemanyagok alkalmazhatóságát, illetve felhasználhatóságát. Ebből adódóan a téli időjárási viszonyok között végrehajtásra kerülő harctevékenységek vagy gyakorlatok számbavehető és lehetséges körülményei fokozott követelményeket támasztanak az üzemanyag-szolgálatokkal, az üzemanyag-ellátás megszervezésével és végrehajtásával kapcsolatban.

A gép- és harcjárművek, munkagépek mostoha terep- és időjárési viszonyok közötti megbízható üzemeltetése megköveteli, hogy csak kifogástalan minőségű, víztartalomtól mentes, az esetlegesen nagyon hideg hőmérsékleti viszonyok között is megfelelően felhasználható üzemanyagokkal és üzemanyagtechnikai eszközökkel történjen az üzemanyag-ellátás.

Vizsgáljuk meg részleteiben azokat a tényezőket, melyek kihatással vannak tevékenységünkre.

A *nagy hideg* - mint arra a fizikai-kémiai tulajdonságoknál kitértem - több tekintetben is károsan befolyásolja az üzemanyagok minőségét és felhasználhatóságát.

- Az első és a legtöbb problémát okozó tényező a szabad víztartalom *jegesedése*. E jelenség komoly problémákat okozhat az üzemanyag táp- és kiszolgáló rendszerek működőképességében (szűrők, szivattyúk, vezetékek eltömődése). A fékfolyadékok víztartalma jégdugó képződéséhez, ezáltal a fékrendszer üzemképtelenségéhez is vezethet.

- A következő probléma a hőmérséklet csökkenésével együttjáró *viszkozitás növekedés*, mely egyrészt a folyadékok megfelelő mértékű áramlását, másrészt a kenés alatt üzemelő alkatrészek egymáshoz viszonyított elmozdulását akadályozza, sőt meg is gátolhatja. Egy másik jelenség - ami legélesebben a gázolaj esetében jelentkezik, ahol a paraffin kristályok egyre nagyobb arányú kiválását követően (zavarosodás) bekövetkezik - a *dermedés*. Az MN-ben jelenleg használatos DZK-30-as gázolaj - mint ismeretes - 30 °C elérése után dermed be. Ettől alacsonyabb hőmérsékleten vagy még ismeretesebben dermedéspontú gázolajat kellene használnunk vagy petróleum adagolásával kell csökkentenünk a dermedéspontot. A bedermedés veszélyére jól figyelmeztet a *zavarosodási pont*, amely minden esetben 5-10 °C-kal magasabb, mint a dermedéspont.

A gázolajhoz hasonlóan problémát okoz a bedermedés jelensége a kenőolajok, kenőzsírok, hidraulika folyadékok és több karbantartó anyag esetében is. Példaként kiragadva: az EMD-13 gépkocsi motorolaj -30 °C, az MT-16 p harckocsi motorolaj és az EHM-15 olaj -25 °C alatt dermed be.

A hideg időjárással összefüggő többlet feladatunk a fagyálló hűtőfolyadékkal való ellátás szükségszerűsége. Az érvényben levő előírások alapján az őszi-téli igénybevételre történő felkészítéskor a hűtőrendszereket fagyálló hűtőfolyadékkal kell feltölteni és a keletkező veszteségeket folyamatosan pótolni.

Az MN-ben jelenleg Antifriz B-2 fagyálló hűtőfolyadékot használunk, melynek dermedéspontja minimum -40 °C kell hogy legyen.

Nem elhanyagolandó és a tervezésnél mindenképpen figyelembe veendő körülmény a hideg időjárás és a megromlott útviszonyok miatt megnövekedő fogyasztás. Felelevenítve az ezirányú előírásokat: téli időszakban (12. 01.-03. 01.-ig) 10%-os korrekciós tényezőt; készenléti szolgálatra +5 °C alatt 2 óránként 3 km üzemidőt; „terep” útviszonyokra (ahol közúti járművek, valamint országúti fokozatba kapcsolt terepjáró járművek közlekedése csak száraz időszakban lehetséges) 1,4-es útviszonyosorzót; „nehéz terep” útviszonyokra (ahol a nagy sár vagy a magas hótakaró miatt közúti járművek nem, terepjáró járművek csak terepfokozatban közlekedhetnek) 2,4-es útviszonyosorzót; 20 perces téli indításra 8-9 skm-t lehet elszámolni. Mindezek összességében 50-170%-kal növelhetik a harctevékenységek során amúgy is magas üzemanyag-felhasználást.

A hideg időjárás és az azzal járó jegesedés, a havazás és a hófúvások nagymértékben megnehezítik az üzemanyag-ellátás megszervezésével és végrehajtásával járó szállításokat, problémát okoznak a tábori üzemanyag-raktárak, üzemanyag-töltő állomások szabály- és szükségszerű telepítésében, működtetésében és nem utolsósorban hatványozottan növelik a balesetveszélyt. A hideg, esetleg befagyott alkatrészek, szerkezeti elemek akadályozzák a gyors és zavartalan munkavégzést.

A sok probléma mellett egy előnyös oldala is van a hideg időjárásnak: mégpedig az, hogy lényegesen csökken az üzemanyag tűz- és robbanásveszélyessége. Téli időszakban – amellett, hogy nem hagyhatjuk figyelmen kívül – lényegesen kevesebb energiát kell a tűzvédelemre fordítanunk.

Az eddigieket összegezve a téli, illetve hideg időjárási körülmények között végzendő üzemanyag-ellátás zavartalan végrehajtása érdekében a következőkre szükséges figyelmet fordítani.

Az ellátás tervezése, szervezése időszakában:

- A várható leghidegebb időjárási viszonyoknak megfelelő minőségű üzemanyagok igénylése és lebiztosítása.

- Az üzemanyag-szolgálat és az alegységek érintett állományának eligazítása, kioktatása a téli időjárási körülményekkel összefüggő szakmai és balesetvédelmi ismeretekre.

- A téli körülmények közötti üzemanyag-ellátás sajátosságainak figyelembevétele az ellátási terv (számvetés) elkészítése és a parancsnok-hadtáphelyettes felé teendő jelentés, javaslatétel kimunkálása során.

- A gépjárműtechnikai eszközök, munkagépek hajtó- és kenőanyag rendszerében levő üzemanyagok minőségi (különösen víztartalom) ellenőrzése, a rendszerek vízteleltése, a szennyezett vagy elvizesedett és a nem megfelelő dermedéspontú üzemanyagok szükségszerű cseréje.

- Az üzemanyag-töltő, tartály és egyéb tárolóeszközök minőségének, üzemképességének, a bennük tárolt üzemanyagok mechanikai szennyezés és víztartalmának ellenőrzése és szükségszerű cseréje, az ülepítőrendszerekből a víztartalmú üledék eltávolítása.

- A gép- és harcjárművek fagyálló hűtőfolyadékkal való feltöltöttségének, a hűtőfolyadék minőségének ellenőrzése, a szükséges utántöltések és cserék végrehajtása (megfelelő minőségű fagyálló hűtőfolyadék-tartalék képzése a feladat /gyakorlat/ teljes időtartamára /minimum 0,2-0,5 feltöltés/).

- A népgazdaságból bevonuló gépjárművek hűtőrendszerében levő hűtőfolyadék mennyiségi és minőségi ellenőrzése, a víz és a nem megfelelő minőségű fagyálló hűtőfolyadék leengedése, a szükséges feltöltések és utántöltések végrehajtása Antifriz B-2 hűtőfolyadékkal.

- A felhasználásra tervezett gázolaj készletek dermedéspontjának ellenőrzése az érvényes vizsgálati bizonylatok alapján, a nem megfelelő dermedéspontú gázolajkészletek lecserélése, illetve szükség szerinti adagolása petróleummal.

- A takarékos hajtóanyag-felhasználás érdekében a gépjárművezetői és a gépkocsi-parancsnoki állomány kioktatása a készenléti hőntartás, az előmelegítés és az egyéb állóhelyi üzemeltetés szabályaira, a téli igénybevételi körülményekre engedélyezett útvisszonyszorzők és korrekciós tényezőkhely alkalmazására.

Az ellátás végrebajtása időszakában:

- Naponta ellenőrizni kell a fagyálló hűtőfolyadék-készletek feltöltöttségét, az alegységek és a gépjármű-parancsnoki állomány segítségével meg kell akadályozni, hogy az elfolyt Antifriz B-2 hűtőfolyadék vízzel kerüljön pótlásra, illetve utántöltésre. Ha a vízzel való feltöltés semmiképpen nem volt elkerülhető (pl. egyedi igénybevétel, harc közbeni feltöltés) a nap végén gonoszkodni kell a hűtőrendszer Antifriz B-2-vel való feltöltéséről. A későbbi regenerálhatóság érdekében az elviesedett, használatra alkalmatlan Antifriz B-2-t is gyűjteni kell.

- Minden vízi átkelés és erősen sáros, vizes útszakaszon való menet, áthaladás után ellenőrizni kell a hajtó- és kenőanyag, különösen a hajtómű rendszert és az elviesedett hajtó- és kenőanyagrendszereket vízteleníteni, a bennük levő üzemanyagokat szükségyszerűen cserélni kell.

- Nagy hidegben ($-15\text{ }^{\circ}\text{C}$ alatt) figyelemmel kell kísérni a gép- és harcjárművekben levő gázolajkészletek paraffin kiválásának, zavarosodásának helyzetét. Tejszerű zavarosodás esetén biztosítani kell a mély dermedéspontú gázolaj biztosítását vagy a feltöltött gázolajkészletek adalékolását.

- A fokozottan nehéz terepviszonyok között fel kell készülni az üzemanyagok kannázottan, lánctalpas harcjárműveken, esetleg kézben való kiszállítására. Magas hegyi körzetekben nem kizárható a málhásállatok és a kötélpályák igénybevétele sem.

- A tábori üzemanyag-raktárak és üzemanyagtöltő állomások folyamatos üzemeltetése érdekében biztosítani kell a nagy hóval és hótorlásokkal járó nehézségek leküzdésének feltételeit, lehetőség szerint biztosítani kell az üzemanyagok hideg elleni megővését (fedett helyen tárolás, esetleg föld alá süllyesztés).

- A hadtápszolgálaton belül és az alegységekkel folyamatosan pontosítani és egyeztetni kell a kiszállítás lehetőségeit és konkrét módszereit.

3. A nyári (meleg) időjárási körülmények között végzett üzemanyag-ellátás sajátosságai és feladatai:

A nyári időjárási körülmények természetesen lényegesen kedvezőbbek az üzemanyag-szolgálat részére, mint a téli, hideg időjárás és annak minden kellemetlensége. Helytelenül járnánk el azonban, ha a nyári időjárással összefüggő tényezőket, így a nagy meleget, az azzal járó szárazságot és a nyári esőzéseket (zápor, zivatar) figyelmen kívül hagynánk.

- A *nagy meleg* - mint arra a fizikai-kémiai tulajdonságoknál már kitértem - több tekintetben is károsan befolyásolja az üzemanyagok minőségét, ezáltal a használhatóságát.

- A *benzinek* - alacsony forráspontjukból adódóan - nagymértékben párolognak. Ez amellett, hogy jelentős anyagvesztéssel jár, a könnyű párlatok elsődleges távozása miatt ronthatja a minőséget is (előgyújtás). Az elpárolgott, gőz formájában jelenlevő benzin erősen tűz- és robbanásveszélyes, amellett mérgező is. Nem elhanyagolható a benzinek hőtágulása sem, ami túltöltött tárolóeszközök esetében jelentős mennyiségű elfolyáshoz vezethet és ismételten a közvetlen tűzveszélyt növeli.

- A *fékfolyadékok* szabad víztartalma - amely a nappali meleg és az éjszakai hideg, vagy a hirtelen esőzést követő gyors lehűlés közötti nagy hőmérsékletkülönbségből adódó légzés miatt bekövetkezik a nagy melegben gőzzé válva jelentősen rontja a fékhár-

tást (a gőz összenyomható) és a fékrendszerekben a fékfolyadék cseréjét teszi szükségessé.

- A nagy meleg az üzemanyagok párolgási hajlamából és alacsony lobbanáspontjából adódóan nagymértékben fokozza az üzemanyagok tűz- és robbanásveszélyességét.

- Melegben hatványozottan jelentkeznek az *üzemanyagok mérgező, egészségkárosító hatása*. A párolgó üzemanyagok gőzei fokozott mértékben juthatnak be a kezelőállomány légző- és emésztőrendszerébe. A bőrfelületet hiányosa fedő nyári öltözet fokozott lehetőséget biztosít a bőrön át való mérgező hatás kifejtésére. Meg kell említenünk azt az előző években súlyos baleseteket okozó körülményt is, hogy az emberek nyáron hajlamosak a szomjukat meggondolatlanul olyan műanyag kannából oltani, melyben még fagyálló hűtőfolyadék maradt vissza télről.

A *szárazság*, amely a nyári időszakban a nagy meleg hatására alakul ki, közvetett, de jelentős kihatással van az üzemanyag-szolgálat tevékenységére. A száradó erdők, de különösen a száraz aljnövényzet megnehezíti a tábori üzemanyag-raktárak szabályszerű telepítését, fokozott tűzvédelmi rendszabályok bevezetését teszi szükségessé. A felszíni víznyerés lehetőségének csökkenése problémát okoz a tűzoltás feltételeinek biztosításában.

Az *esőzések*, gyors záporok, zivatarok a gyors hőmérsékletváltozás és páratartalom növekedés miatt az üzemanyagok szabad víztartalmának növekedését eredményezik. Fennáll annak veszélye, hogy kiszáradás és készletezés (egységsszállítmány-képzés) közben vagy a kiadóhelyen való nem kellően gondos lezárás miatt egyes üzemanyagok elvizesednek. Az esőzések miatti elsárosodás gondot okozhat az üzemanyag-kiszállítások és vételezések időre történő végrehajtásában vagy éppen a tábori üzemanyag-raktár szervezett működésében.

Mindezek figyelembevételével a nyári, illetve meleg időjárási körülmények között végzendő üzemanyag-ellátás zavartalan végrehajtása érdekében a következőkre szükséges figyelmet fordítani.

Az ellátás tervezése, szervezése időszakában:

- A várható legmelegebb hőmérsékleti viszonyoknak megfelelő minőségű üzemanyagok igénylése és lebiztosítása.

- Az üzemanyag-szolgálat és az aleggységek érintett állományának eligazítása, kioktatása a nyári időjárási körülményekkel összefüggő szak-, tűz- és balesetvédelmi ismeretekre.

- A nyári körülmények közötti üzemanyag-ellátás sajátosságainak figyelembevétele az ellátási terv (számvetés) elkészítése és a parancsnok-hadtáphelyettes felé teendő jelentés, javaslattétel kimunkálása során.

Az ellátás végrehajtása időszakában:

- A hő, de különösen a sugárzó hő hatását csökkentő tárolási megoldások alkalmazása a tábori üzemanyag-raktár telepítése és működtetése során (árnyék, föld alá súlylyesztés, fehérre festés, locsolás stb.).

- A szükséges tűz- és balesetvédelmi rendszabályok szigorú érvényrejtetése (aljnövényzet eltávolítása, gyakori kézmosás stb.).

- Az üzemanyagok minőségének, használhatóságának gyakoribb ellenőrzése, minőségromlás észlelése esetén a szükséges készletcserék, víztelenítések végrehajtása.

Összegezve megállapítható, hogy valóban sok olyan tényező befolyásolja a háborús, illetve a tábori körülmények között végrehajtandó üzemanyag-ellátást, melyet a tervezés, a szervezés és a végrehajtás időszakában semmiképpen nem hagyhatunk figyelmen kívül, sőt amikre a jövőben az eddigiéknél nagyobb figyelmet kell fordítanunk. Tovább kell keresnünk a témakör problémás területeit és megoldást kell találnunk, javasolnunk azok káros hatásának csökkentésére.

Mégegyszer a számviteli részlegekről

Bakodi Zoltán ezredes

Az elmúlt években több cikk és értékelés jelent meg az MN-ben működő számviteli részlegek tevékenységéről, több esetben méltattuk eredményes munkájukat, helyüket, szerepüket a csapatgazdálkodás rendszerében.

Jogosan merül fel a kérdés, egy jó ideje miért hallgatunk e szervezetekről, annyira rendben van minden e kérdés körül, vagy annyira lesújtó állapotok uralkodnak, hogy jobb egyszerűen hallgatni?

Erre ügyes fordulattal most azt kellene mondani, hogy a kettő között van az igazság. Őszintén szólva van is benne valami, de nem ilyen körülírva akarom a helyzetet és a feladatokat vázolni.

Az elmúlt másfél évtized gyökeres változást hozott a csapatgazdálkodás rendszerében. Amellett, hogy önállóvá vált a gazdálkodás a csapatnál, annak felelőssége a PK-ok vállára került, minden oldalról felerősödött és bevezetésre került a legtöbb szolgálati ágnál a pénz-pénzkeretgazdálkodás, amely előrelátó tervezést, a beszerzési források felkutatását követelte, különösen, ha figyelembe vesszük a népgazdaság termelési és kereskedelmi gondjait.

E megnövekedett felelősség és feladat még olyan gondokkal is párosult, mint a gazdálkodás csapatszférájában szükséges szakemberhiány, az üres betöltetlen helyek mind több rublikája, a meglevők egyrészének e magas követelményekhez viszonyított jóval alacsonyabb felkészültségi színvonala, néhány helyen a károk, hiányok gazdálkodást is befolyásoló folyamatosan emelkedő értéke. *Felmerült és ma is adva van a kérdés, hogyan lehet a gondokon könnyíteni, valamit is tenni, az MN alapját képező csapaton segíteni?*

Éz azt is jelenti, hogy nem egyes emberek hobbija (de az egyes emberek józan megítélése, akarata) hozta létre a számviteleket azért, hogy legalább a vázolt körülmények között részben a bizonylati rend fent maradjon, sőt még szilárdabb legyen, de mind kevesebb emberi munkával. A meglevő szakembergárda a tervezéssel, a beszerzéssel, a piackutatással, az ellátás megvalósításával foglalkozzanak. Másrészt a számítógép idővel egyre jobban szolgálja megbízható elemzett, értékelt információval a döntést és a magasabb színvonalú, de takarékos gazdálkodást.

Tehát a szükségszerűség és a számítógépek fejlődése, hozzáférhetősége segítette létrehozásukban az előrelátó gondolkodást.

Az elmúlt 15 év azokat igazolta, akik elindították az újat és mindvégig (a mai napig) zászlóvivői voltak e nehéz, de sajnos buktatókkal teli munkának. Ma, amikor már a negyedik generáció rendszerbeállításáról beszélünk, itt tervbe vettük egy, az eddiektől eltérő (IBM) nagy kapacitású számítógép kísérletet. Megállapíthatjuk, hogy a

nagy akarás ellenére mindig a kor színvonala alatt álló számítógép került a rendszerbe. Ilyen volt az ASCOTA, a PC-4000, de ilyen a jelenleg már 35 ESZR-nél működő és telepítés alatt álló VT-20/A ESZG is. Az előbbieket sok műszaki meghibásodásokkal, az utóbbiak jelenlegi kiépítettségével e feladatra alkalmatlanságával nehezítette és hátráltatja jelenleg is a megbízható működést. Az elmúlt évek munkájának velejárója volt a lassú és hibákkal terhes programcsomag az állomány fluktuációja.

Mégis mindezek ellenére meghonosodtak a csapatoknál, intézeteknél az SZR-ek. Köszönhető ez mindazoknak, akik semmilyen akadálytól nem riadtak vissza e munka során, elsősorban dr. Lapos Mihály vörgey., dr. Berkics László, Baráth László ezds.-ek, dr. K. Tóth Lajos alez., Domine János alez., Takács Károly örgy., Szeteci László örgy., Simon Géza mk. fhdgy., Lévai István fhdgy., továbbá azoknak a felhasználóknak, akik megértették és segítettek e munkát. Kapus Gyula vörgey., Eöri Tibor ezds., Szenes József alez., Haraszi örgy., Lőrincz alez. és számos SZR-vezető, a pécsi Jávorka, a zalaegerszegi Wigandné, a tatabányai Tóthné és sokan mások.

Miért e múlt felemlegetése? Mert csak így lehet a jelen gondjait-problémáit megérteni és a jövő feladatait megoldani.

Mint látható, az SZR-ek rendszere átfogja az MN-t, de a programok, feldolgozások is ilyen átfogóak? Minden szolg. ágra kiterjednek és megbízhatóak? Azt hiszem, ez itt a kérdés. A válasz, nem! A meglévő és ESZG-vel ellátott 66 SZR 75%-nál a htp. programok alapján dolgozzák fel a htp. és kik., pol. nev., elhe. anyagok forgalmát váltakozó eredménnyel e 75%-ban (kb. 50 SZR) vannak jobban működők, de sajnos számos helyen elmaradások hibás feldolgozások tartják a képet.

Még ott is ahol viszonylag megbízható eredménnyel dolgozik a részleg, az egészségesnél nagyobb erőfeszítések árán lehet csak ezt a féloldalas feldolgozást eredményezni. Mindezek mellett sajnos meg kell állapítani, hogy a fegyverzettechnikai ágazatok gazdálkodásának támogatása, részükre a számítógépes feldolgozás csak suttymban, elavult Ascota-kon (ahol van) történik. Ennek oka is összetett. Sajnos az általuk és részükre kidolgozott programok alkalmatlanok feldolgozásra. Ezt bizonyítják a kísérletek és az időt rabló és egyéb feldolgozást is veszélyeztető kinlódások. Hogy mi lenne, ha jó programok lennének, hogyan férnének bele a feldolgozási időbe, ezt nem tudni sajnos úgy látszik, ezzel úgy járunk, mint a teniszjátékos, aki egy hosszúnak vélt labdát a levegőből visszaüt. *Kár vitatkozni azon, hogy mi lett volna-ba?* Sajnos a jelenlegi helyzet az, hogy a zászló felárbócra van engedve. Igaz a zászló körül időről időre megjelennek olyanok, akik érzik, hogy fel kellene emelni e zászlót.

Készült erre terv is, pl. 1985-ben telepítési terv a htp. programok VT-20-as KESZG-es telepítésére. De más egyéb a helyzet rendezését célzó feladatok is szerepelnek e tervben.

Megérne egy misét annak taglalása, ki, hogyan értelmezi ezt, vagy hogyan hajtja végre a tervben foglaltakat. Ma már és új elgondolás is szolgálja ezt a nagyon fontos témát. A kérdés csak az, lesz-e ereje a kiválasztottaknak végig vinni, a még nem bizonyított, de jónak ítélt elgondolást. Mert mit akarunk? Megbízható bizonylati rendet, e nehéz gazdasági helyzet könnyítő háttérét akarjuk megteremteni olyan gépparkkal, amely önmagában megteremti az állandó fejlődés lehetőségét, mégpedig úgy, hogy a számviteli részlegekkel rendelkező csapatok, szervek minden anyagellátással foglalkozó szerveire is érvényes legyen.

E munkában természetesen a szakembereké a fő felelősség és az ő munkájuk a meghatározó.

De sikerülhet-e egy beteg gyógyulása, ha csak az orvos akarja? Persze ez fordítva is igaz.

Ez azt jelenti, hogy a számviteli részlegek munkáját a jelenleginél jóval körültekintőbben kell szervezni, irányítani, az ott dolgozók munkáját értékelni és megbecsülni, esetleg elmarasztalni, segíteni.

Akkor amikor egy perifériára szorított számviteli részleget látok felmerül bennem a kérdés?

Hol a pk. htp. helyettes, vajon őt mi kedvetleníti el ebben az ügyben? Vagy egyáltalán lehet úgy egy htp.-ot vezetni, hogy a bizonylati rend mellékes? Meg kell várni míg káosz lesz, vagy ügyészségi eljárás? Vagy lehet vezetni a régi módon új körülmények és új keretek között?

De mitől vezetnek a régi módon a fiatal htp. tisztek és htp. helyettesek? Igen a válasz magától adódik. Új vezetési stílus kell a felsőbb szinteken, és más tanintézeti képzés úgy ZMKA mint a tisztképzésben. Kevés ha csak a pk. htp. h. gondolkodik korszerűen! Ebben segítőtársai a szolgálati ágak vezetői.

Nem tud jól működni egy számviteli részleg, ha az ágazati vezetők nem tekintik magukénak. De csak úgy érzik magukénak, ha segíti a munkájukat. (Nemcsak a htp. szolg. ágról van szó.) Ki törődik olyan kúttal, ahonnan nem lehet vizet nyerni?

Mitől jó a számviteli tevékenység? elsősorban attól, ha jó hozzáértő szakállománya van. Ezt pedig csak egy tisztességes, emberséges vezetés tudja megteremteni. Továbbá attól ha mindenki teszi a munkáját. Nem egymásra mutogatva hanem a gazdálkodás szerves részének tekintik az SZR-t és az ott dolgozókat fontos munkatársaknak.

Ez a megállapítás a felsőbb vezetési szintekre is érvényes. A vezetésnek is meg kell tenni azt amit csak ők tehetnek meg, elsősorban következetesebben kell az úton végig menni. Javítani kell a meglévő eszközök műszaki megbízhatóságát, elsősorban a VT-20/A minden működő gépét el kell látni Winchester diskkel, és megfelelő programrendszerrel kell nemcsak a htp. szolgálat érdekében, hanem a fegyvernemi ágazatokra is kidolgozni és telepíteni.

Végig kell vinni azt az elgondolást, amely a jelenleginél korszerűbb eszközre kidolgozva véglegesen megoldja a gondokat, problémákat.

Ez a munka nem lesz diadalmenet, elsősorban azért mert itt részben adósságtörlesztésről van szó, másrésztől jogos bizalmatlanság is kíséri még a jobbító szándékot is.

Bizalom! Nemcsak szóban, tettekben is. Csak közös munka hozhat eredményt. *Vagy van valakinek valamilyen megváltó terve? Több pénze? Vagy másfajta jó módszere?* Mert az erőket megosztó manuális nyilvántartást (az SZR-ben nem bízunk) vezettek Szombathelyen, Lentiben Rétságon, Nagyatádon és e közben pedig több százezer Ft hiány után kellett nyomozni.

Ezek után a kérdés az, ha minden a tervek szerint alakul, mire számíthatunk?

1987-ben elsősorban a szárazföldi csapatoknál a jelenlegi feltételek jóval nehezebb körülmények közötti megoldására kell felkészülni annyi könnyítéssel, hogy a meglévő (elsősorban a VT-20/A) számítástechnikai eszköz műszaki paramétereit sikerül talán megjavítani.

A fordulat éve az 1988-as év lehet, amikor az első lépcsőben levő szárazföldi és légierő csapatok korszerű számítástechnikával és programokkal lesznek ellátva a hátországvédelmi és második lépcsők – HM-közvetlenek – feladatra alkalmassá tett VT 20 KESZG-el és néhány (max. 8-10) kis létszámú szervezet bőséges csereanyagokkal rendelkező PC-4000 KESZG-el fog működni. Ez az állapot a VII. ötéves terv végéig kép-

zelhető el a jelenlegi lehetőségek fennmaradása mellett. (Ez a legrosszabbra való felkészülés.)

Ennél jóval jobb lehet ha 1989-től uralkodóvá válik a korszerű számítógép (IBM) és a periférián működik néhány VT-20 is. Ez a vezetés szándékától és a pénzügyi lehetőségektől függ.

De a munka, az akarat, az együttes cselekvési szándék tőlünk, a felhasználtól és a szakemberektől függ.

Együtt kell ezen az úton végigmennünk együttes felelősséggel. Nincs más lehetőség. A fejlődést megállítani - visszafordítani - nem lehet, csak lassítani és ez kinek jó.

Az MN „M” egészségügyi anyagellátásának számítógépes rendszere

Dr. Hangay Géza gy. őrnagy

Az 1970-es évek közepétől a honvédelmi miniszter döntése alapján tovább folytatódott a Magyar Néphadsereg mozgósítási rendszerének korszerűsítése. Ennek szerves részeként kísérletet tettek az információáramlás meggyorsítására, a csapatok adminisztrációs munkájának – ezen belül az egészségügyi, egészségügyi anyagi adminisztráció – csökkentésére.

Meg kellett kezdeni és rá kellett térni a hadtáp szolgálati ágaknál „felülről lefelé” történő számítógéppel támogatott, „M” anyagi-technikai tervezési, ellátási és készletnyilvántartási rendszerre.

A számítógépes rendszer az egészségügyi szolgálatnál 1977-ben került kidolgozásra és bevezetésre, amely 1979-ben az akkor kiadott 0030 sz. Magyar Néphadsereg Hadtáp-főnöki Intézkedésben foglaltak szerint átdolgozásra került, azóta programrendszere változatlan formában üzemel.

1. A számítógépen történő feldolgozásmál az alábbi általános követelményeket kell érvényesíteni:

- olyan tervezési folyamatot kell kidolgozni, amely hosszú távon biztosítja kisebb mérvű kiigazításokkal az „M” anyagi-technikai tervezés számítógéppel támogatott végrehajtását;
- olyan adatokat kell gépen tárolni, amelyek biztosítják, hogy azok megfelelő pontosításokkal 10–15 évig használhatók legyenek;
- a csapatok a szervezés időszakában se legyenek kötelezve a teljeskörű alapadat szolgáltatásra, csak a változásjelentéseket kelljen felterjeszteniük;
- az alapadat változások a tudomásul vételtől az MN EÜSZF által meghatározott határidőre számítógépre kerüljenek úgy, hogy ezen idő alatt az anyagok pótlása, feltöltése is megtörténjen, az új ellátási terveket belátható határidőn belül az egységek megkapják;
- tegye lehetővé – táblázatos formában – anyagfajtánként az egységenkénti részletes, a magasabbegységenkénti, seregtestenkénti és az MN összesen „M” anyagszükségletekre és készletekre vonatkozó adatok szolgáltatását;
- szolgáljon alapul az MN valamennyi egységre vonatkozóan az eü. anyagi és technikai veszteségek kiszámítására;
- a csapatok és intézetek által szolgáltatandó adatok köre legyen minimális, a kialakított bizonylatok legyenek könnyen kezelhetők.

Az egészségügyi anyagellátás gépi tervezése beilleszkedik a hadtápanyagok tervezésének általános rendjébe, a következő sajátosságok figyelembevételével.

A szükséglet tervezésének vonatkozásában:

- az állománytáblában meghatározott eszközök szükségletét az MN EÜSZF-ség kíséri figyelemmel és változás esetén módosítja;
- az egységek normatípus és a 30 napos fogyó egészségügyi anyagok szükségletét az MN EÜSZF-ség határozza meg és változás esetén módosítja;
- a hadinormában felsorolt egyéni egészségügyi anyagok és komplettek 1960 M és 1970 M anyagokra oszlanak, ezt a megkülönböztetést a Néphadseregi Termék Kód (NTK) szám és a megnevezés tartalmazza;
- a hadinormában meghatározott egyes anyagoktól normán felül biztosítható mennyiséget az MN EÜSZF-ség seregtestenként határozza meg. Ennek a szükségletnek alakulatonkénti megoszlását vagy annak változását a seregstest jelenti az MN EÜSZF-ségnek és az gondoskodik a „Kell” adatok megfelelő kiegészítéséről;
- a szakorvosi jellegű tábori egészségügyi intézetek szükségleteinek számításánál az egyes szakcsoportok norma szerinti szükségletéből és azok állománytáblában előírt számából kell kiindulni;
- az állománytáblás anyagok közül egyesek biztosítása vagy hiánya kiegészítő, illetve pótló cikkek szükségletének számítását követeli meg.

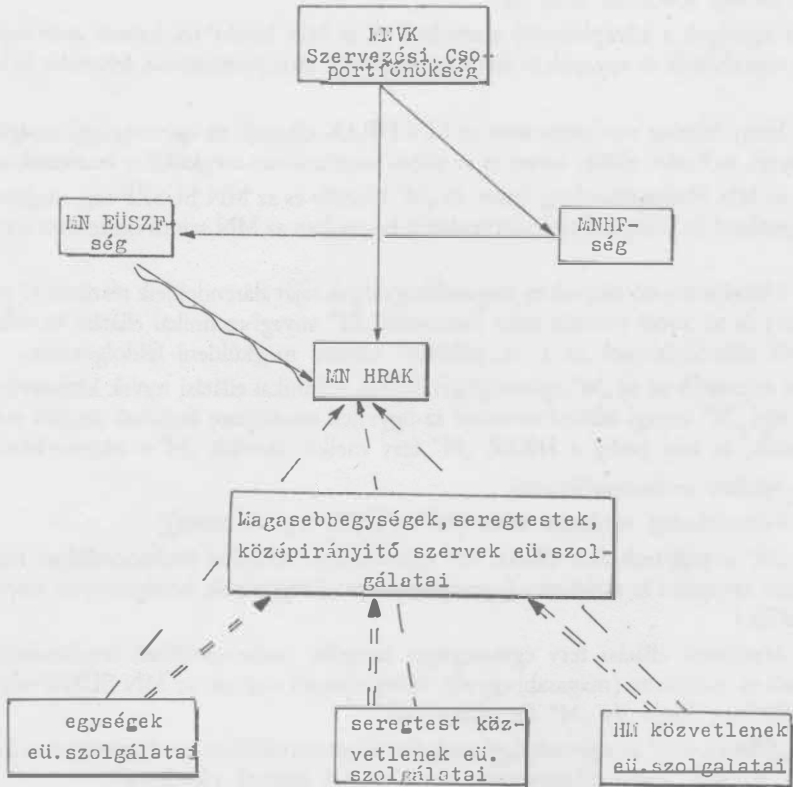
2. Gépi úton történő tervezés folyamata és ütemei

Az MN vezérkarfőnök tervezésre vonatkozó intézkedése alapján az MN Hadtápfőnökség Törzs Szervezési és „M” Osztálya az MN EÜSZF-séggel történő együttműködésben elkészíti az „M” anyagi intézkedést és a seregstest hadtáptörzsek, az MN Hátországi és Egészségügyi Alakulatok Parancsnoksága (MN HEAP), a Központi Hadtáp Előretolt Lépcső (MN KHEL) és az MNHF-ség központi „M” törzs (a továbbiakban: középírányító szervek) részére kiadja. A középírányító szervek a kapott utasítást feldolgozzák és intézkednek alárendeltjeik felé. Az MNHF-ség Törzs intézkedésének egy példánya megküldésre kerül az MN Hadtáp Rendszerszervezési és Adatfeldolgozó Központnak (MN HRAK) a várható változások előzetes felmérése és az ezzel kapcsolatos munkaerő, gépi kapacitás rendezése érdekében.

Ezzel egy időben az MNHF-ség Törzs Szerv. és „M” Osztálya, az MN Hadtáp Rendszerszervezési és Adatfeldolgozó Központ és az MN EÜSZF-ség megkezdi a HKSZ Utasítás, hadinormák és állománytáblák alapján a szükségletek úgynevezett „kell” adatok számítógéppel történő meghatározását, amely a „felülről lefelé” történő tervezés alapja.

Az alakulatok az előjáró intézkedése alapján készítik a készletükben levő és „M” esetén igénybe vehető egészségügyi anyagokra és egészségügyi technikai eszközökre vonatkozó változásjelentést, az új belépő alakulatok pedig a teljeskörű készletjelentést. 1986. január 1-ig közvetlenül az MN HRAK-hoz, 1986. január 1-től a szolgálati út betartásával az MN HRAK-hoz terjesztik fel jelentéseiket. (MNHF által jóváhagyott „MN egészségügyi szolgálat ideiglenes hadinormái”, II. fejezet szerint.) Egyidejűleg jelentik azt is, hogy mely anyagokat és technikai eszközöket tudnak helyszínen tárolni és mit kérnek „M” utalványon biztosítani. A számítógépes rendszer működéséhez szükséges alapadat-szolgáltatás elvi sémáját az 1. számú ábra tartalmazza.

Az „M” egészségügyi anyagok alapadatai számítógépes biztosítási rendszere
a központi tervezéshez



Jelmagyarázat:

- > = a tervezési időszak létszám és technikai eszközök változásainak adatai
- ~~~~~> = eszköz-anyag "kell" adatok
- - - -> = eszköz-anyag "van" adatok jelentése 1986.01.01-ig
- = = = => = eszköz-anyag "van" adatok jelentése 1986.01.01-től

1. ábra

Az MN HRAK az egységektől beérkezett „van” jelentéseket számítógépre viszi és megállapítja a hiányokat és feleslegeket.

Az MN EÜSZF-ség a középírányító szervek képviselői bevonásával a fenti okmány alapján meghatározza, hogy a seregtestek, parancsnokságok mely hiányokat, feleslegeket rendezik saját hatáskörben, illetve előljárói segítséggel, s ezt bejegyzik a „Hiány-felesleg rendezési tábló”-ra.

Az egységek a középírányító szervektől és az MN HEAP-tól kapott utalványok alapján végrehajtják az anyagok és technikai eszközök átcsoportosítását, felvételét és leadását.

A hiány-felesleg rendezése után az MN HRAK elkészíti az egészségügyi szolgálat „M” anyagi, technikai ellátási tervét és az alábbi bontásokban megküldi az érintetteknek:

- az MN Hadtápfőnökség Szerv. és „M” Osztály és az MN EÜSZF-ség, magasabbegységenként és középírányító szervenkénti bontásban az MN szintű összesített terveket;

- a középírányító szervek és magasabbegységek saját alárendeltjeik részletes (2 példányban) és az adott vezetési szint összesített „M” anyagi-technikai ellátási terveiket, amelyből alárendeltjeinek az 1. sz. példányt köteles megküldeni feldolgozásra.

Az érintettek az új „M” egészségügyi anyagi, technikai ellátási tervek kézhezvétele után a régi „M” anyagi ellátási terveiket az ügyviteli utasításban foglaltak alapján megsemmisítik, az újat pedig a HKSZ „M” terv mellett tárolják „H”-s okmányként.

A rendszer eredménytáblázata:

- hiány-felesleg rendezési tábló (MN EÜSZF-ség okmánya);
- „M” anyagi-technikai ellátási terv egészségügyi szolgálat hadinormákban rendszeresített anyagaira és eszközeire (egységek, magasabbegységek, középírányító szervek okmányai);

- összesített ellátási terv egészségügyi szolgálat hadinormákban rendszeresített anyagaira és eszközeire (magasabbegység, középírányító szervek, az MN EÜSZF-ség és az MNHF-ség Szerv. és „M” O. okmányai);

- „Ellátási terv” az egészségügyi szolgálat állománytáblában rendszeresített technikájára (egységek, magasabbegységek, középírányító szervek okmányai);

- „Összesített ellátási terv” egészségügyi szolgálat állománytáblában rendszeresített technikájára (magasabbegység, középírányító szervek, MN EÜSZF-ség és az MNHF-ség Szerv. és „M” O. okmánya);

- „M” anyagi-technikai harcérték kimutatás (MNHF-ség Szerv. és „M” O. és az MN EÜSZF-ség okmánya).

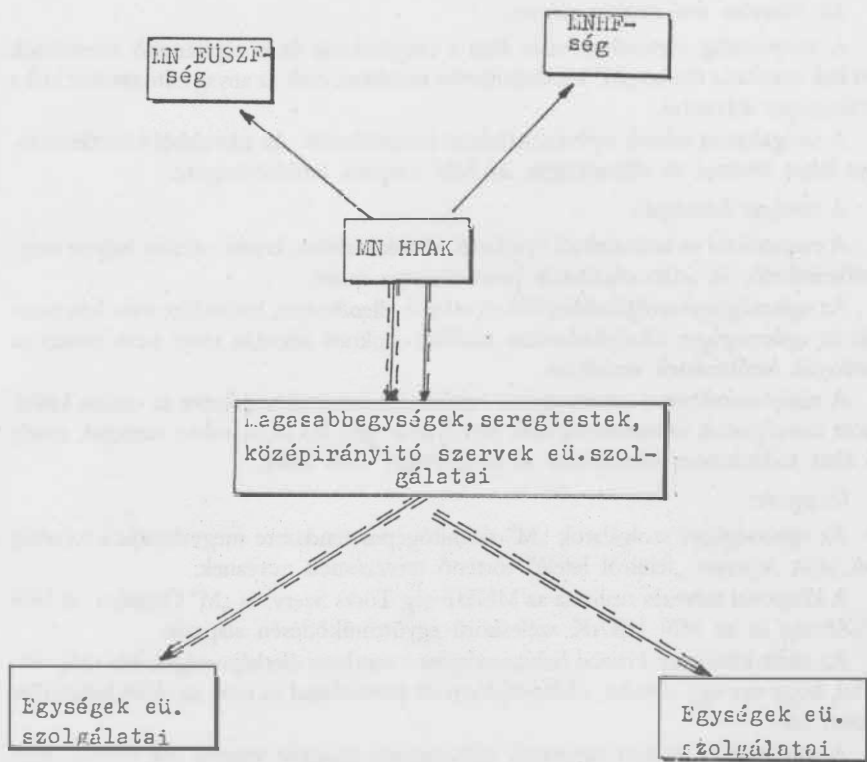
Az „Ellátási terv”-ekkel való ellátás rendjét a 2. sz. ábra tartalmazza.

3. A tervek karbantartásának biztosítása

Két tervezési időszak között a szervezeti változásokat az MNHF-ség Törzse és az MN EÜSZF-ség az MN HRAK-kal együttműködve folyamatosan feldolgozza és saját okmányain helyesbíti.

Ha az adott egység vonatkozásában a szervezetszerű személyi állománya vagy technikája, illetve anyagi-technika eléri a 20%-ot, akkor a változásjelentést azonnal elkészíti és felterjeszti a szolgálati út betartásával az MN HRAK-hoz. Készleteinek a változása a

Az „Ellátási terv”-ekkel való ellátás rendje



Jelmagyarázat:

- > = MN szintű összesített tervek
- > = Magasabbegységek, seregtestek, középírányító szervek összesített terve
- > = egységek részletes terve

2. ábra

20%-ot meghaladja, 20% alatti változásokról évente egyszer január 15-ig kell a változás-jelentéseket felterjeszteni a szolgálati út betartásával az MN HRAK-hoz.

Az „M” utalványon biztosított anyagok és technikai eszközök helyzetében beállt változásokról az MN Hátországi és Egészségügyi Alakulatok Parancsnoksága évenként ad tájékoztatást – az MN EÜSZF-ség útján – az MN Hadtápfőnökség Törzs Szerv. és „M” Osztályának (manuális ellenőrzés végett).

Az érvényben levő rendszer előnyei:

A központilag történő tervezés által a csapatoknak és középirányító szerveknek nem kell évenként tételes „M” készletjelentést készíteni, csak az anyagváltozásokat kell a számítógépre felvitetni.

A szolgáltatott adatok nyilvántartásként használhatók. Az adatokból következtetéseket lehet levonni az ellátottságra, az MN csapatai feltöltöttségére.

A rendszer hátrányai:

A csapatoktól és intézetektől beérkező adatok realitása, értéke néhány helyen megkérdőjelezhető, az adatszolgáltatók pontatlansága miatt.

Az egészségügyi szolgálatfőnökök az adatok ellenőrzését, határidőre való felterjesztését az egészségügyi közép-kaderekre hárítják, akiknek jelentős része nem ismeri az okmányok kitöltésének szabályait.

A tanintézetekben a számítógépes rendszerek ismertetése, illetve az ezekre kidolgozott szabályzatok ismeretanyagának elmélyítése igen kis óraszámban szerepel, amely idő alatt tudásszinten elmélyíteni az ismereteket nem lehet.

Összegezve:

Az egészségügyi szolgálatok „M” számítógépes rendszere megvalósítja a tervezés azon útját, amelyet „felülről lefelé” történő tervezésnek neveznek.

A központi tervezés realitása az MNHF-ség Törzs Szerv. és „M” Osztálya, az MN EÜSZF-ség és az MN HRAK széleskörű együttműködésén alapszik.

Az eltelt közel egy évtized bebizonyította e rendszer életképességét, bár még előfordul, hogy egy-egy alakulat a készletjelentését pontatlanul és nem az előírt határidőre terjeszti fel.

A csapat és az intézeti tagozatok egészségügyi szolgálat vezetői sok esetben még mindig nem fektetnek elég hangsúlyt arra, hogy beosztottaik megismerjék az érvényben levő MN egészségügyi szolgálatfőnöki (továbbiakban: MN EÜSZF-i) intézkedéseket a felterjesztendő jelentések tartalmi és formai követelményeiről.

Meg kell állapítani, hogy az egészségügyi szolgálatban a jelentésre kötelezettek egy része még nem érzékeli és érti a pontos és megbízható adatszolgáltatás fontosságát. Mindezek ellenére a rendszer megbízhatóan üzemel és a központilag számítógépen számvetett szükségleti adatok számvetésének pontossága lényegesen meghaladja a korábbi manuális – alulról felfelé történő – tervezési rend megbízhatóságát.

Összeállította a HM Pénzügyi Szolgálatfőnökség
Baleset-elhárítási és Munkavédelmi Osztálya

Tartalom

- 1. Az üzemi balesetek elbírálásának szigorításáról**
- 2. Segédlet a sorállományú katonák munkavédelmi oktatásához (folytatás)**

1. Az üzemi balesetek elbírálásának szigorításáról

A munkafegyelem szilárdítása érdekében a közelmúltban több központi rendelkezés jelent meg. Ezek sorába tartozik az 1986. évi 4. sz. tvr. és ennek értelmezését szolgáló 7002/1986. (Tb. K. 3.) OTF irányelv, valamint a 6/1986. (Tb. K. 3.) OTF számú utasítás, melyek az üzemi balesetek fogalmának szűkítését és azok elbírálásának feltételeit szigorították meg.

A szigorító rendelkezések célja, hogy a jogalkalmazás során kizárásra kerüljenek az üzemi balesetek köréből azok a balesetek, amelyek nem a munkavégzéssel kapcsolatban következnek be.

Az új jogszabály kimondja, hogy a munkába vagy onnan lakásra (szállásra) menet közben történt baleset üzemi jellegének elbírálásánál mi a követendő eljárás.

- 1. Nem üzemi balesetnek tekintendő az, amely:*
 - kizárólag a sérült ittassága miatt, vagy
 - munkahelyi feladatokhoz nem tartozó engedély nélkül végzett munka, vagy
 - engedély nélküli járműhasználat, vagy
 - munkahelyi rendbontás, vagy
 - a lakásra (szállásra) menet közben indokolatlanul nem a legrövidebb útvonalon közlekedve vagy az utazás indokolatlan megszakítása során következtek be.

- 2. Az új szigorító rendelkezések közé tartozik az is, amely szerint nem jogosult baleseti ellátásra az a sérült, aki sérülését szándékosan okozta, aki az orvosi segítség igénybevételel, illetőleg a baleset bejelentésével szándékosan késlekedett, aki hozzátartozója halálát szándékosan okozta, hozzátartozói baleseti nyugellátásra szintén nem jogosult.*

Ezek az új rendelkezések azt célozzák, hogy a társadalombiztosítási ellátások közül kedvezőbb baleseti ellátásban az arra érdemtelen, fegyelmezetlen dolgozók ne részesülhessenek.

A továbbiakban tekintsük át - magyarázva - melyek azok az esetek amikor a baleset üzemisége nem állapítható meg, az Országos Társadalombiztosítási Főigazgatóság 7002/1986. (Tb. K. 3.) OTF számú irányelve alapján:

Kizárólag a sérült ittassága miatt történnie kell a balesetet tekinteni minden olyan esetben, amikor a baleset bekövetkezésében a munkáltatót mulasztás (T. 108. §) vagy harmadik személyt felelősség (T. 109. §) nem terheli és megállapítást nyer, hogy a sérült a baleset bekövetkezésékor szeszes ital hatása alatt állt. A baleset üzemiségének elbírálása szempontjából nincs jelentősége annak, hogy a szeszes ital fogyasztása munkakezdet előtt vagy munkaidő alatt történt-e.

Munkahelyi italfogyasztás esetén az üzemi baleset kizárása szempontjából annak sincs jelentősége, hogy a szeszes ital milyen módon került a munkahelyre.

Ha a baleset olyan körülmények között következett be, ahol a biztonságos munkavégzés hiánya - azaz a munkahelyre, a termelőeszközökre, a karbantartásra, a munkafolyamatra, a védőeszközök biztosítására, a munkavédelmi oktatásra, vizsgáztatásra, az alkalmazás egészségügyi és pályakalkulációs feltételeire vonatkozó jogszabályban (munkavédelemről szóló 47/1979. (XI. 30.) MT számú rendelet 24-39. §-ai), továbbá szabványban, szabályzatban biztonságtechnikai utasításban előírtak megszegése - miatt a szeszes italt nem fogyasztó személyt is baleset érhet, vagyis a baleset bekövetkezésében a munkáltatót vagy harmadik személyt felelősség terheli, a baleset üzemiségét nem lehet kizárni.

A szigorító rendelkezések következetes alkalmazása érdekében a balesetet kivizsgáló személy köteles azonnal alkoholszonda-vizsgálatot elrendelni minden olyan esetben, amikor a körülményekből arra lehet következtetni, hogy a sérült alkoholtól befolyásolt állapotban van.

Amennyiben a sérült az alkoholszonda-vizsgálat megállapítását vitatja, kérésére az arra illetékes egészségügyi intézménynél véralkohol-vizsgálatról kell gondoskodni. Ha pedig a sérült az alkoholszonda-vizsgálat elvégzését kellő alap nélkül megtagadja, úgy kell tekinteni, mintha az alkoholfogyasztás megállapítást nyert volna. (Ílász a Legfelsőbb Bíróság Munkaügyi Kollégiumának 122. számú állásfoglalását.)

Ha a sérült közvetlenül a baleset után orvosi kezelésben részesült vagy kórházba került, illetőleg az ügyben a rendőrség is eljár, a szeszes ital fogyasztását az orvosi vizsgálat, rendőrségi eljárás adataiból kell megállapítani. Ha a baleset utazás közben történt (útibaleset), a szeszes ital fogyasztását elsősorban az orvosi vizsgálat vagy a rendőrségi eljárás adataiból kell megállapítani.

A munkahelyi feladatokhoz nem tartozó engedély nélkül végzett munka tipikus esete az ún. fűszázás, amelynek során bekövetkezett balesetek üzemiségét elismerni nem lehet. A törvényi megfogalmazásból következően viszont el kell ismerni az olyan balesetek üzemiségét, amelyek nem a munkahelyi feladatok teljesítése során, de a munkáltató érdekében, illetőleg engedélyével vagy utasítására végzett munka közben vagy azzal összefüggésben érték a dolgozót. Ugyanígy üzemi balesetnek kell elismerni a munkahelyi feladatokhoz tartozó, de engedély nélkül végzett munka közben bekövetkezett balesetet is.

Az engedély nélküli járműhasználat során bekövetkezett balesetek nem minősülnek üzemi balesetnek, függetlenül attól, hogy a dolgozónak a járműhasználat munkaköri kötelessége vagy sem. Így nem üzemi baleset az ún. feketefuvar során bekövetkezett baleset sem.

A munkahelyi rendbontás során bekövetkezett balesetek körébe a verekedés, játék és az italozás közben bekövetkezett balesetek tartoznak.

A dolgozó munkahelyi rendbontása során bekövetkezett balesete nem minősül üzemi balesetnek, de a verekedés, játék, italozás közben vagy amiatt veszélybe (veszélyhelyzetbe) került munkatársának segítségére siető, illetőleg a rendbontás megszüntetése érdekében tevékenykedő vagy jogos önvédelemben eljáró dolgozó eközben elszenvedett balesete azonban üzemi baleset.

Italozás közben bekövetkezett balesetek üzemisége kizárásának nem feltétele az, hogy a sérült szentes italt fogyasszon. Megalopozza az üzemiség kizárását már az is, ha a baleset munkahelyi italozáshoz való előkészületek során következett be.

A lakásról (szállásról) munkába vagy onnan a lakásra (szállásra) menet közben bekövetkezett balesetek esetében vizsgálni kell, hogy a baleset a lakás (szállás) és a munkahely közötti legrövidebb úton történt-e és a dolgozó az útját a magánügyei végzése miatt indokolatlanul nem szakította-e meg, illetőleg indokolatlan kitérőt nem tett-e.

A törvényben megkívánt legrövidebb útvonalat mindig az adott forgalmi helyzetet és a sérült szokásos útvonalát figyelembe véve kell megállapítani, illetőleg vizsgálni.

Adott esetben kisebb kitérő is megengedhető, főként ha ezáltal a dolgozó rövidebb idő alatt jut a munkahelyére, illetőleg onnan a lakására (szállásra). A lényeg, hogy a dolgozó indokolatlan kitérőt ne tegyen és közlekedése célirányos legyen.

Az útnak a dolgozó életszükségleteinek biztosítása (pl. napi élelmiszer-vásárlás, gyógyszer beszerzése), közeli hozzátartozó gondozása, ápolása, társadalmi megbízatás miatt, továbbá a gyermek bölcsődébe, óvodába, iskolába való vitele, illetőleg onnan hazavitele céljából történő megszakítása nem tekinthető nagyobb kitérésnek, indokolatlan útmegszakításnak.

Nem lehet elsimerni azon balesetek üzemiségét, amelyek azért következtek be, mert a dolgozó a lakásról (szállásról) ittassan indult el, illetőleg a munkába vagy onnan a lakásra (szállásra) menet közben az útját ital fogyasztása miatt szakította meg és eközben vagy azután balesetet szenvedett, ez ugyanis nem tekinthető indokolt útmegszakításnak. A törvények a „menet közben” kitétele arra utal, hogy az a baleset, amely a dolgozót nem a lakásától a munkahelyig vagy pedig a visszavezető úton, hanem még vagy már a lakásában éri, semmiképpen sem tekinthető üzemi balesetnek.

Üzemi balesetnek tekintendő a társasházban levő öröklakások és a tanácsi értékesítésű szövetkezeti lakások tulajdonosainak a közös használatra szolgáló lépcsőházban, illetőleg folyosón elszenvedett balesete is, ha az a tulajdonost munkába vagy onnan lakására (szállásra) menet közben éri. Nem számít üzemi balesetnek a családi ház tulajdonosának az a balesete, amely őt a házhoz tartozó ingatlan területén éri.

Társadalmi, ugyanakkor fontos egyéni érdek is, hogy a baleseti sérült az orvosi segítséget mielőbb igénybe vegye és a balesettel kapcsolatban előírt bejelentési kötelezettségének eleget tegyen.

Amennyiben a sérült az orvosi segítség igénybevételével, illetőleg a baleset bejelentésével bármilyen ok (ittasság, bűncselekmény leplezése) miatt szándékosan késlekedik,

baleseti ellátásra nem jogosult. Ha a baleset következménye csak később jelentkezett, az orvosi segítség igénybevételével való szándékos késlekedést legkorábban csak a következmények felismerésétől lehet vizsgálat tárgyává tenni.

A baleseti ellátásra jogosultság kizárásához tehát a gondatlanság nem elégséges, hanem annak bizonyítása szükséges, hogy a sérült az orvosi segítség igénybevételével vagy a baleset bejelentésével szándékosan késlekedett, mert késedelmét elfogadhatóan kimenteni nem tudja.

Az OTF 6/1986. (Tb. K. 3.) sz. utasítása a munkába vagy onnan lakásra (szállásra) menet közben történt baleset üzemi jellegének elbírálásánál követendő eljárásról kimondja, hogy a baleset sajátosságaira tekintettel fokozott gondossággal kell a tényállás minden elemét feltárni. Ez az utasítás tehát jogilag pontosította és ezzel megalapozta az úti balesetek alaposabb és szélesebb körű kivizsgálását.

Természetesen továbbra is igaz az, hogy munkavédelmi szempontból az úti baleseteknek nincs jelentőségük, azok elsősorban közlekedésbiztonsági problémát jelentenek. Nem lehet a munkáltató mulasztásáról szó úti balesetnél, legfeljebb abban az esetben, ha a munkáltató járművén történt az utazás.

Az OTF 6/1986. (Tb. K. 3.) sz. utasítását a munkába vagy onnan lakásra (szállásra) menet közben történt balesetek üzemi jellegének elbírálásánál alapvetően a néphadseregben is alkalmazni kell.

Az új rendelkezések végrehajtását a jelenleg érvényben levő előírások módosításával biztosítjuk.

2. Segédlet a sorállományú katonák munkavédelmi oktatásához (folytatás)

A következőkben a műhelymunkák általános biztonsági szabályait, a villamos berendezésekkel és a konyhai munkák alapvető biztonsági előírásaival kapcsolatos előírásokat ismertetjük.

A műhelymunkák általános biztonsági szabályai

Az eszközöket, a szerszámokat, anyagokat csak a rendeltetésüknek megfelelően, a kezelési utasításban, a szakmai előírásokban meghatározott célra és módon szabad használni. Csak ez esetben mondható, hogy az eszköz használata veszélymentes.

Minden feladatot csakis a rendszeresített eszközzel és öltözetben kell végrehajtani. A szükségeszközök alkalmazása és a szabálytalan öltözet balesetveszélyes.

A felszereléseket, eszközöket, gépeket, a felhasznált anyagokat használat előtt mindenki vizsgálja meg abból a szempontból, hogy azok a követelményeknek megfelelnek-e? Azt a súlyos veszélyt, hogy egy elektromos fűrógép vezetéke megsérült-e vagy hogy a gyalulandó deszkában szeg van, csak az veheti észre, aki ezekkel az eszközökkel, anyagokkal dolgozik.

Hibás vagy szennyezett szerszámokkal dolgozni tilos! A kicsorbult, a csavarfejről lecsúszó csavarhúzó vagy villáskulcs, az elhasználadott kalapácsról vagy a szétvert végű vésőről, vágóról lepattanó acélszilánk sok súlyos sérülést okozott már, ezért ilyen eszközökkel ne dolgozzanak, azokat hibátlanokra cseréljék ki. De balesetet okozhat az

elszennyeződött szerszámok használata is. Az olajos villáskulcs könnyen leugorhat a csavarfejről vagy erőkifejtés közben a kéz róla könnyen elcsúszhat.

A kereskedelemben kapható, szabványos kivitelű kéziszerszám helyi előállítás, biztonságot csökkentő átalakítása tilos! Az alkalmatlan anyagból, kezdetleges módszerekkel készülő, pontatlan, a szabvány előírásainak nem megfelelő eszközök, szerszámok hamarabb meghibásodnak, használhatóságuk is elmarad a kereskedelmi forgalomban beszerezhetőkéitől.

Szerszámokat tárolni csak biztonságosan szerszámszekrényben, polcon, fiókban, szerszámládában szabad. A szerszámokat zsebbe vagy övbe dugott csavarhúzó, éles, hegyes tárgy lehajlásakor több alkalommal okozott már sérülést. Hasonlóan veszélyes a munkaköpeny felsőzsebébe tett szerszám is, amely előrehajlásakor a szem épségét veszélyezteti.

Általános előírás, hogy munka, illetve a feladatok végzése közben olyan felszerelést, öltözetet (lógó ruházat), gyűrű, nyaklánc stb.), amelynek beakadása veszélyt okoz, viselni tilos!

A szigorú tilalom ellenére még mindig, évről-évre okoz csonkulásos baleseteket, a tiltott gyűrűviselés. Ezek a sérülések főként a gépkocsiról való leszálláskor, leugráskor a gyűrű felakadása következtében fordulnak elő. Akadnak, akik a gyűrű levételének ellenőrzése után – fittyet hányva a tilalomra és a józan észre – visszahúzzák a gyűrűjüket és emiatt szenvednek újjacsonkolódást.

Hasonló súlyos sérülések történhetnek forgó vagy mozgó gépek közelében a bő ruházat, a szabálytalanul viselt nyaklánc és egyéb tárgy miatt, ezért fontos, hogy a katonák ruházatukat szabályosan viseljék, felesleges eszközöket, gyűrűt, nyakláncot munka vagy szolgálati feladat közben ne hordjanak. Ez egészségük és becses tárgyaik megvédését egyaránt szolgálja.

Nem gyakori, de a szolgálat, a munkavégzés során előfordulhat, hogy egészségre ártalmas anyagokkal akkumulátorsavval, fagyálló folyadékkal, üzemanyagokkal, esetleg a mezőgazdaságban használt szerekkel vagy mérgező, fertőző hatású anyagokkal kerülnek érintkezésbe. Ezekben az esetekben természetesen az anyaggal kapcsolatos biztonsági előírások szerint kell eljárni, de minden esetben közös szabály, hogy munka közben, illetve a veszélyes anyag közelében tilos enni, dohányozni, mivel ezáltal mérgező vagy fertőző anyag kerülhet a szervezetbe.

Általános szabály, hogy dohányozni csak a kijelölt helyen szabad. Ezt a szabályt elsősorban tűzvédelmi okokból kell szigorúan betartani. Tűz és baleset megelőzése érdekében fordítsanak különösen nagy figyelmet rágyújtás előtt a nyílt láng használatára azok, akik előzőleg gyúlékony anyagokkal (benzin, hígító stb.) foglalkoztak, nehogy ruházatuk a szikra hatására belobbanjon.

A javítási, karbantartási munkákhoz tisztításra, mosásra tilos olyan anyagot felhasználni, amely az egészségre ártalmas vagy a levegővel robbanóképes elegyet képez. A szigorú tilalom ellenére évről-évre okoz súlyos balesetet a mosóbenzin használata. Balesetek különösen zárt térben, szerelőaknában alkatrész mosásakor fordulhatnak elő, ugyanis itt az összegyűlt benzingőz belobbanásához már kis szikra is elegendő.

Villamos berendezésekkel kapcsolatos alapvető biztonsági előírás

A villamos berendezések szabályos üzemeltetése teljesen veszélytelen, kereskedelmi forgalomból beszerezett eszközök áramütés elleni védelemmel el vannak látva. Ez

a biztonság azonban csak addig áll fenn, amíg a védelmi berendezések működnek és az alkalmazás előírásait betartják. A villamos berendezéseken biztonságot csökkentő változtatást eszközölni, védelmi berendezését kiiktatni, átkötni tilos!

Gyakori hiba, hogy a védőföldeléssel, nullázással védett eszközökhöz védővezető nélküli, kétvezetékes hosszabbító zsinórt használnak, vagy a védőérintkezővel ellátott dugaszt védővezető nélküli aljzatba dugják, így az eszköz érintésvédelem nélkül üzemel. A védővezetővel védett villamos berendezés üzemeltetéséhez kétvezetékes hosszabbító kábelt nem szabad használni!

Előfordul, hogy az elektromos berendezések meghibásodnak, zárlatossá válnak, kiolvad a biztosíték. Megtörtént már, hogy a hiba, a zárlat kijavitása helyett nagyobb áramerősségűre cserélték a biztosító betétet, amely így ugyan nem szakította meg az áramot, de ugyanakkor fennmaradt az áramütés veszélye is.

Veszélyes az is, hogy a kiolvadt biztosító betétet „megtalpalják”, javítják, mert a felhasznált huzal műszaki jellemzői eltérnek a gyárilag alkalmazottól, zárlat esetén nem oldanak le és így áramütést vagy a vezeték melegegése miatt tüzet is okozhatnak. Az előírtnál nagyobb értékű olvadóbiztosítót, illetve helyileg javított olvadóbetétet alkalmazni tilos!

A feszültség alatt álló vezetőrészek véletlen megérintésének elkerülése érdekében a berendezéseket karbantartás, javítás előtt le kell kapcsolni. A feszültség alatt álló eszközök veszélyeire kevésbé képes figyelni az, akinek figyelmét a karbantartási feladatok kötik le. Hasonló okok miatt tilos feszültség alatt álló hálózaton vagy berendezéseken munkát (szerelést, javítást) végezni, mert egy téves vagy kényszerű mozdulat, a figyelem legkisebb lazulása elég ahhoz, hogy feszültség alatt álló alkatrész, vezető érintése létrejöjjön. Még egy egyszerű izzócsere végrehajtása előtt is mindig ki kell kapcsolni az áramot, mert becsavarás közben az izzó összetörhet és áramütést okozhat.

A feszültség alatt álló berendezéseken végzett munka rendkívül veszélyes. Ezt csak megfelelően felkészült szakemberek is csak szigorú követelmények betartása mellett végezhetik. Aki nem szakember, feszültség alatt álló berendezéseken semmilyen, még életmentési feladatokat sem végezhet, mert hiába a jószándék, a tárgyi ismeretek hiánya miatt a mentés sikere, sőt még a mentést végző élete is veszélybe kerülhet. A mentés elsődlegesen mindig az áram kikapcsolására, a feszültségmentesítésre irányuljon.

A villamos berendezések burkolata védelmet nyújt a feszültség alatt álló alkatrészek, vezetékek stb. érintése ellen, ezért törött, repedt, hiányos burkolatú vagy a burkolatból kiszereelt eszközöket az áramütés közvetlen veszélye miatt tilos feszültségre kapcsolni, illetve használni.

Hasonlóan veszélyesek a törött, repedt dugaszoló aljzatok, lámpafoglatok, a falból kilógó egyéb szerelvények, vezetékek is, ezért azokhoz nem szabad nyúlni, sőt meg kell akadályozni, hogy ilyeneket mások felelőtlenül használjanak. A szerelvények, eszközök meghibásodását azonnal jelenteni kell a közvetlen előljárónak.

Villamos berendezések kezelőterébe, a kezelőhelyiségekbe, illetve az elektromos javítóműhelyekbe, laboratóriumokba engedély nélkül belépni tilos! Ez az előírás azonnal érthető, ha meggondoljuk, hogy a villamos kezelőhelyiségekben szigeteletlen villamos sínek, kapcsolók, biztosítók és más berendezések lehetnek, amelyek megközelítése illetéktelenek részéről baleseti veszéllyel jár.

A feszültség alatt álló eszközök, alkatrészek érintése vagy megközelítése más területen is veszélyeztetheti a szabályokat nem ismerőket vagy azok megszegőit. Több sérül-

lést okozott már, hogy néhányan vasúti rakodás során a vasúti kocsi tetejére állva fejükkel megközelítették a vontatási felsővezeteket és átívelés folytán halálos áramütést szenvedtek. Villamosított vasútvonalon soha sem szabad a kocsi tetejére felállni, a vezetéket testtel vagy más eszközzel 2 m-nél jobban megközelíteni.

Hasonló megfontolásból soha nem szabad megérinteni ismeretlen eredetű földön fekvő vezetéket, különösen nem a láthatóan leszakadt villamos vezetéket. Azok áramtalanítása és a veszély felszámolása a szakemberek feladata.

Villamos berendezésekben keletkezett tüzet vízzel oltani tilos!

Műszaki hiba, szakszerűtlen kezelés vagy más ok miatt előfordulhat, hogy villamos berendezésen tűz keletkezik. Az ilyen tüzet csak a villamos berendezések oltására alkalmas poroltókkal szabad oltani. A víz alkalmazása, minthogy az vezeti az elektromos áramot életveszélyes, áramütést okozhat.

Konyhai munkák alapvető biztonsági előírásai

A tennivalók egyszerűsége ellenére számos baleseti veszély kapcsolódik a legmindennapibb konyhai feladatok elvégzéséhez is. A balesetek gyakoriságát tekintve ki kell emelni az éles kés és más tárgyak okozta vágási sérüléseket. Ezek többsége egyszerűnek tűnő vágás, de mivel a konyhában közvetlenebb a fertőzés veszélye, így a legkisebb sérülést is komolyan kell venni és jelenteni. Gondolni kell arra, hogy nemcsak az éles kés, de mosogatás közben a forró vízben szét pattanó üvegpohár, tányér és megvághatja a kezét.

Forró vízzel, étellel teli nagy edényeket soha nem szabad egyedül emelni vagy vinni. Az ilyen munkához segítséget kell kérni. Az edények mozgatásakor legyünk óvatosak, mert figyelmetlenség, megcsúszás vagy elbotlás következtében könnyen leforrázhatjuk magunkat, társainkat.

A konyhaközvetlen, a forró üstök, edények, a gépek, az éles szerszámok között súlyos következményekkel járhat a megcsúszás, az elesés, ezért a munkahelyen meg kell őrizni a rendet, a kiloccsanó zsírt, ételt azonnal fel kell törölni.

A konyhákban egyre szaporodnak a nehéz vagy hosszadalmas munkák kiküszöbölésére alkalmas kisgépek, a daráló, hámozó, szeletelő berendezések. Ezek az eszközök – szabályos használatuk esetén – teljesen biztonságosak, ezért ezeket az előírásoknak megfelelően, körültekintően kell használni. Minden konyhai kisgépet csak a használatra jogosult és arra kioktatott személy jogosult kezelni.

A munka megkezdése előtt ellenőrizni kell, hogy az eszközök biztonsági berendezése kifogástalanul működik-e. Meghibásodás vagy rendellenes működés esetén a munkát azonnal abba kell hagyni, a hibát pedig jelenteni kell.

A kombinált konyhai gépekhez, a darálókhöz mindig alkalmazni kell az eszköz saját töltőberendezését vagy a rendszeresített tömőfát. A gépek adagolójába soha sem szabad kézzel benyúlni! Ugyanígy tilos a kenyérszeletelő gépbe a védőburkolatot megkerülve benyúlni a levágott kenyérszeletekért.

HASZNOS TAPASZTALATOK

Az Európában állomásozó amerikai szárazföldi csapatok új hadtápjáról

Csabai György őrnagy

A katonaolvásó előtt jól ismert, hogy 1986-tól az Amerikai Egyesült Államok európai szárazföldi csapatainál érvénybe léptetik a „HADOSZTÁLY-86” elnevezésű szervezeteket. Az új programnak megfelelően átalakítják a szárazföldi csapatok szervezeteit, azzal a céllal, hogy növeljék azok mozgékonyágát, csapásmérőképességét stb. és nem utolsósorban azért is, hogy képessé váljanak a „légi-földi hadművelet” (harc) koncepcióban megfogalmazottak gyakorlati kivitelezésére egy lehetséges háború esetén.

Az átszervezéssel együtt igyekeznek a szárazföldi csapatok hadtápbiztosítását is korszerűsíteni, elsősorban a hadtápcsapatok és intézetek átszervezésével, másodsorban a hadtápbiztosítás elméletének, elveinek tökéletesítésével.

Az amerikai hadtápszakemberek úgy gondolják, hogy az 1986-tól:

- a) az átszervezett csapatok megnövekedett mobilitását és tűzerejét a hadtáp is biztosítani tudja, különösen lőszer és üzemanyag vonatkozásában,
- b) a megnövekedett harci lehetőségeknek feleljen meg a hadtápbiztosítás rendje és elvei,
- c) a szállítókapacitás az ellátás szükségleteinek megfelelően akár növelhető is legyen az ellátásra, a szállításra és a csapatszállításra is, és mindez egységes vezetés alatt valósuljon meg a harctevékenységek folyamán.

A tanulmányban a hadtápcsapatoknál és intézeteknél a várható szervezeti változások kerülnek a továbbiakban kibontásra, mégpedig alulról felfelé haladva, valamint a hadtápbiztosítás új elvei.

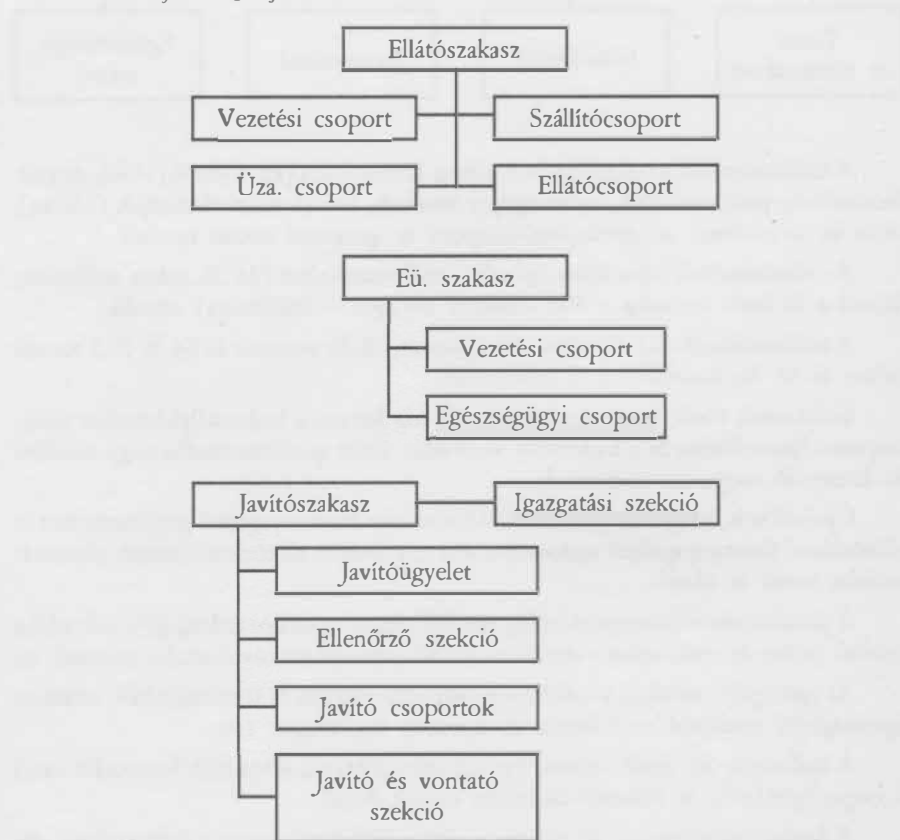
A tanulmány terjedelme nem teszi lehetővé számunkra, hogy az új és a régi szervezeteket szembeállítsuk, de azt igen, hogy az új szervezeteket bemutassuk.

1. A HADTÁP SZERVEZETI VÁLTOZÁSAI

A zászlóaljknál (gépesített, gyalogos, páncélos stb.) az átszervezés végrehajtása után azok törzsszázadaiba egy ellátó-, egy javító- és egy egészségügyi szakaszt rendszerezsítene. Vagyis, az ellátószakasz egy vezetési, egy szállító-, egy üzemanyag és négy vagy öt ellátócsoporthól fog állni. Orvossal, páncélozott egészségügyi kiürítő gépjárművel, öt

és tíz tonnás önrakodó gépkocsikkal, valamint több üzemanyagtöltő és lőszer szállító gépkocsi rendszeresítéssel tervezik növelni a „zászlóalj-hadtáp” kapacitását.

A zászlóalj-hadtáp új szervezete:



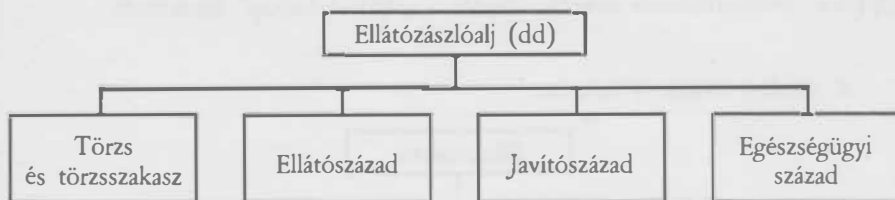
A dandárok békében nem rendelkeznek hadtáppal. Háborúban a hadosztályhadtáptól egy ellátózászlóaljat (közel ötszáz fő) kapnak. Az említett zászlóalj törzsből és törzszakaszból, ellátószázadból, javítószázadból és egészségügyi századból áll.

A kapott ellátózászlóalj képes lesz a dandár ellátása érdekében egy:

- ellátó;
- lőszerátrakó;
- javítópontot,

a dandársegélyhelyet, valamint a dandár előretolt hadtápelemeit berendezni és működtetni.

A dandár-ellátózászlóalj szervezete a következőképpen ábrázolható:



A *hadosztályoknál* az ellátó parancsnokság állományába (kb. 3300 fő) ellátó- és szállítózászlóalj, javító zászlóalj, egészségügyi zászlóalj, dandár-ellátózászlóalj (három), törzs és törzsszakasz, anyagellenőrző-központ és igazgatási század tartozik.

Az ellátózászlóalj kapacitását *egy nehéz szállítózászlóalj* (24 db nehéz szállítóeszközzel a fő harcizetchnika - VII. osztályú anyagok - szállítására) növelik.

A szállítószázadba 42 db ötonnás gépkocsit, 36 db vontatót és 64 db 22,5 tonnás tréler és 64 db konténer rendszeresítenek.

Érdekesnek tűnik, hogy az *ellátószázadra* fog járulni a hadosztályközvetlen tüzér csapatok löszereállítás és a hadosztály vizellátása. Ezért az *ellátószázadba* négy vizellátó és kitermelő csoportot szerveznek.

Újszerű az is, hogy a *szállítószázadból* kiveszik az üzemanyag-töltő gépjárműveket és ellátószázad üzemanyagellátó szakaszába, illetve a dandár ellátózászlóaljainak ellátószázadaiba teszik át őket.

A *javítózászlóalj* törzsszázaddal fog rendelkezni és az ellátózászlóalj javítószázadába tartozó erőket és eszközöket a dandár ellátózászlóaljainak javítószázadaiba szervezik át.

Az *egészségügyi zászlóalj* a csökkentés után egy törzsszel és törzsszázaddal, valamint egészségügyi századdal rendelkezik. A tervezett ágylétszám: 160.

A hadosztály *légi szállítóeszközeit* (anyag utánszállításra, sebesültek hátraszállítására) a csapatlégvédelmi és felderítő dandárba vonják össze.

A *hadtest hadtápcsapatok* állományát a „86-os Struktúra” szerint a hadtesteknek alárendelt hadosztályok (három-öt) számától teszik függővé. Így állhatnak egy ellátóparancsnokságból, egy szállító dandárból és egy-kettő üzemanyag-szállító zászlóaljából.

Az *ellátóparancsnokságnak* alárendelt ellátócsoportok számát az alárendelt hadosztályok számától teszik függővé. Így minden egyes hadosztály ellátására egy ellátócsoporttal számolnak.

Az ellátócsoportok állományába ellátó-, javító- és egészségügyi csapatok és raktárak tartoznak és ezek ellátópontként fognak a háborúban működni.

A *szállítási feladatok végrehajtása a szállító dandárra és az üzemanyag-szállító zászlóaljakra* hárul.

Az *anyagok légi utánszállítása és a sebesültek légi úton történő hátraszállítása* a hadtest csapatlégvédelmi és felderítő dandárba szervezett három közepes szállítóhelikopter századdal valósulhat meg.

A hadosztályhadtáp várható szervezete:



Az átszervezés után a hadtesthadtáp a következőképpen ábrázolható:



Az Amerikai Egyesült Államok európai szárazföldi csapatainak parancsnoksága hadtáp-szolgálatának és hadtápcapatainak szervezeti megmaradnak, 1986-tól csak azok kapacitását növelik.

A fentiek állományába tehát a következők tartoznak:

- DARCOM-Európa hadtáposztálya (törzs);

- egy operatív Katonai Szállítási Központ;
- kettő-három Ellátó Parancsnokság;
- egy Szállítási Parancsnokság;
- kettő-három területi Ellátó Parancsnokság;
- egy Harcfelszerelési csoport;
- egységek és intézetek a NATO-törzsek ellátására;
- kb. százötven raktár és
- kb. tíz javítóbázis.

2. A HADTÁPBIZTOSÍTÁS ELVI VÁLTOZÁSAI

A hadtápbiztosítás új fogalmába: az ellátás, a javítás, a szállítás, az igazgatás, az egybázi szolgáltatás, a polgári munka, a pénzügy, a polgári-katonai együttműködés és az egészségügyi biztosítás tartozik.

Az utánszállítást két módszerrel tervezik:

- a) a csapatoknak történő kiadás,
- b) ellátó- és átrakódópontokon történő szétosztás.

A dandárszintre a kiszállítás elvét látják fontosnak, míg a zászlóalj maguk vételeznek és a századok részére ismét kiszállítják az anyagi eszközöket.

Új elvként jelentkezik a lőszer és üzemanyag ellátása. Az ellátás elvében megvalósítani tervezik az interooperabilitást is.

A lőszerellátásban úgy számolnak, hogy egy hadtestnek naponta 16 000–23 000 tonna lőszerre van szüksége. A hadtest a lőszerket vagy a hadszíntéren levő bázisokból vagy a lőszerelosztó helyekről kapja. A hadosztályok lőszerraktárakat, a dandárok pedig lőszerátrakó pontokat rendeznek be és üzemeltetnek. Kritikus helyzetekben a lőszer a hadtesttől közvetlenül a dandárokhoz vagy a páncélos felderítőezredhez tervezik szállítani a szállítódandár szállítószázadaival, melyek besorolnak az előretolt ellátólépcsőbe és így készen állnak a dandár elsőlépcső-századainak azonnali ellátására.

Az üzemanyag-ellátásban azt tervezik, hogy az üzemanyag csővezetéken érkezik az üzemanyagelosztó állomásra, ahonnan az üzemanyagszállító zászlóalj századai (melyek kapacitása 227 000 liter) szállítják tovább.

A hadosztályoknál fő és előretolt üzemanyagpontokat működtetnek. A zászlóalj üzemanyag-ellátása megegyezik az előzőekben leírt lőszerellátással.

Az egészségügyi biztosítás során a zászlóalj segélyhelyeken elsősegélyben részesítik a sérülteket. A sebesültek gyors hátraszállítására a zászlóalj elsőlépcső-századok egészségügyi kiürítő rajokat kaphatnak.

A dandároknál, a hadosztályoknál, a hadtestnél is segélyhelyeket rendeznek be és helikopter-leszállóhelyeket létesítenek.

A sebesülteket a hadtest segélyhelyéről légi úton az USA-ban levő kórházakba vagy a hadszíntéren meglevő egészségügyi intézetbe szállítják.

A hadtápbiztosítást továbbra is a hadtápbiztosításról (hadtápbiztosítási pontokról) tervezik megvalósítani.

A tervezési, koordinálási és támogatási feladatokra hadosztályig bezárólag operatív vezetési központokat hoznak létre a Szállító- és Anyagellenőrző Központok részére. Az

Anyagellenőrző Központok végzik az anyagi eszközök mennyiségének folyamatos nyilvántartását, irányítják azok utánszállítását, melyeket számítógépes adatfeldolgozással segítenek. Az anyagi eszközök felhasználásának tervezését, azok igénylését MILSTRIP információs rendszerrel, az elszámolást MILSTRAP számítógéppel végeztetik el.

A szállítások koordinálására a hadtestnél egy Szállítás Vezetési Központot hoznak létre, amely az összes szállítás végrehajtásáért – beleértve a csapatszállításokat is – felelős és az ellátóparancsnokság alárendeltségébe kerül, bár önálló funkcióval rendelkezik.

Az időbeni hadtáptervezés érdekében hadtápcsoportot különítenek ki a hadtest fő harcálláspontjára.

Talán érdekesnek tűnik számunkra az is, hogy a zászlóaljknál a G-4-es tiszt vezeti az ellátást és szállítást, a technikai tiszt a javítást-vontatást, az egészségügyi tiszt pedig az egészségügyi ellátást. *Mindhárman a zászlóaljparancsnok helyettese is!*

A századoknál a hadtápbiztosítás feladatát egy tiszthelyettes vezeti és ellenőrzi, a zászlóaljtól kapott erők alkalmazásával.

A leírtakból is kitűnik, hogy változni fog a hadtápkörletek elosztása is, a hadtáp felépítésének megfelelően. *A hadtápkörlet várható elrendezése a következő:*

Hadtestkörlet (előretolt harci zóna)			
Hadsereg, hadtest-, hadtápkörlet	Hadosztálysáv		
	Hadosztály hadtápkörlet	Dandárkörlet (főharci körlet)	
		Dandárhadtápkörlet	Zászlóaljkörlet

A miskolci Bocskai (Rudolf) laktanya szerepe a hadtápbiztosításban

(Történelmi áttekintés)
Makkai László nyá. alezredes

Amikor a tanulmány megírásához hozzáfogtam, akkor az az alapgondolat vezérelt, hogy rövid visszatekintést adjak arról, hogy a miskolci Bocskai (Rudolf) laktanya milyen szerepet játszott az elmúlt 100 év folyamán, illetve ezen időszak hadtápbiztosításában.

Azt tudjuk, hogy a hadtápbiztosítás fogalma azt is jelenti, hogy a csapatok részére kellő időben, kellő helyen a szükséges mennyiségben biztosítani kell mindennemű anyagot, feltételt, ami a harc győzelmes megvívásához szükséges, élelmezési, ruházati, elhelyezési, üzemanyag, egészségügyi és szállítási feltételek biztosításában.

A hadtápbiztosítás tartalmilag nem újszerű dolog, mert a legrégebbi időktől fogva, amióta hadseregek léteznek, azokról való gondoskodás, ellátás biztosítása az adott kor színvonalának megfelelően megvolt.

Kezdetben több évezreden keresztül, főleg a helyszíni beszerzésekre, zsákmányolt anyagok felhasználására épült az ellátás.

A különböző történelmi korszakokból származó feljegyzések alapján megállapítható, hogy minden nagy hadvezér fontosnak tartotta a katonákról való gondoskodást, mert tudták, hogy a katonák jó hangulata, kedve döntő mértékben függ a csapatok ellátási színvonalától.

A mi történelmünkben már Zrínyi Miklós költő és hadvezér, aki a világon először 400 évvel ezelőtt készített szolgálati szabályzatot megállapította: „A harcosok lelkesedése, jó hangulata, harc készsége döntő fontosságú feltétele a harc győzelmes megvívásának, ezért a róluk való gondoskodás elsőrangú feladat”.

Tudnunk kell azt is, hogy a hadseregek a régebbi korokban, de még az elmúlt évezred folyamán is nem rendelkeztek laktanyákkal, csak néhány darab laktanya volt, főleg nagyobb városokban.

A laktanyák építését megelőző századokban a csapatok elhelyezése *beszállások útján történt*, főleg földesurak birtokain.

Történelmi kutatásaink során olyan adatokra bukkantunk, melyek fényt derítenek arra, hogy hogyan történtek a csapatok felállításai még alig 200 évvel ezelőtt is.

III. Károly császár 1733-ban rendeletet adott ki nyolc gyalogezred felállítására. Ekkor alakult meg 1733. november 24-én kelt császári pátenssel (megbízással) Miskolcon is egy gyalogezred.

A megbízást Kökényesdi Zoltán szatmári földbirtokos kapta, hogy saját költségén állítson fel egy gyalogezredet, melynek parancsnokává őt nevezték ki.

Kökényesdi Zoltán földbirtokos a megbízás alapján saját maga választhatta meg a tisztikarát és az ezred teljes ellátásáról és elhelyezéséről, valamint felszereléséről saját birtokain, saját költségén kellett gondoskodni.

Ebben az időben a csapatoknak nem volt számozásuk. A miskolci ezred csak később, 1769-ben kapta meg Mária-Terézia császárnőtől a 34. gyalogezred megnevezést.

A későbbiek folyamán egyre több ezredet kellett felállítani, míg végülis az 1867-es kiegyezés után egyre több alakulatra lett szükség és sor kerülhetett laktanyák építésére.

Császári rendeletre 1885-től kezdődően sor került Magyarországon 40 db laktanya megépítésére, típustervek alapján a bécsi Hirshel-Bachrach cég kivitelezésében.

A vállalatnál Feszthy Gyula építésmérnök, főépítészvezető irányításával egymás után épültek új laktanyák: Miskolcon, Kassán, Rozsnyón, Nyíregyházán, Debrecenben, Egerben, Gyöngyösön és Jászberényben.

Igy került sor a jelengi Bocskai (Rudolf) laktanya megépítésére is 1887–1889 közötti időben.

A laktanya megépült és 1889 április 24-én ünnepi városi közgyűlésen a polgármester, Soltész Nagy Kálmán javaslatára az akkor tragikus körülmények között elhunyt trónörököséről, Rudolf trónörököséről nevezték el a közgyűlés egyhangú határozata alapján.

Ettől az időtől kezdődően a Bocskai (Rudolf) laktanya igen fontos szerepet játszott a Császári és Magyar Királyi Hadsereg életében hadtáp szempontból is.

A laktanyák építésével egyidejűleg végetért a beszállásolások időszaka, megszűntek a gazdasági épületekben, pajtákban szétszórt kulturálatlan elhelyezési körülmények, és új időszak kezdődött a hadseregek életében.

A csapatok laktanyái elhelyezése alapvető változást hozott a csapatok fegyelme, ellátása és elhelyezése szempontjából az egész hadsereg életében.

Ezeknek a laktanyáknak (kaszárnyáknak) a megépítése minőségi változást hozott a katonák életkörülményeinek javulása terén. Ettől az időtől kezdődően érvényesültek ténylegesen a hadtápbiztosítás összes kritériumai laktanyai körülmények között:

- bekövetkezett a kulturált hálótermi elhelyezések rendje;
- létrejötték a mosdók, WC-k, fürdők kedvező lehetőségei;
- egy helyen voltak a raktárak, műhelyek, istállók;
- a gyengélkedőkön szervezett eü. ellátás történt, megépültek az őrség, fogda és látogatóhelyiségek, rendelkezésre állt zárt alakulótér és gyakorlóterek;
- létrejötték az egységes étkezési rendszer;
- lehetőségek voltak kulturális rendezvényekre;
- lényegében megteremtődtek a szervezett hadtápellátás feltételei.

Az így kialakult laktanyai feltételek olyan kedvező változásokat hoztak, melyek fennmaradtak az I. világháború kitöréséig.

Ha a laktanya történetét ténylegesen meg akarjuk ismerni, elkerülhetetlen, hogy ne említenénk meg, hogy mikor, milyen alakulatok helyezkedtek el e laktanyákban.

Bocskai (Rudolf) laktanya:

- Cs. és Kir. 65. gyalogezred
- Cs. és Kir. 30. gyalogdandár parancsnokság
- Cs. és Kir. 34. gyalogezred parancsnokság

Ferenc József később Bajcsy-Zsilinszki laktanya:

- Cs. és Kir. 15. huszár ho. parancsnokság
- Cs. és Kir. 15. huszár ezredparancsnokság és egyéb törzsek

Szondy György laktanya:

- Cs. és Kir. 6. lovas tüzérosztály parancsnokság
- Cs. és Kir. 17. tábori ágyus ezredparancsnokság
- Cs. és Kir. 15. tábori tüzérezred parancsnok
- Cs. és Kir. 5. gyalogezred parancsnokság

József laktanya:

- Cs. és Kir. 5. gyalogezred parancsnokság
(később csendőrség)

10. Honvéd laktanya:

- M. Kir. 10. honvéd gyalogezred parancsnokság + törzs

A felsorolt alakulatok hadtápbiztosítása igen nehéz feladat volt már abban az időben is, melynek akkor fő centruma a Szeles utcai élelmezési raktár volt. Ezt kiegészítette az egészségügyi biztosítás, ami a Szeles utcai régi kórházépületre hárult, ami a háború alatt honvéd kórházként működött.

1919-ben a Tanácsköztársaság alatt a Bocskai (Rudolf) laktanyában volt a 10. Vörös Gyalogezred, majd a Tanácsköztársaság leverése után a Tiszti Karhatalmi Század.

Az I. világháború után rövid ideig a csendőrség volt itt elhelyezve, majd azok átköltöztek a 10. honvéd laktanyába. az I. világháborút követő években mintegy 10 éven keresztül a laktanya kihasználatlan volt mindaddig, míg az 1920-as évek végén itt lett elhelyezve a zsoldos hadsereg, amely 1935-ig állt fenn, majd az 1936. évi Darányi-program folytán megalakuló új honvédség első alakulata a Magyar Királyi 13. Honvéd Gyalogezred került ide. Ez ezrednek önálló GH-ja volt Ludányi Ludmann Antal GH százados személyében, akihez az élelmező raktár is, mint raktárbázis tartozott. Ugyancsak a laktanyában volt elhelyezve rövid ideig egy határvédő század és egy légvédelmi tüzér osztály, melyek később az Ilona-udvar (Hunyadi laktanya) körletében helyezkedtek el, majd 1956-tól ez a laktanya lett a HÖR Kerületi Parancsnokság, amely még ma is itt van.

A Horthy-rendszer alatti hadseregfejlesztés időszakában új helyzet alakult ki. A zsoldos hadsereg mintegy 10 éves működése után az új honvédség szervezésével egyidejűleg a Bocskai (Rudolf) laktanya az élelmező raktárral együtt a környező alakulatok fő ellátó bázisa lett és innen oldották meg a hadtápbiztosítás feladatait.

A zsoldos hadsereg felszámolása után a Bocskai (Rudolf) laktanya fontos bázisa volt a honvédségnek.

- A Magyar Kir. 13. Honvéd Gyalogezred parancsnokságon kívül a
 - 7. Lgv. Tüzérosztály,
 - 7. Honvéd híradó század,
 - 7. Honvéd vonatosztály,
 - 7. Honvéd gépkocsizó osztály helyezkedtek el.

Az akkori honvédség legmagasabb szerve a 7. Hdt. Parancsnokság a Honvéd Kórház épületében helyezkedett el.

A II. világháború alatt a Bocskai (Rudolf) laktanyában működött a visszamaradó különítmény (VMK), amely behívta, felszerelte és útbaíndította a frontra a menetzászlóaljkat. Ezen alakulatok folyamatos ellátása és felszerelése a laktanya GH-ra hárult.

A II. világháború befejezése után 1945-től legtöbb laktanyában szovjet alakulatok helyezkedtek el.

Miskolcon a VII. kerületi parancsnokság irányításával folyamatosan történt a hadsereg újjászervezése és a helyreállítási munkákban részt vevő alakulatok felállítása és ellátásának irányítása is e laktanyából történt.

Döntő fontosságú hadtápbiztosítási feladatot látott el ebben az időben a VII. kerületi parancsnokság HBS-i szolgálata az élelmező raktárna épülve.

Feladataik voltak:

- a helyőrség teljes személyi állománya élelmezési ellátása;
- egy Vöröskeresztes Kórház felállítása, eü., biztosítás végett;
- Erzsébet Kórház épületében 50 ágygal;
- gyengélkedő felállítása a Honvéd Kórház II. emeletén;
- lakás nélküli tisztek elhelyezése a Honvéd Kórház felső emeletén;
- vasútbiztosító zj. felállítása a Szondy laktanyában.

E bonyolult, nehéz időszak sűrűn változó, szervezési intézkedések közepette zajlott le és ezen időszak hadtápbiztosítása terén kiváló munkát végeztek: Lipták Balázs HBS alez., Belényi István HBS szds., Köteles József G. szds., Hendrik Ferenc G. fhdgy., Ludányi Antal G. százados és Seres Árpád G. százados.

Ebben a nehéz időszakban hadtápbiztosítást végezni kevés pénzzel, kevés anyagi készlettel igen nagy feladat volt és csak éjt nappallá téve dolgozók tudtak eredményesen dolgozni. A legtöbb problémát a romos laktanya helyreállítása okozta, amit a gyorsan behívott szakemberekkel, a helyszínen talált építési anyagokból kellett elvégezni.

1948 után viharosan peregtek az események, egymást követték a szervezési változások, amelyek rövid életűek voltak. Ebben a laktanyában 1951-ben került felállításra az 58. Honi Légvédelmi Tűzérparancsnokság, Sánta Ferenc ezredes parancsnoksága alatt.

A hadtáp élére Hajdú Haubl Gergely őrnagy került és Miskolc körzetében az egész hadtápellátás e magasabbegység hatáskörébe került. Természetesen az élelmező raktár továbbra is fontos ellátási feladatot látott el a csapatok élelmezésében Hidasnémeti Ferenc G. őrnagy parancsnoksága alatt 1956-ig.

Mint a hadtápbiztosítás megoldásának igazi próbatételeként kell megemlíteni a Magyarorszi Légvédelmi Kiképző Tábor Hadtáp feladatainak megoldását, melynek végrehajtása 1951-ben a budapesti, majd 1952-53-ban a miskolci légvédelmi tűzérhadosztály hadtáptörzsére hárult, amikor, mintegy 12 000 fő ellátását kellett biztosítani tábori körülmények között.

1956-ban az ismert okok miatt a korábban létező összes alakulatok és szervek felbomlottak és csak az 1956-os események, valamint a rend helyreállítása után kezdődhetett meg a hadsereg újjászervezése.

A Bocskai laktanyában a Miskolc és környékén állomásozó szovjet alakulatok egységei helyezkedtek el 1959 végéig, amikor új szervezés fogadása céljából megkezdődött a laktanya helyreállítása.

1956-57-ben a karhatalom a 10. Honvéd laktanyában helyezkedett el, majd őket az újjonnan megalakult Munkásőrség követte. Mivel a Bocskai laktanyában 1956-58 között szovjet alakulatok voltak, így az újjonnan megalakult légvédelmi tűzérezred (3902) Bürk József őrgy. parancsnoksága alatt ideiglenesen a Szondy laktanyába helyezkedett el, majd a szovjet alakulatok távozása után 1959-ben birtokba vették a Petőfi laktanyát, ahol a mai napig is vannak.

1959 végén a szovjet alakulatok visszaadták a Bocskai laktanyát, amit a 6. elhelyezési felügyelőség és Anda őrgy. építő zászlóalja felújított és alkalmassá tette új feladat ellátására.

1962-ben a Bocskai laktanyában alakult meg az új Honi Légvédelmi Tüzérbadosztály (MN 2096, majd később MN 5229 magasabbegység) Az új magasabbegység Stock János alezredes parancsnoksága alatt alakult meg, majd az egész helyőrségre kiterjedő hadtáptevékenységgel Pogár Tibor alez. és Szórádi Zoltán őrgy. vezetése alatt működött. Az ő vezetésük alatt a hadtáptevékenység e laktanyából kiterjedt szinte egész Észak-, Északkelet-Magyarország területére.

A szokványos hadtápbiztosítási feladatok mellett 1962-ben jelentős erőfeszítések történtek az új létszám fogadásához, 198 lakás biztosítása érdekében. Ez az esztendő volt az, amikor a helyőrség történetében a legkedvezőbb volt a lakáshelyzet. Itt azonban meg kell jegyezni, hogy nagyon sokan voltak a helyőrségben, akik lakással rendelkeztek, de az 1956-os események kapcsán a helyőrség a lakásállományának csaknem 50%-át elveszítette, beleértve a nyugállományba vonultatkat is.

E kedvező feltételek megteremtése nagymértékben a magasabbegység pk. és htp., valamint a 6. EFÜ közötti szoros együttműködés folytán volt lehetséges.

Meg kell jegyezni továbbá, hogy az MN 2096 magasabbegység és alárendeltjei részére biztosított feltételekbe beleértendő, hogy ezekkel *egyidejűleg kellett biztosítani a légvédelmi rakétaelhárító rendszer kiépítését, annak teljes hadtápbiztosítását, beleértve a kitelepültek lakással való ellátását is.*

E rendkívül nagy feladatokat felsorolni, leírni nem nehéz, de ezeket időben, jól végrehajtani gigászi méretű feladat volt. Meg kell jegyezni továbbá azt is, hogy ezekben az években lüktető élet volt a helyőrségben politikai, társadalmi, kulturális szempontból egyaránt, de nem volt sokáig nyugalom, mert *a hadtápszervekre újabb feladatok vártak, mert az 1960-as évek közepén jelentős számú M. törzset hoztak létre, zömmel a hadtápfőnökség keretein belül, illetve annak alárendeltségében, így Miskolcon is.*

A helyőrség-parancsnokság a Bocskai laktanyából irányítva közreműködött e fontos hadtápfeladat szervezésében, de a konkrét gyakorlati feladatok megoldása rövid idő után a 6. Elhe. Felügyelőségre hárult.

Dr. Damó László őrgy. 1965-ben tartott helyszíni szemléje alkalmával döntés született, hogy az M. törzseket a 6. EFÜ befogadó parancsnoksága révén kell elhelyezni és azok hadtápbiztosítását megoldani.

E döntés alapján a 6. EFÜ, mint befogadó parancsnokság megkezdte működését, a gyakorlati feladatok végrehajtását:

- biztosította 5 M. törzs irodai elhelyezését;
- 5 M. törzs anyagi készleteinek tárolását;
- rendbehozta a teremvári L. raktárt;
- biztosította a szállítási feltételeket;
- biztosította a riasztást, ÜTI szolg. útján;
- MIÖCS-ot hozott létre saját állományából;
- biztosította az M. törzsek járműveinek karbantartását;
- biztosította az illetmény, irodaszer, étkezés és kulturális ellátást.

Erre az időszakra vonatkozóan megállapíthatjuk, hogy a befogadó parancsnokság az akkori követelményeknek megfelelően teljesítette a hadtápbiztosítás feltételeit.

A 6. EFÜ vezetése és tisztjei, valamint az M. törzsek tisztjei között igen jó szolgálati, sőt baráti kapcsolatok alakultak ki, amit az előljáró hadtápfőnökség is pozitívan értékelt.

Az M. csoport megbízott vezetője Kovács Andor őrgy. volt, aki a legnehezebb helyzetekben is feladata magaslatán állt, és mindenben segítette a többi M. törzseket is. Ez az időszak példaképpül szolgálhat még ma is több különböző szerv minőségi együttműködésének.

Ugyancsak az 1960-as évek közepén a Bocskai laktanyában levő magasabbegység hadtápfőnökének irányításával kellett megoldani a tisztí feleségeket foglalkoztató üzemek létrehozását, elsősorban a távoli helyőrségekben, ahol a tisztek feleségei nem tudtak más munkát vállalni. E feladat gyakorlati problémáinak megoldásában a magasabbegység hadtápfőnöke és a 6. EFÜ közös együttműködése hozta meg az eredményt:

- az üzemi helyiségek biztosítása;
- a szükséges gépek, munkaesztalok beállítása és üzembehelyezése;
- háromfázisú elektromos áram és csatlakozások biztosítása;
- tárolótér és csoportvezetői iroda biztosítása;
- szállítási feltételek biztosítása;
- munka- és balesetvédelem biztosítása.

Az akkori körülmények között e feladat végrehajtása is egy igazi hadtápfőnökségi feladat volt, mert a nők keresetével megnöttek a tisztí családok jövedelmei, javultak életkörülményeik. Csak így volt lehetséges sok képzettség nélküli tisztí feleség foglalkoztatása, szabadidejük ésszerű lekötése, nem beszélve az érintett családok többletjövedelméről, életkörülményeik jelentős javulásáról.

A felsorolt feladatok eredményes végrehajtása után 1970-ben újabb hadtápfőnökségi rendelet alapján meg kellett teremteni a *hétvégi pihenők kialakítását*, ami az 1960-as évek túlterhelt munkája folytán a tisztek pihentetési céljait szolgálta.

A magasabbegység a Mályi tó partján ajándékozás útján kapott egy megfelelő területet e célra. Mint már annyiszor a korábbi feladatok végrehajtásánál, most is a helyőrség hadtápfőnöke és a 6. EFÜ közötti jó együttműködés jegyében megkezdődhetett a munka. A katonák népgazdasági munkát végezve jelentős összeget hoztak az építkezés megkezdése céljából, amivel meg lehetett indítani az építkezést. Ugyanakkor a 6. EFÜ műszaki apparátusa biztosította a terveket és a helyszíni művezetést.

Ily módon sikerült az ország egyik legszebb, legkulturáltabb hétvégi pihenőjét felépíteni, amely méltó körülményeket biztosít a pihenni szándékozók részére.

Konyha, étterem, kulturális helyiségek, sportlétesítmények és példás technikai felszereltsége kellemes pihenést biztosít a beutaltak részére.

De még ez sem volt elég, mert a Bocskai laktanya parancsnoksága és hadtápszervei érezték vezető szerepüket a helyőrségben és így az 1970-es évek közepén sportkombinát megépítését *batározták el. Ez az objektum, amely az egész város csodálatát vívta ki a Petőfi laktanyával átellenben helyezkedik el. Megépítésekor több ezer m³ munkát kellett elvégezni és a kitartó munka eredményeként egy csodálatos sportkombinát épült az összes labdajátékok megrendezésére, sőt nyári sípálya (műanyag burkolatú) is rendelkezésre áll, amely jelentősen növelte a létesítmény értékét.*

E sportkombinát a Honvéd „Papp József” SE és az ezred gondozására van bízva. Itt kell megemlíteni Madarász András tztls. nevét, aki az építő brigád vezetését 30 év óta végzi folyamatosan és több, mint 100 millió Ft értékű csapatépítési munkát végzett a hadsereg érdekében tehermentesítve a HM Beruházási költségvetését.

A felsorolt munkákat még újabbak követték, ugyanis szokták mondani évés közben jön meg az étvágy, ily módon a Bocskai laktanya vezetőinek és a hadtáp és elhelyezési szervek együttműködésének és alkotni akarásának újabb eredményeként kell megemlíteni a Bocskai laktanya és az összes lakótelepek korszerűsítését.

A magasabbegység parancsnokság hosszú távra igyekezett berendezkedni ezért elhatározta:

- a Bocskai laktanya teljes tatarozását, tetőszerkezet és nyílászárók cseréjét;
- a Szeles utcai lakások teljes korszerűsítését, gázfűtés és egyéb berendezésekre kiterjedően;

- az Eperjesi utcai lakások korszerűsítését;

- a Kun Béla és Zamenhof utcai lakások korszerűsítését;

- a Tiszti Klub (Heő. Művelődési Otthon) teljes külső belső korszerűsítését és felújítását, valamint a kerthelyiség üzembehelyezését.

Még sorolhatnánk tovább, de a Bocskai laktanya, illetve az MN 5229 magasabbegységet is elérte egy nagy szervezési hullám és az 1984-ben végrehajtott átszervezés kapcsán csökkentett létszámmal a Petőfi laktanyába kerültek és az MN 4105 keretében működnek tovább.

Az 1984-es átszervezés után a Bocskai laktanya új gazdára talált. Az MN 1011 parancsnokság és egyéb M. alakulatok működésével egy igazi hadtáp M. bázissá lett.

A Bocskai laktanya és a komendánsi hivatal épületében elhelyezett M. tőrzsek képesek M. esetén az egyes M. alakulatok megalakulási körleteiben 24-48-72 óra alatt alakulataikat menetkész helyzetbe hozni és a részükre meghatározott feladatokat időben, a tervnek megfelelően végrehajtani.

Összegezve elmondható, hogy a jelenlegi Bocskai laktanyában, az M. alakulatok parancsnokságai a jelenlegi elhelyezésükben eredményesen tudnak dolgozni. Lehetőségük van időnként a kiképzési tervnek megfelelően végrehajtani a tartalékos tisztek továbbképzését, hogy azok M. esetén végrehajtandó feladataikat jól ismerjék és annak végrehajtását időben biztosítani tudják.

A fentiek alapján megállapítható, hogy a Bocskai laktanyában a vonatkozó tőrzsekre a Hadtápbiztosítás feltételei adva vannak:

- a gyors bemozgósítás és felszerelés végrehajtására;
- az M. készletek 100%-os biztosítása és a gyors felszerelés feltételeinek biztosítása;

- a szállító járművek fogadása, átvétele, üzemképes állapotba helyezésére;

- a hadrafoghatóság, menetkésztség elérésére;

- az M. tőrzsek folyamatos tevékenységének és munkájuk naprakésztségének biztosítására.

Tehát ma a Bocskai laktanya, mint M. hadtáp bázis a funkciójának megfelel és a hadtápbiztosítás jó feltételei megvannak.

ТЫЛ „СНАБЖЕНИЕ СОВЕТСКИХ ВООРУЖЕННЫХ СИЛ

Műszaki tudományos haladás a hadtáp elmélete és gyakorlata

*Írta: I. M. Golusko vezérezredes, a Szovjetunió Fegyveres Erői hadtáptörzsfőnöke,
a hadtudomány doktora, professzor, a Szovjetunió Állami Díjasa
(Megjelent: a „Til-i Sznabzsnyije” c. folyóirat 1986/8. számában)*

Az SZKP XXVII. Kongresszusa kidolgozta az ország gazdasági és szociális fejlődésének nagyszerű programját, meghatározta a szovjet szocialista társadalom minőségileg új szakaszához való előrehaladásunknak jellegét és ütemét. A szocialista gazdasági rendszer korszerűsítésekor működésbe kell hozni a termelőerők fokozásának új, hatalmas ösztönző eszközeit, realizálni kell a népgazdaság kimeríthetetlen tartalékait.

„Az ötéves terv politikai feladata – hangsúlyozta az SZKP KB 1986. júniusi plénumán M. Sz. Gorbacsov – gazdaságunk átépítése, a szovjet társadalom fejlődésének gyorsítását, nagyjelentőségű szociális feladatok megoldását, az ország megbízható védelmét biztosító korszerű anyagi-technikai bázis létrehozása.”

Ezen fontos feladat megoldásának a kulcsa – a műszaki tudományos haladás meggyorsítása, ami lehetővé teszi azt, hogy már a tizenkilencedik ötéves tervben hirtelen fordulatot érvünk el a termelés minőségének és hatékonyságának növelésében, annak intenzívebbé tételében a gazdaság minden ágazatában. Ebben a vonatkozásban nagyon sok múlik a tudománynak a termeléssel történő összehangolásán. Nem kétséges, hogy az iparban realizált új technológiák és tudományos kidolgozások alapján szükség esetén védelmi szükségleteink számára újabb, korszerűbb eszközöket fognak létrehozni. Egyes momentumokat tehát, mind a harctevékenységek megszervezésével, mind vezetésével és ellátásával kapcsolatosan új értelemmel kell felruházni. Innen az a követelmény, hogy aktívan kell felhasználni a modern tudomány vívmányait a különböző feladatoknak realizálásában, keresni kell a csapatok minden oldalú ellátásával kapcsolatos tudományos kutatások átalakításának, meggyorsításának, hatékonysága növelésének, különösen azok gyakorlatban való meghonosításának korszerűbb útjait.

A hadtápbiztosítás elméletében és gyakorlatában az új kidolgozások kérdéseit illetően az átalakításnak az egész hadtudomány megfelelő nézeteire, az SZKP XXVII. Kongresszusának határozataiból eredő követelményekre kell támaszkodnia. Véleményünk szerint ebben a munkában az egység és alegységek harctevékenysége valószínű (prognosztizált) körülményeire való orientálódás és azok harcuképzésének, élet- és

munkakörülményeinek megszervezésével, az állandó magas fokú harcckészültség, a hosszantartó önálló tevékenységre való alkalmasság fenntartásával, a csapatok és a hadtáp összes harcrendi elemei életképessége megóvásával kapcsolatos tudományos ajánlások, ezen alapon történő kidolgozása jelent gyökeres fordulatot.

Magától értetődően ez nem egy jelentős, hanem egy komplex probléma. A kutatásoknak főiránya – a csapatok (erők) és a hadtáp készenléte, képessége megbízhatóan és eredményesen megoldani feladataikat bármilyen helyzetben. A tudományos gondolkodásnak napjainkban sokkal inkább, mint bármikor a csapatok mindennapi tevékenységének, élet- és munkakörülményeinek hadtápbiztosítását, úgy békében, mint a valószínű ellenség váratlan tevékenységének esetén befolyásoló feltételeknek sokoldalú kutatására kell irányulnia. A hadtápnak az új körülményekhez igazodó hosszadalmas átépítése megengedhetetlen azért, mert a valószínű ellenség most összehasonlíthatatlanul korszerűbb harceszközökkel rendelkezik, mint rendelkezett a múltban és törekedni fog védelmünk gyenge pontjainak kikapogására, hogy váratlanságot érjen el és biztossá maga számára a kezdeményezést már a harctevékenység legelején.

Vegyük például a hadtáp felépítését és lépcsőzését harci viszonyok között. Az elmúlt háborúban ezt úgy határoztuk meg mint a harcmezőn a készletek utánszállítását és a sebesültek hátraszállítását végző szállítóeszközök napi körforgalma. Ezért a hadtápalagységek a peremvonalhoz a legrövidebb távolságra helyezkedtek el. Magától értetődően figyelembe vettünk olyan tényezőt, mint az ellenség fő fegyverfajtáinak nagy hatótávolsága azzal, hogy telepítéskor minimumra csökkenjen a személyi állomány, az anyagi készlet és a technika veszteség.

Egészen más a helyzet napjainkban. Minden esetben figyelembe kell venni az ellenség fegyvereinek, különösen a rakéta-, atom és nagy pontosságú fegyvereinek hatását, az utóbbinak a megsemmisítés távolságát és fokát illetően gyakorlatilag nincsenek határai. Csoportosítások létrehozásakor a hadtápegységek és intézetek mélységben, és szélességben történő elhelyezésekor alapvető követelmény – azok életképességének és a csapatok biztonságos ellátásának megóvása, széttagolt elhelyezés, a rejtettség és az erő kifejtés időben történő növelésének útján függetlenül a veszteségtől. A hadtáperők és eszközök mélységben és szélességben való lépcsőzések, ugyanezen célokból figyelembe kell venni a csapatcsoportosítások feladatait, azoknak készletekkel való ellátását, a veszteség pótlásának és az erő kifejtés növelésének szükségességét, elsősorban a döntő irányokban. Tehát a hadtáp felépítésének új elveire kell irányt venni, figyelembe véve azt, hogy az állandóan készen álljon a védelemből támadásba átmenő csapatok biztosítására. Kétségtelen, hogy ezen probléma megoldásának céljából át kell értelmezni minden hadtáptagozat szerepét és feladatait, meg kell találni szervezési, felépítési, technikai felszereltsége és vezetése átalakításának új megközelítését.

Számtalan gyakorlat, tapasztalat azt bizonyítja, hogy az ellenség nagy pontosságú fegyvereinek megjelenésével megváltozik a különleges csapatok szerepe. A harctevékenység megvívása jeletőségüknél fogva számtalan esetben első helyre állítja ezeket a csapatokat. Ennek következtében megváltozik az a korábbi nézet, amelynek értelmében a különleges csapatokat az egyéb, nem harci csapatokhoz sorolták és ezért csak másodszorban látták el (biztosították) azokat. Sőt, mi több, azok rendszerint feladatul kapták az anyagi eszközöknek és a sebesülteknek saját eszközeikkel és erővel történő szállítását. Ezért válik új viszonyok között elsőrendű feladattá a különleges fegyvernemeknek hadtápbiztosítása, az előjáró hadtáptagozat erőinek és eszközeinek az igénybevételével.

Most az egy pillanat alatti veszteség sokkal nagyobb lehet; az élőerő, a fegyverzet és technika sérüléseinek szerkezete is más lehet. A sebesültek és betegek első és szakorvosi segélyben való részesítésére és gyógyítására és az alakulatokhoz mielőbbi visszaküldésére a fő egészségügyi erővel és eszközökkel való manőverezés útján lehet időt nyerni a legnagyobb veszteségi góciókban. Több esetben célszerűnek bizonyul az, hogyha ezen feltételhez minden szükségést a tömeges pusztulási góciókban, vagy azok közelében teremtsünk meg mindegyik esetben azonban magas manőverezőképességű gyógyító- és kiűritőeszközökkel kell rendelkezni.

A technikai biztosítás elvei a jövőben úgyszintén megváltozhatnak. Tömeges veszteség esetén a fegyverzet és a technika gyorsított helyreállítása csak akkor lesz lehetséges, ha a fő javítóerők és eszközök közvetlenül megközelítik a tömeges veszteségi körleteket. És azok létrejöhetnek nemcsak az arcvonal közelében, hanem a csapatok hadműveleti felépítésének mélységében is.

Míndezzen a hadtápbiztosítás elveinek ártértelemezését és korszerűsítését igénylő kéréseknek a megoldása képezi a hadtápelmélet és -gyakorlat korszerű fejlesztésének „termékét”, ami a maga részéről szükségessé teszi a hadtápvezetés folyamataival kapcsolatosan kidolgozott javaslatok anyagi megvalósítását és a gondolkodás gyorsított átalakítását.

A vezetés gyakran társul a harcálláspontok és hadtápvezetési pontok telepítésével és működésével. Az új viszonyok között ezt valamelyest másképpen kell értelmezni és mint a csapatok (erők) hadtápbiztosításának különböző területein és tagozataiban alkalmazott (foglalkoztatott) emberek, hadtápcsoportok és intézetek reális tevékenységének, életének és alkotásának sokrétű folyamatát kell vizsgálni. Hogy e csapatokat ilyen szigorú időnorma viszonyai között el lehessen látni a teljes nomenklatura szerint, szükségessé válhat minden rendelkezésre álló erőnek és eszköznek egy mederben való összpontosítása és terelése.

Következésképpen, tehát nem csak a vezetés kérdéseit kell korszerűsíteni, hanem a személyi állományt is meg kell tanítani kezdeményezően és bátran tevékenykedni, fel kell azokat készíteni az extrém viszonyok közötti munkára. Ez lehetővé teszi a csapatok hadtápbiztosítása folyamatosságának és magas fokú hatékonyságának az elérését még akkor is, ha az előjáró vezetési ponttal nincs összeköttetés. A sikerhez hozzá kell járulniok a hadtápbiztosítás általános rendszerének állóképességével kapcsolatos kutatásoknak, kidolgozásoknak is.

Ezen probléma megoldásának útjait a különböző csapattagozatok és hadtápszervek közötti állandó együttműködés megszervezése alkotja azzal, hogy a harci egységeket bármilyen viszonyok között időben fel lehessen tölteni készletekkel és a veszteséget helyre lehessen állítani.

A szoros együttműködés biztosításának céljából a híradás és a vezetés megszervezését újszerűen kell megközelíteni. Az utóbbi általában a vezetés általános rendszerén belül valósul meg a csapatcsoportosítások állományába tartozó megfelelő hadtáptagozatok hadtápvezetési pontjain és harcálláspontjain keresztül. Ehhez azonban nem minden esetben lehet technikai híradóeszközöket biztosítani. Ugyanakkor a felkészülés, az áttelepülés, vagy valamilyen egyéb más tevékenység rejtettsége érdekében nem mindig lehet felhasználni a rendelkezésre állókat. Ezért a vezetés stabilitása és életképessége biztosításának érdekében szükségessé válik úgy a technikai, mint a mozgó híradó eszközöknek az alkalmazása, valamint az előjáróknak személyes érintkezése az alárendelt egység- és alegységparancsnokokkal.

Korszerű viszonyok között tudományos és gyakorlati szemszögből rendkívül fontos az olyan progresszív vezetőszerveknek a munkába állítása, amely gyorsítja az elhatározások meghozatalát és lehetővé teszi azoknak a végrehajtókhoz való eljuttatását, hogy minden hadtápszerv időben reagáljon a helyzetben bekövetkezett változásokra. A tapasztalat azt bizonyítja, hogy ezt nagymértékben befolyásolja az automatizálási eszközöknek rendszeresítése, különösen a feladat tisztázásának, a helyzet értékelésének, az elhatározás meghozatalának és a csapatok (erők) hadtápbiztosítása tervezésének folyamatában.

Függetlenül attól, hogy a különböző hadtáptagozatokban a vezetési folyamatok automatizálásának foka más és más lesz, itt az a legfontosabb, hogy egységes rendszer-tervezési elhatározásokat (megoldásokat) érjünk el – a technikai, információ- és programbiztosítási tervben. Ennek eredményeképpen az apparátus vezetési munkájának intenzitása és produktivitása igen magas lesz, mivel a végrehajtók érintkezéskor egységes „nyelvet”, és az információfeldolgozásnak egységes technológiáját fogják alkalmazni, ami nyilvánvalóan biztosítja a hadtápvezetés magas fokú megbízhatóságát.

Hangsúlyozni kell, hogy a hadtápvezetés folyamatának vezetése egyre inkább bonyolultabbá válik, azt napjainkban nem szabad csak a csapatok (erők) szállítóeszközök és anyagieszköz-szükséglete hagyományos számvetésének és azok szállításának formájában elképzelni. A több tucat, száz különböző megnevezést tartalmazó készletek – az elmúlt háborúhoz viszonyítva 8–10-szeresére nőtt – nomenklatúrája megköveteli nemcsak a különböző nomenklatúrájú anyagi eszközök szükséges mennyiségének időben történő meghatározását. Nem kevésbé fontos a minőségi része sem és pedig azok optimális komplettjeinek az összeállítása, amelynek összeállítását a megszabott feladatok végrehajtásának sajátos volta teszi szükségessé. Különös jelentőségre tesz szert a szállítóeszköz és közlekedési útszükséglet legpontosabb meghatározása, azok minőségi értékelése az anyagi eszközök különböző tagozatokba, és különböző irányokba való utánszállítása hatékonysága, és időben történő szállítása biztosításának, valamint a sebesültek és a technika hátraszállítása végrehajtásának szemszögéből.

A közlekedési utak megbízható műszaki oltalmazására és időben történő helyreállítására szolgáló erők és eszközök kellő minőségi értékelése, azok lehetőségeinek meghatározása és hatékony felhasználása nélkül nem képzelhető el a csapat- és hadtápcsoportosítás, anyagi eszköz utánszállítás, a sérült technika és sebesültek hátraszállítása feladatainak megoldása. A hadtáp által megoldandó feladatok prognosztizálásában és tervezésében alkalmazott számvetési módszerek száma nagy és azok mindegyikének csak egy célja van – biztosítani a korszerű helyzet bármely viszonyai között a magas fokú operativitást és hatékonyságot a hadtáp tevékenységében (munkájában). Ez pedig magától értetődően csak a műszaki-tudományos haladás meglévő és új vívmányainak folyamatos meghonosítása mellett érhető el mind a vezetés folyamatában, mind a hadtáp tevékenységének egyéb területein.

Ismeretes, hogy az utóbbi években a hadtáp sokban változott. Az mozgó és mobil lett. Ugyanakkor a harctevékenység eszközeinek és módjainak fejlődése megköveteli azt, hogy lényeges kiigazításokat eszközöljünk, azok sokoldalú biztosításának megszerzésében.

Tudni kell azonban azt, hogy a fegyverzeti eszközöknek a csapatoknál és erőknél való megjelenésével azok kiszolgálására egyre több speciális hadtáptechnika fajtára van szükség. Gyakran előfordul azonban az, hogy ezt a feladatot a népgazdasági bázis jár-

művek felhasználásával oldják meg, az utóbbiak modernizálásának útján. Ez is célszerű megoldás. Ahogy azonban a műszaki-tudományos haladás is bizonyítja, a műszaki-tudományos haladás a közeljövőben új típusú, modul, univerzális járművek létrehozását eredményezheti, ami meghatározott változásokat von maga után a bázisjárművek szerkezetében.

Az elvben új járműtípusok és technológiák kidolgozásával és rendszeresítésével kapcsolatosan sok új feladat vetődik fel. Azoknak megoldásakor nagyon fontos figyelembe venni a technika fémszükségletét, megbízhatóságát és életképességét, annak harci viszonyok közötti javíthatóságát, szabványosítását, egységesítését, miniatürizálását, valamint univerzális rendeltetését. Nyilvánvaló, hogy a hadtáp felszerelésének ezen és többi problémájának eredményes megoldása mind a tulajdonképpeni hadtáp, mind a népgazdaság mélyreható rendszer kutatása esetén lehetséges, mindezen eszközök alkalmazása eredményességének és hatékonyságának figyelembevételével, a háborús és béke viszonyoktól és feladatoktól függően.

El lehet képzelni, hogy milyen bonyolult a megfelelő kutatóknak, tudósoknak és ipari bázisnak ezen célokra való felkészítése. Mindenek előtt számolni kell azzal, hogy a fiatal kutatók kiképzésének ideje alatt (3-5 év) azokat a technikai eszközöket, amelyeken őket tanították, teljesen felújíthatják. Ezért a tudósok, konstruktőrök képzését és a termelési bázis korszerűsítését párhuzamosan kell végezni és kezdettől fogva öt vagy több évre kell prognosztizálni a kutatásokat és a munkákat azzal, hogy bármikor világos legyen ennek az újdonságnak a perspektívája.

Innen az emberi tényező szerepének a növekedése, aminek figyelembevétele nélkül a korszerű, dinamikus viszonyok között semmiféle fejlődés nem képzelhető el. Következésképpen tehát a hadügy és annak különböző ágazatai továbbfejlesztése szükségességének hangsúlyozásakor gondolni kell a tudományos kérdések magasabb színvonalú munkájára is. Nem kell feltétlenül azt gondolni, hogy a tudományos kérdéseket csak tudományos és tanintézetekben kell összpontosítani. A tapasztalat azt bizonyítja, hogy a tudományos potenciál csak akkor lehet hatékony, ha a „termelésre” támaszkodik. A mi esetünkben ilyen „termelést” képeznek a csapatok, azok élete, kiképzése, különösen tábori kiképzése, a harcászati gyakorlatok. A hadi és szaktechnika tulajdonságainak és azok alkalmazása módjainak ellenőrzése pontosan ezen rendezvények alatt történik. Ezért a tudományos, az elméleti kidolgozásoknak és döntéseknek (elhatározásoknak), azok csapatoknál gyakorlati ellenőrzésével való összekapcsolása képezi a fő irányt a tudományos döntések, elhatározások további átalakításában és minőségi javításában. Ezért minden tisztet, közép-kadert, harcost úgy kell nevelni, hogy azok vonzódjanak a tudományos kutató munkához. A csapatoknál teljesített szolgálatuk ideje alatt megérték azt, hogy őket különös felelősség terheli azért, hogy a csapatokat, a korszerű követelményeknek megfelelő hadi és szaktechnika fajtákkal lássák el.

Az emberi tényező szerepe csak ebben az értelemben, különösen a hadművészetel, a csapatok (erők) hadtápbiztosításának elméletével és gyakorlatával kapcsolatos korszerű feladatok értelmezésében fog tovább nőni. Ezen feladatoknak megoldását most össze kell hangolni a múlt mércéivel nem mérhető nagyméretű és mélyreható „áttöréseket” eredményező műszaki-tudományos forradalom általános eredményeivel.

Az élet meggyőzően bebizonyította, hogy újszerűen nem lehet úgy dolgozni, hogy a hadtáp tudományos kérdéseknek ne legyen hatásköre, széleskörű politikai látóköre, azok ne lássák a perspektívát és ne találják meg a részükre megszabott feladatoknak leg-

megfelelőbb útjait. „Egy lépést sem tehetünk előre – hangsúlyozta a párt XXVII. kongresszusán M. Sz. Gorbacsov, az SZKP KB főtitkára – ha nem tanulunk meg újszerűen dolgozni, nem leszünk képesek leküzdeni a maradiságnak és a konzervatizmusnak bármilyen megnyilvánulásait is, ha nem lesz bátorságunk a helyzet józan értékelésére, azt olyannak látni, amilyen.”

Egész tevékenységünknek határozott átalakítása – ez napjaink konkrét parancsa. Csak ezen követelmény teljesítése esetén számíthatunk tartós eredményre a Szovjet Fegyveres Erők harcckésztségének növelésében.

A politikai szervek és pártszervezetek fontos feladata

A. D. Lizicsev vezérezredes,
a Szovjet Hadsereg és Haditengerészeti Flotta politikai főcsoportfőnökének
referátumának rövidített szövege

(Megjelent: a „Til-i Szabzsenyije” c. folyóirat 1986/1. számában.)

Napjainkban a szovjet társadalom valóban döntő pillanatot él át fejlődésében. A párt stratégiai irányt vett a társadalom szociális - gazdasági fejlesztésének határozott gyorsítására. A XXVII. kongresszus küszöbén általános párt, össznépi megvitatásra bocsátottak három alapokmányt - a Szovjetunió gazdasági és társadalmi fejlesztése főirányai az 1986-1990-es évekre, valamint 2000-ig terjedő időszakra, az SZKP újjászervezett program, és az SZKP módosított szervezeti szabályzat tervezetét. A Szovjet Hadsereg és Haditengerészeti Flotta kommunisztái és személyi állománya látja, hogy a párt átgondolt, céltudatos, mozgósító, társadalmunk fejlődését szolgáló politikával készül a XXVII. kongresszusra.

Előrehaladásunk meggyorsításának szükségessége alkotó, még felelősségteljesebb és fegyelmezett munkát, ügyek újszerű intézésének ismeretét követeli meg a hadsereg és a flotta kommunisztáitól is. Vonatkozik ez a harcokészültség, a harckiképzés új minőségi megközelítésének, a személyi állomány nevelésének, a katonai fegyelem tovább erősítésének, a csapatok életkörülménye korszerűsítésének kérdéseire is. V. I. Lenin beszélve az erős, szervezett hadtáp szükségességéről kihangsúlyozta, hogy a legjobb hadsereget, a forradalom legodaadóbb híveit is azonnal elpusztítja az ellenség, ha nincsenek kellőképpen felfegyverezve, ha nincsenek kielégítően ellátva élelmiszerekkel és nincsenek megfelelően kiképezve.

Vlagyimir Iljics ragyogó példáját mutatta annak, hogy kell tartani és erősíteni a kapcsolatot a néppel, gondoskodni az emberekről. Ő állandóan találkozott és beszélgetett a dolgozókkal. Ez lehetővé tette számára, hogy mindig ismerje azok szükségleteit és igényeit, azok hangulatát.

Napjainkban is aktuálisan hangzanak a pártirányítás egyik alapelvét igen világosan és pontosan meghatározó azon szavai, mely szerint: „Élj a tömegek sűrűjében. Ismerd a hangulatot. Tudj mindentről. Érts a tömegek megközelítéséhez, azok abszolút bizalmának elnyeréséhez.

Az emberek, azok szükségleteinek és igényeinek ismerete, az előttük álló feladatok eredményes végrehajtásához minden szükségessel történő ellátásáról való gondoskodás - minden fokozatú parancsnok feltétlen és közvetlen kötelessége.

A kommunista vezető pártosságáról az emberek aszerint mondanak véleményt, miképpen viszonyul az hozzájuk. Annak barátságossága, szívélyessége mindig élénk visszhangra talál az alárendeltek szíveiben. Semmilyen körülmények között sem szabad megbékélni olyan tényekkel, amikor egyes szolgálati személyek elfelejtik a legénységi körletekbe, matróz kabinokba vezető utat, időnként érzéketlenül, nemtörődőséggel viseltetnek a harcosokkal szemben, nem találnak időt az azokat foglalkoztató kérdések megválaszolására.

A katonai tanácsoknak, politikai szerveknek, pártszervezeteknek feladata a káderek nevelésére gyakorolt befolyásuknak növelése, minden eszközzel gondoskodni arról, hogy azok erőfeszítéseiket a szervezői munkára irányítsák közvetlenül az alegységeknél, ott, ahol nap mint nap meg kell oldani a harc- és politikai kiképzéssel kapcsolatos feladatokat, ahol mindig és pontosan tudni kell azt, hogyan kell megoldani a helyszínen az életkörülményekkel kapcsolatos feladatokat.

A párt szociális politikájának a hadseregben és a flottánál való megvalósításakor nem lehet megengedni azt, hogy ne használjunk fel minden lehetőséget a csapatok életkörülményeinek, kulturális életének továbbjavítására. Ehhez azonban szükség van minden parancsnok, politikai munkás, a hadsereg és a flotta minden kommunisztájának teljes erőbedobására, bárhol is dolgozzanak azok.

A továbbiakban A. Lizicsev vezérezredes hangsúlyozta a csapat mindennapi életének, a csapatok kulturális, szellemi életével való megbonthatatlan egységét, részletesen foglalkozott a személyi állomány kultúrigényei kielégítése továbbjavításával kapcsolatos problémákkal.

A kommunista párt és a szovjet nép erőfeszítéseinek eredményeképpen a hadseregnek és a flottánál megteremtődött a kulturális tömegmunkához szükséges anyagi bázis. Napjainkban nagyszámú elsőosztályú tisztiházzal és klubbal, többszáz, 125 milliót meghaladó könyvállománnyal rendelkező könyvtárral, számos hadtörténelmi és csapatmúzeummal, egy sor hivatásos művész együttesel rendelkezünk. Filmkölcsonzóink filmállománya meghaladja a másfél millió játék, dokumentum, népszerű tudományos, oktatófilmet és filmhíradót.

A személyi állomány kulturális igényei kielégítésének vonatkozásában van egy figyelemre méltó eredmény, aminek lényegét ki lehet fejezni egy gondolattal - hazánk közelebb került a szolgálatot külföldön teljesítő harcosokhoz is azáltal, hogy azok lehetőséget kaptak a Szovjet Központi Televízió műsorának vételéhez. Napjainkban majdnem mindegyik távoli helyőrségünk foghatja a televízió műsorát. Ez a személyi állomány kultúrája növelésének olyan fontos forrása, amilyennel fegyveres erőink korábban nem rendelkeztek.

A körzetek, hadseregcsoportok és flották többségénél nagy figyelmet fordítanak arra, hogy a személyi állomány közkincsévé tegyék a szellemi kultúra gazdagságát. Ezzel kapcsolatosan pozitívan kell megemlékezni a leningrádi, minszki, odessai, milovicki, Északi-tengeri tiszti házakról. Jellemző többek között a katona állományú személyek családtagjai üdültetésének megszervezésével kapcsolatosan azon tisztiház által szerzett tapasztalat, amelynek parancsnoka P. Cibov ezredes. Ezen kulturális felvilágosító intézmény rendezvényei nagyban hozzájárulnak a rakétások - könnyűnek nem mondható - munkájának elviselhetővé tételéhez, növelik az ember tekintélyét, szebbé teszik azok mindennapjait.

A kulturális igények kielégítésével kapcsolatos munkának azonban megvannak a meghatározott hiányosságai. A személyi állomány gyakran elégedetlen a rendezvények eszmei-művészeti minőségének színvonalával, sokrétű hadsereg és flotta életünk azok általi felölelésének méreteivel.

Az a feladat, hogy a csapatok kulturális igényeinek kielégítésével kapcsolatos munkának nagyobb jelentőséget tulajdonítsunk, legyünk kezdeményezők, leleményesek. A kultúra arra hivatott, hogy kielégítse valamennyi kategóriájú katonaállományú személy növekvő igényeit. különös gondoskodást kell tanúsítani a külföldön, távoli helyőrségekben, a tajgában, a tundrán szolgálatot teljesítő, hosszú hajózáson tartózkodó katonaállományú személyekről, azok családtagjairól, ahol a szellemi kultúra legelső, egyes esetekben egyedüli forrása a katona klub, a könyvtár, a lenini szoba, a helyi rádió. Ezen alakulatok személyi állománya tartalmaz kulturális szabadidejének megszervezéséért növelni kell a követelményeket konkrét személyekkel, elsősorban a politikai szervek vezetőivel, a politikai munkásokkal szemben.

Nemrég született határozat az öntevékeny művészeti körök a nagy októberi szocialista forradalom 70. évfordulója tiszteletére megrendezendő 2. össz-szövetségi fesztiváljának 1986. március és 1987. november közötti megtartására. A Szovjet Hadsereg és a Haditengerészeti Flotta aktívan részt vesz ezen a fesztiválon. El kell érni azt, hogy a fesztivál váljon ünneppé minden alakulatnál, hajón, a harcosok, a katonaállományú személyek családtagjai művészeti tevékenysége fejlődésének, a szabadidő eltöltés ésszerű megszervezésének mozgató erőjévé.

A helyi párt, tanácsi és komszomol szervekkel, termelő egyesülésekkel és szervezetekkel együttműködésben a fesztivál minden rendezvényét színvonalasan kell megszervezni, azokat új, élenjáró tartalommal kell megtölteni.

Valamennyi kulturális felvilágosító intézményünket képzett káderekkel kell feltölteni. Napjainkban mi nagyon jól felkészített és sok kultúrmunkással rendelkezünk. A parancsnokok, politikai szervek, pártszervezetek kísérik állandó figyelemmel a kultúrmunkások fejlődését, növeljék a klubok, tisztii házak parancsnokainak szerepét és tekintélyét, időben jutalmazza azokat, egyidejűleg legyenek követelménytámasztóak azokkal szemben. Nagy gondot kell fordítani ezen káderek helyzete stabilizálásával kapcsolatos egyéb más kérdésekre is.

A továbbiakban is munkálkodni kell a kulturális-felvilágosító munka anyagi bázisának korszerűsítésén. Ezzel kapcsolatosan azt javasoljuk, hogy ne várjanak ölbe tett kézzel, hanem gondolkodjanak, cselekedjenek és ha jobb lehetőséget nem találnak, alakítsanak át klubokká kiegészítő létesítményeket. Minden alakulat rendelkezzen saját klubbal. A legénységi klub, a tisztiház a politikai ráhatás eszköze a politikai szerv, a pártbizottság kezében. Nekünk közösen kell gondolkodnunk afelett, miképpen tudnánk ezek munkáját új, minőségi színvonalra emelni.

Folyamatosan szemelótt tartva a pártunk a kultúrára vonatkozó útmutatásait, állandóan gondoskodni kell arról, hogy a kulturális igények kielégítése tartalmaz legyen. Nem árulok el titkot, ha elmondom, hogy egyes megtartott rendezvények nem felelnek meg napjaink követelményeinek, tartalmatlanok, nem rendelkeznek megfelelő nevelő erővel. Időnként sajnos elkerüli a pártszervezetek figyelmét az, hogy a „divat” hajszolás közben klubjaink színpadjain silány minőségű zenei számok hangzanak fel. Egész kulturális-felvilágosító munkánk arra kell irányulnia, hogy egészséges esztétikai nézeteket alakítson ki az emberekben, azok ne kerüljenek elavult ízlések és káros nézetek hatása

alá. Az SZKP (b) P KB már 1922-ben megkövetelte azt, hogy „A vörös katona szabadidejét állandóan meg kell tölteni – a vöröshadseregbeli laktanyákhoz közelálló – ésszerű és hasznos szórakozásokkal törekedvén arra, hogy ezek a szórakozások ne legyenek kincstári ízűek, terhesek (nyomasztóak), kötelező jellegűek”. Szóval az újszerű megközelítésének formáit a hadseregben és a flottánál folyó kulturális tömegmunka egész frontján kell keresni.

A politikai szervek, pártszervezetek tartsák elsőrendű feladatuknak a kommunistákkal, különösen a csapatok mindennapi életéért felelős káderekkel való foglalkozás megjavítását. Egyetlenegy területen sem lehet jelentős eredményt elérni addig, amíg a hadsereg és a flotta kommunistái nem értik meg, hogy az életkörülmény az emberek hangulata, a hangulat pedig már politika. Az emberek életkörülményének, élelmezésének, ruházati és egészségügyi biztosításának kulturális igényei kielégítésének vonatkozásában minden párttaggal szemben növelni kell a követelményeket. Vegyük például a hadtápszervek és az elhelyezési szervek együttműködését. Pontosan ennek a két szolgálatnak az érintkezési pontjain fordulnak elő egyes esetekben lazaságok, szünetnek összevisszaságok. Éppen a politikai szerveknek kell igen igényeseknek lenniük a kommunális gazdasággal szemben. Véleményünk szerint ezen a helyzeten a politikai szervek, a pártszervezetek kötelesek javítani.

Vagy vegyünk egy másik példát. Terveinkben mi pontosan megszabtuk az építkezések tendenciáját és a hangsúlyt a lakásépítés méreteinek növelésére helyeztük. Napjainkban azonban az építőszervek kommunistáinak főfigyelmét a lakóházak minőségére kell felhívni, különösen a távoli helyőrségekben. A lakások elosztását ugyanakkor célszerűen, helyesen és igazságosan kell végrehajtani.

A politikai szervek, pártszervezetek, gazdasági munkások feszült figyelmének, objektumának a személyi állomány élelmezésének megszervezését kell tekinteni. Ennek a problémának két vonatkozását kell szemelőtt tartani. Először: minden a norma szerint illetményes, az állam által rendelkezésre bocsátott élelmiszer kerüljön a katona asztalára. Másodsor az élelmezés minősége. Napjainkban eljött az ideje annak, hogy gondolkozunk az élelmiszerek választékának bővítése felett. Az ország által rendelkezésünkre bocsátott élelmiszerek szerkezete lehetővé teszi ennek a kérdésnek kedvező megoldását.

Bátrabban kell alkalmazni a katonaélelmezéssel kapcsolatosan a szocialista országok baráti hadseregeinél felhalmozódott tapasztalatokat, meg kell honosítani és szélesíteni kell az önkiszolgáló rendszert. Fel kell használni az ország élenjáró vállalatainak a közétkeztetéssel kapcsolatos tapasztalatait is. Egyszóval keresni kell, ki kell kísérletezni, korszerűsíteni kell az egész élelmezés mechanizmusát.

Tökéletesíteni kell a nagyjelentőségű és fontos feladatokat végző kommunista egészségügyi dolgozók munkáját is. A hadsereg egy egészséges, fiatal szervezet. A megbetegedések megelőzésének tehát a mi viszonyaink között vezető helyet kell elfoglalnia. Minden egészségügyi dolgozót a reáharuló feladatért való magas fokú felelősségérzet, a kultúrátalansággal, az antihigiéniával szembeni kéréllhetetlenség szellemében kell nevelni, közülük mindenkit meg kell tanítani hatalmának azokkal szembeni érvényesítésére, akik nem tartják be az egészségügyi normákat, az egyéni higiénia szabályait. Arra van szükség, hogy egészségügyi szolgálatunk kordonná váljon azoknak útjában, akik nem tanulták meg helyesen megszervezni a személyi állomány élelmezését, a vízellátást, a fürdetést és a mosatást. Tehát az elsőség a megelőzésé. A betegséget könnyebb megelőzni, mint gyógyítani, ezt a régi igazságot új tartalommal kell megtölteni.

A csapatok mindennapi élete megjavításával kapcsolatos rendszabályoknak általános rendszerében pontosabban határozzák meg helyüket a katonai kereskedelem dolgozói. A katonai kereskedelemben dolgozók felelősségének növeléséről beszélve két elvi kérdést szeretnék megemlíteni. Először, munkájukban helyezték a hangsúlyt a távoli helyőrségek elsődleges ellátására. Helyenként katonai kereskedelmünk kevésbé vonzódik az állandó viszonyok közötti munkához és részesítse előnyben a „kerekeket”, a mozgóboltokat, a mozgó szolgáltató pontokat. Másodsor, egyszer és mindenkorra meg kell érteni, hogy katonai kereskedelem – alkoholmentes kereskedelem. A Távol-Keleti Katonai Körzet egyik helyőrségében az üzletben időnként hiányoznak a legszükségesebb cikkek, de vodka az mindig kapható. A vodkaárusítás révén teljesített tervre nincs szükség. Mi realisták vagyunk és jól tudjuk, hogy az italozás elleni harc, elkeseredett harc lesz. Az eredmény azonban nem fog elmaradni, ha ezt a harcot valamennyien lankadatlanul, határozottan, nem fogadva el semmilyen kompromisszumot, fogjuk folytatni.

Minden politikai szervtől, pártszervezettől, minden kommunistától megkülönböztetett figyelmet igényelnek a legénységi körletek, bármilyen beosztást is töltsenek be azok. Annak idején Mihail Vasziljevics Frunze a szovjet hatalom által teremtett új intézménynek „vörös laktanyának” nevezte a laktanyát. Azt mondta „hogy a vörös laktanya személyében olyan intézménnyel akarunk rendelkezni, ami nemcsak a vörös katona katonai kiképzési helyéül, hanem mind politikai, mind kulturális nevelésének helyéül is szolgál, hogy a vörös katona örömmel menjen ezekbe a laktanyákba...”

Nem szabad megengednünk, hogy ezek a megállapítások valami következtében elmosódjanak. Arra van szükség, hogy az előljáró parancsnokok gyakrabban forduljanak meg a laktanyákban, hogy a pártpolitikai, nevelő és gazdasági munka jobban számoljon a személyi állomány soraiban bekövetkezett minőségi változásokkal. Életünkben teljesen ki kell írtani a szervezetlenséget, a hideget, a pizskot, a lelketlenséget és a nemtörődömséget. A Szovjet Hadsereg és Haditengerészeti Flotta Politikai Főcsoportfőnöksége távol áll attól a gondolattól, hogy a laktanyákban és a hajókon „melegágyi” körülményeket hozzanak létre. A katonák mindennapi élete mindig szigorú volt és marad, ez feltételezi a nehézségekkel és az ismert megpróbáltatásokkal való szembetalálkozást. Mi azonban azon vagyunk, hogy a legénységi körletekben meleg, világosság és kényelem legyen, hogy a katona jól éljen, érezze is azt és pihenjen abban. Megengedhetetlen az is, hogy egyes kényelmes laktanyák homlokzatai mögött hideg és kényelmetlen helyiségek találhatók. Igazuk van ilyenkor azoknak az embereknek, akik azt mondják, hogy jobb meleg földkunyhóban, mint hideg palotában élni.

Magát a „laktanya” fogalmát azon a szinten kell tartani, amilyenre azt a hadseregünk születésének bölcsőjénél bábáskodó emberek emelték. A laktanya váljon az igazi katona barátság, a katona bajtársiasság atmoszférájának uralkodó helyévé, a tiszték és katonák érintkezésének központjává. A laktanyában uralkodó kényelmet szorosan össze kell kapcsolni a katonák szellemi igényeinek kielégítésével.

A mi legnagyobb gondunk magától értetődően a harci ügyeletet tartó emberek mindennapi élete. Az a lehető legteltesebb mértékben feleljen meg a szolgálat követelményeinek és jellegének, a személyi állomány által elviselendő pszichikai és fizikai megterheléseknek. Az életkörülmény nagyban meghatározza a harci ügyelet ellátásának színvonalát. Nagyobb figyelmet kell fordítani a személyi állomány, a gyakorlatok, terepfoglalkozások ideje alatti élet- és pihenési körülményeinek.

Jobban kell megszervezni a katonáépítők életkörülményeit. A kommunista vezetők, politikai szervek és pártszervezetek szolgálati, pártkötelmeiknek végrehajtása során teremtsenek kedvező feltételeket a katonáépítők életének és munkájának. Nagy fontosságot kell tulajdonítani a melegnek, ételmezésnek és az egészségügynek, mivel ez a kulcsa sok kérdésnek, köztük az építési tervek végrehajtásának is.

A politikai szervek, pártszervezetek, kommunisták a katonai fegyelem továbbfejlesztésének, alkotó részének és elengedhetetlen feltételének tekintsék az életkörülményeket. Erre vonatkozóan nekünk megvan a katonák anyagi-szociális ellátása továbbjavításának pontos, konstruktív terve, amelynek végrehajtásához mindig az embert, az arról való gondoskodást kell munkánk középpontjába állítani. Közeledni kell az emberekhez, erősíteni kell a szellemi kapcsolatokat az előljárók és az alárendeltek között. Egyidejűleg emlékezni kell arra, hogy a szellemi rokonságnak, a szellemi barátságoknak – ahogy mondani szokás – anyagilag megalapozottnak kell lennie. Mert a legmelegebb, a legbarátságosabb szavak sem járnak megfelelő eredményekkel, ha a katonának az életkörülményei nem lesznek megfelelőek. Mindenre, ami az emberre, annak szolgálatára, anyagi jólétére, pihenésére vonatkozik, nekünk különös gondot kell fordítanunk. Ez politikánk kulcskérdése.

A csapatok életkörülményeinek javításával foglalkozó összhadseregi értekezleten elhangzottakkal kapcsolatosan A. Lizicsev vezérezredes szólott már az emberi tényező kategóriájára vonatkozó egyéb olyan problémákról is, mint az életkörülmény és a politikai munkás, az életkörülmény és a kommunista.

Az SZKP KB 1985. áprilisi plénumán – mondotta A. Lizicsev vezérezredes – kihangsúlyozták, hogy a fegyelem és a rend megerősítésének egyetlen elengedhetetlen feltétele az, hogy mindenki a maga dolgával foglalkozzon. Ha ezeket a szavakat lefordítjuk jelenlegi beszélgetésünk nyelvére, akkor az elmondottak azt jelentik, hogy az ételmezési szolgálat beosztottjai foglalkozzanak az emberek ételmezésével, a ruházati szolgálat beosztottjai a ruházattal, fürdetéssel és mosatással, az egészségügyi dolgozók gyógyítsák az embereket stb. És ez így helyes.

De a kommunistától és méginkább a politikai munkástól mi ennél többet várunk. Neki a párt- és szabályzat szerinti kötelmei alapján „szerénynek, becsületosnak, tapintatosnak és az emberekhez figyelmesnek kell lennie, idejében reagálni kell a dolgozók kéréseire, igényeire...” Ezeket a konkrét igényeket az SZKP Szervezeti Szabályzat-tervezete tartalmazza. Minden politikai munkás, minden kommunista munkájának alapját az alkotó tevékenység céltudatosság képezze. Pontosan ismerje a munka célját, a napi és távlati feladatokat, azok megoldásának útjait és a végeredményt.

Annak érdekében, hogy a csapat életkörülményeivel kapcsolatosan a haladást meg tudjuk gyorsítani, növelnünk kell valamennyi parancsnok, politikai munkás, törzsekben dolgozó tisztek, hadtápdolgozók, pártszervezetek szerepét. Egyszóval minden olyan kommunistának a szerepét, akinek az SZKP Szervezeti Szabályzata kötelességévé teszi azt, hogy legyen figyelmes az emberekkel, viseltessen bizalommal azokkal szemben. Fokozni kell a pártpolitikai munka eredményességét, a párt által a káderekre gyakorolt hatást, alkalmassá kell tenni őket arra, hogy társadalmunk fejlődésének adott szakaszában bátrabban vállalják a személyi állomány életkörülményével kapcsolatos halaszthatatlan kérdések megoldását.

Újszerűen kell megközelíteni minden hiányosságot, negatív jelenséget, mindenfajta melléfogást. Eljárt az idő azok felett, akik előszeretettel korrigálták az építési terveket a

szociális, kulturális, szolgáltató objektumok rovására. Új módszer szerinti munkára van szükség, tettek és szavak embereire, határozott, nem közömbös, kezdeményező, vállalkozó kedvű emberekre.

A történelem nem hagy nekünk időt a lazításra. A világ napjainkban nagyon nyugtalan. Nőnek a fegyver-hegyek, nő az imperializmus részéről fenyegető háborús veszély. Ezért nekünk fokoznunk kell a hadsereg és a flotta harckészültségét, magasabb színvonalra kell emelnünk a politikai és harckiképzést, erősíteni kell a fegyelmet, javítanunk kell a személyi állomány életkörülményeit. A hadsereg és flotta kommunistáinak kötelessége, hogy megsokszorozza erőfeszítéseit, az idő, a nép, a párt, annak Központi Bizottsága által számunkra megszabott feladatok megoldására, az SZKP XXVII. kongresszusának méltó fogadtatására és a kongresszus összes útmutatásainak becsületos végrehajtására.

MILITÄRWESEN

A Bundeswehr tábori hadseregének egészségügyi biztosítása

*Írta: Dr. D. Enderlein ezredes és
Dr. K. Langbein ezredes*

Megjelent: Militärwesen 1986. 3. számában

A háborús előkészületek tovább erőtetése irányának megfelelően az NSZK politikai és katonai vezetése már a 70-es évek kezdetén elfogadta a haderő új korszerűsítésének és reorganizációjának a programját támadásban, amiből a „Haderőszerzés” következett. Noha az NSZK felfegyverzésének tervezői, a fasiszta hadsereg második világháborús tapasztalataira támaszkodva, az egészségügyi szolgálat számára már 1953-ban hadosztályonként legalább két önállóan tevékenykedő egészségügyi századot és négy sebész brigádot követeltek, már akkor arra utasítanak, hogy az egészségügyi csapatok szervezésének és felszerelésének fokozott mértékben számolni kell „az elől levő egészségügyi intézetek gyors mozgékonyságának szükségességével és korszerű fegyverek hatásával”.

Az egészségügyi szolgálatnak a háború új körülményeihez való igazítása során, miként az a 70-es évek elején kialakult, a felelősök emlékeztek a Hantleben által 1953-ban felállított követelményekre. Mielőtt a 80-as évek egészségügyi szolgálatának a struktúráját és szervezését megfogalmazták, több kutatócsoport intenzíven értékelte az imperialista hadseregek 1945 után folytatott lokális háborúi egészségügyi biztosításának a tapasztalatait.

Különleges súlypontot képezett az USA-hadsereg egészségügyi biztosításának értékelése Vietnámban és az izraeli hadseregé a közel-keleti háborúban. Az egészségügyi felügyelet közösen a megbízott szakértőkkel arra a következtetésre jutottak, hogy az egészségügyi biztosítás egyik rendszere sem alkalmas egy Európában vívott háború esetén.

Az egészségügyi szolgálat struktúrája és szervezése

A Bundeswehr és a NATO-doktrína² stratégiai koncepciója alapján, ami szerint az atomeszközök alkalmazása nélkül, korlátozott és korlátlan alkalmazásával vívott harc tevékenységet egészségügyileg biztosítani kell, az egészségügyi felügyelet kifejlesztette az egészségügyi szolgálatnak egy olyan struktúráját és szervezését, ami:

¹ H. Hartleben: Az egészségügyi szolgálat néhány problémájával. Wehrwissenschaftliche Rundschau. 1953. 5. 22. 236. oldal.

² Fehérkönyv 1983. A Német Szövetségi Köztársaság biztonságához. Bonn 1983.

- a „Haderőszervezés-4”-hez van igazítva;
- támadó hadművelet esetén az egészségügyi intézetek nagy számának a lépcsőzött szétbontakoztatásával garantálja az egészségügyi biztosítást a harcoló csapatoktól a Német Szövetségi Köztársaság tartalék lazarett bázisáig;
- az egészségügyi alegységek, egységek és intézetek magas mozgékonyasága a csapatok mozgékonyaságával azonosat mutat;
- szavatolja a béke struktúrából a háborúra történő gyors átmenetet és a személyi állomány feltöltését a mozgósítás keretében első lépésként öt-hatszorosra teszi lehetővé;
- már békében előidézti a hadsereg és a területi egészségügyi szolgálat fúzióját azért, hogy az egészségügyi szolgálatot háborús helyzetben nagyobb hatékonysággal alkalmazzák.

Az új struktúra kifejlesztésénél az egészségügyi felügyelet az egészségügyi szolgálat létszámának meghatározásánál a hadsereg békelétszáma 5%-ának megfelelő tervtömegéből indult ki. A mozgósítás fázisában ezt a tábori hadseregben 10%-ra kell emelni. Az egészségügyi személyek ilyen tömegének a készenlétkben tartása már békében megkövetel egy olyan megszakítás nélküli katonai egészségügyi kiképzést, amelyekkel mind az egészségügyi zászlóaljok, mind az egészségügyi iskolák, az egészségügyi akadémia és a Bundeswehr-kórházak élnek.

Míg békében a hadsereg egészségügyi ellátását a Bundeswehr-kórházak realizálják és csak a csapatgyakorlatokat biztosítják egészségügyi készenléttel a Bundeswehr egészségügyi központjának állományából, ez háborúban:

- a hadtestben az egészségügyi parancsnokság révén;
- a dandárban az egészségügyi század révén;
- a zászlóaljban az egészségügyi raj révén történik.³

Az egészségügyi szolgálat háborús struktúrájának, illetve a tábori hadsereg egészségügyi biztosításának különlegességeként ki kell emelni, hogy:

- a szárazföldi haderők minden egészségügyi alegysége és egysége alapvetően békében a keret csapattestekkel foglalkozik, amelyeket a mozgósítás megkezdése után vagy kiegészítenek, vagy feltöltenek;
- a Bundeswehrnek a dandárai a hegyivadász- és a légideszant dandárok kivételével nem rendelkeznek semmilyen közvetlenül alárendelt egészségügyi egységekkel;
- az egészségügyi századoknak a struktúrája és szervezése, a csapattestek szintjétől függetlenül, amelyekhez tartoznak, megközelítően azonosak;
- a sérültek és betegek elszállítása „tőlük” megköveteli az egészségügyi szállítóeszközöknek a tábori hadsereg alsóbb szintjein történő erős koncentrációját.

Az egészségügyi csapatok struktúrája, szervezése és feladatai

A hadtest egészségügyi csapatainak, amelyek egy egészségügyi parancsnokságba vannak összefogva, a feladata, hogy a harcoló csapatokat támogassák és a hadtesthez tartozó alegységeket és egységeket egészségügyileg támogassák. (1. sz. vázlat.) A hadtestben, miként a hadosztály-

³ Tanulmány: „A Bundeswehr egészségügyi logisztikájának és más fontosabb NATO-állam, valamint az NSZK közegészségügyének a főbb mutatószámai” GVS-Nr: B671 719 (Az Ernst-Moritz-Arndt-Egyetem katonaeészségügyi szekciójá.).

ban a sebési segítséget teljes terjedelemben biztosítják. A NATO diszlokációnak megfelelően a Keleti-tengeri kijárat parancsnokságnak nincs egészségügyi parancsnoksága. Az É HDSCS-nek az 1. egészségügyi parancsnokságot 4144 fővel, valamint a 2. egészségügyi parancsnokságot 3699 fővel tervezik. A D HDSCS-nek tervezik a 3. egészségügyi parancsnokságot 3252 fővel. Minden egészségügyi parancsnokságnak megközelítően 700 db gépjármű áll a rendelkezésére.⁴

Az egészségügyi parancsnokságnak többek között kettő egészségügyi zászlóalj, egy vegyes egészségügyi zászlóalj, egy betegszállító zászlóalj és egy egészségügyi anyagi-század van alárendelve. További egészségügyi alegységek, egységek és intézetek alárendelése lehetséges, amelyek békében keretegységekként a területi egészségügyi szolgálat állományába tartoznak. A két egészségügyi zászlóalj legalább négy-négy egészségügyi századdal rendelkezik.

Míg az *egészségügyi zászlóaljak* az orvosi biztosítást kvalifikált és speciális orvosi segítség formájában, a hadtest fő erőikéftésének irányában szavatolják a hadtest csapatai számára, a vegyes egészségügyi zászlóalj biztosítja az egészségügyi személyzet pótlásának a tábori kiképzését és ellátási feladatokat teljesít.

A *vegyes egészségügyi zászlóalj* képezi ugyanakkor a hadtest egészségügyi tartalékának a magját, és mindenkor súlypontok szerint alkalmazható a sérültek és betegek egészségügyi biztosítására.

A vegyes egészségügyi zászlóaljakban egy törzs- és ellátószázad mellett alkalmazásra kerül egy egészségügyi gyűjtő század, egy egészségügyi anyag-század és egy egészségügyi tábori pótszázad.

A *betegszállító zászlóaljaknak* kell gondoskodni, szoros együttműködésben a területi egészségügyi szolgálattal, a sérülteknek és betegeknek a tartalék lazaretbe történő gyors előreszállításáról és ezzel megőrzi a hadtest egészségügyi alegységeinek, egységeinek és intézeteinek a manőverképességét.

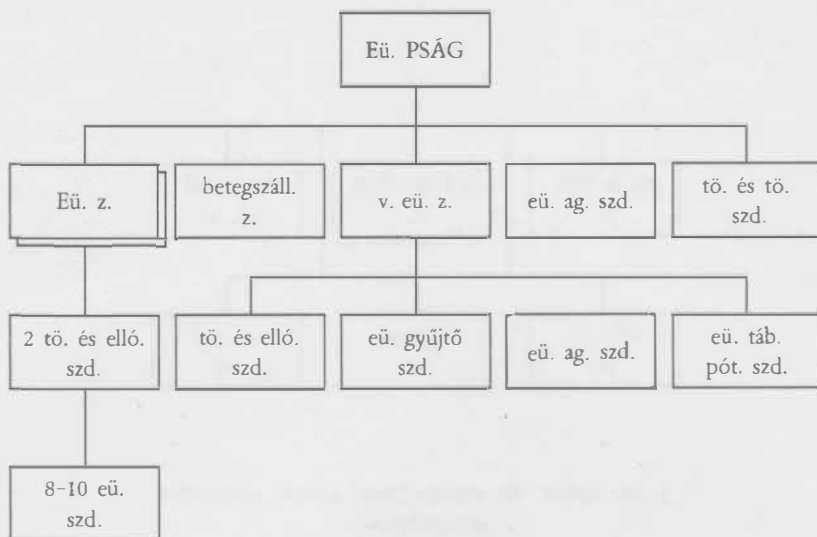
Az egészségügyi anyagellátás intézményeinek a feladata gondoskodni a nagymennyiségű gyógyszer és kötözőanyag biztosításáról és a gyógyászati technikában bekövetkezett vsteszégek pótlásáról. Szoros együttműködésben a területi egészségügyi raktárral, a hadtest egészségügyi raktárnak – ami az egészségügyi anyagszázadokkal települt – kell az egészségügyi anyagokat szünet nélkül utánszállítani a hadosztályokhoz és a meghibásodott egészségügyi anyagokat, amennyiben azok nem javíthatók, a terület egészségügyi raktárába visszaszállítani.

A területi egészségügyi szolgálathoz keret-egységekként hozzárendelt 200³ lazarettnek kell, a tábori hadsereg egészségügyi szolgálatának történő átalárendelés után, mint mozgó tábori kórházaknak a hadosztály-kötözőhelyek túlterhelését megakadályozni és az olyan sérültekkel és betegekkel foglalkozni, akiknél a harcképesség gyors helyreállítása várható.

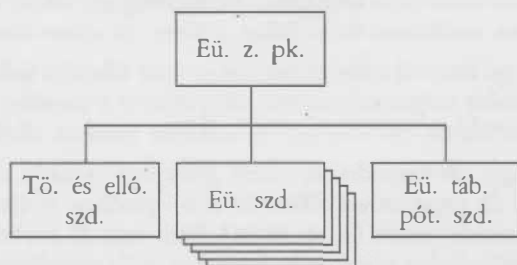
A *hadosztályok egészségügyi zászlóaljai* egyenként rendelkeznek 1120 fős személyi állománnyal és kb. 335 db gépjárművel, az egészségügyi felügyelőség nézete szerint elegendő erővel és eszközzel ahhoz, hogy az egészségügyi ellátást súlyos harci körülmények között is biztosítsák.

⁴ AO 043/1/003. A NATO és a francia szárazföldi haderők szervezése, állománya és alkalmazási alapelvei hadseregcsoporttól hadosztályig

⁵ K. Langbein (D. Enderlein): A Bundeswehr területi egészségügyi szolgálatának előkészítése a harctevékenységek egészségügyi biztosításához. Miltärwesen 1985. 6. sz. 61. oldal.



1. számú vázlat: A hadtest egészségügyi parancsnokság szervezése és struktúrája.



2. számú vázlat: A hadosztály egészségügyi zászlóaljának szervezése és struktúrája.



3. sz. vázlat: Az egészségügyi század szervezése és struktúrája.

Az egészségügyi zászlóalj szervezése és struktúrája, miként az AO 043/1/003-ban meg van adva, lehetővé teszi a hadosztály első lépcsőjében levő dandárok fő kötözőhelyeinek, továbbá a hadosztálynak egy fő kötözőhely és egy könnyű sérült gyűjtőhely egyidejű telepítését. Különleges körülmények között az egészségügyi zászlóalj állományából sebészeti tábori kórház is képezhető. Az egészségügyi századok munkáját a mindenkori alkalmazási variánsnak megfelelően a törzs- és ellátószázad biztosítja.

Az egészségügyi zászlóalj *tábori pótszázada*, aminek lehetővé kell tenni az egészségügyi személyi állomány megszakítás nélküli kiképzését és a személyi veszteségek feltöltését, súlyos helyzetekben egészségügyi tartalékként kerülhet alkalmazásra.

Az egészségügyi zászlóaljba szervezett *egészségügyi századok* egyenként 164 fős állománnyal és 50 db gépjárművel főként az első lépcsőben tevékenykedő dandárok egészségügyi biztosítását végzik (3. sz. vázlat). Ezek vagy fő kötözőhelyeket, vagy/és könnyű sérült gyűjtőhelyeket telepítenek. A könnyű sérült gyűjtőhelyeknek messze előretelve kell a zászlóalj könnyű sérülteit és könnyű betegeit felvenni és a súlyos sérültektől elválasztva végrehajtandó elszállítását biztosítani. Ezzel kell a párhuzamosan szétbontakozott fő kötözőhelyeket a könnyű sérültektől szabadon tartani.

Egy *betegszállító gépkocsiszakas* felvétele az egészségügyi század struktúrájában lehetővé teszi a könnyű sérült gyűjtőhelyekről a könnyű sérültek elszállítását és a fő kötözőhelyről a súlyos sérülteket. Dandártól fölfelé minden fő kötözőhely egységes elvek szerint települ és rendelkezik négy osztállyal a felvételhez, sokk-kezeléshez, műtéti ellátáshoz, valamint a sérültek és betegek ápolásához. Tömegpusztító fegyverek alkalmazása esetén az ABV rajnak kell a sérültek mentesítését és méregtelenítését elvégezni. Egy

fogorvosi részlegnek a hozzárendelése a fő kötözőhelyhez mind a dandárok szájszé-
zeti biztosítását a harc szüneteiben, mind a műteti osztály megerősítését szavatolja.

Az egészségügyi anyagrajnak kell a gyógyszerek és kötözőeszközö folyamatos készen-
létben tartásáról gondoskodni. A főköttözőhelyen vitális indikációból nyújtanak kvalifi-
kált sebészi segítséget.

Ennél csak az olyan súlyos sérültekkel foglalkoznak, akiknél orvosi segítség nélkül
a túlélés az egészségügyi elszállítás alatt kérdéses. Azért, hogy a hegyivadász dandárok és
a légideszant dandárok messzemenő önállóságát egészségügyileg szavatolják, ezeknek
egészségügyi századok vannak közvetlenül alárendelve, amelynek az állománya egyen-
ként 140 fő.

A zászlóalj egészségügyi raja, melynek az állománya 14–22 fő és hat db gépjármű,⁶ a
zászlóalj hátsó területén tevékenykedik, ez nyújtja mind az első egészségügyi, mind az
első orvosi segítséget. Ez kötözőrészlegbe és egészségügyi részlegbe szerveződik. Míg a
köttözőhely részleg telepíti a zászlóalj csapatköttözőhelyet, az egészségügyi részleget az
első lépcsőben levő század nem szervezetszerű egészségügyi részlegének a megerősíté-
sére és a sérülteknek a századoktól való elszállítására alkalmazzák. Jelenleg az egészség-
ügyi raj vezetőjeként egy általános orvos kerül alkalmazásra. Egy második orvosnak a
mellérendelése vitatott és az NSZK 180 000 fős orvosállománya mellett egyre inkább a
lehetőségek területére tolja.

A személyi állományával, a hat harcnapos anyagi-egészségügyi eszközeivel és a
28–32 fős sérült szállító kapacitásával az egészségügyi szolgálat messzemenően képes a
zászlóaljat az állandóan változó tevékenység mellett, megerősítés nélkül egészségügyileg
biztosítani. Itt különösen az előrevetett osztagonként történő alkalmazásra, menetek
önálló végrehajtására, a légideszantként történő alkalmazásra és a vízi akadályok erősza-
kos leküzdésére gondoltak. Az egészségügyi raj szervezését és strukturáját mindenek-
előtt egy megerősítve tevékenykedő zászlóaljra kell számolni.

A századoknál és útegeknél eljutottak „az egészségügyi szolgálat segítő” alkalmazá-
sához. Az 50 katonánként kiképzett sebesültvivőket nem szervezetszerű egészségügyi
rajként⁷ összefogva alkalmazzák. A századoknál és az útegeknél a személyi állomány
nagyságától függően legalább egy nem szervezetszerű egészségügyi rajt ki kell képezni.

A várható egészségügyi veszteségekből kiindulva, az egészségügyi szolgálatot a
harcmezőn a katonák ön- és kölcsönös segélynyújtása mentesíti. A Bundeswehr kato-
náinak az ön- és kölcsönös segélynyújtási kiképzéséhez a parancsnokoknak 20 óra áll
rendelkezésre.

A sérültek mentéséhez egészségügyi páncélozott járműveket alkalmaznak. A légi-
deszantok dandárok kivételével, amelyekben 109 db egészségügyi páncélozott járművel
rendelkeznek és amelyekben már az ejtőernyős zászlóaljoknak 34 db, illetve 52 db egészség-
ügyi mentő gépjármű van az állományában, a Bundeswehr dandárainál 13–13 db és a
Bundeswehr hadosztályainál 48–48 db egészségügyi mentőgépjármű kerül alkalmazá-
sra.⁸

⁶ Információk a Bundeswehr egészségügyi biztosításának megszervezéséről háborúban. VVS-Nr.: B
813 090 (Az Ernst-Moritz-Arndt-Egyetem katonaeorvosi szekciója.).

⁷ Információk a Bundeswehr egészségügyi biztosításának megszervezéséről háborúban. VVS-Nr.: B
813 090 (Kiadó: Ernst-Moritz-Arndt-Egyetem katonaeegészségügyi szekciója.).

⁸ AO 043/1/002. A NATO és a francia szárazföldi haderő szervezése, állománya és alkalmazási alapel-
vői dandártól rajig.

Az egészségügyi biztosításnak ez a rezsime egy szakaszos ellátást tesz lehetővé, ami a századnál történő első egészségügyi segítségnyújtással kezdődik és annak folytatása az első orvosi segítséggel a zászlóaljban, a kvalifikált egészségügyi segítséggel a dandárban és a hadosztályban van. A specializált gyógyító segítséget korlátozva csak hadtesttől és teljes terjedelemben a NATO-stratégiának megfelelően csak a terület tartalék lazarett bázisán kell adni. A 200 db mozgó tábori kórházba elsősorban a könnyű sérülteknek és könnyű betegeknek kell kerülni, akiknél a harcképesség gyors helyreállítása várható.

Végkövetkeztetések:

A Bundeswehr egészségügyi szolgálatának a „Haderőszervezés-4”-hez való igazításával teljesítményerős egészségügyi alegységeket, egységeket és intézeteket hoztak létre, amelyek képesek a magfegyverek nélkül, korlátozott, vagy korlátozás nélküli alkalmazásával folytatott harci tevékenységeket egészségügyileg biztosítani.

Az egészségügyi biztosításnak a rendszere szakaszos ellátásra orientált, amelyben a gyors mentés, az egészségügyi ellátás és az egészségügyi elszállítás kölcsönösen feltételezettek. Az elülső egészségügyi etapok (csapat kötőzöhelyek, dandár és hadosztály fő kötőzöhelyek) működése szabadságának megőrzéséhez tervezik az elszállítást „tőle”, ami az összes rendelkezésre álló szállítóeszköz (gépjárművek, kórházvonatok, kórházhajók, egészségügyi légi szállítóeszközök) nagy számban történő alkalmazását jelenti. A századnál történő önszegély nyújtása után a sérülteknek legkésőbb a zászlóalj csapatkötőzö helyeken meg kell kapni a kvalifikált orvosi segítséget, a hadtest egészségügyi intézeteiben, valamint a tartalék lazarett bázisokon a specializált orvosi segítséget. Ezzel a rendszerrel reméli az egészségügy vezetése a letalítás határon tartását és a harcoló csapatok moráljának az erősítését.

Militärwesen

A kenyérrrel és friss hússal történő ellátás néhány problémája harci körülmények között

Írta: G. Müller ezredes

Megjelent: a *Militärwesen* 1986. 3. számában

Sokrates görög filozófus már időszámításunk előtt megformálta figyelmeztető tételét: „Az embernek enni kell azért, hogy éljen, de nem azért él, hogy egyen!” Ez az objektív függőség kiemeli az embereknek az életükhöz, egészségükhöz és teljesítőképességükhöz szükséges anyagokkal való folyamatos és állandó ellátásának jelentőségét. A napi táplálékfelvétellel ezt az igényt kell figyelembe venni és a táplálék legfontosabb funkcióját az energiaszükséglet fedezése forrásaként teljesíteni.

A katonáknak a harc kiképzés soráni és a harc körülményei közötti különleges pszichikai és fizikai megterhelése meghatározza az ellátás biztosításának a minőségi és mennyiségi követelményeit. Ezeket, kiindulva a legújabb táplálkozástudományi felismerésekből, figyelembe vették az ellátási normák és pótlékok megállapításánál.

Az időben történő, teljes és norma szerinti élelmezési ellátás biztosítása az élelmezési szolgálat fő feladata. Ez azonban ugyanakkor megköveteli minden parancsnoktól, politikai, és pártmunkástól az állandó figyelmet és ráhatást, mivel az élelemmel való ellátás lényegesen befolyásolja a katonák politikai-erkölcsi állapotát, a pszichikai teljesítőképességét és a fizikai állóképességét.

A vezető szervek és a csapatok harci erejének és harcászultságának az állandó növelése folyamatában az ellátás biztosításának előfeltételei is tökéletesedtek, hogy a vezető szervek és a csapatok egy meghatározott időre – az élelmiszerezutánpótlástól függetlenül – az élelmiszerezutánpótlást biztosítani tudják.

Ez nem jelenti azt, hogy az alatt az idő alatt nem lenne szükséges az utanszállítás, a felhasználás és a lehetséges veszteségek pótlására. Sokkal inkább arra kell törekedni, hogy a tartalékokat olyan hosszú ideig kell a megfelelő szinten tartani, amilyen hosszú ideig csak lehetséges és minden forrást fel kell használni a kiegészítésükre.

Azért hogy a környezet, illetve a tömegpusztító fegyverek alkalmazásának károsító anyagai behatása következtében keletkező veszteségeket maximálisan korlátozzák, az élelmiszerek ennek megfelelően vannak csomagolva.

A rendelkezésre álló élelmiszerek széles választékában különleges helyet foglal el a vezető szervek és a csapatok friss hússal, húskészítményekkel és kenyérral történő ellátása. Az élelmiszernormák keretében ezek az alapvető élelmiszerek fedezik az energiaszükséglet 50%-át, a fehérjeszükséglet 40%-át, a zsírszükséglet 50%-át és a szénhidrát-szükséglet 45%-át.

A hús és kenyér ezenkívül olyan élelmiszerek, amelyek, ha azokat nem megfelelő eszközökkel és módszerekkel (pl. sterilizálás, konzerválás) tartósítják, viszonylag gyorsan megromlanak és ezért folyamatosan kell termelni, készletezni, utánszállítani és felhasználni.

A biológiai vagy a tömegpusztító fegyverek behatása következtében beálló megromlásnak a megakadályozása magas követelményeket állít a higiéniai rendszabályok és ezeknek az élelmiszereknek a termelése, a tárolása és a szállítása során védelme elé.

Az élelemmel való ellátás körülményei

A jelenlegi ismeretek és nézetek szerint magasabb harcészültségbe helyezés esetén és háborúban lényegesen megváltoznak az élelemmel való ellátás körülményei. A helyorségi viszonyok között alkalmazott, bevált beszerzési és tervezési módszerek ezután már nem felelnek meg a követelményeknek és lehetőségeknek. Az eddigi szerződéses kapcsolatokat meg kell szüntetni, mivel a vezető szervek és csapatok diszlokációjának a szükséges változásai és a népgazdaság megváltozott szervezeti és ellátási struktúrája új beszerzési forrásokat és szállítási kapcsolatokat feltételeznek.

Egy lehetőség szerint megszakítás nélküli átmenet biztosítása az új körülményekre az előkészítés specifikus feladata, ami azon a két elvi megállapításon alapszik, hogy:

- az arcvonalban tevékenykedő vezető szerveket és csapatokat utánszállítás segítségével a központi komplettírozó raktárakból, valamint a népgazdaság speciális kiszállító objektumaiból (raktárak, üzemek) közvetlenül vagy a hadtápbázisok osztályain keresztül;

- a helyhez kötött vezető szerveket és csapatokat az újonnan létesített népgazdasági kiszállító raktárakból, kiszállító üzemekből és a diszlokációjuk megyéjében levő kereskedelmi objektumokból, valamint a területi katonai raktárakból vételezéssel biztosítják.

Az arcvonalban tevékenykedő vezető szervek és csapatok azonban magasabb harcészültségi fokozatba történő helyezésük esetén úgy is biztosíthatók, mint a területhez kötött vezető szervek és csapatok, ha nem történik meg az átdiszlokálásuk más megyékbe, ha semmilyen központi utánszállítás nem hajtható végre. Az arcvonalban tevékenykedő szervek és csapatok ellátásához főként konzervált, koncentrált, szárított és tárolható élelmiszereket alkalmaznak, a területhez kötött vezető szervek és csapatok ellátása elsősorban friss és tárolható élelmiszerekkel történik, a mindenkori helyzettől és gazdasági lehetőségektől függően.

Ennek megfelelően a területhez kötött vezető szerveknek és csapatoknak a friss hús-, hústermék- és kenyérszükségleteiket önállóan a megyei védelmi parancsnokságok által nekik kiutalt kiszállító objektumokról kell realizálni. Kivételes esetekben, a megye

ellátási zavarai esetén, a katonai körzetnek van lehetősége, hogy a katonai körzet raktáraiban levő készletekből konzervekkel és tárolható élelmiszerekkel, valamint - a tábori sütődéi alkalmazása révén - kenyérrel támogassa a biztosítást.

Az arcvonalban tevékenykedő vezető szervek és csapatok biztosítását elsősorban konzervált, koncentrált, szárított és tárolható élelmiszerekkel főként az egész anyagi szállítás keretében, az élelmiszerszállításra rendelkezésre álló szállító kapacitás és az élelmiszereknek tömegpusztító fegyverek behatása és a megromlás ellen magasabb védettségi fokot biztosító csomagolása indokolja.

Egy hadosztálynak (gl./hk.) például naponta kb. 35 t friss és tárolható élelmiszerre (ebből 3,5 t friss hús, illetve hústermék és 7 t kenyér) vagy 18-22,5 t konzervált, koncentrált, szárított és tárolható élelmiszerre van szüksége, beleértve a kenyeret is.

Nem lehetséges azonban - és a katonák ellátására tartósan nem is kedvelt - csak konzervek és tárolható élelmiszerek alkalmazása.

A feldolgozó üzemekben lehetséges termelés kiesések, a csomagolóeszközök biztosításának problémái, a kooperációs kapcsolatok zavarai stb. a harctevékenységek folyamán szükségessé teszik a friss élelmiszerek, különösen hús és húskészítmények, valamint zsír, tejtermékek, krumpli, zöldségek és gyümölcsök felhasználását is.

Az arcvonalban tevékenykedő vezető szervek és csapatok friss húsellátása

Általában abból lehet kiindulni, hogy az arcvonalban tevékenykedő vezető szervezet és csapatokat a harctevékenység folyamán 10 biztosítási naptól 3-4 napon friss hússal és hústermékekkel kell ellátni. A magasabb harcászaltságba helyezés utáni első napokban a vezető szervezet és csapatokat addig tudják friss hússal ellátni, ameddig azok az eddigi diszlokációjuk megyéjének a területén vannak. A harctevékenységek további folyamán a helyzettől függően szervezik a friss hús és hústermékek utanszállítását is. Erre a megromlás veszélye miatt hűtő-szállító eszközök szükségesek, amelyek egyidejűleg magas védelmet nyújtanak a tömegpusztító eszközök hatása ellen. A hideg évszakokban kocsiszekrényrel rendelkező szállító eszközökkel is lehetséges; ez azonban megköveteli a szállítandó áruk tartályokba, hússzállító szekrényekbe vagy fóliába történő kiegészítő csomagolását. A hűtlánc megszakadása esetén biztosítani kell az azonali felhasználást.

A vágóhidakról és feldolgozó üzemekből, valamint a népgazdaság hűtőházaiból történő utanszállításnak a végrehajtása feltételezi, hogy az utanszállítás minden szintjén szervezetszerű hűtő-szállító eszközök állnak rendelkezésre.

Egy hadsereg átlagos napi szükséglete 20-25 t hús és hústermék. A hadseregben különböző szinteken tervezett hűtő-szállító eszközök (hűtőgépkocsi és utánfutó) 2 vagy több napi fejadag átvételét és forgalmazását biztosítják (lásd 1. sz. táblázat)

Az alapvető követelményekből kiindulva, az utanszállítás különböző etapjaiban, a friss húsnak a vágóhidakról, feldolgozó üzemekből és a hűtőházakból a zászlóalj ellátópontokig történő utanszállításával kapcsolatban, a következő követelményeket kell ellátni a hús élvezhető megtartása elé: legalább 7 nap - átlagosan 10 nap - maximálisan 14 nap.

Ebből 4-5 napot (max. 8-10 nap) a szállításra és az utánszállítás hadtápterületén történő átadásra/átvételtre, tovább 2-4 napot a felhasználásig történő tárolásra kell számolni, mivel az élelmiszerek utánszállítását általában nem naponta tervezik és a hátországból a vezető szervekhez és csapatokhoz a harctevékenységek folyamán a háború behatásai következtében az utánszállítás lényegesen bonyolultabb és hosszabb lenne. A frissen vágott állatok húsnak érési ideje ennél még nincs is figyelembe véve. Ez részben az utánszállítási folyamat időtartamával kompenzálódik.

*Az arcvonalban tevékenykedő
vezető szervek és csapatok kenyérellátása*

A vezető szervek és csapatok kenyérrel történő ellátása folyamatos követelmény. Ezt rendszerint a kenyérellátás terve alapján hajtják végre.

A személyi állomány ellátásához a szervezetszerű, mozgó táborig sütődék alkalmazási és munkakészségének eléréséig a vezető szervek és a csapatok rendelkeznek a meghatározott nagyságnak és lépcsőzésnek megfelelő hadműveleti tartalékokkal és csapat-tartalékokkal, hosszú ideig tárolható szeletelt és dobozolt kenyér, (alegység, egység) valamint liszt- és sütő-nyersanyagokkal (a harcászati és hadműveleti kötelékek liszt és sütő nyersanyaga). Kiegészítésként minden táborig sütőde század magával visz egy napi fejadaghoz szükséges liszt- és sütő-nyersanyagot.

A harckészültség magasabb fokába helyezéssel biztosítani tudják:

- a vezető szerveket és csapatokat több napra kenyérrel a csapattartalékokból és a folyamatos ellátás tartalékaiból;

- az állandó harckészültségben levő kötelékeket legkésőbb 24 óra múlva kenyérrel a táborig sütőde század termeléséből és

- a többi kötelékeket 24 óra után, a felállítás befejezése után kenyérrel a táborig sütőde század termeléséből (a felállítás alatt a terület állandó sütőüzeméből).

Meg van az a lehetőség, hogy az arcvonalban tevékenykedő vezető szerveket és csapatokat ideiglenesen az állandó sütőüzemek lássák el kenyérrel, így a táborig sütőde századok a meglevő liszt- és sütő nyersanyag-tartalékokból tudnak kenyeret készíteni. A hosszabb felhasználhatóság biztosításához rendelkeznek az anyagi előfeltételekkel a sorbin savval és etilalkohol segítségével, a meghatározott technológia szerint történő kenyér konzerválásához.

Egy gépesített lövész- (harckocsi) hadosztály napi kb 7 t kenyérszükségletének a termeléséhez és konzerválásához a 2. sz. táblázatban levő anyagi eszközök megadása szükséges.

A táborig sütőberendezések termelő kapacitása általában elegendő a kenyérszükséglet biztosításához. A 11,5 t kenyér maximális kapacitást 24 óra alatt harci körülmények között azonban nem éri el. A lehetséges kapacitás veszteségek és az azokat okozó tényezők a 3. sz. táblázatban vannak felsorolva. A gyakorlatban átlagosan 8 t napi termeléssel (a táborig sütőde század áttelepülése nélkül), illetve 5-7 t kenyérrel (áttelepülés esetén) kell számolni.

A tábori sütőberendezések kiesése esetén a kenyér utánszállítása szükséges. Erre alkalmazhatják a Nemzeti Néphadsereg anyagi biztosítása dandárának, illetve a területi katonai körzetek és a terület állandó sütőüzemének a tábori sütőberendezéseit.

A különböző romlást okozó behatások (por, víz, kártevők, rádióaktív anyagok, mérgek stb.) elleni védelméhez a kenyeret csak zárt járműveken szabad szállítani, és ezenkívül papírsákban, illetve fóliával, vagy papírral bélelt kenyérszállító szekrénybe, tálcákon vagy tartályokba kell csomagolni.

Összességében a vezető szervek és csapatok friss hússal és kenyérral történő biztosítása az élelmiszerellátás elengedhetetlen alkotórésze és ezeknek az élelmiszereknek a speciális tulajdonságai (könnyen romlandóság) különleges követelményeket állítanak a külső behatások elleni védelem elé a termelés során, a tárolás és a szállítás során a katonának történő kiadásáig. Ennek konzekvenciái vannak a csomagolóanyagok és a speciális szállítóeszközök alkalmazásának szükségességére nézve.

A hús- és kenyértermeléshez nagy mennyiségű ivóvíz szükséges, amit a víz megfelelő előkészítésével, illetve ellenőrzött vízellátó-hálózatból történő kivétellel kell fedezni és a szállítóeszközök alkalmazásánál figyelembe kell venni.

A harc behatásai és körülményei a mozgó berendezések termelési kapacitását lényegesen csökkenthetik, úgy hogy a vezető szervek és a csapatok szükségletének egy részét üzemekből és a területi népgazdasági intézetekből történő utánszállítással kell fedezni.

1. sz. táblázat

Kötélék	Hűtőkapacitás kg-ban	Napi fejadag
Ezred	5 000	1,5
Hadosztály	21 000	6,0
Hadsereg	60 000	2,5-3,0

2. sz. táblázat

<i>Termelés</i>	
Liszt kb.	5000 kg
Sütő-nyersanyag (só, élesztő, kész kovász, olaj) kb.	300 kg
Ivóvíz kb.	5000 l
<i>Konzerválás</i>	
Etilalkohol kb.	300 l
Szorbin sav kb.	17 kg
Polietilén zacskó	5000 db

3. sz. táblázat

Faktorok	Kapacitás veszteség %-ban
<i>Klimatikus viszonyok:</i>	
-10 °C-0 °C-ig	kb. 25%
0 °C- +15 °C-ig	kb. 20%
<i>A liszt tömegelosztása:</i>	
75% rozs és 25% búza liszt	nem
80% rozs és 20% búza liszt	kb. 7-8%
92% rozs és 8% búza liszt	kb. 25%
<i>Tésztakészítés módja:</i>	
Kész kovászolással	nem
Rövid kovászolással	30-35%
Teljes kovászolással	50-60%
<i>Áttelepülés (egy nap folyamán)</i>	50%-ig

HADTÁPTÖRTÉNET

Visszatekintés a Magyar Néphadsereg hadtápszolgálati gazdálkodási rendszere (normagazdálkodás, illetve pénzgazdálkodás) néhány kérdésére az 1950-es és 1960-as években

Tóth József ezredes

A Magyar Néphadsereg történetében fontos helyet foglal el a személyi állomány szolgálati, élet- és munkakörülményei javítása érdekében kifejtett központi erőfeszítések eredményessége.

E terület egyik kompetens felelőse a hadtápszolgálat, amely a mindenkori szervezeti struktúrájának megfelelően gazdálkodott a hatáskörébe utalt anyagi-technikai eszközökkel, a csapatok, intézetek állományának magasabb színvonalú ellátása, kiszolgálása (biztosítása) érdekében.

A Magyar Néphadsereg hadtápbiztosítási rendszerén belül az anyagellátást (*anyag-gazdálkodást*) az 1950-es évek elején bevezetett normagazdálkodást (*természetbeni ellátás*) jellemezte. A normagazdálkodás azt jelentette, hogy a szükségleteket központi készletekből természetben vagy hitelkeret révén elégítették ki, jellemezte továbbá, hogy szolgálati áganként (*szakszolgálatonként*), ellátási áganként és ezen belül anyagnemenként minden cikkre, szolgáltatásra *normatáblázat alapján* anyagfelhasználási normákat, illetve hitelkereteket határoztak meg, amelyeknek kereteit még kellően indokolt esetekben sem lehetett túllépni.

Ez a rendszer a hadtápszolgálat vezetésében, az anyagellátás menetében általában, de a szolgálati ágak működésében sok nehézséget okozott, számos visszasságot szült és a szolgálat működésének fejlődésére ma már mondhatjuk, visszahúzó erővel hatott.

A természetbeni normatívák alapján nyugvó ellátás egyik jellemző vonása az volt, hogy az anyagellátásban mutatkozó bármely zavar esetén a tervező központi szerveknél viszonylagos rendezettség mutatkozott. Ha ugyanis a létszámnak megfelelő mennyiséget a központi irányítás beszerezte, vagy megrendelte, formailag védve volt minden következménytől még akkor is, ha egyes cikkek az adott időben és helyen nem álltak rendelkezésre.

Mivel a normák „Demokles kardja”-ként fetiszizálva lebegtek még az előljáró szervek feje felett is, intézkedésre többnyire még akkor sem volt mód, ha az igények indokoltságához egyébként semmi kétség sem fért. Ha valahol mégis ki lehetett vívni valamilyen engedményt, ennek bonyolult nyilvántartása, ellenőrzése jóformán lehetetlenné vált.

A norma szerinti természetbeni gazdálkodásról (*ellátásról*) a pénzgazdálkodásra való áttérést, a pénzgazdálkodás bevezetését és kiterjesztését sürgette a szocialista tervgazdálkodás fejlődése; a néphadsereg személyi állományánál az igények növekedése az ellátással szemben; a tényleges szükségletek kielégítésének igénye és ennek követelménye; a merev, a szolgálat munkáját gátló gazdálkodási módszerek gyökeres megváltoztatásának szükségessége.

A normagazdálkodásról a teljes pénzgazdálkodásra való áttérés csaknem egy évtizedet vett igénybe (1957-1966) és szolgálati áganként elhúzódó jellegű volt, pl. a ruházati szolgálatban anyagnemektől függően 1957-től 1961-ig tartott, az ételmezési szolgálatban 1962-ig húzódott el, és eközben volt időszak (1957-1959), amikor a két ellátási rendszer (hadbiztosi szolgálatként) egymás mellett, összefonódottan működött.

Végül is az 1960-as évek első felében a pénzgazdálkodás megszilárdult, általánossá vált, helyességét a gyakorlati élet igazolta, ezért a fő törekvést a rendszer további tökéletesítése, meglévő hiányosságainak megszüntetése képezte.

A pénzgazdálkodás alapján leegyszerűsödött a költségvetés szerkesztésének, felülvizsgálatának pénzügyi része, lehetővé vált a vezetés és a központi szervek részére egyébként is nagy feladatot jelentő beszerzési tevékenység bizonyos mérvű decentralizálása, az MN részére biztosított költségvetési feltételek gazdaságosabb, célirányosabb felhasználása, a szükségletek reálisabb, az igényeknek megfelelőbb tervezése, a takarékosági szempontok fokozottabb érvényesítése.

A pénzgazdálkodási rendszer a csapatgazdálkodás területén növelte az egységek önállóságát, egyben felelősségét, a személyi állományról történő minden oldalú gondoskodásra történő törekvés lehetővé tette az ellátás minőségi javításának fokozását. A csapatokat mindinkább érdekeltté tette a gazdálkodás eredményessé tételében. Ennek alapján mindjobban érvényesültek az igények, helyi adottságok, lehetőségek és követelmények alapján történő kielégítésre való törekvés, a gazdaságosság, takarékoság elve és gyakorlata. Nagyobb szerepet kapott a csapatgazdálkodást vezető állomány leleményessége, az egész személyi állomány politikai és gyakorlati aktivitása a gazdálkodásban.

A pénzgazdálkodás bevezetése folytán a hadsereg vezető és középírányító szervei, a végrehajtó szolgálat beosztottjai megfelelő alaposágú tájékozottságot igénylő tervező, irányító és végrehajtó tevékenységet folytathattak, melynek nyomán messzemenően érvényre juthatott a népgazdaság, a néphadsereg, az egyén és a közösség érdeke. A bürokratikus centralizálás helyébe a szakmailag is felkészült szakemberekre építő, decentralizált gazdálkodás lépett ezzel jelentős létszámmegtakarítás is elérhetővé vált. Megszűnhettek a jogos sérelmek és jogtalan igények alapjai, megszűnhettek a hiánycikkek és lényegében meg lehetett szüntetni az elfekvő készleteket.

Beigazolódott, hogy érdemes volt a gyakran merésznek tűnő terveket következetesen végrehajtani, bizalmat előlegezve a végrehajtóknak. Lényegesen javult az ellátottság, jelentős megtakarítások mutatkoztak. Olyan váratlan események sem okoztak zavart az ellátásban, mint pl. a különböző őszi mezőgazdasági munkákban vagy más jellegű tevékenységekben való, szinte néphadsereg méretű részvétel.

A pénzgazdálkodás általánossá válásától - az 1960-as évek második felétől -, az anyagi biztosításban lényegében már az ellátás helyett gazdálkodási tevékenységről lehetett beszélni.

A pénzgazdálkodás meghonosítása, általánossá válása természetesen nem volt problémamentes. A beszerzés megtervezése, lebonyolítása, a törzskészletek szinten tartása lényegesen bonyolultabbá vált, állandó operatív beavatkozási feladatot jelentett. Ezt azonban a vezetésnek az egész ügy érdekében vállalnia kellett.

Minden előnyös vonása mellett a pénzgazdálkodásnak azonban még az 1960-as évek közepén is mutatkoztak olyan fogyatékoságai, hiányosságai, amelyek nemcsak a rendszer lényegéből fakadtak.

Az MN szintű gazdálkodás felső vezetése munkájában a tervezés legjelentősebb problémáját az esetenkénti hiányos és késedelmes adatszolgáltatás képezte. A berubázási tevékenységet nagyban befolyásolta, hogy az illetékes fegyvernemi és szolgálatfőnökségek a szükséges adatokat hozzávetőlegesen, pontatlanul és többször a tényleges használatnak nem megfelelő technológiai követelmények szerint adták meg.

Rendkívül nehezítette a tervezést és túlhajszoltá tette a kivitelezést, hogy a szervezési és diszlokációs tervek kidolgozását követően azok jóváhagyása hosszú időt vett igénybe. Károsan hatott a gazdálkodási rendszer eredményességére, hogy a fegyvernemi és szolgálati főnökségek között egyes esetekben nem volt kellő az együttműködés. Több esetben előfordult, hogy olyan központi intézkedéseket adtak ki a csapatok felé, amelyek anyagi intézkedéseket vontak maguk után, de annak feltételeit az intézkedés kiadása előtt nem egyeztették. Ezek kapkodóvá tették a tervezést, az ellátásban pedig olyan zavarokat idéztek elő, amelyek jelentősen rontották a helyes irányú gazdasági törekvéseket.

Az utólagos elemzésekről arra lehet következtetni, hogy a gazdálkodási rendszer tökéletesítése, a csapatok önállóságának növelése nem jár együtt az ellenőrzés hatékonyságának növelésével. A csapatgazdálkodás alapvető javulása, színvonalának emelkedése mellett jelentős hiányosságok merültek fel az anyagfelhasználás területén. A csapatoknál a belső ellenőrzést nem célirányosan szervezték, a végrehajtott ellenőrzések eredményeit nem elemezték kellően, a tapasztalatokat nem a gazdálkodás tökéletesítése érdekében használták fel. A parancsnokok részéről nem mindenhol volt meg a kellő követelménytámasztás a felhasználó személyek felé az anyagok, eszközök rendeltetésszerű, takarékos igénybevétele, a technika szakszerű kezelése érdekében. A csapatgazdálkodásban az elért eredmények ellenére sem honosodott meg teljesen a gazdasági szemlélet és az 1960-as évek közepén még nem folyt szoros értelemben vett gazdálkodás. A gazdálkodási tervek sokszor formálisak, sablonosok voltak, nem tűztek maguk elé olyan gazdálkodási célt, ami a meglévő hiányosságok tervszerű felszámolását, az ellenőrzés céltudatos javítását szolgálta volna. Ebből eredt többek között, hogy az év végi leltározások nem fedtek fel olyan károkat, amelyek keletkezése rendszeres ellenőrzéssel megelőzhető lett volna.

Gátolta a csapatoknál a gazdálkodási szemlélet helyes kialakítását, hogy egyes parancsnokok helytelenül értelmezett harcászati szempontok miatt túlzott követelményeket támasztottak a hadtápszolgálat felé. Más esetekben a feladatokat nem eléggé körültekintően, előrelátóan határozták meg, ugyanakkor azok összehangolása az összefegyvernemi törzsekkel elmaradt.

A gazdálkodás terén jelentkező fogyatékoságokhoz hozzájárult még az is, hogy a gazdálkodást irányító felső szerv az MN hadtápfőnökség 1963-ig nem rendelkezett olyan apparátussal, amelynek segítségével a csapatgazdálkodás állapotát, helyzetét rendszeresen figyelemmel kísérhette volna és a hibákat még időben felfedhette volna. Eráthatási lehetőség hiányában a felső vezetés kénytelen volt a gazdálkodás helyzetét a csapatok által felterjesztett helyzetjelentések alapján értékelni, ezeket tényként elfogadni, ami nem minden esetben fedte a valóságot.

Az 1963. évi őszi átszervezésnél a hadtápfőnökség állományában ismét létrehozták az „Ellenőrző osztály”-t, amely a felsővezetés számára jelentős segítséget nyújtott a csapatgazdálkodás helyzetének figyelemmel kíséréséhez, a gazdálkodásban meglévő problémák, hiányosságok idejében történő feltáráshoz, a gazdálkodási rendszer további javításához elengedhetetlen tapasztalatok gyűjtéséhez, elemzéséhez.

A gazdálkodás helyzetére kedvezően hatott, hogy 1964-től a csapatoknál a hadtáp (szolgálat) főnöke jogilag is a parancsnok hadtáphelyettese lett.

A gazdálkodás rugalmas szervezése a vezetés decentralizálásában is érvényre jutott. Ennek megfelelően az MNHF-ség vezető-irányító tevékenysége 1964-től kiterjedt:

- a szárazföldi seregeket, az OLP, a PVOP hadtápszolgálataira;
- a HM közvetlen csapatok és intézetek hadtáp törzseire;
- az MNHF-ség közvetlen alárendeltségébe tartozó hadtápegységek és intézetekre egyaránt.

Az MNHF-ség törzse a szolgálati ágak gazdálkodásával, a csapatgazdálkodás irányításával kapcsolatos tevékenységek összefogását, koordinálását végezte, elemezte és értékelte a gazdálkodás eredményeit, megszervezte a tapasztalatok hasznosítását.

Az MNHF-ség csoportfőnökségei és önálló osztályok vezetői a gazdálkodási tevékenységet érintő munkájukban megalapozott javaslatokat dolgoztak ki, biztosították a vezetés számára a megfelelő információkat, szoros kapcsolatot tartottak fenn a csapatokkal és a nekik alárendelt hadtápegységekkel és intézetekkel.

Az MNHF-ség a hadtápgazdálkodás *(a csapatgazdálkodás)* helyzetét évente értékelte, megállapította az elért eredményeket, feltárta a tapasztalt hiányosságokat és megszabta az elkövetkező évre a legfontosabb, végrehajtandó feladatokat.

A továbbiakban az MN hadtápfőnökség hatáskörébe tartozó - a pénz-, illetve pénzkeret-gazdálkodásban úttörő tevékenységet végző - élelmezési és ruházati szolgálat gazdálkodásának tapasztalatairól és fejlődéséről kívánok történelmi áttekintést adni.

I. Élelmezési gazdálkodás

A Magyar Néphadsereg élelmezési szolgálatában 1957-ig a gazdálkodás rendszerét a természetbeni élelmezési ellátásban részesülőknél a normagazdálkodás (természetbeni ellátás) képezte. A béke élelmezési norma az 1 főnek 1 napi élelemellátását biztosító élelmiszerek mennyiségét jelentette, majd később annak pénzértékét fejezte ki, tehát lehetett anyagnorma és pénznorma is egyaránt.

Az 1950-es években anyagnorma szerinti gazdálkodás rendszerében a népélelmezési szokásokat figyelmen kívül hagyva, az élelmezési anyagraktárak sok száz vagon mennyiségű olyan élelmiszereket voltak kénytelenek tárolni, amelyek a magyar nép étkezési szokásaitól, hagyományaitól idegenek voltak (kétszersült, szárított készítmények stb.).

Az 1957 utáni években a gazdasági élet fokozatos erősödésével - az ország élelmiszer-gazdálkodásának fejlődése következtében -, az anyagnormát alkotó élelmiszerfajták választéka annyira megnövekedett, hogy a tervezési-irányítási folyamatban az egységnorma egyértelmű alkalmazása, használata már nem felelt meg a jogos igényeknek, a szükségletek reális megállapításának.

Az anyagnormán alapuló ellátás keretein belül a gazdálkodás, a személyi állomány élelmezésében a minőség javulása nem volt kielégítő.

1957–1959 között az élelmezési szolgálatban alkalmazott gazdálkodási rendszer nem volt egységesen kiforrott, igen sok bürokratikus vonást tartalmazott. A gazdálkodás rendszerére a kísérleti jelleg volt jellemző. A kényszerűségből alkalmazott anyagnormákkal való gazdálkodás merevségeit előbb 1957-től, az élelmezési normaérték 25%-ának megfelelően oldották meg.

Ennek eredményeképpen 1957-ben bevezették a részbeni pénznormát. 11 féle alapélelmiszer megmaradt az anyagnormán belül, a többi élelmiszereknél a választékok nem korlátozva a pénzértéket határozták meg és pénznormát vezettek be. Ez a rendszer így 1961-ig működött.

A személyi állomány élelmezésének minősége azonban még így sem volt megfelelő, a minőségjavítás elmaradt a követelményektől és nem felelt meg az igényeknek.

A pénzgazdálkodáson alapuló élelmezési gazdálkodás rendszerére való fokozatos és folyamatos áttérés során, a vegyes gazdálkodás bizonyos fokig alapjában véve biztosította a minőségi javulás feltételeit, mígnem 1962. január 1-től a Magyar Néphadsereg hadtápfőnöke az egész néphadseregen belül bevezette a pénznormán alapuló élelmezési gazdálkodás rendszerét, a teljes pénzgazdálkodást, ahol a normákat pénzértékben határozták meg.

Az új gazdálkodási rendszer alapján:

- az élelmezési szolgálatvezető számára nagyobb lehetőség nyílt, hogy a személyi állomány részére jobb minőségű élelmezést biztosíthasson;
- megszűntek az élelmezési ellátás minőségi javításának korlátai, teljes egészében érvényesülhettek az egyéni (csoportos) és közös érdekek, igények;
- a helyi lehetőségeket a legteljesebb mértékben szem előtt tartó gazdálkodásnál csökkentek az ellátási zavarok;
- nagyobb szerepet kapott a gazdaságossági szemlélet mind a csapatok, mind az MN hadtápfőnökség irányításában (pl. az anyagnormán alapuló hideg élelmezési norma megszüntetésével évente kb. 1,8 millió forint értékű megtakarítást lehetett elérni);
- a fogyasztás általában a közkedvelt cikkféleségek felé tolódott el, emelkedett a csapatok, intézetek, szervek élelmezési ellátásának színvonala;
- a gazdálkodás kellő rugalmasságot biztosított a helyi zavarok zökkenőmentes áthidalására;
- bővült a területi élelmezési anyagraktáraknál a választék, több, jobb minőségű csapatélelmezést biztosító élelmiszerek révén változatos, - központi ráhatás alapján - 10 napon belül nem ismétlődő ételeket tartalmazó étlapot lehetett készíteni, bő választékú étrend kialakítására volt lehetőség;
- a helyes tervek alapján az élelmezési szakanyagok biztosításában és beszerzésében nem mutatkoztak zavarok, kivéve azokat az anyagokat, amelyeket a népgazdaságban fennálló nehézségek miatt nem lehetett beszerezni;
- lehetővé vált az élelmezés korábbi - jobbára csak kalóriában mért - tervezésében az élelmezési kutatási, tudományos eredmények hatékonyabb érvényesítése, az élelmezési kultúra emelése, a biológiai szempontok fokozottabb érvényesülése, a fegyvernek (szakcsapatok, szolgálatok) sajátosságainak fokozottabb figyelembevétele.

Az 1963-as esztendő az ételmezési szolgálatban a teljes gazdálkodás megszilárdulásának éve volt. A pénzgazdálkodással ugyan megnövekedett a csapatok felelőssége, de ugyanakkor nagyobb lehetőség nyílt az ételmezési ellátás minőségének javítására, a gazdálkodás továbbfejlesztésére.

A pénzgazdálkodás nyújtotta minőségi javulás mellett mód és lehetőség nyílt a népgazdaságot bizonyos mértékig tehermentesítő kiegészítő gazdaságok kifejlesztésére: a kedvezményes áron beszerezhető, majd saját műveléssel termelt állattáppal, de nagyrészt saját konyhai és éttermi hulladék felhasználásával üzemelő sertésgazdaságok létesítése; kertgazdaságok, baromfi gazdaságok működtetése; az MN kezelésében levő mezőgazdaságilag művelhető földterületek hasznosítása útján.

Az 1953-ban szélesebb körben bevezetett kiegészítő gazdaságok rendszerében az állatok tartása kezdetben csak konyhai hulladékok és összegyűjtött ételmaradékok felhasználásával történt. Később az eddig kihasználatlan parlagföldeken termelt takarmányt is hasznosították.

Az állattartás és a kertgazdaságok hozama normán felül javította az ételmezést, így közvetlenül hozzájárult a személyi állomány életkörülményeinek javításához.

Ahol 1963-ban önálló sertésgazdálkodást folytattak, ott a csapatok 94%-ánál (116 helyen), az önálló tiszti étkezdék 61%-ánál fordíthatták az önállóan termelt termékeket az étkezés feljavítására. A tiszta haszon folyó áron mintegy 6 millió forint összeget tett ki. (Az MN-ben a csapatoknál és önálló tiszti étkezdéknél mindösszesen működő 205 gazdaság közül 8 egységénél 18 tiszti étkezdénél nem folyt önálló ételkészítés termelés.)

A sertésgazdaságok 1963-ban egy év alatt 18-20 vagon sertéshúst, 15-17 vagon fehérarut és 1-2 vagon belsőséget termeltek, pénzürtékben kifejezve 8-10 millió forint bruttó jövedelemmel. Ennek 50%-át az étkezés feljavítására fordították.

A bevezetett pénzgazdálkodás minden előnyös vonása mellett még sok esetben magában rejtett kihasználatlan lehetőségeket és voltak országos méretekben is kedvezően ható hiányosságok is:

- a hadtápvezetés részéről nem volt kellő együttműködés, élő kapcsolat az illetékes polgári minisztériumok, országos főhatóságok ételmezéssel foglalkozó szervezeteivel, kutató intézeteivel;

- nem oldódott meg az élelmiszerek korszerű - a tömegpusztító fegyverek hatásával szemben is ellenálló - csomagolása, az élelmiszerek egységcsomagolásának rendszere;

- nehézkesen haladt a különféle koncentrátumok, konzervkészítmények kikísérletezése, előállítás;

- a korszerű és katonai alkalmazás szempontjából kedvező élelmiszerek (készétel konzervek, félkész ételek, porítványok stb.) választék bővítésének üteme nem érte el a kívánt szintet;

- csomagolt élelmiszerek terjedelme, tárolhatósága, tápértéke és kalóriaértéke nem elégítette ki az optimális követelményeket.

A központi ételmezési gazdálkodás számára komoly feladatot jelentett az 1950-es évek végén a távoli (elszigetelt) helyőrségekben élő hivatásos és továbbszolgáló állomány, valamint ezek családtagjainak a népgazdaság számára is problémát jelentő húselátása.

Az ilyen igényvel fellépő helyőrségek száma évről-évre emelkedett. 1963-ban az étellemezési ellátás nehézségeinek enyhítésére az MN hadtápfőnökség intézkedést adott ki a központi ellátás megszervezésére. Ennek értelmében valamennyi elszigetelt helyőrségben családjukkal együtt élő hivatásos tisztek, hivatásos és továbbszolgáló tiszthelyettesek a honvédségi keret terhére fogyasztói áron, családtagonként és hetenként 0,5 kg húst vehettek igénybe. Ezt a kedvezményt 1964-ben a fontosabb romlandó és nem romlandó élelmiszerekre is kiterjesztették (tojás, burgonya stb.).

1964 nyarán 55 helyőrségben vették igénybe ezt a honvédségi étellemezési szolgáltatást, ami a központi keret terhére a hivatásos állomány családtagjai részére havonta helyőrségenként átlagosan 120-170 mázsa friss hús kiszolgáltatását jelentette.

Az étellemezési gazdálkodásban jelentős lépést képezett 1964-ben az Étellemezési Szolgálati Utasítás kiadása, amely a teljes pénzgazdálkodás bevezetéséhez szükséges ismereteket tartalmazta.

Az étellemezési gazdálkodásban a pénzgazdálkodást a cigaretta- és borotvaszappan-ellátásra először kísérletképpen terjesztették ki, majd amikor a tapasztalatok kedvezőnek mutatkoztak általánosan elrendelték.

Az étellemezési szolgálat anyagi-technikai eszközeinek fejlesztése nem egy időben indult meg a néphadsereg fejlesztésével, jelentősen elmaradt a fegyverek és harci-technikai eszközök fejlesztése mögött. A tábori étellemezési felszerelési anyagokat és eszközöket, valamint az étellemezési technikai eszközöket szerény ráfordítással csak 1963-ban kezdték fejleszteni. Nehezítette a fejlesztést, hogy az étellemezési szolgálatban csaknem általánossá vált pénzgazdálkodás a fentiekre nem terjedt ki. A gazdálkodás rendszere emiatt nem volt egységes, ezen a téren megmaradt az anyagnormákra (kelláradékokra), az esetenkénti igény kielégítésére támaszkodó normagazdálkodás, a természetbeni ellátás.

A legénységi konyhák és éttermek, a tisztí étkezdék konyhafelszerelésének utánpótlását évente két alkalommal végezték. Az étellemezési anyagraktárakhoz a selejtes anyagot cserejegy kíséretében beszolgáltatták és ennek ellenében a használható anyagokat átvették.

Az egységes étellemezési gazdálkodás megteremtése érdekében 1964 végéig kísérletképpen 19 alakulatnál az étellemezési felszerelési anyagokra és eszközökre vonatkozóan bevezették a pénzgazdálkodást, majd ezt a kísérleti tapasztalatok értékelése alapján 1966-ban az egész néphadseregben egységesítették. Így az 1960-as évek közepére lényegében a pénzgazdálkodás a Magyar Néphadsereg étellemezési gazdálkodásában általánossá vált. Ezáltal megteremtődtek az előfeltételek a meglévő hibák, hiányosságok kiküszöböléséhez, az étellemezési gazdálkodás továbbfejlesztéséhez, ami az 1968-ban megszerezte, népgazdasági szinten életbe lépő új gazdasági irányítási rendszer (új gazdasági mechanizmus) bevezetése miatt is elengedhetlenné vált.

II. Ruházati gazdálkodás

A Magyar Néphadsereg ruházati szolgálata nem csupán a ruházati ellátás (gazdálkodás) tevékenységével foglalkozott, hanem feladatkörébe tartozott a vonatanyagi szolgálat és lófelszereléssel való ellátás (1965. október 15-ig „vonatanyag és tábori ételmi

felszerelési anyagellátás.) Szolgáltató és ellátási tevékenysége kiterjedt a tábori felszerelési cikkekre (sátrak, ponyvák stb.), az irodaszer- és nyomtatványellátásra; a politikai felvilágosító anyagellátásra. A ruházati szolgálat szervezte, végezte a mosatást és vegytisztítást. Majd 1963-tól a „Vállalati osztály” útján gondoskodott a vidéki helyőrségekben szolgálatot teljesítő hivatásos állomány családtagjainak, elsősorban a katonafeleségek rendszeres foglalkoztatásáról. A ruházati szolgálat munkáját szoros együttműködésben végezte más szolgálati ágakkal, pl. az egészségügyi szolgálattal; az üdülők, kórházak, napközi otthonok ruházati ellátása tekintetében, az ételmezési szolgálattal; az éttermek textiliáival, a pincérek, felszolgálók formaruhája kialakítását és egyéb más honvédségi alakulatok (őr- és kiszolgáló alakulatok) diszruházatának, zenekarok formaruházatának stb. ellátását.

A Magyar Néphadsereg ruházati szolgálatában, annak szervezetében, gazdálkodási és ellátási rendszerében alapvető változás 1957 utáni években következett be, amikor a természetbeni ellátásról, a normagazdálkodásról áttértek a sokkal kedvezőbb határfokú és előnyösebb pénzkeret-gazdálkodásra.

Mindez azonban nem egyszerűen, rendeletileg meghatározottan ment végbe, hanem az átállás valamennyi cikkre kiterjedően csaknem egy évtizedet vett igénybe és a pénzgazdálkodás bevezetését termékeny viták, elemzések, felmérések, próbálkozások előzték meg.

Az 1957 előtti években a hivatásos tisztek, tiszthelyettesek részére a ruházati ellátás (a szükséges cikkek beszerzése, elkészítése, kiszolgáltatása természetben) normák szerint, a létszám alapján került végrehajtásra. A tervezés tehát kötött normák szerint, a valóságos szükségletektől elvonatkoztatva, mechanikusan történt. A központilag megtervezett cikkek mennyiségét beállították a költségvetésbe, amit aztán az iparnál megrendeltek, majd a csapatraktárak útján az igényjogosultaknak kiszolgáltattak.

Egyes időszakokban, pl. a tiszti avatások idején, az igények tömegesen, összpontosítottan jelentkeztek, ami a méretes cikkek elkészítésénél (felsőruházat, cipő, csizma) különösen károsan hatott.

Mivel az egyes ruházati cikkekre kihordási normákat állapítottak meg, az igények ennek megfelelően évenként két-háromszorosára emelkedtek, vagy csökkentek. Még feszültebb volt a helyzet 1955 előtti években az előregyártott ruházati cikkek elosztása idején, amikor pl. 12 helyőrségben 50 millió forint értékű választéki készlettel sem lehetett az igényeket kielégíteni.

A ruházati szolgálatban a pénzgazdálkodásra való áttérés folyamatosan ment végbe és a szolgálat ágazatait a következőképpen érintette:

a) 1957 januártól vezették be a pénzgazdálkodást a ruházati javítóanyag-ellátásban, valamint a kiképzési anyagok és adminisztrációs irodaszerellátásban.

b) 1957 májustól pénzgazdálkodást vezettek be a tábornoki, tiszti és tiszthelyettesi ruházati ellátásban. Ebben szabályozták a ruházati illetményeket, az illetmények nyilvántartását, felszámítását, felhasználását, az igényjogosultak jogait és kötelességeit, az előirt cikkeket, a ruházati könyv rendszeresítését, a feladatokat és hatásköröket (hadtápfőnök, pénzügyi osztály-, alosztályvezető, ruházati raktárvezető) és egyéb kérdéseket.

Ennek alapján adta ki az MN hadtápfőnöke a tiszti ruházati ellátás 1959. évi szabályozó irányelveit: mértékszabóságok igénybevétele, lábbeli vásárlása és készítése, fehér-

nemüellátás, féltalp és sarokfolt vásárlása, felszerelési cikkek vásárlása, ruházati szolgáltatások árai, tiszti és tiszthelyettesi ruházati cikkek eladása Budapesten stb.

c) 1957. december 1-ével a természetbeni ellátás megszűnt a legénységi ruházati ellátásban is és bevezették a pénzgazdálkodást, majd 1958-ban új rendelkezés szabályozta a sorállomány kimenőöltözétét: posztóruha viselése kimenőre zubbony nélkül, kimenő ruházat felsorolása stb.

d) 1958 nyarán utasítás szabta meg a továbbszolgáló tisztetek és tiszttek ruházati ellátását: jogosultság, leszerelés fegyelmi úton, egészségügyi okok miatt stb.

e) 1958 végén rendelet jelent meg a nyomtatványok rendszeresítéséről, gyártásáról, igényléséről, elosztásáról, valamint a pénzgazdálkodás bevezetéséről a nyomtatványellátásban.

f) 1958 végén megjelent utasítás rendelte el a pénzgazdálkodás bevezetését a legénységi ruházat mosatásában és a vegytisztításban, a régi rendelet hatályaon kívül helyezése mellett új rendelkezést adtak ki: mosatás árjegyzék szerint, mosatási és vegytisztítási illetmények, illetmények felszámítása és nyilvántartása.

g) 1961. január 1-től az egészségügyi intézeteknél, üdülőknél is bevezették a pénzgazdálkodáson alapuló anyagellátást.

h) A néphadsereg katonállományú tagjain kívül a ruházati gazdálkodás kiterjedt a polgári alkalmazottakra is. 1958 elején a honvédelmi miniszter parancsára a pénzügyi csoportfőnök utasításban szabályozta a polgári alkalmazottak ruházati jogosultságát, a kiszolgáltatást, az újonnan felvett dolgozók ellátási viszonyait, a ruházat viselésének szabályait, a védőruházattal és az időjárás elleni védőöltözettel való ellátást, az anyagi felelősséget, végeredményben a polgári alkalmazottak munkaruha és formaruha juttatásának, ruházati gazdálkodásának valamennyi kérdését.

A kellően átgondolt, évek során szerzett tapasztalatok felhasználásával bevezetett pénzgazdálkodás forintnormatíváinak alapját a természetbeni ellátás cikkeinek 1 főre, 1 évre vetített forintbányada képezte. Ezt az összeget szorozta be a gazdálkodó egység az adott létszámmal. Az eredményként kapott összeg (vagy az MNHF-ség önálló ruházati osztály által már előre megadott keret) képezte az önálló gazdálkodás végső alapját.

Az új pénzgazdálkodási rendszer elsősorban a tervező, beszerző és elosztási munkában követelt alapvető változtatásokat, de a végrehajtó szolgálatban is látható módosításokat idézett elő.

A pénzgazdálkodás rendszerében a mechanikus tervezést felváltotta a piackutatáson, a felhasználás folyamatos ellenőrzésén alapuló tervezés, amely a tervtörvény megsértése nélkül képes volt követni az igények alakulását. Amíg korábban az események alakulását követni sem lehetett, addig az új körülmények között, a tapasztalat által bizonyítottan meg is lehetett előzni az eseményeket, legfeljebb jelentéktelen megrendelési módosításokra volt szükség negyedévenként vagy félévenként.

A pénzgazdálkodás bevezetésével az MNHF-ség Önálló Ruházati Osztály már be tudta tölteni a szolgálat vezetése folytán reá háruló feladatkört. A jóváhagyott kereten belül, önállóan tervezte meg a beszerzéseket és a viták legfeljebb a választéki készletek arányainak megállapítására szorítkoztak.

A pénzgazdálkodás új rendszerének bevezetésével párhuzamosan kellett változtatásokat eszközölni az egész szolgálat munkájában. A közel 200 helyen tárolt, csak nagyon kis hatáskörrel realizálható csapatkészleteket meg lehetett szüntetni és országosan 6

helyen felhalmozott készletek választéka is elegendőnek bizonyult. A készletek összpontosításával külön kötöttség nélkül szinte teljesen megszűntek mind a hiánycikkek, mind az elfekvő készletek. A választéki készletek kielégítő megalakítását azonban ekkor még nem sikerült megoldani.

A ruházati gazdálkodás alakulásának folyamatában a tiszti, tisztbeyondes ruházati ellátás kérdéseiben két végleges vélemény alakult ki:

1. Egyesek szerint a katonai ruházati boltok készleteit még sok cikkel lehetett volna kiegészíteni, amelyek az igényeket messzemenően kielégítették volna. Ez a vélemény általánosságban az igényjogosultak részéről jelentkezett.

2. Mások véleménye szerint – főleg szakmai részről – a népgazdaságban is megtalálható, beszerezhető cikkek forgalmazása felesleges munka, ilyen célokra az igényjogosultaknak pénzösszeget lett volna célszerű rendelkezésre bocsájtani.

Mindkét véleményt részletes indokolások támasztották alá.

A döntés végül is olyan álláspontot foglalt el, hogy a meglévő elosztó hálózatot nem bővítve, a személyi feltöltöttséget sem változtatva, a katonai ruházati (elosztó) boltihálózat minden olyan cikket bozzon forgalomba, ami a tisztek, tisztbeyondesek ruházati ellátottságát és használati cikkekkel való felszereltségét teljessé teszi és állandó árualapot nyújt a vásárlóerő lekötéséhez. A ruházati szolgálat feladata olyan cikket forgalomba hozni, amelyek az érdeklődést felkeltik és kielégítik, folyamatosan biztosítanak téli fehérneműt, kötszövött ujjast, zsebkendőt, zoknit, pizsamát, utazó bőrröndöt és egyebeket.

A pénzgazdálkodást és általánossá válását követően bebizonyosodott, hogy az új gazdálkodási rendszer életképes, alapjaiban helyes. A gazdálkodás minden szinten rugalmassá vált, ennek következtében javult az ellátás színvonala és fokozottabban érvényesülhetett a gazdaságossági szemlélet. Az 1960-as évek közepére a néphadsereg ruházati vezető szervei, középírányító szervei és végrehajtó szolgálata, vezetői, és beosztottjai már munkakörülményüknek megfelelő alapos szakmai ismeretekkel, tájékozottsággal rendelkeztek, kellő tervező, irányító és végrehajtó tevékenységet tudtak folytatni, melynek során messzemenően érvényesült a néphadsereg és az egyén közös érdeke.

A ruházati ellátással, gazdálkodással kapcsolatos feladatokat decentralizálták, így jelentős szerep jutott a seregtestek, a Polgári Védelem Országos Parancsnokság (PVOP), az Országos Légvédelmi Parancsnokság (OLP) hadtáp törzseiben levő ruházati szolgálatok vezetőinek is.

A csapatok ruházati illetményeinek megállapítása alulról felfelé végzett tervezés útján történt. Megnehezítette az MNHF-ség Önálló Ruházati Osztály munkáját, hogy a HM közvetlen szervek, csapatok és intézetek ellátása közvetlen feladatként jelentkezett, így ezekkel egyenként kellett foglalkozni.

A ruházati szolgálatban a pénzgazdálkodás bevezetésének részletes tapasztalatai a következők voltak:

- a gazdálkodás mindegyik ága figyelemre méltó sikereket ért el a párt és a kormány gazdasági határozatainak végrehajtásában;
- a bürokratikus centralizmus helyébe a szakmailag is felkészült személyi állományra építő, decentralizált gazdálkodás lépett;
- az ellátás, gazdálkodás, vezetés és ellenőrzés egyes tagozatainak feladatok megfelelő helyre kerültek és rendeltetésüknek megfelelően látták el ezeket: az egységek

érdemben is ténylegesen gazdálkodást folytathattak; a magasabbegységek irányítási és ellenőrzési funkciót tölthettek be; a Központi Ruházati Raktár mint középírányító szerv teljesíthette az igényléseket; az MNHF-ség Önálló Ruházati Osztály valóban a szolgálat elvi irányításával és központi ellenőrzésével foglalkozott néphadsereg szinten;

- jelentős létszám megtakarítás volt elérhető a ruházati szolgálat minden területén, csökkenthető volt a raktárak létszáma, a magasabbegységeknél a „B” raktárakat meg lehetett szüntetni;

- megszűntek a jogos sérelmek és jogtalan igények alapjai, nem voltak tömegesen jelentkező hiánycikkek és elfekvő készletek;

- erősödött az anyagi fegyelem, gondosabbá, céltudatosabbá vált a ruházati gazdálkodás;

- megnövekedett az egyszemélyi parancsnokok, a parancsnok hadtáphelyettesek, a ruházati szolgálatvezetők (főnökök) és beosztottak felelősségérzete és a nem szakszolgálathoz (szolgálati ághoz) tartozók érdeklődése a ruházati szolgálat iránt;

- a használatban álló ruházati cikkek az időjárásnak megfelelően biztosíthaták a kedvezőbb, nagyobb választékú és tetszetősebb öltözködés lehetőségét;

- a mutatószámok alkalmazásával leegyszerűsödött a költségvetés szerkezete és elbírálása;

- a beszerzéseket a valódi szükségletek figyelembevételével, a felhasználás folyamatos ellenőrzése mellett lehetett eszközölni;

- megszűntek a külön póttíltmények, minden igényt az alapíltményből lehetett eszközölni;

- nagy jelentősége volt a ruházati szolgálat pénzösszegben kifejezhető érték megőrzésének és érzékelhető volt pontosan, hogy az állam milyen értékeket bocsájt felhasználásra, ennek következtében pénzben is lemérhetően lehetett megállapítani a gazdálkodás színvonalát egységenként, magasabbegységenként, seregtestenként

A ruházati szolgálatban a pénzgazdálkodás mint rendszer az 1960-as évek második felében megszilárdult, továbbfejlődött, kialakult a tervezés és elemzés rendje. A végrehajtó szinten szolgálatot teljesítők kiképzést kaptak az elemzés módszereinek alkalmazására, melynek eredményeként a korábbi ellátási tevékenységet fokozatosan a gazdálkodás váltotta fel. Kialakult a központi irányítás és a gazdálkodás önállóságának helyes aránya.

Az új rendszerű kapcsolatok mellett a vezetési kapcsolatok a gazdálkodás más területein is új formák kialakulásához vezettek. Ezek során kedvezően alakult az egységes szemléletű vezetés, mely módot adott a gazdálkodás helyzetének és tevékenységének széles körű megismerésére.

A ruházati gazdálkodás fontos területét képezte, kiemelt feladatát jelentette a selejtítés.

A ruházati anyagok selejtítésének különféle formái alakultak ki, 1957-ig a használatlan ruházati anyag selejtet a Melléktermék és Hulladékértékesítő Vállalatnak (MÉH) adták át térítés ellenében. Ezt követően az 1961-ben kiadott Anyagnyilvántartási Utasítás a selejtézést a magasabbegységek hatáskörébe utalta. A munka terjedelme, az ellenőrzés hiánya és nem kellő szakszerűsége következtében azonban a selejtezésnek ez a rendszere visszaélésekre adott okot és lehetőséget.

Az 1966-ban létrehozott *Központi Ruházati Selejtező Osztály* a selejtítés fontos feladatát az egész néphadseregére érvényes hatáskörrel gyakorolta. Ezzel megvalósult az anyag felhasználás központi irányítás alapján történő vizsgálata. Több év elemzési adatainak tapasztalatai azt mutatták, hogy a fogyasztási mutatókat időközben helyesbíteni kell, ami az 1967. évi normakarbantartás alkalmával, az új normatívákkal meg is történt.

X

A hadsereg természeténél fogva, a hivatásos állomány sajátos helyzete nem tette lehetővé a tartós egyhelyben lakást, gyakori volt a helyőrségi fluktuáció, ennek következtében a katonafeleségek szakképzettségének megfelelő munkavállalásra nem volt lehetőség. Továbbá az elszigetelt helyőrségekben jó részben is csak igen csekély, vagy semmilyen munkavállalási lehetőség nem volt a szakképzetlen katonahozzátartozók részére.

A diszlokációs változások és az áthelyezés következtében a katonacsaládok elestek a feleség jövedelmétől, de az anyagi hátrányokon túlmenően, a tétlenség is kedvezőtlenül hatott a családtagok mindegyikére.

A katonafeleségek munkába állítását méginkább indokolta az a körülmény is, hogy a fiatal házasoknak abban az időben kellett megalapozniuk anyagi helyzetüket, lakást kellett, berendezni, felszerelni, bebütorozni, vagy éppen otthonukat kényelmessé tenni.

A néphadsereg vezetése számára a fentebb ismert okok és régóta megoldatlan problémák folytán szükségessé vált olyan szervezet létrehozása, amely felméri a Magyar Néphadseregen belül a hozzátartozók részéről jelentkező valamennyi munkaigényt; számbaveszi a népgazdaság által nyújtott lehetőségeket; biztosítja a katonafeleségek, hozzátartozók munkába állítását, munkavállalásának lehetőségeit.

A néphadsereg vezetése az MNHF-ség Önálló Ruházati Osztály vezetőjét bízta meg a gyakorlati megoldásra vonatkozó javaslat kidolgozásával. Ennek elfogadása után a honvédelmi miniszter által megszabott követelmények és az MN hadtápfőnöke által kiadott intézkedések értelmében központi szervezetet hoztak létre és felállították az MNHF-ség Önálló Ruházati Osztály keretében a Vállalati Osztályt, mely 1963 áprilisában kezdte meg munkáját azzal a céllal, hogy megszervezze a vidéki helyőrségekben a katonafeleségek, hozzátartozók foglalkoztatását.

A Vállalati Osztály tevékenységének alapjául szolgáló alapelvek:

- csak abban az esetben volt célszerű a foglalkoztatást megszervezni és fenntartani, ha együttesen érvényesültek a népgazdaság, a vállalat (szövetkezet), a katonahozzátartozók és a sajátosan honvédségi érdekek;

- meg kellett találni a módját annak, hogy a munkáltatás a foglalkoztató részére is vonzó legyen, a törvényes keretek között elősegítse a fejlesztési elgondolások végrehajtását; a szervezés során arra kellett törekedni, hogy alapvetően női munkaerő foglalkoztatására alkalmas és alkalmazható munkák végzése legyen biztosított.

A néphadsereg területén a Vállalati Osztály gyorsan felmérte az igényeket, a munkavállalók összetételét és a helyi viszonyokat. Csak olyan munkalehetőségeket vett szá-

mításba, amelynek piaca volt, tehát kereslet mutatkozott, a többtermelés a népgazdaságnak nem okozott kárt, a szakképzetlen munkavállalók a munkát hamar megtanulták és a megrendelés biztosított volt.

A felmérések azt mutatták, hogy:

- csaknem 4 ezer katonafeleség kíván az időtjait dolgozni;
- a legnagyobb problémát a szociális létesítmények (bölcsőde, óvoda, napközi otthon) hiánya okozta;
- az üzemek, munkahelyek telepítésére alkalmas helyiség, illetve a bedolgozó munkához szükséges raktár, kiadó, átvevő helyiség nem állt rendelkezésre;
- a munkavállalók többsége (92-94%) szakképzetlen volt, magasabb képzettsége csak a munkavállalók kisebb részének volt;
- a kisebb helyőrségekben munkalehetőség, vagy munkaválasztási lehetőség egyáltalán, vagy csak csekély volt, a közlekedést pedig eléggé körülményesen lehetett megoldani;
- a nagyobb helyőrségekben, ahol állami vagy szövetkezeti ipar foglalkoztatást nyújthatott volna, ott a férjek sajátos elfoglaltsága miatt a gyermekes anyák három műszakban nem tudtak munkát vállalni;
- háztartási varrógéppel elenyészően kevesen, más termelő eszközzel lényegében senki sem rendelkezett.

A Vállalati Osztály felállítását követő évben 1964-ben részletesen elemezték az osztály munkáját, tevékenysége hatékonyabbá tétele érdekében több javaslat is született. Megállapítást nyert - és ezt a gyakorlati élet tapasztalatai bizonyították - hogy a tiszti és tiszthelyettesi feleségek foglalkoztatásának megszervezése minden szempontból helyesnek bizonyult, mivel:

- csaknem 2 ezer tiszt és tiszthelyettes családjának életszínvonala átlagosan havi 500-1000 forint jövedelemmel emelkedett oly módon, hogy az adott feltételek mellett a feleségek a háztartással kapcsolatos munkát is el tudták végezni, emellett nem jelentek olyan többletkiadások (utazási költségek, ruházatközlés, stb.), melyek a jövedelmet csökkentették volna;
- a feleségek foglalkoztatása jótékony hatását érezte a közösségi szellem kialakulásában, erősödésében;
- ez a termelési tevékenység a népgazdaság szempontjából is feltétlenül hasznosnak bizonyult, mivel pl. az 1964. I. negyedévében termelt csaknem 44 millió forintnyi érték olyan munkai igényes termékek előállításából tevődött össze, amelyek nyersanyagának nagyobbik része anyagmentésből származott és amelyeknek feldolgozására a fővárosban általában nem volt termelési kapacitás;
- 1963. december 31. és 1964. december 31. közötti időszakban elemzett, feldolgozott adatok szerint - a munkavállalók összlétszáma közel 1100 főről 4000 főre emelkedett, az összkereset 1,5 millió forintról 18,5 millió forintra növekedett, a termelési érték forintban kifejezett értéke pedig 9 millióról 156 millióra nőtt.

Végeredményben a katonacsapadatok foglalkoztatása szervezett keretek között nemcsak bevált, hanem messze túlhaladta a várt eredményeket nem csupán anyagi, hanem erkölcsi-politikai szempontból is: szemléletformálódás, közösségi szellem kialakulása, kedvezőbb anyagi helyzet, szakképzettség megszerzése, stb.

X

Az 1960-as évek második felében a pénzgazdálkodás bevezetésének általánossá válása a néphadseregben módot nyújtott a gazdálkodás továbbfejlesztése érdekében más szolgálati ágakra is kiterjesztett korszerű módszerek és eszközök alkalmazására, a tudományos szintű vezetés kialakítására; az új gazdasági irányítási rendszer (*új gazdasági mechanizmus*) követelményeinek megfelelő továbbfejlesztésére, kimunkálására, különös figyelemmel a néphadsereg sajátos körülményeire; a gazdasági reform kapcsán a szolgálati ágakra háruló feladatok megoldásához szükséges matematikai és statisztikai modelleket alkalmazó elemzés kidolgozására és begyakorlására; a szolgálati ágak munkájának korszerűsítésére a legújabb tudományos kutatási eredmények felhasználása alapján.

IRODALOMJEGYZÉK

I.

A HADTÖRTÉNELMI LEVÉLTÁR (HL) IRATANYAGA (eredeti okmányok)

1. MNHF tájékoztató jelentés a Katonai Tanácsnak a hadsereg ruházati, élelmezési és elhelyezési szolgálatáról. HTPSZF MNHF tő. vegyes gyűjtő 143. HL 33/1959. T 143/347/12 (36-42. p.) 1959. febr. 17.
2. MNHF Elhelyezési és Beruházási Csoportfőnökség Katonatanács előterjesztés. Az MN elhelyezési szolgálatának helyzete. HTPSZF MNHF Tő. vegyes gyűjtő 143. HL 33/1959. T 143/347/12 (99-108. p.) 1957. jún. 15.
3. Az MNHF-ség 1962. évi kiképzésének és munkájának értékelése, feladatok megszabása az 1963-as évre, MNHF03224/62. sz. MNHF-ség iratai. HL 517/6 68/001/101 (4-28. p.) 1962. dec. 14.
4. Jelentés a ruházati szolgálatban bevezetett pénzgazdálkodásról. Czinege Lajos altbgy. elvtársnak az MNK honvédelmi miniszterének. MNHF 003/68. 1-6. p. HL MNHF-ség iratai 49-51. 1962. T 517/12 68/001/101/1 (1-46. p.) 1962. nov. 29.
5. Az MN hadtápbiztosításának helyzete. MNHF-ség 00736/1964. MNHF és helyettesi okmányok. MN hadtáp iratai. HL 1964. T 68/016/38/562/1 (181-223. p.) 1964. jan. 1.
6. Az MN tisztjei, tiszthelyettesei részére ruházati cikkek felhasználásának szöveges elemzése 1957-től. MNHF Hbs. Csf.-ség Rub. o. MN hadtáp iratai. Ö. ruh. o. iratai. HL 1964. T 68/016/38 562/14 (1-59. p.) 1960. jún. 18.
7. Az MN hadtápgazdálkodásának helyzete. MNHF-ség 00766. sz. MSZMP MN-i bizottságának. HL 1964. T 68/016/38 562/2 (5-38. p.) HL 1964. T 68/016/38 562/2 MN hadtáp iratai, MNHF Terv.-szerv. o. Tk. (5-38. p.) 1964. jan. 1.
8. Az MN kiképzése és harcásztszüksége hadtápbiztosításának helyzete és feladatai (1964. jún.) MNHF-ség 02320. sz. MN Kik. Fcsf.-nek (Köteles Jenő altbgy.) honv. miniszter helyettes. HL MNHF Terv. szerv. o. Tk. 1964. T 68/016/38 562/2 (25-27. p.) 1964. jún. 11.
9. Az MN 1963. évi anyaggazdálkodásának értékelése. MNHF Ö. elm. o. 02443/64. sz. HL 1964. T 68/016/38 562/13 (510-539. p.) MN hadtáp Ö. elm. o. iratai. 1964. jún.
10. MNHF-ség 1964. évi munkájának értékelése. Az 1965. évi feladatok megszabása. MNHF-ség 01726/65. sz. MNHF-ség iratai. HL 1965. T 102/01/274 578/3 (196-235. p.) 1964. dec.

11. Az 5. HDS, OLP és a PVOP hadtápszervek, 1964. évi munkájának értékelése, az 1965. évi fő feladatok megszabása. MNHF-ség 1964. dec. 8-án kelt 01725/65. sz. HL MNHF-ség iratai. 1965. T 102/01/274 578/3 (168-195. p.) 1964. dec.

12. Jelentés az MNHF-ség Ö. rub. o.-nál végrehajtott ellenőrzés tapasztalatairól. MNHF-ség 02692/65. sz. HL MNHF-ség iratai. 102/01/274 578/3 (156-167. p.) 1965. aug. 23.

13. Jelentés az MN személyi állomány helyzetéről. HL MNHF-ség iratai 1966. T 102/04/76/565/1 (23-29. p.) 1966. febr. 15.

14. Jelentés az MN rubázati szolgálatának 1966. évi tevékenységéről. MNHF-ség Ö. rub. o. 1. sz. melléklet a 01443/1967. MNHF számhoz. HL 1967. T 102/05 562/543/13 (1-12. p.).

15. Az MNHF-ség szervei 1967. évi munkájának értékelése, az 1968. évi feladatok megszabása. MN MHTP-ség 004109/67. sz. HL 1967. T 102/05 556/543/2 (7-30. p.).

16. Jelentés az MNHF-ség Ö. rub. o.-nál 1964. máj. 1-15. között végrehajtott bizottsági ellenőrzés tapasztalatairól. MNHF-ség 02962/1965. sz. HL 1965. T 102/01/274 578/3 (156-167. p.).

II.

A HONVÉDSÉGI KÖZLÖNYBEN MEGJELENT UTASÍTÁSOK, RENDELKEZÉSEK

1. Az MN HTPF-ének 22/1956. (HK 7.) MNHF sz. utasítása a vonatanyag és tábori élelmezési felszerelési anyag szétválasztásának végrehajtására. HK 7. sz. 1956. okt. 15.

2. Az MN hadtápfőnökének 14/1956. (HK 4.) MNHF sz. utasítása a tartalékos és nyugállományú tábornokek és tisztek rubázati ellátásának szabályozásáról. HK 4. sz. 1956. jún. 22.

3. Az MN hadtápfőnökének 20/1956. (HK 6.) MNHF sz. utasítása az 1956. évi átszervezés folytán tartalék állományba, illetve nyugállományba kerülő tisztek rubázata tárgyában. HK 6. sz. 1956. szept. 5.

4. Pénzgazdálkodás bevezetése a tábornoeki, tiszti és tiszthelyettesi rubázati ellátásban. HK 1957. 4. sz. 59. p.: A honvédelmi miniszter 5/1957. (HK 4.) HM számú parancsa 1957. március 16-án. 1957. márc. 20.

5. Pénzgazdálkodás bevezetése a tábornoeki, tiszti és tiszthelyettesi rubázati ellátásban. HK 1957. 4. sz. 59. p.: Az MN hadtápfőnökének és pénzügyi csoportfőnökének 7/1957. (HK 4.) MNHF számú közös utasítása a honvédelmi miniszter 1957. márc. 16-án kelt 5/1957. (HK 4.) HM számú parancsának végrehajtásáról. 1957. márc. 20.

6. Az MNHF Hbs. Csf. Rub. o. közleménye (használatatlan anyagok selejtítése, hulladékok átadása a MÉH részére). HK 11. sz. 168. p. 1957. okt. 11.

7. A Magyar Népköztársaság honvédelmi miniszterének 49/1957. (HK 12.) HM számú parancsa a pénzgazdálkodás bevezetéséről a légénységi rubázati ellátásban. 1957. okt. 22. HK 12. sz. 169. p.

8. Pénzgazdálkodás bevezetéséről a légénységi rubázati mosatásban 75/1958. (HK 11.) MNHF sz. utasítás. 1958. dec. 31. HK 11. sz. 149. p.

9. Az MNHF 78/1958. (Hk 11.) utasítása a tiszti ruházati ellátás 1959. évi irányelveiről, 159. p. 1958. dec. 31.
10. A tiszti, tiszthelyettesi ruházati ellátás egyes kérdéseinek szabályozásáról. 1/1957. (HK 5.) MNHF Hbs. Csf. utasítás, 86. p. 1957. ápr. 27. 5. sz. HK.
11. A néphadsereg polgári alkalmazottai részére történő munka-, védő- és formaruha juttatás rendezéséről szóló 19/1958. (HK 4.) HM számú parancs végrehajtására vonatkozó 12/1958. (HK 4.) Pü. Csf. sz. utasítás, 34. p. 4. sz. HK, 1958. máj. 5.
12. Továbbszolgáló tisztesek és tiszthelyettesek ruházati ellátásának szabályozásáról. 36/1958. (HK 7.) MNHF sz. utasítás, 74. p. 7. sz. HK, 1958. júl. 10.
13. A néphadsereg polgári alkalmazottai és az egészségügyi szolgálatban dolgozó hivatásos és tartalék állományú katonai személyek munka-, védő- és formaruha ellátásának szabályozásáról. 76/1958. (HK 11.) számú MNHF utasítás, 155. p. 11. sz. HK, 1958. dec. 31.
14. A ruházati javítóanyag, továbbá a kiképzési és adminisztrációs irodaszer pénzgazdálkodás bevezetése. HK 1957. 1. sz. 11. p.: MNHF és HM Pü. Csf. 10/1957. sz. utasítás, 1. sz. HK, 1957. jan. 3.
15. A nyomtatványok rendszeresítéséről, gyártásáról, igényléséről és elosztásáról, valamint a pénzgazdálkodás bevezetéséről a nyomtatványellátásban. 60/1958. (HK 10.) MNHF számú utasítás, 10. sz. HK, 1958. dec. 6.

III.

EGYÉB FORRÁSANYAG

- KURUCZ Tibor: Az egészségügyi anyagellátás 30 éves fejlődése. „Honvédorvos”, 1975. 1. sz. (75-86. p.);
1957. febr. 11-én kelt 2/1957. (HK 2.) MNHF sz. utasítás;
1957. júl. 8-án kelt 20/1957. (HK 8.) MNHF sz. utasítás és ugyanakkor kelt 22/1957. (HK 8.) MNHF sz. utasítás, továbbá a 19/1957. (HK 8.) MNHF sz. utasítás;
1957. okt. 11-én kelt MNHF Hbs. Csf. Rub. o. közleménye.
1958. dec. 31-én kelt 78/1958. (HK 11.) MNHF sz. utasítás;
1958. jún. 24-én kelt MNHF Hbs. Csf.-ség közlemény (HK 6.);
1958. júl. 10-én kelt 36/1958. (HK 7.) MNHF sz. utasítás;
1958. máj. 5-én kelt 12/1958. (HK 4.) Pü. Csf. sz. utasítás;
1960. jan. 27-én kelt 2/1960. (HK 1.) MNHF sz. utasítás;
1963. ápr. 20-án kelt MNHF Ö. rub. o. közleménye (HK 3.).

KÖNYVSZEMLE

- ÚJ KÖNYVEK

Pirityi Sándor-Szentesi György-Tolnay
László: Fenyegetés a jövőből

Néhány éve világszerte százezrek szórakoztak önfeledten a Csillagok háborúja című szuperfilmen, amely az – akkor még utópisztikusnak tűnő – űrháború lefolyását mutatta be. Napjainkban pedig milliók figyelik aggódva, hogy sikerül-e elhárítani az emberiségre leselkedő legújabb veszélyt, a világűr militarizálását.

A három nagyobb egységre tagolódó munka áttekinti a katonai űrtevékenység előtörténetét, jelenlegi és jövőbeni technikai lehetőségeit, az űrfegyverkezés várható katonapolitikai hatásait és korlátozásának kilátásait.

A kötet bemutatja a Szovjetunió és az Amerikai Egyesült Államok űrfegyverkezéssel kapcsolatos politikáját és megismerteti az olvasót a programot támogató, illetve ellenző országok érveivel is.

A fényképekkel, vázlatokkal gazdagon illusztrált kötet átfogó képet ad az olvasónak az „űrfegyverkezési dosszié” tartalmáról; az első „fecskeképtől”, a katonai műholdak megjelenésétől egészen az űrhadviseléssel kapcsolatos legújabb fejlesztési irányzatokig.

Zrínyi Katonai Kiadó, 1986

Danyii Proektor: A katonai erő napjainkban

Danyii Proektor, az Agresszió és katasztrófa, a Háború Európában, az Át a

Duklai-hágón, az Európa dilemmája című, a Szovjetunióban és külföldön egyaránt nagy visszhangot keltett művek szerzője ezúttal egy roppant aktuális problémát vet fel legújabb könyvében.

El lehet-e érni napjainkban háborúval a politikai végcélt? A válasz egyértelmű: nem! A minden korábbinál pusztítóbb háború veszélye azonban ma is fennáll.

A szerző e kérdéskör alapos vizsgálatát követően korunk legégetőbb kérdéseit elemzi: a fegyverkezési hajszát, s annak lehetséges korlátozását, a kelet-nyugat közötti politikai, katonai, gazdasági kapcsolatok aspektusait, a katonai erő alkalmazásáról való lemondás lehetőségét. A kötet segíti az olvasót a politikai, katonapolitikai kérdésekben való biztosabb eligazodásban.

Zrínyi Katonai Kiadó, 1986

Pirityi Sándor: Katonapolitika - 1985

A feszült nemzetközi helyzet, a fegyverkezési hajszák fokozódása megnövelte az emberek érdeklődését a katonapolitikai kérdések iránt.

Kiadónk másodizben nyújt át az olvasónak egy olyan kötetet, amely – szándékunk szerint – segít eligazodni a katonapolitikai események között.

A szerző nem csupán kronológiai sorrendbe állítja az eseményeket a különböző helyi háborúktól a terroresemények a

különböző helyi háborúktól a terrorakciókig, a hadgyakorlatoktól a csúcstalálkozóig, hanem térképekkel, fotókkal illusztrálva értékeli, kommentálja a legjelentősebbeket, s így a részletes információon túl rávilágít az események kül-, bel- és katonapolitikai összefüggéseire is.

Zrínyi Kiadó, 1986

Szabó János: Társadalmi hatások a hadseregben (szociológia)

Napjainkban megkülönböztetett figyelem irányul az ifjúságra. Rangos fórumok, tudományos alkotócsoportok, szociológiai műhelyek vizsgálják, elemzik a fiatalok helyzetét.

A Magyar Néphadseregben folyó szociológiai kutatásban is központi helyet foglal el a bevonuló fiatalok hadseregben való szocializációjának vizsgálata.

A szerző feltárja és elemzi azokat a - nemritkán megdöbbentő - társadalmi hátrányokat, amelyeket a bevonulók magukkal hoznak, s amelyek erősödhetnek, illetve gyengülhetnek a katonai szolgálat sajátos viszonyai között. Esetek tucatjainak elemzésével bizonyítja, hogy jó parancsnoki munkával, hatékony módszerekkel jelentősen csökkenthetők a feszültségek, a súlyosabb konfliktusok.

Zrínyi Kiadó, 1986

Bátor hétköznapi tettek (történetek a Varsói Szerződés hadseregeinek életéből)

„A főhadnagy rémülten látta: Zapartov kezéből kiesett a kézigránát és Alekszov lábához hullott. Rémület fogta el a növendéket, de őt magát is. Ki képes megmérni, hogy még hány másodpercig hallgat megszelídítve a romboló erő? Azzal a szándékkal hajolt le, hogy felkapja és eldobja a gránátot, de ehelyett biztonságos távolságba rúgta. A gránát néhány pillanat múlva robbant...”

Legendás katonai hőstettek általában csak háborúban születnek, de a békés kiképzés éveiben sem ritkák az egész embert kívánó próbatételek.

A Varsói Szerződés hadseregeiben történt bátor tettekből, nem mindennapi helyzetállásokból nyújt át egy csokorra való az olvasónak. A kiképzés, a bonyolult gyakorlatok, éleslövészetek esetenként életveszélyes helyzetekéin úrrá levő, a természeti csapások elhárításában önzetlenül, bátran részt vevő, a külső és belső ellenség elleni harcra mindenkor készen álló katonák portréja rajzolódik ki a könyv lapjain.

Zrínyi Kiadó, 1986

Halas Lajos: A rendező gárdától a munkásőrségig

Halas Lajos 1945 előtt tevékenyen bekapcsolódott a Horthy-rendszer elleni illegális kommunista mozgalomba. A fel szabadulást követően számos pártfunkciót töltött be. Neve összekapcsolódott az MKP Rendező Gárdájával, illetőleg a munkásőrséggel, amelynek első országos parancsnoka volt. Nagy tapasztalatok birtokában írja kiadónk Élmények és gondolatok című sorozatának megjelenő visszaemlékezésében: „Ahogy mélyülnek arcomon a ráncok, gyűlnek a tapasztalatok. És egyre kevesebb a társam, akivel együtt indultam. Volt, akit az ellenség ölt meg, iskolák, laktanyák, utcák viselik nevét; volt, akit elvetemült, elfajzott társai gyilkoltak meg; volt, akinek a megfeszített munka korán felőrölte az egészségét, s névtelenül eltűnt a semmibe. Néhányan megmaradtunk. Tanúi vagyunk mindannak, ami szép volt és rút, emberi és embertelen és szeretnénk megóvni az utánunk jövőket mindazoktól a buktatóktól, amik a tapasztalatok felhasználásával elkerülhetők...”

A memoár hűen, egy emberi sorson keresztül mutatja be az utóbbi fél évszázad magyar valóságát.

Zrínyi Kiadó, 1986

Szabó Bálint: Az „ötvenes évek”

Szabó Bálint kutatásainak középpontjában két évtizede a marxista forradalomelmélet fejlődésének, hazai sajátosságainak bemutatása áll.

A hat fejezetből álló monográfia – az eseményeket kronológikus sorrendben tárgyalva – elsőként a szocialista építés feladatait meghatározó Magyar Dolgozók Pártja programnyilatkozatát, majd a politikai eltorzulását, e hibák elméletipolitikai okait elemzi. A szerző az MDP 1951. február végén, március elején tartott második kongresszusát tárgyalva felhívja a figyelmet arra, hogy az ötvenes évek elején a dolgozó tömegek támogatásával a gazdasági építőmunkában jelentős eredmények születtek és ennek megfelelően a párt vezetői iránt megvolt a bizalom.

Szabó Bálint – ahogy erre könyvében utal – csak röviden, néhány szavas magyarázat erejéig tér ki az MDP politikájának alakulását is lényegesen befolyásoló nemzetközi eseményekre.

A könyv következő fejezetei már a nemzetközi eseményekkel való szoros kölcsönhatásban világítják meg a politika fordulatait. Itt kell említést tenni arról, hogy a szerző hatalmas mennyiségű, elsőként kutatott elsődleges levéltári forrást dolgozott fel: a Központi Vezetőség, a Politikai Bizottság üléseinek jegyzőkönyveit, több, eddig egyáltalán nem vagy csak szűk körben ismert és publikált határozatokat, korabeli bizalmas jelentéseket stb.

Szabó Bálint voltaképpen nem az „ötvenes évek” teljes történetének feldol-

gozására vállalkozott, mégis úttörő munkát végzett. Politikai-elméleti szempontból elsőként ad összefoglaló áttekintést felszabadulás utáni történelmünk egyik legvitatottabb legkevésbé feltárt időszakáról, bizonyítva egyúttal azt is, hogy a szocializmus építése során milyen nagy jelentősége van az elmélet és a politikai gyakorlat egymáshoz való viszonyának, a forradalmi elmélet alkotó alkalmazásának és az elméleti örökség értő hasznosításának.

A kötet nemcsak a legújabb kori történelmünk iránt érdeklődők és a kutatók, hanem a szélesebb közvélemény – köztük a párt, a szakszervezet, a KISZ aktivistái, a marxizmus-leninizmus tanszékek oktatói, történelemtanárok, egyetemi és főiskolai hallgatók stb. – körében is nagy érdeklődésre tart számot. Nagy figyelemmel, őszintén várjuk a folytatást, mert ezzel válhat majd teljessé az „ötvenes évek” története.

Kossuth Könyvkiadó, 1986

Makó Csaba: A társadalmi viszonyok erőtere, a munkafolyamat

A termelőerők és a termelési viszonyok kapcsolatának makrostrukturális jellemzőit a marxizmus klasszikusai feltárták. Jóval kisebb a marxista társadalomtudomány ismeretanyaga arról, hogy a technikai haladás nyomán bekövetkező változások hogyan érintik a vállalatokon belül zajló társadalmi-politikai folyamatokat.

Makó Csaba új könyve azt kutatja, hogy a munkafolyamat átalakulása milyen társadalmi-politikai tanulságokat tartogat számunkra a „mikroszférában”, az üzemi vállalati kollektívák belső viszonyaiban.

Társadalmi Szemle, 1986. évi 10. száma

TARTALOMJEGYZÉK

A hadtápbiztosítás elmélete

ZMKA Hadtáptanszék szerzői kollektívája	Szállítások szervezése a csapatok harctevékenységében - - - - -	3
Szűcs László alez.	A katonai közlekedési szervezetek korszerűsítésének irányai - - - - -	13
Skrabán László ezds.	Gondolatok a hadtáptisztek törzskultúrájáról - -	21

Harckészültség és hadtápkiképzés

Dr. Lapos Mihály vörgy.	Néhány gondolat a központhadtápban lefolytatott gyakorlatok kapcsán - - - - -	26
Bán János alez.	A „HENGER-86” gyakorlat hadtápbiztosításának tapasztalatai - - - - -	33
Horovitz Ferenc alez.	A hadsereg kirakóállomás és lőszerátadó körzet megszervezésében, berendezésében és működtetésében érintett egységek (szervek) együttműködésének követelményei - - - - -	46
Dr. Villányi Ferenc o. ezds.	A Vegyes Kórházbázisok parancsnoki és törzszvezetési gyakorlatok levezetésének és végrehajtásának főbb tapasztalatai (BALATON-86) - - - - -	54
Rádlí Tibor őrgy.	Gondolatok a hadtáp tisztképzés jelenéről és jövőjéről - - - - -	62
MN Hadtáp Kiképző Központ szerzői kollektívája	Az MN Élelmezési Tiszthelyettes és Szakmunkásképző Iskola első négy évének tapasztalatai - -	70
Littomiczky János mk. alez.	Az MN központhadtáp katonai szervezeti újító mozgalmának eredményei a VI. ötéves tervidőszakban - - - - -	75

A csapatgazdálkodás elmélete, ellátás, gazdálkodás, katonai közlekedés

Eőri Tibor ezds.	A csapatgazdálkodás tapasztalatai az életkörülmények alakulására és a harci-technikai eszközök hadrafoghatóságára gyakorolt hatásai - - - - -	81
Bekker János alez.	A háborús, illetve tábori körülmények között végrehajtott üzemanyag-ellátás időjárási viszonyoktól függő sajátosságai - - - - -	90
Bakodi Zoltán ezds.	Mégegyszer a számviteli részlegekről - - - -	97

Dr. Hangay Géza gy. őrgy.	Az MN „M” egészségügyi ellátásának számítógépes rendszere - - - - -	101
------------------------------	--	-----

Munkavédelmi közlemények

MN PÜSZFség bal- eset-elhárítási és mun- kavédelmi osztálya	1. Az üzemi balesetek elbírálásának szigorításáról -	107
	2. Segédlet a sorállományú katonák munkavédelmi oktatásához (folytatás) - - - - -	110

Hasznos tapasztalatok

Csabai György őrgy.	Az Európában állomásozó amerikai szárazföldi csa- patok új hadtápjáról - - - - -	114
Makkai László nyá. alez.	A miskolci Bocskai (Rudolf) laktanya szerepe a had- tápbiztosításban - - - - -	120

Folyóírat szemle

I. M. Goluskó vezds.	Műszaki tudományos haladás: a hadtáp elmélete és gyakorlata - - - - -	127
A. D. Lizicsev vezds.	A politikai szervek és pártszervezetek fontos felada- ta - - - - -	133
Dr. D. Enderlein ezds. és dr. K. Langbein ezds.	A Bundeswehr tábori hadseregének egészségügyi biz- tosítása - - - - -	140
G. Müller ezds.	A kenyérrel és friss hússal történő ellátás néhány prob- lémája harci körülmények között - - - - -	147

Hadtáptörténet

Tóth József ezds.	Visszatekintés a Magyar Néphadsereg hadtápszolgálat gazdálkodási rendszere (normagazdálkodás, illetve pénzgazdálkodás) néhány kérdésére az 1950-es és 1960-as években - - - - -	153
-------------------	--	-----

Tájékoztató közlemények

x x x	Könyvszemle - - - - -	170
-------	-----------------------	-----

СОДЕРЖАНИЕ

<i>Теория тылового обеспечения</i>		
Коллектив кафедры тыла Военной Академии им. Зрини	Организация перевозок в боевых действиях войск	3
Подполковник Сюч Ласло	Тенденция совершенствования организаций военных сообщений — — — — —	13
Полковник Шкрабан Ласло	Вопросы штабной культуры офицеров тыла —	21
<i>Боевая готовность и подготовка тыла</i>		
Генерал-майор Лапош Михай	Опыт учений проведенных в тылу центра — —	26
Подполковник Банн Янош	Опыт тылового обеспечения учения „ХЕНГЕР86“	33
Подполковник Хоровиц Ференц	Требования предъявляемые к взаимодействию частей (органов) заинтересованных в организации, оборудовании и работе выгрузочной станции и пункта боепитания армии — — — —	46
Полковник м/с Виллани Ференц	Опыт проведения командно-штабных учений смешанных госпитальных баз (БАЛАТОН-86) — —	54
Майор Радли Тибор	Вопросы современности и будущего обучения офицеров службы тыла — — — — —	62
Редакционная коллегия учебного центра тыла ВНА	Опыт работы первых четырех лет профтехшколы мл. специалистов — — — — —	70
Подполковник-инженер Литомерицки Янош	Результаты новаторского движения военных организации тыла центра ВНА в шестой пятилетке	75
<i>Теория войскового хозяйства, снабжение, хозяйствование, военное сообщение</i>		
Полковник Эри Тибор	Опыт войскового хозяйства и влияние его на формирование бытовых условий и боевую готовность военно-технических средств — — — —	81
Подполковник Беккер Янош	Особенности снабжения ГСМ в военное время или в полевых условиях в зависимости от климатических условий — — — — —	90
Полковник Бакоди Золтан	Еще раз о вычислительных подотделах — —	97
Майор-фармацевт Хангаи Геза	Система учета снабжения медицинским имуществом ВНА в военное время с помощью ЭВМ —	101
<i>Сообщения по охране труда</i>		
Отдел предотвращения несчастных случаев и охраны труда Управления финансовой службы ВНА	1. Пособие по обучению рядового состава охране труда — — — — — 2. Более строгая оценка заводских несчастных случаев — — — — —	107 110

Полезный опыт

Майор Чабаи Дьердь	Новая организационная структура американских сухопутных войск дислоцируемых в Европе —	114
Подполковник в отставке Маккаи Ласло	Роль военного городка им. Бочкаи в тыловом обеспечении (г. Мишколц) — — — — —	120*

Обзор журналов

Генерал-полковник И. М. Голушко	Научно-технический прогресс-теория и практика тыла — — — — —	127
Генералполковник А. Д. Лихачев	Важнейшая задача политических органов и партийных организаций — — — — —	133
Полковник Д. Эндерлаин	Медицинское обеспечение полевой армии БУН-ДЕСВЕРА — — — — —	140
Полковник К. Лантбайн		
Полковник Г. Мюллер	Некоторые проблемы снабжения хлебом и свежим мясом в боевых условиях — — — — —	147

История тыла

Полковник Тот Йожеф	Некоторые вопросы системы хозяйствования службы тыла в 50-х и 60-х годах — — — — —	153
------------------------	--	-----

Сообщения информационного характера

* * *	Обзор книг	
* * *	Обзор журналов — — — — —	170